

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

SINDIRGI YÖRESİ AĞIZLARININ SÖZ VARLIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CEYLAN GÖKMEN

BALIKESİR, 2024

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

SINDIRGI YÖRESİ AĞIZLARININ SÖZ VARLIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CEYLAN GÖKMEN

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. HÜLYA SAVRAN

BALIKESİR, 2024

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda 202112511001 numaralı Ceylan GÖKMEN'in hazırladığı SINDIRGI YÖRESİ AĞIZLARININ SÖZ VARLIĞI konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 07.06.2024 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

Üye (Başkan) Prof. Dr. Hatice ŞAHİN

İmza

Üye (Danışman) Prof. Dr. Hülya SAVRAN

İmza

Üye Doç. Dr. Emin Erdem ÖZBEK

İmza

Enstitü Onayı

ETİK BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

23/04/2024

İmza

Adı Soyadı

Ceylan GÖKMEN

ÖNSÖZ

Sındırgı, Balıkesir iline bağlı bir ilçedir. Bu çalışma Sındırgı yöresi ağızlarında yer alan standart dilden anlam ve ses bakımından ayrılmış sözlerin derlenmesi ve incelenmesi üzerinedir.

Anadolu ağızları, Türk dil ve kültür mirasının en önemli taşıyıcılarındandır. Ağızlar içerdiği zengin malzemeyle başta Türk dili araştırmaları olmak üzere folklor ve kültür tarihi gibi başka alanlara da kaynak oluşturmaktadır. Her geçen gün şehirleşme, göçler veya teknolojik imkanların ilerlemesi gibi sebeplerle kaybolmaya yaklaşan ağızların araştırılması büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışma kapsamında Sındırgı yöresinde 35 köyde saha araştırılması yapılmış ve yöre ağızlarının söz varlığına veri oluşturabilecek çeşitli kaynaklar taranmıştır. Bilimsel derleme, soru-cevap ve tarama yöntemleriyle toplanan söz varlığı verileri, ad bilimi ilkelerine göre sınıflandırılmıştır.

Araştırma boyunca desteğini hiçbir zaman esirgemeyen başta tez danışmanım ve saygıdeğer hocam Prof. Dr. Hülya SAVRAN'a, lisans eğitimimden beri ilgi ve anlayışla yol gösteren kıymetli hocam Prof. Dr. Birsal ORUÇ ASLAN'a ve bu süreçte beni her zaman cesaretlendiren değerli hocam Doç. Dr. Emin Erdem ÖZBEK'e teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca maddi manevi destekleriyle her zaman yanımda olan biricik aileme, araştırma boyunca bana evlerini açan misafirperver Sındırgı halkına ve köylere ulaşımında destek sağlayan Sındırgı Belediyesi'ne teşekkür ederim.

BALIKESİR, 2024

Ceylan GÖKMEN

ÖZET

SINDIRGI YÖRESİ AĞIZLARININ SÖZ VARLIĞI

GÖKMEN, Ceylan

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hülya SAVRAN

2024, 286 Sayfa

Bu çalışmada, Balıkesir iline bağlı Sındırgı ilçesi merkez ağzında ve yöre ağızlarında söz varlığı tespiti yapılmıştır. Sındırgı yöresi ağızlarında yer alan sözler, ad bilimi yöntemlerine göre incelenerek kavram alanlarına göre sınıflandırılmıştır.

Sındırgı’da yaşayan insanların günlük yaşam ve düşünce dünyasının bir yansıması olan söz varlığını bütünüyle ortaya koyabilmek, ağızlar gibi sürekli değişmekte ve gelişmekte olan canlı dil unsurlarını yazılı olarak kayıt altına alabilmek, standart dilden farklılaşarak ağızlarda çeşitli bağlamlarda kullanılan sözleri tespit edebilmek ve bu sözleri Türk dilinin tarihi dönemleri ya da çağdaş lehçeleriyle veya Anadolu’nun diğer ağızlarıyla dil bilimsel tekniklerle kıyaslayabilme imkanına erişebilmek adına ağız çalışmalarında söz varlığı araştırması yapmak büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, Sındırgı ağızlarında da söz varlığı araştırması yaparak alana katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Geçmişten günümüze kadar çeşitli topluluklara ev sahipliği yapmış olan Sındırgı ilçesi, barındırdığı toplulukların ağızlarıyla zamanla oldukça zengin bir söz varlığına sahip olmuştur. İlçede çoğunluğu Manav ve Yörük toplulukları oluşturmaktadır. Çepni ve Muhacir toplulukları azınlıkta olup, bu iki grubun yerleştiği yalnızca birer mahalle bulunmaktadır. Sındırgı ve yöresinde yaşamakta olan tüm bu toplulukların ağızlarına ait söz varlığını tespit etmek amacıyla saha araştırmasına çıkılarak, ilçede 35 mahallede toplam 150 kaynak kişiyle görüşmeler sağlanmıştır. Saha araştırmasında, bilimsel derleme ve soru-cevap yöntemlerinden oluşan iki aşamalı çalışma yapılmıştır. Ayrıca, Sındırgı’da ağız ve folklor araştırmacıları tarafından daha önce yapılmış olan derleme çalışmaları, tezler ve kitaplar da incelenerek çalışmaya veri sağlayabilecek her türlü kaynak ele alınmıştır. Derleme Sözlüğü’nde Sındırgı ilçesi ağızlarına ait sözcükler taranarak buradan elde

edilen veriler de alışmaya dahil edilmiş ve incelemede yer alan tm veriler Derleme Szlğ'yle eşitli aılardan kıyaslanmıştır. alışmaya dahil edilen tm veriler, daha nceki benzer alışmalardan faydalanılarak kavram alanlarına gre kapsamlı bir şekilde tasnif edilmeye alışılmıştır. Saha araştırmasında derleme yntemiyle toplanan malzeme eviri yazı sistemi kullanılarak metne aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sz varlığı, Ağızlar, Sındırgı ağızları, Kavram alanı.

ABSTRACT

VOCABULARY ANALYSIS OF SINDIRGI REGION DIALECTS

GÖKMEN, Ceylan

Master Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Advisor: Prof. Dr. Hülya SAVRAN

2024, 286 pages

In this study, vocabulary has been determined in the central dialect and local dialects of Sındırgı district of Balıkesir province. The words in the dialects of the Sındırgı region were examined according to onomastic methods and classified according to their conceptual fields.

To reveal the oral cultural heritage, which is a reflection of the thought and life world of people live in Sındırgı, to record the constantly changing and developing language elements such as dialects, to identify the words used in various contexts in dialects by differentiating from the standard language. It is of great importance to conduct a vocabulary research in dialect studies in order to have the opportunity to compare with the historical and contemporary periods of Turkish language or other dialects of Anatolia with linguistic techniques. In this context, it is aimed to contribute to the field by conducting vocabulary research in Sındırgı dialects.

The majority of the Sındırgı district consists of Manav and Yörük communities. The Çepni and Muhacir communities are in the minority. In order to determine the vocabulary belonging to the dialects of all these communities living in Sındırgı, field research was conducted and interviews were conducted with a total of 150 people in 35 neighborhoods. In the field research, a two-stage study consisting of scientific compilation and question-answer methods was carried out. In addition, previous compilation studies by dialect and folklore researchers, thesis and books were examined. The Compilation Dictionary were scanned and the data obtained from here were included in the study. All the data included in the study were tried to be classified comprehensively according to the conceptual fields. The material

collected in the field research was translated into the text using the transcription system.

Keywords: Vocabulary, Dialects, Dialects of Sindirgi, Conceptual fields.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
1. GİRİŞ	2
1.1. Araştırmanın Konusu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Araştırmanın Varsayımları	3
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
1.6. Tanımlar	3
2. İLGİLİ ALANYAZIN	6
2.1. Kuramsal Çerçeve	6
2.2. İlgili Araştırmalar	7
3. YÖNTEM.....	12
3.1. Araştırmanın Modeli	12
3.2. Evren ve Örneklem.....	12
3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri.....	12
3.4. Verilerin Toplanma Süreci	12
3.5. Verilerin Analizi.....	13
4. BULGULAR VE YORUMLAR	16
4.1. Sındırgı İlçesi Hakkında Genel Bilgiler	16
4.1.1. Sındırgı Tarihi.....	16
4.1.2. Sındırgı Adı.....	17
4.1.3. Coğrafi Konumu	18
4.1.4. Nüfus.....	19
4.2. Sındırgı Yöresinde Adlar	19

4.2.1. Hayvan Adları	19
4.2.1.1. Besi Hayvanlarının Adları	20
4.2.1.2. Kuş Adları	22
4.2.1.3. Böcek Adları	22
4.2.1.4. Sürüngen Adları	23
4.2.1.5. Yabani Hayvanların Adları	24
4.2.1.6. Su Hayvanlarının Adları	24
4.2.2. Bitki Adları	24
4.2.2.1. Sebze Adları	25
4.2.2.2. Yabani Ot Adları	26
4.2.2.3. Çiçek Adları	29
4.2.2.4. Ağaç Adları	30
4.2.3. Mantar Adları	33
4.2.4. Yiyecek ve İçeceklerle İlgili Adlar	35
4.2.5. Coğrafyayla İlgili Adlar	37
4.2.5.1. Doğa Olaylarıyla İlgili Adlar	37
4.2.5.2. Yer-Yön Adları	38
4.2.6. Zamanla İlgili Adlar	39
4.2.7. Gök Cisimlerinin Adları	41
4.2.8. Araç-Gereç Adları	41
4.2.8.1. Evle İlgili Adlar	41
4.2.8.2. Tarımla İlgili Adlar	45
4.2.9. Giyim-Kuşam Adları	46
4.2.10. Aile ve Akrabalık Adları	48
4.2.11. Mesleklerle İlgili Adlar	49
4.2.12. Renk Adları	50
4.2.13. Düğünlerle İlgili Adlar	51
4.2.14. Organ Adları	53
4.2.15. Özel Adlar	53
4.2.15.1. Kişi Adları	54
4.2.15.1.1. Kadın Adları	54
4.2.15.1.2. Erkek Adları	55
4.2.15.1.3. Lakaplar	57

4.2.15.1.3.1. Fiziksel Özelliklere Göre Verilen Lakaplar	58
4.2.15.1.3.2. Karakteristik ve Huy Özelliklerine Göre Verilen Lakaplar	59
4.2.15.1.3.3. Bir Olaydan Sonra Verilen Lakaplar	60
4.2.15.1.3.4. Meslek ve Uğraşa Göre Verilen Lakaplar.....	60
4.2.15.1.3.5. Veriliş Nedeni Tespit Edilemeyen Lakaplar	62
4.2.15.2. Sülale Adları.....	62
4.2.15.2.1. Ailedeki Bir Kişinin İsminden Oluşan Sülale Adları	63
4.2.15.2.2. Lakaplardan Oluşan Sülale Adları	64
4.2.15.2.3. Soyadına Göre Oluşan Sülale Adları	65
4.2.15.2.4. Meslek ve Uğraşlara Göre Oluşan Sülale Adları.....	66
4.2.15.2.5. Mensubiyete Göre Oluşan Sülale Adları	66
4.2.15.2.6. Sınıflandırılmayan Sülale Adları	67
4.2.15.3. Yer Adları.....	67
4.2.15.3.1. Orun Adları	69
4.2.15.3.1.1. Köy Adları.....	69
4.2.15.3.1.1.1. Çağdaş Köy Adları	69
4.2.15.3.1.1.2. Tarihi Köy Adları	71
4.2.15.3.1.2. Yayla Adları	71
4.2.15.3.2. Dağ Adı.....	71
4.2.15.3.2.1. Dağ Adları.....	71
4.2.15.3.2.2. Tepe Adları.....	72
4.2.15.3.2.3.Kaya Adları	72
4.2.15.3.3. Su Adları	73
4.2.15.3.3.1. Dere, Çay Adları	73
4.2.15.3.3.2. Pınar Adları	73
4.2.15.3.3.3. Çeşme Adları.....	74
4.2.15.3.4. Bağ Adı	74
4.2.15.3.5. Sunak Adları	77
4.2.15.4. Oyunlar	78
4.2.15.4.1. Çocuk Oyunları.....	78
4.2.15.4.2. Yetişkin Oyunları.....	79
4.3. Fiil Kavramı	80
4.3.1. Sındırgı Yöresi Ağızlarında Fiiller	81

4.4. Sındırgı Yöresi Söz Varlığı ve Derleme Sözlüğü	93
4.4.1. Derleme Sözlüğü'nde Bulunan Sözler.....	93
4.4.1.1. Derleme Sözlüğü'nde Sındırgı'dan Derlendiği Belirtilen Sözler	94
4.4.1.2. Derleme Sözlüğü'nde Bulunan Fakat Sındırgı Yöresine Yer Verilmeyen Sözler.....	94
4.4.1.3. Derleme Sözlüğünde Bulunan Fakat Sındırgı Ağızlarında Anlamı Farklı Olan Sözler	97
4.4.2. Derleme Sözlüğü'nde Bulunmayan Sözler.....	98
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	104
5.1. Sonuçlar	104
5.2. Öneriler	106
KAYNAKÇA	107
EKLER.....	113
EK-1. Çeviri Yazı (Transkripsiyon) İşaretleri	113
EK-2. Metinler	115
EK-3. Sözlük.....	204
EK-4. Kaynak Kişiler.....	279
EK-5. Derleme Sırasında Sorulan Sorular	286

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

<u>Tablo 1.</u> Sındırgı’da Cinsiyetlere Göre Nüfus ve Gelişimi.....	19

KISALTMALAR LİSTESİ

Akç.	: Akçakısrak Köyü
Akt.	: Aktaş Köyü
Ala.	: Alayaka Köyü
Alc.	: Alacaatlı Köyü
Alk.	: Alakır Köyü
BÇK	: Balıkesir Çepni Kültürü
Bdd.	: Büyük Dağ Dere Köyü
BİA	: Balıkesir İli Ağızları
bk.	: Bakınız
Bul.	: Bulak Köyü
Çay.	: Çaygören Köyü
Çev.	: Çeviren
Çıl.	: Çılbırcı Köyü
DS	: Derleme Sözlüğü
DTCF	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
Düğ.	: Düğüncüler Köyü
Eğr.	: Eğridere Köyü
Emd.	: Emendere Köyü
GTS	: Güncel Türkçe Sözlük
His.	: Hisaralan Köyü
Işk.	: Işıklar Köyü
İzz.	: İzzettin Köyü
Kcs.	: Kocasinan Köyü
Kdd.	: Küçük Dağ Dere Köyü
Ker.	: Kertil Köyü
Kır.	: Kıran Köyü

Kız. : Kızılgür Köyü
Koc. : Kocabey Köyü
Koz. : Kozlu Köyü
Kpz. : Kepez Köyü
Krç. : Karaağaç Köyü
Krk. : Karakaya Köyü
Mum. : Mumcu Köyü
Pür. : Pürsünler Köyü
s. : Sayfa
Sın. : Sındırgı
Sin. : Sinandede Köyü
Sül. : Süller Köyü
Şah. : Şahinkaya Köyü
Taş. : Taşköy Köyü
Umr. : Umurlar Köyü
Yay. : Yaylabayır Köyü
YLC. : Yaylacık Köyü Sosyo-Kültürel Ekonomik Yapısı
Ysf. : Yusufçamı Köyü
Yür. : Yüreğil Köyü

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu

Türkiye Türkçesi ağızları, Türk dilinin tarihi dönemlerinden çağdaş lehçelerine kadar Türk dili araştırmalarının henüz aydınlatılamamış birçok kısmına ışık tutabilecek dil ögesi barındıran, yazı dilinden farklılaşarak değişim ve gelişim gösteren konuşma dilleridir. Teknolojik gelişmeler ve köyden kente göçlerin artması gibi sebeplerle her geçen gün kaybolma tehlikesine daha da yaklaşan ağızların kayıt altına alınması hayati derecede önemlidir.

Teknik imkanların da gelişmesiyle, ülkemizde özellikle son yıllarda sayıları artan çeşitli ağız çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. Bu kapsamda, bilimsel derleme yöntemleriyle derlenen, bir bölgenin ya da daha küçük bir yerleşim yerinin ağızlarına ilişkin metin dökümlerinden oluşan, ses ve şekil bilgisi açısından incelemelerin ve değerlendirmelerin yer aldığı ağız çalışmaları yanında; yalnızca belirli bir bölge ağzını konu edinerek, standart dilden veya Türkiye Türkçesinin diğer ağızlarından bağlam ve şekil açısından farklılık gösteren sözlerin araştırılarak değerlendirildiği ağız sözlükleri hazırlanmıştır.

Metin dökümlerinden oluşan ve sözcüklerin ses ve şekil bilgisi açısından incelendiği ağız çalışmalarına eklenen sözlük bölümlerinde, yalnızca o ağzın konuşuru olmayanlar tarafından anlaşılmayacağı düşünülen sözcüklerin anlamlarına yer verilmesiyle; deyim, atasözü, ikileme ve kalıp ifadeler gibi dilin zenginliğini ortaya koymayı hedefleyen sözlerin de yer verildiği söz varlığı araştırmalarına ihtiyaç doğmuştur.

Bu ihtiyacı karşılamak adına, ülkemizde birbirinden farklı yöntem ve niteliklere sahip söz varlığı çalışmaları yapılmıştır. Buna göre, alfabe sırasına göre sözlerin abecesel olarak döküldüğü ya da alfabe sırasını takip etmeden bir sözü ait olduğu kavram alanı bağlamında değerlendiren söz varlığı çalışmaları, nitelik bakımından iki farklı şekilde ele alınabilmektedir. Kavram alanı sınıflandırmasıyla

hazırlanan bir söz varlığı çalışmasında, her bir söz ilgili kavram alanı altında değerlendirileceğinden, insanların hayvancılıktan tarıma, düğünden cenazeye, zanaatten sanayileşmeye ve üzüntülerinden sevinçlerine kadar günlük yaşamlarından ya da düşünce dünyalarından yansıyan sözleri anlamlandırmak daha kolay olmaktadır. Ayrıca kavram alanlarına göre sınıflandırılarak hazırlanan bir söz varlığı çalışması, Türkiye Türkçesi ağızlarının söz zenginliği ve söz yaratmadaki gücü düşünüldüğünde, dil bilim açısından sözlerin semantik ve morfolojik olarak daha detaylı incelenmesine olanak sağlamaktadır.

Araştırmanın konusunu, Sındırgı yöresinde yer alan ağızlarda söz varlığı araştırması yaparak yörenin dil ve kültür zenginliğinin ortaya koyulması ve ad bilimi alanı takip edilerek konuya veri oluşturan sözlerin kavram alanlarına göre detaylı bir şekilde tasnif edilmesi oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacını, Sındırgı insanının günlük yaşam ve düşünce dünyasının bir yansıması olan söz varlığını, ad bilimi prensiplerine uygun şekilde kavram alanlarına göre sınıflandırarak ortaya koyabilmek, ağızlar gibi sürekli değişmekte ve gelişmekte olan canlı dil unsurlarını yazılı olarak kayıt altına alabilmek böylece standart dilden farklılaşarak ağızlarda çeşitli bağlamlarda kullanılan sözleri tespit edebilmek ve bu sözleri Türk dilinin tarihi dönemleri ya da çağdaş lehçeleriyle veya Türkiye Türkçesinin diğer ağızlarıyla dil bilimsel tekniklerle kıyaslayabilme imkanını yaratarak alana katkı sağlayabilmek oluşturmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Ülkemizde yapılan bilimsel çalışmalarda, son yıllarda kavram alanlarına göre tasnif edilerek hazırlanan söz varlığı çalışmalarının sayısında bir artış yaşansa da, Türkiye Türkçesi ağızları denilince kapsam alanına giren geniş coğrafya ve ağız çeşitliliği ele alındığında, bu konudaki çalışmaların sayıca yetersiz kaldığı görülmektedir. Türk dilinin zenginliğini ve söz yaratmadaki gücünü ortaya koymak adına bu tür çalışmaların sayısının arttırılması gerekmektedir. Sındırgı yöresi ağızlarında daha önce söz varlığı araştırmasının yapılmamış olması ve yöre

ağızlarıyla ilgili sınırlı kaynakçanın bulunması gibi nedenler araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Geçmişten günümüze farklı topluluklara ev sahipliği yapan Sındırgı ilçesi, konar göçer Oğuz boylarının yerleşimleriyle Türk yurdu haline gelmiştir. Günümüzde bölgede nüfusun çoğunluğunu Manav ve Yörük grupları oluşturmaktadır. Çepni ve Muhacir grupları azınlıkta olup, ilçenin bugünkü sınırları içerisinde yalnızca birer köyde yerleşmişlerdir.

Birbiriyle etkileşim ve iletişim halinde olan; tarım, hayvancılık ve zanaat meslekleri ile geçimini sürdüren; düğün, hıdırellez ya da cenaze törenlerinin yapıldığı zamanlarda eski geleneklerine bağlı uygulamalara devam eden; ilçe nüfusunun bir kısmının şehir merkezlerine uzak dağ kesimlerinde yaşadığı, bir kısmının ise şehir merkezine daha yakın ova kesiminde yaşadığı daha önce yapılan çalışmalar ve gözlemler neticesinde tespit edilen bu toplulukların, oldukça zengin bir söz varlığına sahip oldukları düşünülmüştür.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma veri kaynağı olarak, Balıkesir iline bağlı Sındırgı ilçesinin sınırları içerisinde yer alan mahalle statüsündeki 35 yerleşim yerinde yaşamakta olan 150 kaynak kişi; Hüseyin Kahraman Mutlu tarafından hazırlanan, Sındırgı ilçesinin 7 Köyünden yaptığı ağız derlemelerine de yer verdiği çalışması “Balıkesir İli Ağızları (Metinler-İnceleme-Sözlük) (2022)”, Halil İbrahim Şahin’in Sındırgı’nın Kocasınan Köyü’nde yaptığı derlemelere de verdiği yüksek lisans tezi “Balıkesir Çepni Kültürü (2004)” ve Nihal Dağlıoğlu’nun “Yaylacık Köyü Sosyo Kültürel ve Ekonomik Yapısı (1997)” isimli lisans tezi gibi bilimsel çalışmalar ile sınırlı tutulmuştur.

1.6. Tanımlar

Ağız Terimi: Ağız terimi üzerine; dil bilgisi kitapları, sözlükler, terim sözlükleri ve ağız çalışmaları gibi kaynaklarda pek çok tanım yer almaktadır (Demir, 2002, s. 105). Bu kaynaklarda, ağız terimini tanımlamak adına farklı yaklaşımlara başvurulmuştur. Kaynaklarda yer alan ağız tanımlamalarındaki farklılıklara ve

eksikliklere eleştirel bir bakış açısıyla dikkat çektiği bir yazısında Demir, ağız teriminin tanımını en kapsamlı şekilde yapmıştır:

“Aynı kökten geldiği üst sistem durumundaki bir standart dile bağlı, doğal olarak ortaya çıkmış; aile ve dost çevresinde, iş yerlerinde; okur yazarlığı az, bulunduğu bölgeden uzun süre ayrı kalmamış insanlarca sözlü iletişimde dilin başka türleriyle karşı karşıya gelme oranına göre değişen biçimde kullanılan, resmi ortamlarda kullanılmasından kaçınılan, yazılı bir gelenek oluşturamamış, iletişim alanı sınırlı, bağlı olduğu üst sistemden dilin her alanında karşılıklı anlaşmanın korunacağı oranda ayrılabilen, prestiji standart dile göre daha az yerel konuşma biçimleridir (2002, s. 114).”

Ağız Sözlüğü Terimi: Ağız sözlüğü terimi, ağızlar üzerine yapılan bazı çalışmalarda karşımıza çıkmaktadır. Bu terim kapsamında yapılan çalışmalar, ağız çalışmalarının bilimsel prensiplerinden uzak kalmaları nedeniyle dil araştırmacıları tarafından eleştirilmiştir. Yapılan çalışmalarda konunun kuramsal yönüne değinilmemiş olması nedeniyle Türkiye’de “ağız sözlükçülüğü” diye bir alandan söz etmek mümkün görünmemektedir (Gökter, 2010, s. 66). Ancak bu konu hakkında yöntem, terim ve tasnif sorunlarının ele alındığı çalışmalarla (Akar, 2009a; Boz, 2014; Demir, 1999; Demir ve Eker, 2010; Demirbaş, 2021; Gökter, 2010); bibliyografya kapsamındaki çalışmalarda (Büyükakkaş, 2009; Korkmaz, 2000; Ölmez, 2006) konunun ağız sözlüğü terimiyle incelenmesi ve belirli bir bölge ağzında yer alan söz varlığı araştırmalarına veri sağlayabilecek birçok ağız araştırmasının “Ağız Sözlüğü” başlığıyla sunulması, terim üzerinde durulması gerektiğini göstermektedir.

Ağız sözlüğü “belirli bir bölgede konuşulan, yazı dilinde yer almayan yahut anlam farklılığı olan kelimelerin sözlüğü (Akar, 2009a, s.4)” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanım, ağız sözlüğü üzerine yapılan çeşitli araştırmalarda genel olarak kabul edilmektedir. Bu durumu oluşturan en önemli sebebi, kaynaklarda ağız sözlüğü terimi üzerindeki tanımlama eksikliğinin oluşturduğu görülmektedir. Sındırgı yöresi ağızları üzerine yapılan bu çalışmada, konuyu kapsayan kaynakların açıklanması gereği ağız sözlüğü terimine yer verilse de, Akar’ın yukarıdaki tanımında yer alan “kelimelerin sözlüğü” ifadesi araştırmanın kapsamını sınırlandırdığından bu terimin yerine “söz varlığı” terimi kabul edilmiştir.

Söz Varlığı:

Söz varlığı terimi GTS’de “Bir dildeki sözlerin bütünü; söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler.” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu

tanımlamada yer alan “sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu” gibi ifadeler söz varlığı terimini, kapsadığı unsurlar bakımından eksik bırakmaktadır. Söz teriminin sözcük terimi yerine kullanıldığı çalışmalar olsa da, iki terimin doğrudan birbirinin yerine kullanılmaması gerekmektedir (Özbek, 2015, s. 24). Söz varlığı araştırmalarında hangi unsurların söz varlığı kapsamına girdiği, hangilerinin girmediği araştırmacılar tarafından çeşitli açılardan ele alınmıştır (Aksan, 2021; Baş, 2011). Burada dikkat edilmesi gereken asıl konunun söz ve sözcük tanımları olduğu anlaşılmaktadır. Özbek, söz varlığı konulu araştırmalar üzerine yaptığı bibliyografya çalışmasında (2015), söz konusu sorun üzerinde detaylı bir inceleme yapmıştır. Bu çalışmada söz, sözcük, kelime, kelime hazinesi ve söz varlığı terimleri konunun araştırmacıları tarafından yapılan tanımlar üzerinden değerlendirilmektedir. Yapılan tanımlar ışığında sözcük, ses veya seslerden oluşan, anlamlı dil birimidir. Söz ise tek bir sözcük olabileceği gibi birden fazla sözcükten de meydana gelebilir ve birden çok anlam taşıyabilir. Söz ve sözcüğün aynı terimler olmamasından hareketle, bir dil bilimi terimi olarak özel anlamı olan söz varlığıyla da kelime hazinesi gibi kavramları ifade etmemek gerekir (Özbek, 2015, s. 25).

Söz varlığı terimi için Aksan “Bir dilin söz varlığı denince, yalnızca, o dilin sözcüklerini değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütünü anlıyoruz (2021, s.15).” tanımını yapmaktadır. Günümüzde yapılan birçok söz varlığı çalışmasının kapsamını, Doğan Aksan’ın bu tanımında yer alan öğeler oluşturmaktadır. Bu çalışmanın kapsamı da bu tanım referans alınarak belirlenmiştir.

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kuramsal Çerçeve

Türkiye’de ağızlar üzerine, 1940’lı yıllardan sonra sayıları ve nitelikleri giderek artan (Korkmaz, 2000, s.7), kısıtlı teknik imkanlarla yapılan ilk dönem çalışmalarından, nispeten gelişmiş teknik imkanların kullanıldığı günümüz çalışmalarına kadar; bir bölgenin, bir ilin ya da daha küçük bir yerleşim yerinin ağızlarını konu edinen, farklı yöntemlerle ele alınan sayısız araştırma ve inceleme yazısı yayımlanmıştır. Bilimsel derleme yöntemleriyle toplanan ağız malzemesini metinler halinde sunan, ses ve şekil bilgisi incelemelerine yer veren ağız çalışmalarının yanı sıra belirli bir ağız bölgesinde yer alan sözlerin derlenerek anlamsal olarak incelendiği söz varlığı çalışmaları da yapılmıştır.

Ağızların söz varlıklarını tespit edebilmek amacıyla yapılan ilk çalışmalar, Cumhuriyet döneminde halk ağzından söz derleme girişimleridir. 1932-1960 yılları arasında gönüllüler tarafından halk ağzından derlenen sözler, günümüzde Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü (TDK, 2019) ismiyle basılı olan eserde bir araya getirilmiştir. Konunun araştırmacıları tarafından yapılan eleştirilerde (Güzel, 2020) madde başlarındaki bazı yapısal eksikliklerine dikkat çekilmesine rağmen bu eser, içerdiği zengin malzeme sayesinde günümüz ağız ve söz varlığı çalışmalarına katkı sağlamaya devam etmektedir.

1990’lı yıllardan itibaren üniversitelerde Türkoloji çalışmalarının artmasıyla “Derleme Sözlüğü’ne Katkılar” ve “Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü” gibi ifadeleri içeren başlıklar altında, ağızlarda söz varlığı incelemeleri yapılmıştır (Erdoğan, 2022, s. 213). Ağızların söz varlığını ele alan incelemelerin sayılarında 21. yüzyılın ilk yıllarından itibaren artış yaşanmış, bu çalışmalar kapsam ve yöntemlerine göre farklı şekillerde meydana getirilmiştir. Söz konusu çalışmalar kapsamlarına göre; belirli bir bölgede konuşulan ağızların söz varlığını bütünüyle ele

alan; deyim, atasözü, ikileme ya da argo sözler gibi belirli konular etrafında şekillenen; Türkiye Türkçesi ağızlarıyla, Türk dilinin tarihi dönemlerini veya çağdaş lehçelerini karşılaştıran çalışmalar şeklinde ayrılmaktadır. Yöntem bakımından ise, sözlerin alfabetik sırayla ya da kavram alanlarına göre sınıflandırılarak verilmesi açısından farklılıklar mevcuttur. Ağızları söz varlığı bakımından inceleyen ilk çalışmalar, sözlüğün hazırlanışındaki yönetime göre söz dökümlerine alfabetik sırayla yer vermiştir. Kavram alanlarına göre sözlerin detaylı bir şekilde sınıflandırılması yöntemiyle ele alınan çalışmaların ise, Türkiye Türkçesi ağız araştırmaları alanında son dönemde yapılmaya başlandığı görülmektedir. Bunda, kavram alanı teriminin dil biliminde ancak geçtiğimiz yüzyılın ortalarında ortaya çıkmasıyla (Aksan, 1989, s. 254) Türk dili araştırmaları için çok yeni bir inceleme alanı oluşturması sebep olarak görülebilir.

Kapsam, yöntem ve nitelikleri fark etmeksizin, Türkiye Türkçesi ağız çalışmalarının ortak amacı; ağızlardaki zengin malzemeyi ortaya çıkararak Türk dili araştırmalarına katkı sağlamaktır. Bu bağlamda, belirli bir bölgede konuşulan Türkiye Türkçesi ağızlarının söz varlığının tespitine dayalı çalışmalarda temeli, araştırma yapılan hedef bölgedeki ağızların söz varlığını ortaya koymak oluşturmaktadır.

Belirli bir bölgede konuşulan ağızların söz varlığında tespit edilen sözlerin aralarında kurdukları anlam ilişkileri bakımından yakınlıkları göz önüne alındığında, her bir sözün ilgili kavram alanı altında incelenmesi gerektiği görülmektedir. Sındırgı yöresi ağızlarının söz varlığı araştırması bu çerçevede ele alınmıştır.

2.2. İlgili Araştırmalar

Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılan tüm bilimsel çalışmalar, ağızların söz varlığı araştırmalarına veri sağlamaları nedeniyle çok önemli kaynaklardır. Türkiye’de bilimsel anlamda ağız çalışmaları Ahmet Caferoğlu’nun derlemeleriyle başlamıştır. Ahmet Caferoğlu’nun Anadolu’nun birçok bölgesinden yaptığı derlemelere yer verdiği Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme I-II isimli çalışmalarının ilk baskısı 1941 yılında yapılmıştır. Bu eserde, Caferoğlu’nun 1936 yılı yazında Balıkesir yöresinden de bizzat derlediği metinler yer almaktadır. Mevcut teknik imkanların kısıtlılığına rağmen bilimsel yöntemlerle hazırlanan bu eser,

günümüz araştırmaları adına, ağızların ve ağızların söz varlığının süreç içerisinde ne gibi değişimler geçirdiklerine dair ipuçları sunan oldukça kıymetli bir eserdir.

Ahmet Caferoğlu'nun öncülük ettiği ağız çalışmalarına daha sonraki yıllarda; Ömer Asım Aksoy'un Gaziantep Ağzı (1945), Zeynep Korkmaz'ın Güney- Batı Anadolu Ağızları: Sesbilgisi (1956) ve Nevşehir Yöresi Ağızları (1963), Selahaddin Olcay'ın Erzurum Ağzı (1966), Ahmet Bican Ercilasun'un Kars İli Ağızları (1971), Turgut Acar'ın Artvin ve Yöresi Ağızları (1972) ve Turgut Günay'ın Rize İli Ağızları (1972) gibi kapsamlı çalışmalar eklenmiştir (Korkmaz, 1975, s. 147-154). Erken dönemde yapılan ağız çalışmaları arasında Balıkesir ağızları üzerine yapılan genel bir çalışma tespit edilememiştir. Ancak bu döneme paralel olarak Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi bünyesinde, Balıkesir'in belirli ağız bölgelerini ele alan lisans tezleri hazırlandığı görülmektedir (Çetin, 1986). Bunlar; Yılmaz Karahan'ın hazırladığı Bandırma Ağzı (1963), Ataman Aldemir'in hazırladığı Balıkesir ve Çevresinde Yaşayan Yörükler ve Ağızları (1964) isimli çalışmalardır. Bu çalışmaların yanında yine DTCF bünyesinde, Sındırgı yöresi ağızlarına yer veren ilk bilimsel çalışma olduğunu düşündüğümüz Özbek Örgüevren tarafından hazırlanan Sındırgı Ağzından Derlemeler (1952) isimli lisans tezinin yer aldığı görülmektedir. Tek kopyasının bugün Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'nde Tez/403 yer numarasıyla kayıtlı olduğu tespit edilen bu çalışmaya ulaşılammıştır.

Ülkemizde üniversite sayılarındaki artış ve ağız araştırmalarını kolaylaştıran teknik imkanlardaki gelişmeyle birlikte 1990'lı yılların başından itibaren ağız araştırmalarına ilginin yoğunlaştığı görülmektedir. Leyla Karahan'ın hazırladığı, 1996 yılında Türk Dil Kurumu Yayınları'ndan ilk baskısı çıkan Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması isimli eseri, günümüz çalışmalarında ağız bölgelerinin belirlenmesine kaynaklık eden başlıca eserdir.

Bu çalışmayı takiben, Türkiye Türkçesi ağız bölgelerinde henüz tespitinin yapılmadığı verileri toplu bir şekilde ortaya koymayı hedefleyen birçok yeni araştırma yapılmıştır. Bu kapsamda, Hüseyin Kahraman Mutlu tarafından hazırlanan Balıkesir İli Ağızları (İnceleme- Metinler- Sözlük) isimli çalışması, Sındırgı yöresi ağızlarının söz varlığı araştırmasına yazarın Sındırgı'nın 7 Köyünden yaptığı derlemelerle hem barındırdığı söz varlığı verileri hem de çalışmamızda yer alan metin çözümlemeleri açısından kaynak oluşturmıştır. Önce Prof. Dr. Leyla Karahan danışmanlığında doktora tezi olarak hazırlanan, daha sonra Türk Dil Kurumu

tarafından 2022 yılında ilk baskısı yapılan Balıkesir İli Ağızları (İnceleme- Metinler- Sözlük) isimli eser, Balıkesir ilinin ağızlarını 4 ağız grubuna ayıran, bu ağız gruplarıyla ilgili veriyi derli toplu ortaya koyan ilk bilimsel çalışma olması açısından önemlidir.

Ağızların söz varlığını ele alan bilimsel çalışmalar ise, devlet eliyle hazırlanan Derleme Sözlüğü dışında, ağız araştırmalarının başladığı erken dönemde inceleme yazıları şeklinde yayımlanmıştır. İlk çalışmalar, ağızlardaki alıntı sözleri ya da belirli bir kavram alanına giren sözleri değerlendirmektedir. Hasan Eren'in Onomatopéelere ait notlar (1950), Türk Yer Adları Hakkında Araştırmalar: Ören (1950), Türk Yer Adları-Söku (1965) başlıklı yazıları; Andreas Tietze'nin ağızlardaki alıntı sözler hakkında yaptığı çalışmalar ve Ahmet Caferoğlu'nun Türkiye'de Balık Adları (1960) eldeki az ağız malzemesiyle yaptıkları incelemelerle alana katkıda bulunan ilk dönem çalışmalarındandır (Korkmaz, 1975, s. 160-162). Daha sonraki dönemlerde, ağızların söz varlığı kapsamında sayısız çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar, tıpkı ilk dönem çalışmalarında olduğu gibi çoğunlukla inceleme ve değerlendirme yazıları şeklindedir.

Belirli bir yörenin ağızlarının genel söz dökümlerine yer veren, kimi zaman ağız sözlüğü adı altında çıkan, hazırlanış şekillerine göre modern sözlük bilimin prensipleri doğrultusunda hazırlanan çalışmaların ancak 1990'lı yılların sonunda ortaya çıktığı görülmektedir. A. Esat Bozyiğit'in Ankara ili Ağzı Sözlüğü (1998) ve Faruk Güçlü'nün Nevşehir ve Yöresi Sözlüğü (1999) isimli eserler bu çalışmalara örnek olarak verilebilir. Ağız sözlükçülüğünde yöntem ve tekniklerin kimi ağız araştırmacılarınca (Demir, 1999; Korkmaz, 2000; Akar, 2009a; 2009b) eleştirilerek, ağız sözlükleri adıyla verilen çalışmaların esaslarının ortaya koyulduğu dönemden itibaren ağızların genel söz dökümlerine bilimsel çerçevede yer veren çalışmaların sayısı artmaya başlamıştır. Balıkesir ili ağızlarının ya da Balıkesir ili sınırları içerisindeki ağızların söz varlığını konu edinen bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Söz varlığı ya da sözlük bilim açısından yaşanan gelişmelere bakıldığında, Doğan Aksan'ın sözlük bilim, ad bilim ve anlam bilim gibi alanlarda tanım ve tespitlere yer verdiği Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dil Bilim 3 (1990) isimli çalışması, farklı konularla ve çeşitli yöntemlerle ele alınan sayısız söz varlığı araştırması için temel bir kaynaktır.

Pelin Kocapınar'ın Kavram Sözlükleri ve Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesi Söz Varlığı isimli doktora çalışmasında, kavram sözlükleri ile ilgili ülkemizde yeterince araştırmanın yapılmamış olması yerli ve yabancı araştırmacıların çalışmaları bakımından ele alınmıştır (2014, s.104).

Bunların dışında Doğan Aksan tarafından hazırlanan Türkçenin Sözvarlığı (2021) isimli eser, söz varlığı araştırmalarının önemini örneklerle ortaya koyması bakımından yine temel kaynaklardan biridir.

Söz varlığı araştırmalarında, tespit edilen malzemenin ad bilimi yöntemlerine göre sınıflandırılması çalışmalarda farklı şekillerde alınmaktadır. Bu durum pek çok yöntemsel sorunu da beraberinde getirmektedir. İbrahim Şahin, Adbilim (2021) isimli kitabında bu sorunun çözümüne yarayacak adların sınıflandırılmasına ortak bir bakış açısı getirmeyi hedeflemiştir. Bu kitapta ad bilimle ilgili terim ve tasnif sorunları detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

Belirli bir bölge ağzında yer alan söz varlığını tespit etmeye yönelik bilimsel çalışmalarda, sözlerin kavram alanlarına göre verilerek incelenmesi ancak son dönemde tercih edilmeye başlanan bir yöntemdir. Türkiye Türkçesi ağızlarında sözlerin kavram alanlarına göre sınıflandırıldığı söz varlığı çalışmaları üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin sayıları az olmakla birlikte, bu çalışmalarda kapsamlı incelemelerin yapıldığı görülmektedir. Ağızların söz varlığını kavram alanlarıyla sınıflandıran lisansüstü tez çalışmalarından konuyu ele alış biçimleri açısından faydalanılmıştır:

Biçer, Ü. (2021). *Türkiye Türkçesi ağızlarında ölüm kavram alanına ait söz varlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çorum: Hitit Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Ersoy, M. (2019). *Hisarardı Köyü (Yatağan-Muğla) ağzında kavram alanlarıyla ilgili söz varlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Havuz, H. (2018). *Artvin ilçe merkez ve köylerinde derlenen memoratların söz varlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Artvin: Artvin Çoruh Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaba, O. (2019). *Alanya yöresi söz varlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karaduman, M. (2021). *Saçıkara yörüklerinin söz varlığı (Saçıkara, Örnek, Mahmudiye Köyleri/ Kadınhanı- Konya)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kargın, H. (2021). *Sofçular köyü söz varlığı (Araç/Kastamonu)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Korkut, G. (2019). *Elazığ yöresi ağızlarının isim söz varlığının tematik açıdan incelenmesi (ses, yapı, köken)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Parlakpınar, S. (2022). *Ahlat merkez ağızında kavram alanları ile ilgili sözvarlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muş: Muş Alparslan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şen, Ş. (2018). *Antalya yöresi türkülerinin söz varlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Sındırgı ve yöresi ağızlarının söz varlığının yazılı ya da sözlü kaynaklardan tespit edilmesi ve tespit edilen sözlerin ad bilimi ilkelerince kavram alanlarına göre sınıflandırılması üzerinedir.

3.2. Evren ve Örneklem

Balıkesir iline bağlı olan Sındırgı ilçesinin sınırları içerisinde mahalle statüsünde 75 yerleşim yeri bulunmaktadır. Bunlardan 6 tanesi merkez mahalle olup, diğer kırsal mahallelerde çoğunlukla Manav ve Yörük toplulukları yaşamaktadır. İlçede Çepni ve Muhacir toplulukları birer kırsal mahallede yerleşmişlerdir. Bu çalışma, Sındırgı yöresi ağızlarının konuşurları olan bu toplulukların söz varlığını bütünüyle ele almaktadır.

3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Veriler toplanırken, önce yazılı kaynakları tarama sonra bilimsel derleme ve soru-cevap yöntemlerine başvurulmuştur. Derleme esnasında kaynak kişilerden ses ve görüntü kaydı alabilmek için cep telefonu kullanılmıştır. Yazılı kaynaklardan ve saha araştırmasından toplanan tüm veriler fişlenerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanma Süreci

İlk olarak çalışmaya veri oluşturması bakımından Sındırgı ağızlarına yer veren çalışmalar tespit edilmiştir. Söz varlığı araştırmalarına yöre ağızını konu edinen çalışmaların dışında; yörede daha önce halk bilimi araştırmacıları tarafından yapılan derleme çalışmaları, öğretmen ya da imam gibi meslek mensuplarınca hazırlanan köyler hakkında genel derleme bilgilerin sunulduğu tanıtım kitapları, resmi siteler ya da sosyal paylaşım uygulamalarını kapsayan internet ortamı ve yerel gazeteler gibi

kaynakların da yörenin söz varlığına veri oluşturabileceği düşüncesinden yola çıkarak, bu kaynaklar konu bağlamında taranmıştır.

Söz konusu taramaların tamamlanmasının ardından kaynaklarda yeterince veri bulunmadığı tespit edildiğinden ilçede saha araştırmasına çıkılmıştır. Yöre ağızlarının söz varlığı araştırması adına yapılan saha araştırmasında sınırlılıklar, ilçe genelinde dengeli bir dağılım oluşacak şekilde belirlenmiştir. Bu kapsamda belirlenen toplam 35 mahallede derlemeler yapılmış ve söz varlığı çalışmalarında doldurulması gereken geniş alan gereği mümkün olduğunca çok kaynak kişiye ulaşılmaya çalışılmıştır.

Bilimsel derleme yönteminin ilkelerince belirlenen kaynak kişinin olabildiğince yaşlı, doğup büyüdüğü yerleşim yerinden çıkmamış, eğitimsiz ya da az eğitilmiş ve mümkünse kadın olması gibi ölçütler çalışmada yalnızca metin derlemelerinde dikkate alınmış; söz varlığı araştırması için yöre insanı olduğu tespit edilen her yaş ve her gruptan kişi kaynak olarak kabul edilmiştir.

Bu kişilerin konuştuğu ağızda yer alan, Sındırgı ağızlarının söz varlığını yansıttığı görülen, standart dilden ayrılmış sözler iki aşamalı olarak bilimsel derleme ve soru-cevap yöntemleriyle toplanarak çalışmaya dahil edilmiştir. Ayrıca Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü’nde yer alan Sındırgı yöresine ait veriler de taranarak tespit edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Sındırgı yöresi ağızlarının söz varlığını oluşturan veriler, toplandıkları köylere göre sınıflandırılarak fişlenmiştir. Söz varlığını oluşturan veriler, çeviri yazı işaretleriyle çözümlenerek metinler ve söz dökümleri halinde çalışmada sunulmuştur. Kullanılan çeviri yazı işaretleri, Ahmet Bican Ercilasun’un “Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Transkripsiyon İşaretleri (1999, s. 43)” adlı bildirisinden alınmıştır. Bu işaretlerin Uluslararası Fonetik Alfabe (IPA)’deki karşılıkları, Çetin Pekacar ve Figen Güner Dilek’in “Uluslararası Fonetik Alfabe ve Türkiye’de Ağız Çalışmaları” (2009, s. 575) başlıklı bildirisinden alınarak tabloda gösterilmiştir. Derleme metnlerinin çözümünde, kullanılan çeviri yazı işaretlerinin çeşitliliği göz önünde bulundurularak ses karışıklığına sebep olmamak adına, özel isimler de dahil olmak üzere, metinde geçen bütün sözcükler küçük harfle başlayarak yazılmıştır.

Yazımda noktalama işaretlerinden sadece “.” (nokta) ve “?” (soru işareti) kullanılmıştır. Derleme esnasında çevre ve teknik ekipman faktörlerinin yol açtığı bazı engeller sebebiyle, ses kayıtları dinlenirken anlaşılmayan yerler yazımda “...” (üç nokta) ile, konuşmacının konuşma esnasında bir başka cümleye geçerken sözünü yarıda kestiği anlaşılan yerler ise “..” (iki nokta) ile gösterilmiştir.

Ağızların söz varlığını ele alan çalışmalarda hangi sözlerin madde başı olarak verileceği tartışılmalı bir sorundur. Türkiye Türkçesi ağızlarıyla standart dil arasında kesin bir çizgi çekmenin mümkün olmaması, ağızlarda yaygın olan ses değişikliklerinin madde başlarını hazırlamada ölçüt olarak kabul edilip edilmeyeceği tartışma konusudur (Demir ve Eker, 2010). Bu çalışmada ise;

Anlam bakımından standart dilden ayrılmış bütün sözler, veri olarak kabul edilmiştir.

Standart dilden en az bir ses farklılığı olan bütün sözler, veri olarak kabul edilmiştir: alma “Elma.”, furulmak “Vurulmak.”, a’lı durmak “Düşünemez bir duruma gelmek, şaşırmak.”.

İncelemede yer alan özel adlar için standart dilden ayrılma ölçütü dikkate alınmamıştır.

k- > g- ses değişimi ve -n-, -n > -ñ-, -ñ ses değişimleri gibi Türkiye Türkçesinin ağızlarında yaygın olan ses değişimlerine uğramış bütün sözler, veri olarak kabul edilmiştir: ğaynamak “1. Yiyecek, içecek fokurdayacak derecedeki suda pişmek; haşlanmak. 2. Yerden çıkmak.”, önden “Önden, ilk olarak.”, ön “Önde, büyük.”.

Atasözü, deyim, kalıp söz ve ikilemelerde, yukarıda yer alan ses ve anlam bakımından ayrılma ölçütleri dikkate alınmıştır.

Sınıflandırmada Sındırgı ve yöresinden derlenen adlara ve fiillere yer verilmiştir. İncelemeye dahil edilen tüm veriler, tematik yöntemle, ilgili yapılan benzer çalışmalardan faydalanılarak detaylı bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Atasözü, deyim, kalıp söz ve ikilemeler sınıflandırılmamış; ayrıca sözlükte verilmiştir.

Türkiye’de tematik yöntemle göre tasniflendirmenin yapıldığı söz varlığı çalışmaları, köklü bir geçmişe sahip değildir. Bu türden çalışmaların sayısı da ancak son dönemde artmaya başlamıştır. Son dönem çalışmalarından, ağızların söz varlığını tematik yöntemle ele alan lisansüstü tezlerden, adları ve fiileri sınıflandırmada faydalanılmıştır. Kişi adları ve sülale adları tasnifinde Sagıp Atlı’nın “Manisa’nın Demirci İlçesindeki Lakaplar Üzerine Bir İnceleme” ve Şeref Boyraz’ın “Lakaplar Üzerine Bazı Dikkatler ve Bir Yöre Örneği” makaleleri, yer adları gibi özel adlar tasnifinde ise İbrahim Şahin’in Adbilim isimli eseri dikkate alınmıştır.

İncelemeye alınan ve detaylı bir şekilde sınıflandırılan veriler, Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü’yle kıyaslanmıştır. Bu kapsamda; söz varlığı verisi olarak kabul edilen bir sözün Derleme Sözlüğü’nde bulunup bulunmadığı, bulunuyorsa hangi yöreden derlenerek sözlüğe alındığı, hangi anlamının ya da anlamlarının verildiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca Derleme Sözlüğü’ne Sındırgı’dan derlenerek alındığı belirtilen sözler de incelemeye ve sözlüğe alınarak işlenmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Sındırgı İlçesi Hakkında Genel Bilgiler

4.1.1. Sındırgı Tarihi

Sındırgı'nın tarihi çok eskiye, M.Ö. 7 yüzyıla kadar uzanmaktadır. Bölgede ilk yerleşimin antik çağda Carseae adıyla, Gölcük ve Çakıllı Köyleri arasında başladığı düşünülmektedir (Aybek ve Sezgin, 2018, s. 5).

Bölgede sırasıyla Lidya, Pers, Makedon, Bergama, M.Ö. 129' da Roma ardından 11. yüzyıla kadar Bizans hakimiyeti kurulmuştur (Uysal, 2007, s. 28). Türklerin Anadolu'ya yaptıkları akınlarla birlikte bölge 11. yüzyılda Selçuklular tarafından ele geçirilmiş, Selçuklu Devleti'nin dağılmasının ardından Karasi Beyliği'nin hakimiyeti altına girmiştir (Arslan, 2013, s. 245).

Daha sonra, Osmanlı Devleti'nin bölgede hakimiyet kurmasının ardından, 14. yüzyıldan itibaren bölgeye Toroslar ve diğer bölgelerden getirilen Çavdar, Çepni, Türkmen, Afşar ve Yağcıbedir adlı konar-göçer yörük toplulukları yerleşmişlerdir (Arslan, 2013, s. 246).

14. yüzyılda, Osmanlı idari yapısında Karasi sancağının merkez kazası olan Balıkesir'in sınırları içerisinde yer alan Sındırgı'nın, Osmanlı yönetiminde nasıl bir yönetime sahip olduğu bilinmemektedir. 16. yüzyılda kadı defterlerinde ve Şer'iyye Sicili kayıtlarında Sındırgı, Karasi sancağı içerisinde bir kaza statüsündeyken 1528 yılında Bigadiç'e bağlı bir nahiye olarak görülmektedir. Bu durum 1593 yılına kadar devam etmiş ardından Sındırgı tekrar kaza olmuştur (Bektaş, 2019, s. 33).

19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde taşra teşkilatında meydana gelen değişikliklerle birlikte Karasi sancak idaresinde de değişimler meydana gelmiştir. Bu dönemde Karesi sancağının sınırları içerisinde bulunmaya devam eden Sındırgı,

tarihi tam olarak belirlenemeyen bir zaman aralığında voyvodalık ile yönetilmiştir (Bektaş, 2019, s. 36).

Tanzimat'ın ilanından sonra Sındırgı tekrar kaza statüsü kazanmış ardından 1864 yılında Bigadiç'e bağlı bir nahiye olmuştur. 1884 yılında tekrar kaza statüsü kazanarak, 1914 yılında Gölcük ve Çorum nahiyelerini içine alan Sındırgı günümüze kadar kaza/ ilçe statüsü korumuştur (Bektaş, 2019, s. 38-39). Günümüzde, ilçeye 14. yüzyıldan itibaren yerleştiği düşünülen (Arslan, 2013, s.246) Yörük toplulukları ve bu tarihten daha önce yerleştikleri düşünülen Manav toplulukları nüfusun çoğunluğunu oluşturmaktadır. Çepniler ve Muhacirler ise ilçede birer köyde yerleşmiş olup bunlar aynı sırayla Kocasinan ve Şahinkaya Köyleridir.

4.1.2. Sındırgı Adı

Sındırgı adının nereden geldiği hakkında kaynaklarda ve halk arasında çeşitli görüşler bulunmaktadır.

Sındırgı adının kökeni için halk arasında yaygın olan görüşler daha çok rivayetlere dayanmaktadır. Bu rivayetler; Osmanlı-Rus Savaşı ve Kurtuluş Savaşı gibi Türk tarihinde önemli bazı savaşlar etrafında şekillenmektedir. Bu rivayetlere göre Sındırgı adı “düşmanı sindirdi, sindirdi” anlamına gelmektedir.

Selçuk Uysal bu adın “düşmanı sindirmek, sindirmek” anlamından kaynaklanabileceğini ancak bu adın kökeninin çok daha eskiye dayanmasından dolayı, Osmanlı-Rus Savaşı'nda şehit düştüğü rivayet edilen Sındırgı'nın son derebeyi Şerif Paşa'nın ve Milli Mücadele'de halkın gösterdiği kahramanlıkların ardından verilmiş olmasının tarihsel olarak mümkün görünmediğini aktarır (2007, s. 27-28).

Uysal'ın bir eleştirisi de Bilge Umar'ın “Türkiye’de Tarihsel Adlar” isimli kitabında yer alan “Sındırgı adının Türkçe hiçbir anlam taşımadığı (1993, s. 705)” ifadesinedir. Umar Sındırgı adının, Pompeopolis/ Taşköprü yakınlarında bulunan Sandareke Dağı ve bu dağ ile bağlantılı olarak “kırmızı zırnık” anlamına gelen Sandareke isminden bir takım ses değişiklikleriyle türediğini ifade etmektedir (1993, s. 705). Bu görüşe katılmayan Uysal, Sındırgı adının Türkçe olduğunu, sın- fiilinden türediğini

aktararak ve Mecdut Mansuroğlu'nun "Türkçede -GU Ekinin Fonksiyonları (1953)" isimli yazısını buna delil olarak sunmaktadır (2007, s. 30).

Sındırgı adının tarihi kaynaklarda ise ilk kez 15. yüzyılda yer aldığı görülmektedir. Bu adın geçtiği ilk belge Miladi 1491-1492 tarihli Nefise Hatun binti merhum Oruç Çelebi vakfına ait vakfiyedir (Bektaş, 2019, s.33).

Dil bilimsel açıdan bakıldığında, Eski Türkçede sı- fiili "tahrip etmek, kırmak" anlamlarındadır (Tekin, 2017, s. 97). Orhun Yazıtları'nda yer alan; Üç otuz balık sıdı (T D2). "(Kağanım) yirmi üç şehri zapt etti (Tekin, 2017, s. 76)." ve Mäniñ sabımın sımadı (KT G11). "(Çinliler) benim sözümü kırmadılar (Tekin, 2017, s. 36)." cümlelerinde sı- fiili geçmektedir. Ayrıca İrk Bitig'de "Adıqın karnı yarılmış toñguzıñ azıqı sınmış (Uluç vd., 2013, s. 30)." cümlesinde geçen sınmış fiilinin anlamı yine "sınmak, kırılmak (Uluç vd., 2013, s.111)" şeklindedir.

Güncel Türkçe Sözlük'te sı- fiili halk ağzında "Bozmak, yenmek, kırmak, mağlup etmek (http-1). " anlamlarıyla, Derleme Sözlüğü'nde sı- fiili " Bozmak (sözü, emri, yemini) (http-1). " anlamıyla verilmiştir. Tüm bu veriler ışığında Sındırgı adının Türkçe kökenli bir fiil kökünden türediği söylenebilir.

4.1.3. Coğrafi Konumu

Balıkesir iline bağlı bir ilçe merkezi olan Sındırgı, il merkezinin güneydoğusunda Akhisar, Demirci, Bigadiç ve Simav ilçelerinin birleşme noktasında yer almaktadır. Etrafı yüksek dağlarla çevrili olan yerleşim, Sındırgı Ovası'nın doğusunda kurulmuştur (Sarıkaya, 2020, s. 1).

İlçe'nin doğusunda Alaçam Dağları, batısında Davullu ve Kazan Dağları, güneyinde Kepez ve Simav Dağları ile Seydan Dağı ve kuzeyinde Ulus Dağı bulunmaktadır. İlçenin en büyük ovası olan Sındırgı Ovası'nın yanında, Yaylabayır, Küçükbükkü, Alacaatlı ve Gölcük Ovaları bulunmaktadır. Arazisinin yaklaşık olarak %22' sini dağlık alanlar oluştururken, ormanlık alanları 75 331 hektar olup toplam alanın % 54,6' sını kapsamaktadır. Simav Çayı kaynağını Simav'dan alan bir akarsu olarak ilçenin kuzeybatı doğrultusunda akmaktadır. Simav Çayı üzerine kurulan Çaygören Barajı ve göletler tarımsal faaliyetlere katkı sağlamaktadır. (Ünal, 2018, s.373-374).

Simav Çayı'nın oluşturduğu Kuzey platosu ve Kocabey platosu hayvancılık faaliyetlerine kaynak oluşturan önemli alanlardır (Ünal, 2018, s. 374). 11. yüzyıldan itibaren bölgeye geldiği tahmin edilen konar-göçer Türkmen topluluklarının geçimlerini sürdürmek adına hayvancılık faaliyetlerine devam edebilmesi için önünde geniş platoların olduğu dağlık bölgelere yerleştikleri görülmektedir (Bektaş, 2019, s. 26). Konar-göçer olmayan, yerli ya da yerleşik düzene geçişi çok eskilere dayandığı düşünülen Manav topluluklarının (Mutlu, 2020, s. 45) ise daha çok düzlük ova alanlarda yerleştiği görülmektedir.

Sındırgı ilçesinde Akdeniz iklim tipinin hakim olduğu görülmektedir. En sıcak aylar Temmuz ve Ağustos ayları olup, ortalama sıcaklık 28°C'nin biraz üzerindedir (Ünal, 2018, s. 376).

4.1.4. Nüfus

İlçede toplam nüfus 2021 ADKN TÜİK verilerine göre 32. 362 kişidir. Erkek nüfusu 15.779, kadın nüfusu 16.862 kişidir (http-2).

Genel nüfus sayımlarına göre ilçede yıllar içerisindeki nüfus verileri ve gelişimi Ünal'ın hazırladığı tablo (2018, s.378) kullanılarak aşağıda gösterilmiştir. 1980 ve 1990 yıllarındaki nüfus artışı dışında, Sındırgı ilçesinde nüfusun azalma eğiliminde olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Sındırgı'da Cinsiyetlere Göre Nüfus ve Gelişimi

	1965	1980	1990	2011	2012	2014	2016
Toplam	47.269	53.321	52.004	36.803	36.348	35.591	34.401
Erkek	23.924	26.230	25.477	17.805	17.518	17.151	16.626
Kadın	23.345	26.828	26.527	18.898	18.830	18.440	17.775
İlçe Mer.	6.304	9.078	9.511	17.588	17.667	35.591	
Köyler	40.965	43.980	42.493	19.215	18.681	0	0

4.2. Sındırgı Yöresinde Adlar

4.2.1. Hayvan Adları

Yüzyıllar boyunca göçebe yaşam biçimini benimsemiş, tabiat ile iç içe yaşamış Türk milleti için hayvanlar, sosyal ve ekonomik hayatın ayrılmaz bir

parçasıdır (Doğan, 2002, s. 615). Hayvanlar, Sındırgı'da yaşayan insanların da hem sosyal hayatında hem de ekonomik faaliyetlerinde önemli bir rolü üstlenmektedir. Ancak yöredeki köylerden büyük kentlere göçlerin artmasıyla köylerdeki genç nüfus oldukça azalmış ve bu durum da hayvancılık faaliyetlerini doğrudan etkilemiştir. Hayvancılık, yöre insanı için hala bir geçim kaynağı olmasına rağmen iş gücünü oluşturan genç nüfusun azalmasıyla oldukça sınırlanmıştır. Günümüzde bölgedeki köylerde büyükbaş hayvancılık oldukça az olup çoğunlukla küçükbaş hayvancılık ve kümes hayvancılığı yapılmaktadır. Köylerden edinilen bilgilere göre yörede yaylacılık faaliyetleri de oldukça azalmış olup sürüler çoktan bitmiştir.

Türkler için geçim kaynağı olmasının yanında hayvancılık, Türk kültürünü ve yaşam biçimini etkileyen; debbağlık, saraçlık, semercilik gibi zanaat mesleklerini doğuran bir faaliyet şeklidir. Hayvanların etinden sütüne, boynuzundan toynağına kadar her parçasından faydalanılmış ve hayvansal ürünlerden giyim-kuşam, yiyecek-içecek temin edilmiştir (Karakuş, 1997, s. 1144-1145). Tarih boyunca hayvanları hayatlarının böylesine ayrılmaz bir parçası haline getiren Türklerin dillerinin söz varlığında da hayvan kavram alanı geniş bir yer tutmaktadır.

Türkçede hayvanlara adlandırmalar genel itibariyle renginden, cinsiyetinden, yaşından, cinsinden, hareketinden, belirgin uzvundan ya da çıkardığı sesteki hareketle yapılmaktadır (Gümüştam, 2011, s. 14). Bu kısımda böcek, sürüngen, besi hayvanı, kuş ve yabani hayvan adlarından 107 adet hayvan adına yer verilmiştir.

4.2.1.1. Besi Hayvanlarının Adları

Yörede 35 adet besi hayvanı adı tespit edilmiştir.

ağ keçi (Akç.) Beyaz tüylü bir keçi türü.

ağça memeli (Ala.) İnek.

alaca inek (Koc.) İnek.

bıza (Akç.) İneğin yavrusu, buzağı.

biliç (Akç.) Piliç.

çepiç (Akç. Sın.) Bir yaşındaki keçi yavrusu, oğlak.

delibaş (Akç.) Bayırda boş gezen koyun ya da keçi.

dumbey (Akç.) Manda.
ğabak (Akç.) Boynuzsuz keçi.
ğancık (Ker.) Dişi buzağı.
gatr (Akç. Mum.) Katır.
geçi (Işk. Osm.) Keçi.
kiçi (Bdd.) bk. geçi.
ğocabaş (Ala.) Büyükbaş.
goç (Akç.) Koç.
ğoyun (Ala. Osm.) Koyun.
göcen (İzz.) Tavşan yavrusu.
ğuli (Akç.) Hindi.
ğülü (Düğ. Emd.) bk. ğuli
guzu (Kdd.) Kuzu.
horaz (Akç.) Horoz.
kele (Yür.) Damızlık boğa.
kostadı (Akt.) Koyun, keçi.
kuruk (Yür.) Cıvıv çıkarmak için yatan tavuk.
mal (Ala. Işk. Yür.) Besi hayvanı.
merkeb (Ala. Kdd.) Eşek.
olak (Işk.) Oğlak.
salma (Akç. Akt. Düğ. Işk. Sın.) Başiboş gezen hayvanlar.
sarı geçi (Akç. vd.) Bir tür keçi.
sarı öküz (Akç. vd.) Tüyleri sarıya yakın bir renk olan öküz türü.
sıpa (Akç. vd.) Eşek yavrusu.
sır (Akç.) Sığır.
şışek (Yür.) Yeni doğan koyun.
teke (Akç.) Erkek keçi.
toklu (Akç. Yür.) Satılma yaşına gelen erkek koyun.
tosun (Yür.) Üç yaşındaki öküz.
tovuk (Pür.) Tavuk.

4.2.1.2. Kuş Adları

Yörede 19 adet kuş adı tespit edilmiştir.

akşamcığuşu (Sın.) Yarasa.

alağabak (Düğ.) Üveyik kuşu.

anaç (Akç.) Kuş yavrusu.

atmıca (Işk.) Atmaca.

bayguş (Akç. Sın.) Baykuş.

cıccırlık (Akç.) Serçe.

çırlangeş (Akç.) Kırlangıç.

ğarantavuk (Akç.) Karatavukgillerden, tüyleri kara, meyve ve böceklerle beslenen ötücü kuş (Turdus merula).

gece kuşu (Akç.) Yarasa.

gocakuş (Kdd. Işk.) Atmaca.

gös serçe (Akç.) Köy kuşu.

guguk (Akç.) Tarla kuşu.

ğumur (Kdd.) Kumru.

ğuzuğuşu (Akç.) Sakallı akbaba.

palaz (Akç.) Keklik yavrusu.

sırcık (Akç.) Sığırcık kuşu.

talkakan (Akç.) Ağaçkakan.

tavukalan (Akç.) Atmaca.

üvək kuşu (Akç. Işk.) Güvercinlerden, korularda yaşayan, eti için avlanan, boz renkli bir kuş, Üveyik kuşu.

4.2.1.3. Böcek Adları

Yörede 17 adet böcek adı tespit edilmiştir.

ataş böcē (Ala.) Ateş böceği.

atlanğöç (Akç.) Çekirge.

böciķ (Işk.) Böcek.

bü (Akç.) Zehirli örümcek.

çırlangeç (Akt.) Ağustos böceği.

ğarafatma (Düğ.) Hamamböceği.
gece böcesi (Sın.) Ateş böceği.
gocagarı iğnesi (Sın.) Arı.
ğullör (Düğ.) Sarı akrep.
ğuylē ölü (Akç.) Akrep.
inçin böcesi (İzz.) Cırcır böceği.
osuruk böcē (Akç.) Pis kokulu yeşil bir böcek.
övez (İzz.) At sineği.
petek (İzz.) Arı.
türk karıncası (Yür.) Küçük bir karınca türü.
yabancı karınca (Yür.) Siyah bahçe karıncası.
yıngış (Yür.) Çekirge.

4.2.1.4. Sürüngen Adları

Yörede 17 adet sürüngen adı tespit edilmiştir.

bağa (Ysf.) Kaplumbağa.
bava (Kdd.) bk. bağa.
boyunduruğ yılanı (Işk.) Sarı, yeşil renkte zehirsiz bir yılan türü.
bozürük (Düğ.) Bozyörük yılanı.
dağ alacası (Akç.) Zehirli bir yılan türü, şeritli engerek.
darılcan (Düğ.) Kara yılan.
emecen (Düğ.) Kertenkele yavrusu.
gecengere (Akç.) Küçük engerek, Bozkır yılanı
gücenkele yılanı (Işk.) bk. gecengere.
gücük engere (Düğ.) bk. gecengere.
gökelte (Sın.) Kertenkele.
gökyeşil (Düğ.) Kertenkele.
kestenkele (Yür.) Kertenkele.
ok yılanı (Akç.) Yeşil renkli, 80 cm uzunluğunda zehirli bir yılan türü.
oluklu kertenkele (Emd.) Kara yılan.
süleymancık (İzz.) Kertenkele.
sümüklü böcek (Akç. Alk. Eğr. Sın.) Salyangoz.

sülümen (Akç.) Salyangoz.

şahmela (Yür.) Yılanların anası, en büyüğü olarak bilinen bir tür yılan.

tosbağa (Akç.) Kaplumbağa.

4.2.1.5. Yabani Hayvanların Adları

Yörede 12 adet yabani hayvan adı tespit edilmiştir.

anduk (Mum.) Sırtlan.

cağal (Işk.) Çakal.

canavar (Işk. Düg.) Kurt.

davşan (Işk.) Tavşan.

donuz (Bdd.) Domuz.

donguz (Işk.) bk. donuz.

enek (Akç.) Kedi, köpek yavrusu.

ğurt (Sın.) Kurt.

hēre (Akç.) Sincap.

moza (Akç.) Domuz yavrusu.

mozak (Alk.) bk. moza.

yalık (Akt. İzz.) Köpek.

4.2.1.6. Su Hayvanlarının Adları

Yörede 7 adet su hayvanı adı tespit edilmiştir.

durna (İzz.) Turna balığı.

kasna (İzz.) Lüfere benzer, sert pullu ve büyük tatlısu balığı.

kazan balığı (Akç.) Kurbağa yavrusu.

suy yılanı (Işk.) Su yılanı.

yanayak (Yür.) Yengeç.

yangış (Akç.) bk. yanayak.

yangış (Akt.) bk. yanayak.

4.2.2. Bitki Adları

Bitki adları; sebze adları, yabani ot adları, çiçek adları ve ağaç adları olmak üzere 4 alt grupta verilmiştir.

4.2.2.1. Sebze Adları

Bu başlık altında 44 sebze adı yer almaktadır.

Yöre ağızlarında, standart dilde karşılığı olan bir sebze adının renk ve şekil açısından bir ön adla nitelendiği görülmektedir. Örneğin, standart dildeki bal kabağı adı ve bu kabağın türleri için şekil açısından, fasulye ve börülce çeşitleri için renk açısından nitelendirmeler yapıldığı dikkati çekmektedir.

ak biber (Akç.) Yeşil biber.

ak fasülle (Akç.) Kuru fasulye.

ağ ğabak (Ala.) İnce uzun beyaz renkli bir çeşit kabak.

balcan (Kpz.) Patlıcan.

balıcan (Emn.) bk. balcan.

balık biber (Ala.) Balıkçı biberi.

bi yiyimlik ğabak (Ala.) Küçük bal kabağı.

boncuk āşa (Sın. Pür.) Küçük taneli bir fasulye çeşidi.

büberiye (Işk.) Turşuluk biber.

cacık I (Yür.) Salatalık.

cino fasülle (Pür.) Küçük taneli fasulye.

çumak fasulyesi (Ala.) Fasulye.

domat (Kdd.) Domates.

domatiz (Işk.) bk. domat.

ēşi balcan (Pür.) Domates.

ēşi domatis (Akç.) Patlıcan.

fasille (Ala.) Fasulye.

fasulyā (Işk.) bk. fasille.

fasülle (Yür.) bk. fasille.

ğara ğabak (Kdd.) Uzun koyu yeşil renkli bir çeşit kabak.

ğarnı ğaraca (Sın.) Börülce.

göklük Yeşillik.

horoz fasilyesi (Sın.) Taneleri uzunca olan fasulye çeşidi.

ismail fasilyesi (Sın.) Poyraz fasulyesinin diğ er adı. bk. poyraz fasulyesi.

jelipon biber (Ala.) Jalapeno biberi.

kelem (P r.) Beyaz lahana.

kesdane ğabak (Kdd.) Balkabağı.

kırk d ğ m (P r.) Bir  eşit fasulye.

kızıl fasulye (Ala.) Barbunya.

 komp r (Ak . Kdd. Y r.) Patates.

metre fasulyesi (Ala. Sın.) Kıl ıksız, uzun bir b r lce  eşidi.

parasa (Işk.) Pırasa.

pıransa (Emd. Y r.) bk. parasa.

poyraz fasilyesi (Sın.) Adını Bigadi 'in Poyraz kırsal k y nden alan bir fasulye  eşidi.

sarı b r lce (Sın.) Sarı renkli bir b r lce  eşidi.

sarıg z (P r.) Taneleri irice olan bir fasulye  eşidi.

soğan yapr  (Eğr.) Yeşil soğan.

sovan (Ak . Ala. P r.) Soğan.

tomata (Ala.) bk. domat.

tomatiz (P r.) bk. domat.

ussak ğab  (Işk.) S s kabağı.

uzun ğabak (Kdd.) Balkabağı.

zalata (Eğr.) Salatalık.

zalatalık (Işk.) bk. zalata.

zebze (Işk.) Sebze.

4.2.2.2. Yabani Ot Adları

T rkiye'de yaklaşık 9000 yabani bitki t r  yetişmektedir. Buna karşılık 3000 kadar T rk e bitki adı Derleme S zl ğ 'nde yer almaktadır (Baytop, 1997, s. 5). Bu eksiklik Anadolu'daki bitki adlarının derlenip incelenmesi gereksinimi doğurmaktadır.

Sındırgı y resinde yaşayan insanların geleneksel yemeklerinde, halıcılık faaliyetlerinde ipleri boyamada, t rl  hastalıklara şifa niyetinde kullandığı 58 adet yabani ot adı tespit edilmiştir.

acuka (Kdd.) Kantaron otu.

aķbař otu (Akt.) Karın ağrısı için kullanılan, beyaz renkli yabancı ot: *Unu ğün dñnmeden alırlā bizim bırda.*

alabada (Bdd.) Sulak ve verimli toprakta yetişen ve yaprağından dolma yapılan bir çeşit tohumlu bitki.

alabarda kñkñ (Ker.) bk. alabada.

ayaķlı kekik (Ala.) Yabancı kekik: *Az řñle ğalkıyu.*

ayı ğulā (Sın.) Yñrede gelincik otuyla birlikte kaynatılıp tüketilen sarı çiçekli, büyük yapraklı bir ot çeşidi, çalha.

ayvadana (Sñl.) Yaban nanesi yaprağına benzer yapraklı, sarı acı çiçekli yabancı otu.

bāla (Pñr. Sın.) Bakla yaprağına benzeyen ve çiĝ yenilen bir bitki, sinir otu. *Ormanlāda oluyu, duza bana bana yiniyu.*

bāzdırme otu (Yñr.) Gelincik otu: *Tñlñ tñlñ olur, bāzdırme otu vakti ğeşti mi çiçek açar.*

boş yapraĝı (Akç. Yñr.) Adaçayı.

çaķřır (Ala.) Dere otuna benzeyen bir tür yabancı otu.

çalba (BĀA) Adaçayı.

şarşı (Akç.) bk. çaķřır.

şarşır (Sın.) bk. çaķřır.

çetmi dikenini (Akç.) Yabanıl bir otun yemek yapılabilen bir türü.

develik (Akç.) Kavrularak yenen bir çeşit yabancı otu, ebeĝumeci.

diken otu (Akç.) Birleşikgillerden, yaprakları dikenli yabancı bir bitki, eşek dikenini, kengel.

ebegñmeci (Bdd. Yñr.) Ebeĝumeci.

erek otu (Osm.) Bahçelerde çıkan, maydanoza benzeyen, ince saplı bir yabancı otu çeşidi.

eşşek ğicirgenini (Akç.) Yabancı ısırğan otu.

eşşek otu (Akç.) bk. diken otu.

ĝaragñz (Umr.) Ebeĝumeci.

ĝaymacıK (Sın.) Yaprakları enginar yaprağına benzer, ortası marul gibi sarı göbekli, kavrularak yenen bir ot: *Tñlñ tñlñ, ğelinciĝini daha birez bñyñ.*

ĝaymak otu (Ala.) bk. ĝaymacıK.

ğaz ayağı (Ala. Bdd.) Su kıyılarında yetişen, yenilen bir ot çeşidi, kaz ayağı:

Unun da kokusu vā, aynı tere.

gelin çiçi (Işk.) Gelincik otu: *Gözlemeniñ içine gōyōn.*

gelincik (Ala. Krk.) bk. gelin çiçi.

gerdeme (Ala. Yür.) Sulak yerlerde yetişen, çiğ tüketilen yabani bir ot: *Roka gibi, acımsı olū.*

ğulleyir (Akç.) Zambakgiller familyasından, sarı çiçekli, yenilebilir bir ot çeşidi, papaz otu, bit otu.

ğırğaz ayağı bk. ğaz ayağı.

ğızıl labada (Sül.) bk. alabada.

ğızılacak (Akç.) Yemeği yapılan, kökle gövde arası turuncu olan bir çeşit yaban otu.

gicirgen (Akç.) Isırgan otu.

gidiçgen (Sın.) bk. gicirgen.

gidişgen (Ala.) bk. gicirgen: *Çünkü ısırıyō ya, tikenli ot mesela onlar gidişmek diyōlā kaşımak anlamında.*

ğoş yaprağı (Işk. Krk.) Adaçayı.

göğügöçüren (Akç.) Ebegümeci.

ğuşbacağı (Akç.) İlkbaharda kırlarda yetişen, ufak, yeşil yapraklı, kökü yenen bir ot.

ğuzuğulā (Akç. Bdd. Pür.) Yeşil renkli, yenilen, ekşi bir ot, kuzukulağı.

hayvanardı (Umr.) Çayır otu: *Şurdan bi hayvanardı geti gel de içem.*

ılabur (Mum.) Ihlamur.

ılabada (Akç.) bk. alabada.

ılabadan otu (Yay.) Turpgillerden, yemişleri torbayı andıran bir yaban bitkisi: *Çoban çantası didikleri.*

ıstırgan otu (Sin.) Isırgan otu.

kantaron otu (Ala.) Kızılkantarongillerden, hekimlikte kullanılan, sarı çiçekli, acı köklü, küçük bir bitki.

keci guylū (Krç.) Tüylü kekik.

koğar otu (Yür.) bk. ayvadana.

kurd otu (Ala.) bk. akbaş otu.

kuş ekmeği (Ala. Yür.) Bir tür yabani ot: *Börek içine guyaız gavru yiriz.*

labada (Osm.) bk. alabada.

nuzla (Ker.) Dağ kekiği.

orşad (Krk.) bk. alabada.

papaz otu (Akç.) bk. gilleir.

somak (Ala.) Sumak.

teFek (Sın.) Bir çeşit yabancı ot: *Çaltılāda oluyū, bōle dolanıyu yavrum.*
Pūskūl pūskūl bōle.

tekesakalı (Alc.) Bir çeşit yabancı ot.

turp otu (Pür.) Börek yapılan bir çeşit ot.

yel otu (Yür.) Sinir otu: *Sen aya,ını berttin mi yelotu sövürt yapra,ını tuzla*
döveriz, unu vurarız.

yerli kekik (Ala.) Kekik: *Hayvanları yılan ısırdē zaman onun suyunu*
ğaynattınañ içirdimiñ zehirini öldürüyū.

4.2.2.3. Çiçek Adları

Anadolu'da doğayla iç içe yaşayan insanlar çevresinde gördükleri her türlü varlığa öz dillerinde ad vermektedir. Bu çalışmada incelenen her kavram alanında olduğu gibi çiçek adlarında da bu yaklaşım sergilenmektedir. İnsanların çayırda gördükleri ya da evlerinde yetiştirdikleri çiçeklere benzetme ve yakıştırma yoluyla ad verdiği görülmektedir. Benzetme ve yakıştırma yoluyla yapılan bazı adlandırmalarda Anadolu'da yaygın bir adlandırma şekli olan açık seçik ifadelerin (Tansuğ, 1992, s. 83) de kullanıldığı görülmektedir. Bu başlık altında 20 adet çiçek adı yer almaktadır.

bubeşçe (Yay.) Papatya.

çınar çiçeği (Koz.) Turuncu renkli kasımpatı.

dikenli çiçek (Koz.) Dikenler tacı çiçeği.

gabak çiçeği (Akç.) Sardunya.

gelin güveyi çiçeği (Yay.) Kırmızı beyaz açan bir çiçek, açelya.

gök çiçek (Yay.) Ortanca.

gök çiğdem (Yay.) Mavi renkli çiğdem.

horoz ibi (Koz.) Horoz ibiği (Amaranth).

japon gülü (Koz.) Kamelya.

kara sevda çiçeği (Koz.) Bir çeneklilerden, boğumlu sarkık dallı, yaprakları etli, uçları sivri, bazı türlerinde yaprakların alt ve üst yüzü mor ve gümüşü yollu, beyaz, mavi veya pembe çiçekli bir süs bitkisi (Tradescantia). Telgraf çiçeği ya da mor kadife çiçeği.

kelbaş (Akç.) Papatya.

köçek (Işk.) Çiçek.

küçük orosbu (Koz.) Begonyagillerden, dekoratif yaprakları ve renkli çiçekleri olan, pek çok çeşidi bulunan sıcak ülke bitkisi (Begonia).

küstüm çiçek (Koz.) Baklagillerden, dokunulduğunda yaprakları pörsüyen bir bitki, küseğen, küskün (Mimosa pudica).

moruk (Yay.) Dağ sümbülü.

navruz (Akç.) Zambak.

nünü (BİA) Yabani zambak.

papasça (Akt.) Papatya.

tansu çiller (Koz.) Küpe çiçeği.

vagonya (Koz.) Akdeniz bölgesinde yaygın olan, beyaz, kırmızı, pembe, turuncu renklerde çiçekleri olan bir bitki. Begonvil.

4.2.2.4. Ağaç Adları

Yörede 74 adet ağaç adı tespit edilmiştir. Armut ve erik gibi meyve ağaçlarının adlandırılmalarında betimlemeden sıklıkla faydalandığı dikkati çekmektedir. Diğer türlerin adlarının ise genellikle renklerle ve hayvan adlarıyla kurulduğu söylenebilir.

ağçam (Ala.) Çam ağacı.

alfad (Akç.) alat (Işk.) Yabani armut, ahlat.

alıç (Akç.) Hünnapgillerden, kırlarda kendiliğinden yetişen, hekimlikte ve boyacılıkta kullanılan, sert odunlu bir ağaç, gövem eriği, geyik diken, akdiken.

alma (Eğr. Işk.) Elma.

avududu (Kpz.) Ahududu.

bardak eriği (Sin.) İri ve tatlı bir tür erik, bardacık eriği.

belce kestanesi (Kdd.) Ziraat kestanesi.

beşbıyık (Sın.) Muşmula.

bursa armudu (Sın. Ala.) Deveci armudu.

cennet elması (Ala.) bk. cennet helvası.

cennet helvası (Kdd.) Trabzon hurması.

cicem eriği (Sın.) Kırmızı, sarı renkli meyve veren yaban eriği ağacı.

civanefendi eriği (Sın.) Aşılanan bir erik ağacı çeşidi.

cumurluk kestane (Kdd.) Büyük taneli kestane veren ağaç türü.

çavuş armudu (Sül.) Bir çeşit armut ağacı.

çetlemik (Sın.) Çitlembik.

döngel (Akç. Sın.) Muşmula.

dörek (Umr.) Çamlık.

erboyun armudu (Ala.) Yerli bir armut çeşidi.

fıstık çamı (Ala.) Çamgillerden, genellikle Ege, Akdeniz bölgelerinde yetişen, 20-25 metre boyunda, kozalakları kestane renginde, yumurtamsı veya yuvarlak olan, tohumları yuvarlak olan bir çam türü.

fişne (Akç.) Vişne ağacı.

ğabaklı armut (Sül.) Yerli bir armut çeşidi.

ğantar topu (Osm.) Yerli, küçük bir armut çeşidi.

ğara gavağ (Emd.) Yerli kavak ağacı.

ğaraca armudu (Ala. Koc. Sın. Sül.) Siyah renkli, hoş kokulu yerli bir armut çeşidi.

garantı (Sın.) Yabani böğürtlen.

garantu (Kpz.) bk. garantı.

garantu üzümü (Akç. Pür.) bk. garantı.

ğavak (Kdd.) Kavak ağacı.

ğaysı (Yür.) Kayısı ağacı.

gelin armudu (Sın.) Kırmızı renkli bir armut çeşidi.

ğıramık (Işk. vd.) bk. garantı.

ğızıl armut (Ala.) Kırmızı renkli bir armut çeşidi.

ğızılıcık (Sın.) Kızılıcık.

ğızılçam (Ala.) Uzun boylu bir tür çam.

ğızılpelit (Akç.) Bir çam çeşidi.

ğızıncık (Yay.) bk. gızılıcık.

gocaboğan (Sın.) Sulu ve yeşil renkli bir armut, göksulu armudu.

ğocı çınar (Ala.) Çınar ağacı.

ğoruk (Akç.) Olgunlaşmamış beyaz renkli üzüm.

göksulu armudu (Ala.) Sulu ve yeşil renkli bir çeşit armut.

göngel (Işk.) bk. döngel.

gülgen (Kdd.) Kara gürgen.

güvem (Akç. Ala. Yay.) Bir çeşit yabani erik.

hakiki kestane (Kdd.) Yerli kestane.

ıprın (Akt.) Muşmula ağacı.

itgülü (Akç. Mum. Sül.) Kuşburnu.

ķantar topu (Ala.) bk. ğantar topu.

ķarada gavak (Emd.) Budaklı, ithal kavak.

ķaramık (Yay.) bk. garantu üzümü.

kirez (Akç. Kdd.) Kiraz ağacı.

köpek üzümü (Yür.) Yel otunun üstündeki pis kokulu, kırmızı renkli meyveli bir çalılık.

kürem (Ala.) bk. küren.

küren (Akç. Işk. Kpz. Pür. Sin. Yay.) Kızılcık.

makas eriği (Sin.) Yerli, küçük taneli meyve veren erik ağacı çeşidi.

mandalin (Kdd.) Mandalina ağacı.

meşe (Akç.) Ağaç türlerine verilen genel ad.

mıhlace (Ala. Sül.) Bir armut çeşidi.

muhlace bk. mıhlace.

öküz göbeği (Akç. Sül. Yay.) Kırlarda, dağlarda kendiliğinden biten bir çalı ve kırmızı renkli küçük yuvarlak meyvesi.

padem (Sın.) Badem.

palamut odunu (Akç.) Meşe ağacı.

pamilya (Sın.) Palmiye ağacı.

payam (Akç. Ala. Pür.) bk. padem.

pend (Işk.) Meşe palamudu.

piñarpide (Pür.) Hünnap.

piynar (Ala.) Hayvanlara yedirilen küçük çalı.

pürçek (Eğr. Sin.) Çam iğnesi.

söğürt (Kdd. Yür.) Söğüt ağacı.
şevtari (Pür.) Şeftali ağacı.
tal II (Akç. Işk. Kır.) Meşe.
yimşem (Akç.) bk. güvem.
zelvi (Sin.) Selvi ağacı.
zirât armudu (Koc.) Deveci armudu.

4.2.3. Mantar Adları

Ülkemizde 40’a yakın yenilebilir mantar türü bulunmaktadır (Adanacioğlu vd., 2016, s. 47). Mantar zengin bir besin kaynağı olmakla birlikte, yerli halk tarafından yalnızca yiyecek ihtiyacını gidermek amacıyla toplanılmamaktadır. Mantar toplamak bölgede yaşayan birçok kişi için ayrıca eğlenceli bir uğraş haline gelmiştir. Her yıl sonbaharda, mantarın yerden bitmesi için, yağmurun yağması ve ardından güneşin çıkması dört gözle beklenmektedir. Yöreden edinilen bilgilere göre bir mantarın zehirli olup olmadığı sapındaki “kuşak”tan anlaşılmaktadır. Ancak sapında “kuşak” bulunan birçok mantar türü olduğundan, yüzlerce yıldır bilinen mantarların dışındakilere temkinli yaklaşılmaktadır.

Sındırgı yöresinde halkın ormandan ya da çayırdan toplayarak tükettiği 7 adet mantar türü tespit edilmiş olup, bu mantar türlerinin yörede 31 farklı isimle adlandırıldığı görülmektedir.

akça melki (Düğ.) Çimende yetişen bir çeşit mantar, (*Agaricus moelleri*).

beyez mantar (Ker.) Çam mantarı ya da Kanlıca mantarı olarak da bilinen, *Russulacea* ailesinden sarı, kırmızı renkli yenebilen bir mantar türü, (*Lactarius deliciosus*).

beyez melki (Osm.) Çam mantarı, bk. beyez mantar.

büberli ebçin (Yay.) Yaygın olarak acı sütlü mantar olarak bilinen, beyaz renkli bir mantar türü.

çalı guleceği (Akç.) bk. gulacik.

çam melkisi (Akç.) Çam mantarı, bk. beyez mantar.

çilli (Umr.) Şemsiye mantarı, (*Macrolepiota procera*).

çimen mantarı (Akç. Umr.) Çimende yetişen bir çeşit mantar, (*Agaricus moelleri*) bk. akça melki.

çivicik (Akç.) Karakız mantarı olarak da bilinen, çam ormanlarında sıklıkla küme halinde bulunan bir mantar türü, (*Tricholoma terreum*).

çuşaklı mantar (Yay.) Çayır mantarı olarak da bilinen bir tür mantar, (*Agaricus campestris*).

dedebörgüsü (Ker.) bk. dedebörgüsü.

dedebörük (Akç.) bk. dedebörgüsü

dedebörgüsü (Umr.) Şemsiye mantarı, (*Macrolepiota procera*), bk. çilli.

dedekülâ (İzz.) bk. dedebörgüsü.

ebçin (İzz.) Mantarın yöredeki genel adı.

eşkin (Akt.) Mantarın yöredeki bir diğer genel adı.

ğavak mantarı (Akç. İzz.) Kavak mantarı, yaygın yenilebilen bir mantar, (*Pleurotus ostreatus*).

ğırmızı melki (Düğ.) Çam mantarı, bk. beyez mantar.

gızıl işli (Sın.) Çam mantarı, bk. beyez mantar.

göbek (Akç. Sın.) bk. guzugöbeği.

ğulacık (Ker.) Diken mantarı olarak bilinen, yenebilen bir tür mantar, (*Pleurotus eryngii*).

ğulak mantarı (Krç.) bk. ğulacık.

guzu gafası (Sın.) bk. guzugöbeği.

ğuzugöbeği (Umr.) Çam ormanlarında, yol ve akarsu kenarlarında, meşe, akçaağaç, kayın gibi yaprak döken ağaçların altında, kireçli, kumlu topraklarda tek tek veya gruplar hâlinde yetişen, şapkası kalın ve etli, yenen, değerli bir tür mantar, (*Agaricus campestris*).

kedi cırmıge (Akç.) Kedi Tırnağı, Kıvırcık Mantarı, Halı Saçağı gibi farklı adları da olan, yenilebilen bir mantar türü, (*Sparassis crispa*).

külek mantarı (Yay.) bk. çilli.

melki (Akç.) Çam mantarı, bk. beyez mantar.

sarı ebcin (Yay.) Çam mantarı, bk. beyez mantar.

sarı mantar (Umr.) Çam mantarı, bk. beyez mantar.

ulacık (İzz.) bk. ğulacık.

yir melkisi (Akç.) Balkadın mantarı olarak da bilinen, beyaz renkli, uzun saplı bir mantar türü, (Infundibulicybe (Clitocybe) geotropa).

4.2.4. Yiyecek ve İçeceklerle İlgili Adlar

Bu kısımda yörede yapılan geleneksel yemeklere yer verilmiştir. Geleneksel yemeklerin her biri yöre genelinde bilinmektedir. Aşağıda 51 adet yiyecek ve içecek adı bulunmaktadır.

basdırma (Kdd.) Karışık turşu.

bezdirme (Akç. Ala. Osm.) bk. bezme.

bezme (Ala.) Bazdırma.

bezmē (Işk.) bk. bezme.

bılamac aş (Yay.) Muhallebi.

cacık II (Akç.) Yoğurt, ayran içine hıyar veya marul doğranarak yapılan, çoğu kez sarımsaklı, iştah açıcı yiyecek.

dilim peyniri (Akt.) Köy peyniri.

domatis reçeli (Ala.) Küçük sarı domatesten yapılan reçel.

durū yā (Işk.) Ayçiçek yağı.

dürüm (Ala.) Dürülerek yapılan gözleme.

elma turşusu (Emd.) Elma sirkesi.

ēşi çorba (Ala.) İçine sumak ve şehriye katılarak yapılan bir tür çorba.

ğatık (Akt.) Lor peyniri.

ğaymak (Ala.) Kaymak.

gebegulak (Akç.) bk. nōtlu gulak.

ğıynak (Düğ.) Ceviz içi.

göğēç (Ala.) Güveç yemeği: *kozda göveş yaparıS.*

göveş (Sın.) bk. göğēç.

ğulak mantısı (Ala.) Açılan hamurun içine nohut konulan, haşlanarak hazırlanan mantı.

hamır (Akç.) Makarna.

hamur aş (Pür.) Börek.

hamursuz (Akç.) Yapımı ekşi mayalı köy ekmeğine göre daha kolay olan, yağ, yoğurt ve sodayla yoğurulan, mayasız bir çeşit ekmek.

haP (Yür.) Tarhanadan yapılan geleneksel bir yemek: *HaP yaparız. Tarhana bezdirmesi de derlê.*

höşmelim (Yür.) Tuzsuz taze peynir, nişasta, pirinç unu konularak yapılan bir tatlı türü, höşmerim.

imrik helvası (Emd.) İrmik helvası.

katık (Ala.) bk. ğatık.

katmer (Ala.) Arasına kaymak ya da yağ sürülerek katlanmış yufka ekmeği.

kompostu (Işk.) Bütün veya dilimler hâlindeki yaş meyvenin şekerli suyla kaynatılmasıyla yapılan bir içecek türü.

koz kebabı (Ala.) Etin toprak güveç içinde közde pişirilmesiyle hazırlanan, düğün ve bayram gibi özel günlerde sıklıkla yapılan bir yemek türü.

köpek ekmeği (Akç.) Kepek ekmeği, genellikle çoban köpeklerine mama olarak yapılmaktadır.

mantı (Akç.) Küçük kare şeklinde kesilen hamur parçaları ve bu parçalardan yapılan sarımsaklı yoğurt ve peynirle sunulan yemeği.

nötlü ğulak (Akç.) Açılan hamurun içine nohut konulan, haşlanarak hazırlanan mantı, bk. ğulak mantısı.

patlak darı (Akç.) Patlamış mısır.

pesemet (Akç.) Sini içinde fırında pişirilen ekmek.

peynir höşmerimi (Akç.) bk. höşmerim.

pirinç donduması (Bdd.) Haşlanmış pirince şeker ilave edilerek servis edilen bir tatlı.

piriş çorbası (Işk.) Pirinç ve sütle hazırlanan bir çorba.

saşta helvası (Akç.) Buğday nişastasından yapılan bir çeşit helva.

tarana bezdirmesi (Bdd.) Tarhananın kaynar suda haşlanmasıyla yapılan bir yemek.

tarını (Emd.) Tarhana.

teke peyniri (Akç.) Nane, kekik, pul biber ve tuz eklenerek yapılan bir çeşit susam ezmesi.

tutmeş (Ala.) Küçük, dört köşe kesilerek kurutulmuş hamur ve mercimekle pişirilen bir çeşit yoğurtlu çorba.

un hevlası (Ala.) Buğday unuyla yapılan bir tür tatlı.

un hoşmerimi (Akç.) Unun kavrulmasıyla yapılan, koyu kıvamlı, tuzlu bir yemek.

ussam ezmesi (Işk.) Susam ezmesi: *Dašta sürteriz, ni diyulā una? Ussām daşı.*

üşenci otlusu (Pür.) Sini böreği.

vasille (İzz.) Kuru fasulye yemeği.

yāmür bezdirmesi (Bdd.) Yağmur duası için yapılan, içi otlı bir tür gözleme.

yofka aşısı (Ala.) Bir çeşit yemek: *Unu gıyārız, soğan gātārız, salça gatarız, yofkaya dökēriz.*

yört (Akt.) Yoğurt.

yufka böreği (Yay.) Yufkanın içine kızartılmış ekmeklerin konularak hazırlandığı, pekmeze servis edilen bir börek.

4.2.5. Coğrafyayla İlgili Adlar

Coğrafyayla ilgili adlar, doğa olayları ve yer-yör adları olmak üzere iki alt gruba ayrılmıştır.

4.2.5.1. Doğa Olaylarıyla İlgili Adlar

Doğa olayları yöredeki insanların ekonomik faaliyetlerini etkileyen önemli bir unsurdur. Mahsulün dikim zamanı ve hasat zamanı yöredeki insanların kendi hava tahminlerine göre yapılmaktadır. Doğa olaylarıyla ilgili 20 ad tespit edilmiştir.

afat (Akç.) Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım, afet.

alafatma kuşağı (Düğ.) Gökkuşağı.

aşşāyel (Akç. Yür.) Doğudan esen yel.

cemile (Akç. Mum.) Cemre.

ğaba yel (Akç.) Lodos.

ğar (BİA) Kar.

ğırā (Ker.) Kıracağı.

ğıran (Ker.) Kıracağı.

götügızıl (Akç.) Günbatımı.

ğurağ (Yür.) Kurak, kuraklık.

hemsin (BÇK.) Bahar havası.

örüzger (BİA) Rüzgar.

özgar (Yür.) Rüzgar.

sil (Ala.) Su taşkını, sel.

tolu I (Işk.) Havada su buğusunun birden yoğunlaşıp katılaşmasından oluşan, türlü irilikte, yuvarlak veya düzensiz biçimli buz parçaları durumunda yere hızla düşen bir yağış türü; kırıcı.

yaldırık (Akç.) Şimşek.

yāmır (Yür.) Yağmur.

yamur (Emd.) bk. yāmır.

yāş (BİA) Yağış.

zemheri (Kdd.) Kara kış.

4.2.5.2. Yer-Yön Adları

Bu başlık altında bulunan yer-yön adları, iç seste meydana gelen birkaç ses değişikliğinin haricinde tüm yöredeki tüm ağız gruplarında aynıdır. Yer-yönle ilgili 25 ad tespit edilmiştir.

aşşā (Sın.) Aşağı.

aşşarı (Akç. vd.) bk. aşşā.

bırda (Işk. vd.) Burada.

bırdan (Ysf. vd.) Buradan.

bure (Ala. vd.) Buraya.

buriye bk. bure.

enki ğıy (Akç. vd.) O taraf.

ğarşı (Akç. vd.) Karşı.

ğıy (Emd. vd.) Taraf, yaka.

guzyaka (Bdd.) Güneş görmeyen yer.

günyaka (Kdd.) Güneş gören yer.

şordan (Akç. vd.) Şuradan.

şura (Yür. vd.) Şuraya.

şurda (Yür. vd.) Şurada.

tarıf (Işk. vd.) Taraf.

teref (Osm.) Taraf.
urē bk. ure.
ure Oraya.
ureye bk. ure.
uri bk. ure.
üsdü (Akç. vd.) Üstü.
yañye (Akç. vd.) Oraya.
yökarda (İzz.) Yukarıda.
yuğar ğarşı (Umr. vd.) Karşı tepe.

4.2.6. Zamanla İlgili Adlar

Yörede günlük yaşamda zamanın, ibadet vakitlerinin ya da düğün-eğlence gibi özel günlerin belirlenmesinde kullanılan 50 zaman adı tespit edilmiştir.

āşam (Ala. Yür.) Güneşin batmasına yakın zamandan gecenin başlamasına kadar geçen zaman dilimi, akşam.
baharın (Ala. Kdd.) İlkbahar.
bazar (Kcs. BÇK) Salı.
bazar gün (Kpz.) Pazar günü.
bazartası (Kpz.) Pazartesi.
bōn (Işk. Kır.) İçinde bulunulan gün, bugün.
bōn gice (Işk.) Bu akşam.
bugünün bēri (His.) Günümüzde.
cuma ertesi (Kcs. BÇK) Cumartesi.
cumey gün (Çıl.) Cuma günü.
cüme akşamı (Kcs. BÇK) Perşembe.
cüme vakti (Işk.) Cuma vakti.
cümertesi (Işk.) Cumartesi.
çıkar sene (Taş.) Geçen yıl.
değğa (Işk.) Dakika.
ēkenden (Işk.) Erkenden: *Çocuklañ ikīsıde ēkenden kittilē, oğumadı ikīsı de.*
esgiden (Işk.) Eskiden.
evelden (Akç. Yür.) Eskiden.

ğışıķ alımlı (Ak.) Ortalığın kararmaya başladığı, akşam yemeği zamanı.
geen sena (Işk.) Geen sene.
geen sine (Işk.) bk. geen sena.
Ėızķana (Işk.) Kızken.
gice (Bdd.) Akşamdan sonra başlayan ve Ėün ağarına kadar geen zaman dilimi; tün, şeb, gece.
gira (Kcs. BK) Pazar Ėünü.
Ėüzüñ (Işk.) Ėüz mevsiminde.
haFta (Ala.) Hafta.
henci (Yür.) şimdi.
heziran (Ala.) Haziran ayı.
hıdırellez (Işk. EĞr.) Hızır ve İlyas peygamberlerin her yıl buluştuklarına inanılan 6 Mayıs Ėünü.
hinci (Ak. vd.) bk. henci.
hincik (Sın.) bk. henci.
ikindinüştü (Taş.) Akşamüzeri.
ilerde (Yür.) Gemişte, geende.
ķıř Ėünñü (Işk.) Kış mevsimi.
kün (Ak. Işk.) Ėün.
öle (Ala.) ÖĞle vakti.
ölen (Yür.) bk. öle.
öylen (BİA) bk. öle.
sabāleñ (Işk.) Sabah vakti.
sağım zamanı (Ala.) İneklerin sağıldığı vakit.
şincik (Ala.) şimdi.
şindi (Sın.) bk. şincik.
şindik (Işk.) bk. şincik.
tabak bazarı (Kcs. BK) arşamba.
yasti (Osm.) Yatsı.
yēñi sene (ıl.) Bu sene.
yil (Ala.) On iki aylık dönem, yıl.
yolcu (Kcs. BK) Pazartesi.
zehmeri (Kcs. BK) Kış ayları.
zemheri II (Kdd.) bk. zehmeri.

4.2.7. Gök Cisimlerinin Adları

Yörede 12 gök cisim adı tespit edilmiştir. Gök cisimlerinin adlandırılmasında başka varlıkların niteliklerine benzetmelerin yapıldığı görülmektedir.

ağıl (Düğ.) Samanyolu.

ay akşamladı (Akç.) Dolunay.

ayaz (Akç.) Yıldız.

ıldız (Yür.) Yıldız.

sabah yıldızı (Düğ.) Güneş doğmadan önce doğu gözerimi üstünde görülen parlak yıldız, venüs.

sacābacā (Düğ.) Orion kuşağı.

uneş (Umr.) Güneş.

ülkerler (Emd.) Şafak vaktinde gökyüzünde görülen gezegenlere verilen ad. Sabahları erken saatlerde çoğunlukla Venüs gezegenine (Çoban yıldızı) bakılarak tarlaya işe gidildiğinden, Venüs gibi parlak diğer gök cisimlerine de ülkerler denilmektedir.

yedi cüceler (Düğ.) Büyükayı da denilen takım yıldızı.

yedi ğardeşler (Düğ.) bk. yedi cüceler.

yediler (Düğ.) bk. yedi cüceler.

yıldızıştı (Akç.) Kuyruklu yıldız.

4.2.8. Araç-Gereç Adları

Araç-gereç adları evle ve tarımla ilgili adlar olmak üzere iki alt grupta incelenmiştir.

4.2.8.1. Evle İlgili Adlar

Bu kısımda evlerin bölümleri, mutfak gereçleri ve alet-edavat adları yer almaktadır. Ev ile ilgili araç gereç adlarının sayısı 100'dür.

abdestlik (Akç. Mum.) Evlerde yüz ve bulaşık yıkanan yer.

ahar (Akç. vd.) Evcil büyükbaş hayvanların barındığı kapalı yer; dam (I), hayvan damı.

ardıç (Işk.) Ardıç ağacından yapılan ceviz kırmaya yarayan küçük alet.

arğış (BİA) Argeç.

ayran çalkası (Akt.) Yayık.

bacelik (Akç.) Ocağın yan veya üst tarafına yapılan lamba, kibrit vb. şeyleri

baķaķ (BİA) Çoğunlukla bakırdan yapılan küçük kova, bakraç.

bākeser (Kdd.) Makas.

bakır (Işk.) Bakraç, kova, helke.

börek çanā (Ala.) Tepsinin küçüğüne verilen ad.

burgu (Akç.) Öküz düveni yaparken kullanılan ağaçları delmeye yarayan bir alet.

ciñgil (BİA) Küçük bakraç.

çanaklık (Akç.) Mutfakta tabak çanağın konulduğu tahtadan raflı dolap.

çekki (Yay.) Tartı.

çengenni inne (Yay.) Çengelli iğne.

çıra ğazanı (Akç.) Pekmez yaparken kullanılan bir kazan çeşidi.

çırak (Kdd.) Çivi.

çıtrık (Işk.) Çıkrık.

çilte (Yür.) Şilte, yastık.

çölmek (Ala. Akç.) Çömlek kap.

çözgü (Işk.) Dokunacak bezin uzunluğunu meydana getiren iplik.

çul (Ala.) Çuval.

dam (Akç. vd.) Ahır.

dambeş (Akç.) Samanlık.

daş furun (Yür.) Taş fırını.

dayak (Akç.) Değnek.

delikli çanak (Kpz.) Süzgeç.

derağ (Akç.) Tabak çanak.

desti çalka (Akt.) Testi yayığı.

dolumbaz (Akç.) Bacalıkların üstündeki çay, kahve konulan raf.

dongurdak (Akç. Akt.) Kapı tokmağı.

döveç (Akt.) Sarımsak döveci.

dübek (Akç.) Keşkek döverken kullanılan içi oyuk taş.

düzen (Akç.) Eşya.

ekmek çulu (Ala.) bk. meldin.

el dabanı (Kdd.) Çuvaldızı daha iyi kavrayabilmek için ele takılan demirden bir alet.

ev (Akç. Akt. Yür.) Evdeki odaların her biri.

eye demiri (Kdd.) Tahta yontmaya yarayan alet.

falça (Kdd.) Falçata.

ğābır (Düğ.) Kalbur.

ğaldırım (Yür.) Yüklük, eşya dolabı.

ğama (Işk.) Sivri uçlu bıçak, kama.

ğap (Kpz.) Kap kacak.

gazan (Işk.) Kazan.

gazgeç (Akç.) Övendere.

gelberi (Akç. Yay.) Ekmek fırınında közleri çekmek için kullanılan alet.

gem (Işk.) Atların ağzına takılan demir parça.

gırnap (Ala.) Tütün dizilen beyaz, pamuklu ip.

ğoca (Kdd.) Kanca.

ğove (Ala.) Kova.

güzü (Akç.) Halı tezgahının bir parçası.

hambar (Ala. Çıl. Düğ. Kır. Mum. Umr.) Yassı kesilen odunların iç içe geçirilmesi tekniğiyle inşa edilen tahıl ambarı.

harını (Akt. Düğ. Mum.) Tencere.

hayat (Akt.) Evin salonu.

ıbrık (Akç. Eğr.) İbrik.

ısıran (Akç. Akt.) Hamur yoğururken ele bulaşan hamuru temizlemeye yarayan bir alet.

ilgeç (Akç.) Çobanın çantasını bağlamak için kullandığı çengel.

iñde (Işk. Yür.) İğne.

inne (Yür.) İğne.

ķargı çumā (Ala.) Tütün dizilen odun parçası: *LasTikden tekerlek yapıp ķargı çumāna takardık araba gibi onu sürerdik.*

kasnak (Akç.) Yemek yerken sofranın altına konulan çember.

kıl çulu (Ala.) Bir çeşit çuval, çul: *Keçiden olū.*

kırlık (Akç.) Koyun yününü kırmak için kullanılan makas.

kirkıt (Eğr.) tirkıt (Akç.) Dokumacılıkta atkı ipliğini sıkıştırmak için kullanılan, demirden ya da ağaçtan yapılmış dişli araç.

kõñ (Işk.) bk. köfön.

kolan (Kdd.) Binek hayvan semerinin ön tarafına takılan deri kayış.
koymaya yarayan raf.

köfön (Işk.) Örme hasır sepet: *Tavuklā yumurtledē şē.*

köse (Akç.) Fırında tutuşan odunları karıştırmak için kullanılan uzun sopa.

kuraklık (Akç. Akt.) Kömürlük, ardiye.

löküs (BİA) Lüks lambası.

marama (Yür.) Çarşaf.

meldin (Alk.) Dokuma bez.

merdimen (Eğr.) Evin girişi, hol.

minat (Akç.) Ekmek tahtası.

namazda (Işk. Akt.) Seccade.

namazla (Sin.) bk. namazda.

oklā (Akç.)

palanya (Emd.) Marangozlukta tahtaları düzeltmeye yarayan alet.

paldın (Kdd.) Binek hayvan semerinin arka tarafı.

sacā (Düğ.) Sacayağı.

sergen (Akç.) Mutfak rafı.

sındı (Mum.) Makas.

sineklik (Eğr. Mum.) Banyo.

sini (Ala.) Büyük tepsi.

soğdan (Akç.) Sini, tepsi.

sova (Ala.) Soba.

söngē (Akç.) Ekmek pişirirken fırını temizlemeye yarayan ucu bezli sopa.

süngüre (Akt.) Ekmek pişirirken fırını süpürmeye yarayan bir alet.

süzek (Akç.) Süzgeç.

süzme (Akç.) Torba.

tekne I (Akç. Ala.) Hamur teknesi.

toka (Emd.) Topaç.

toğuc (Eğr.) Tokmak.

tutaç (Akç.) Tencere ya da kazan gibi ocakta ısınan eşyaları tutmaya yarayan bez.

yasteç (Akç.) Üstünde yufka açılan tahta.

yayğı (BİA) Sofrabezi.

yüklük (Akç. Akt. Eğr. Mum.) Evlerde yorgan ve yastıkların kaldırıldığı önü perde ya da bezle kapatılan bölüm.
zurnapa (Koz.) Tepsi.

4.2.8.2. Tarımla İlgili Adlar

Bu kısımda tarımcılık faaliyetlerinde kullanılan araç-gereç adları yer almaktadır. Bu alanda 36 adet tarım ile ilgili ad tespit edilmiştir.

balya sandığı (YLC.) Tütünün balyalanması işinde kullanılan, dikdörtgen biçiminde, üç tarafı açılabilen alet.

batoz (YLC.) Buğdayları harmandan ayırmaya yarayan alet.

büz (Akç.) Atık suları dereye aktarmaya ya da fazla gelen sulama suyunu tarladan uzaklaştırmaya yarayan, betondan yapılan, silindir şeklinde su borusu.

çakıl (Akç.) Çamursuz ve harçsız örülmüş taş duvar.

çaltı turpanı (Pür.) Tırpan.

çif (Ala.) Çift.

dırağdor (Ala.) Traktör.

dırmık (Ala.) Tırmık.

dırpan (Akç. Akt.), turpan (Pür.) Tırpan.

dirgen (Akç.) Harmanda sapları yaymaya yarayan demir ya da tahtadan yapılmış ucu çatallı tarım aygıtı.

dürü (Akç.) Bel denilen tarım aracı.

ecene (Akt.) Çift sürerken sabana bulaşan çamuru temizlemeye yarayan demirden bir alet.

el bısgısı (Akç.) Testere, keser.

el tulumbası (YLC.) Demirden yapılmış, dikdörtgen biçiminde borusu olan, tütün ilaçlamasında kullanılan bir alet.

elek (Krk.) Turşuluk salatalıkları büyüklüklerine göre ayırmaya yarayan bir alet.

galbır (Pür.) Kalbur.

gazık (Akç.) Toprağa çakılmak için hazırlanmış, ucu sivri demir veya ağaç.

gözer (Pür.) Buğday, toprak vb. şeyler elenen iri gözlü büyük kalbur.

güz arabası (Işk.) Öküz arabası.

hizar (Emd.) Tahta ve kereste biçmeye yarayan, elektrik ve su gücüyle çalışan büyük bıçkı.

karık çapası (YLC.) Tütün dikilmeden önce toprağı açmak için kullanılan alet.

kazık (YLC.) Tütün dikerken toprağı açmak için kullanılan, tahtadan ucuna demir geçirilmiş alet.

kep (Akç.) Nacak ya da baltanın sapının gevşememesi için çakılan çivi.

koza (YLC.) Uzun saplı, uzun keskisi olan bir alettir. Ekinleri biçmek için kullanılır.

mottur (Işk.) Motor, traktör.

müzil (Akç.) Üvendirenin ucundaki çivi.

ocak (Akç.) Fide ya da ağaç dikmek için açılan çukur.

palta (Emd.) Balta.

sikke (Akç.) Hayvanları bağlamak için yere çakılan demir ya da ağaç kazık.

sürgü (YLC.) Pulluğun arkasına takılan, tahtadan yapılmış, toprağın incelmesini ve hazır hale gelmesini sağlayan araç.

süven (Akç.) Sopa, sırık, ince ağaç.

tekne II (Akç.) Motor kasası: *Moturun teknesine goyduk da yimekleri, dağıttık evlere.*

urağ (Ala.) Orak.

üvendere (Akt. Ysf.) Çiftçilerin hayvanlarını yürütmek için kullandıkları ucu çivili sopa, değnek.

yaba (Ala. Akç. Umr.) Harman savurmakta kullanılan, çatal biçiminde, tahtadan tarım aracı: *Dirgenin inlisine yaba derlê.*

4.2.9. Giyim-Kuşam Adları

Bu kısımda yörenin günlük yaşamlarında ya da düğün ve bayram gibi özel günlerde giydikleri kılıkların adlarına yer verilmiştir. Aşağıda 38 adet giyim-kuşam adı yer almaktadır.

al (Yay.) Gelinlerin başına örtülen uzun, kırmızı örtü, duvak.

alt don (Sın.) Şalvar.

altıparmak (Pür.) Sırma işlemeli, altı yol çizgili veya çiçekli ipek kumaş, bu kumaştan yapılan gelin elbisesi.

babiş (Akt.) Ayakkabı, papuç.

başlık (Yür.) Geleneksel kıyafetlerden üç eteğin bir parçası: *Gelin kızları böyle göremessin, her tarafını örtelē, başlık edēlē.*

bolğa (Yay.) Kısa ceket.

cığa (Yay.) Tavuk tüyünden, çiçekten yapılan gelin süsü.

cizme (Ala.) Çizme.

çeket (Kır.) Ceket.

çeket kazak (Akç.) Yelek.

çekki (Yür.) Geleneksel kıyafetlerden üç eteğin bir parçası olan başlıktan sallandırılan yazma ya da eşarp: *Böle çekki yapālā aşşarı aşşarı.*

çitare (Pür.) bk. üç etek.

ebemkuşağı (Akç.) Peşkir.

enteri (Yür.) Giysi.

fıstan (Sın.) Uzun elbise.

gaşgöl (Akç.) Boyun atkısı, kaşkol.

ğınağılığı (Sın.) Bindallı.

goca don (Yür.) Basma don: *Goca don giyēlē burda.*

göğnek (Sın.) İç çamaşırı.

iç göğnek (Sın.) İç çamaşırı, bk. göğnek.

kapama (Sın.) Uzun kollu, yanları yırtmaçlı ve önü açık elbise, manto.

kıvrak (Yür.) Yerli dokuması, kara bezden yapılmış köylü kadın yeldirmesi, ferace.

könlek (Yay.) Gömlek.

kötürlü şapka (Işk.) Fötr şapka.

kumaş (Yay.) bk. üç etek.

külleme (Düğ.) Önlük, bk. peşkir.

paça don (Yay.) Dokuma kumaştan dikilen don.

pazen (Sın.) Dokuması kalın, sık ve yumuşak, bir tür pamuklu bezden yapılan don.

peşkir (Yay.) Kalın ketenden yapılmış kadın önlüğü.

saten don (Sın.) Saten şalvar.

setere (Sın.) Elbise.

şalvar (Ala. Düğ. Eğr. Kır. Krk. Sın.) Genellikle ağı çok bol olan, basmadan dikilen, geniş bir pantolon türü.

topalak don (BİA) Şalvar.

terlik (Akt.) Manto, yeldirme.

üçetek (Ala. Sın.) Yörede eskiden günlük hayatta; şimdi ise yalnızca özel günlerde giyilen geleneksel kıyafet: *Üçetek bırakıldı, şalvā giyoz hincik.*

yağlık (Sın.) Baş örtüsü.

yaşmak (Akç. Yay. Yür.) Ucu oyalı, pamuktan baş örtüsü.

yeşil (Işk.) Eski zamanlarda takılan gelin duvağı: *Hē gēlīn bi tene dedelere āmuş olādīñ biz de yeşillēmizi attıķ dedelere.*

yilek (Kır.) Yelek.

4.2.10. Aile ve Akrabalık Adları

Bu kısımda yer alan adlar, yöredeki insanların yakın ilişkileri etrafında oluşan adlardır. Bu kapsamda yörede 36 aile ve akrabalık adı tespit edilmiştir.

abacek (Akç.) Abla, büyük kız kardeş.

abey (Yay. BİA) Ağabey.

anacık (Akç.) Anne.

analık (Akç.) Üvey anne.

bılla (Akt. Mum.) Abla.

bilader (Akç. Mum.) Erkek kardeş.

buba (Akç. Alk. BİA) Baba.

bubacık (Akç.) Baba.

bubecik (Akç.) bk. bubacık.

bubey (Mum.) bk. buba.

buğacık (BİA) bk. bubacık.

cıbar (İzz.) Çocuk.

dāza (BİA) Teyze.

deliganlı (Akç. Emd.) Ergenliğe girmiş kız ya da erkek çocuk.

ebe (Akç. Akt. Düğ. Eğr. Mum.) Nine.

efe (Eğr.) Ağabey.

efecik (Akç.) Ağabey.

ğallim (Düğ.) Küçük çocuk.
ğardeş (BİA vd.) Kardeş.
ğayın (Alk.) Dünür.
ğayınna (Akç.) Kaynana.
ğayinta (Akç.) Kayınpeder.
ğayınvalide (Yay.) Kayınvalide.
ğaynata (Alk.) Kayınpeder.
gelaba (Akç.) Yenge.
gelaba (Mum.) Yenge.
gelabacık (Akç.) Yenge.
ğız (Kız.) Kız.
ğızan (Düğ. Mum.) Çocuk.
ğocağarı (Akt. İzz.) Yaşlanmış kadın eş, hanım.
guçana (Sın.) Yenge.
ilti (Işk.) Elti.
inişTe (Kdd.) Enişte.
kısçe (Akç.) Kız çocuk.
övey (Işk.) Üvey evlat.
ösüz (Akt.) Öksüz.

4.2.11. Mesleklerle İlgili Adlar

Sındırgı yöresinde mesleklerle ilgili adlar, zanaat mesleklerinin ve esnaflık mesleklerinin adlarıdır. Kültürel bakımdan oldukça zengin unsurlar taşıyan zanaat mesleklerinin yörede kaybolmak üzere olduğu söylenebilir. Bu kısımda 31 meslek adına yer verilmiştir.

amale (Sın.) Amele, işçi.
babiççi (Akt.) Ayakkabıcı.
borcu (Emd.) Zurnacı.
cabar (Sin.) Seyyar satıcı.
çarpıcı (Ala.) Hırsız.
davılcı (BİA) Davulcu.
demici (Işk.) Demirci.

dolcu (Kır.) Davulcu.

dēymenci (Ala.) Değirmen işleten kimse, değirmenci.

düccar (BİA) Tüccar.

emecelik (Emd.) Kırsal topluluklarda köyün zorunlu ve isteğe bağlı işlerinin köylülerce eşit şartlarda emek birliğiyle gerçekleştirilmesi: *Emecelik, biz kölünün işini görüyoız unlā da bizim işi görüyō.*

ğāveci (Koz.) Kahvehane işleten.

ğaleyci (Işk.) Kalaycı.

ğuyuncu (Ala.) Kuyumcu.

hafıye (Ysf.) Dedektif.

hemşeri (Ala.) Hemşire.

hordacı (Emd.) Hurdacı.

ilişber (Koz.) Rençber, çiftçi.

inşātçı (Işk.) İnşaat işçisi, ustası.

malçılık (Yür.) Hayvancılık.

meci (Akt.) Parasız iş gören yardımcı.

muhtar (Işk.) Muhtar.

münübüşçülêk (Işk.) Minibüs şoförlüğü.

nalbāt (Kdd. Işk.) Nalbant: *Hayvanlāñ ayaklāna nal çıkana diyōlādı.*

parici (Eğr.) Define avcısı.

paytar (Sın.) Baytar.

semēci (Kdd.) Semerci.

sıtmaç (Umr.) Sığirtmaç: *Filence köye sıtmaçlığa durdum.*

tepeci (Kdd.) Tefeci.

uç kayatçı (Ala.) Üç kağıtçı, dolandırıcı.

zarraf (Pür.) Kuyumcu.

4.2.12. Renk Adları

Varlıkları nitelikleri bakımından adlandırmada renk adları Türkçede yaygın olarak kullanılmaktadır. Sındırgı yöresinde de adlandırmada renk adlarından hem tür adlarında hem de özel adlarda pek çok kez faydalanıldığı görülmektedir. Bu kısımda 11 renk adı yer almaktadır.

al (Akç.) Kırmızı.

apālgñ (Işk.) Kıpırmızı: *Bo bayrık dedem furūlmuş ya urda bele deñiz içinde apālgñ dirdiñ. Türk bayrā undan icat ōmuş dirdiñ.*

beyez (Işk.) Beyaz.

ğahverengi (Ala.) Kahverengi.

ğara (Sın. vd.) En koyu renk; siyah, ak beyaz karşıtı, kara.

ğıpğırmızı (Pür.) Kıpırmızı.

göğ (Akç.), gök (Osm.) Yeşil, mavi.

kırmızı (Işk.) Kahverengi: *kırmızı at olō, alaca at olō.*

küllü (Ala.) Siyah renkli.

lenk (Işk.) Renk.

turunçu (Işk.) Turuncu.

4.2.13. Düğünlerle İlgili Adlar

Düğün ve eğlenceler insanların bir araya gelerek kültürel bağlarını kuvvetlendirdikleri sosyal olaylardır. Sındırgı yöresinde düğün ve eğlencelerin günümüzde eskiye oranla daha seyrek yapıldığı tespit edilmiştir. Köyden kentlere göçlerle birlikte buralarda genç nüfusun giderek azalması bunda en önemli etkeni oluşturmaktadır.

Bu kısımda düğün kültürünü oluşturan geleneksel adlara yer verilmiştir. Burada yer alan adların çoğu geleneğin zayıflamasıyla artık yöre insanının ağzında yaygın olmasa da, geçmişte insanların hayatlarında önemli bir yeri tutan düğünlerle ilgili anıların anlatımında kullanılmaktadır. Yörede düğünlerle ilgili 30 ad tespit edilmiştir.

at goşusu (Işk.) Düğünlerde yapılan at koşturma yarışması.

avet (Ala.) Düğün sahibine verilen hediye ya da para.

bayrağtar (Emd.) Düğünde bayrak taşıyan kimse.

cazgır (Ysf.) Düğünlerde yapılacak gösterileri ilan eden kimse.

ceyiz (Yay.) Gelin olacak kız için hazırlanan her türlü eşya, çeyiz.

cırt (BİA) At koşturup birbirine değnek atarak takım hâlinde oynanan oyun.

değişik (Akç. vd.) Düğüne gelen misafirlerin getirdiği hediyeye verilen ad.

Yörede getirilen hediye köyden köye değişmekle birlikte genelde altın, para

ya da ikramlık giyecek ve yiyecekler (basma, baklava, kadayıf) değişik yapılır ve değişik getiren kişi kendi düğününde karşılığını bekler.

düğün çırası (Çıl. Işk.) Düğün evinde ya da oturmada yakmak amacıyla toplanan çıra.

elence (Işk.) Düğün eğlencesi.

gabak dōrama günü (Pür.) Eski düğünlerde balkabağının doğrandığı, sepinin serildiği, oyunların oynandığı gün.

gelin avcısı (Düğ. Kır. Mum.) Gelini götürmek için oğlan evinden gelen kimse, gelin alıcısı.

ğorocu (Ysf.) Düğünlerde çalgı çalan kimse.

hüsentı (Yay.) Gelin gezdirmesi.

kese dikme (Yay.) Gelinin yakınlarıyla beraber, düğüne gelen çocuklara hediye etmek amacıyla kese dikmesi adeti.

kına çanağı (Pür.) Düğünde misafirlerden para toplamak için kullanılan çanak.

küreş (Yür.) Düğünlerde yapılan güreş etkinliği.

meydan ocā (Ala.) Oturmada aydınlanma ve ısınma için yakılan büyük ateş: *Millet onun eTrafında, alentiriķ yoķtu, oynālādı.*

okuntu (Akç.) Düğün için verilen davetiye.

otrama (Ysf.) Eski düğünlere verilen genel ad, oturma.

oturma odunu (Işk.) Eskiden düğünlerde meydan ocağı yakmak amacıyla toplanan odun.

oturama (Koc.) bk. otrama.

pıçakçı (Kdd.) Düğünlerde boy gösteren efe: *Pıçakçının arkası guvatlı olurdu, unlā dñne çıkardı oynamaya.*

sādıç (Emd.) Düğünde geline ya da güveye yol gösteren, önderlik eden.

saraç (Sül.) Özel davetlilerin çağırıldığı düğün yemeğinin genel adı.

savrancı (Kdd.) Düğünlerde yüzünü boyayarak kılık değiştiren, otoriteden sorumlu tatlı sert mizaçlı kişi, düğün yöneticisi.

sepi gün (Yay.) Gelinin çeyizinin sokaklara serildiği gün.

seymen (Ala.) Köyden köye gelin almaya giden güvey yanlısı, atlı, davullu, zurnalı, silahlı ve cepken giyinmiş delikanlı alayı.

sinisana (Bdd.) Eski düğünlerde, düğünün başladığı gün kalabalığı toplamak için yapılan börek gezdirme adeti.

sünet (Yür.) Sünnet düğünü.

taş atçası (Yay.) Düğünde gençlerin düğün sahiplerinden para istemesi.

zurne (Kpz.) Düğünlerde çalınan çalgı, zurna.

4.2.14. Organ Adları

Bu kısımda yalnızca insan organlarının adlarına yer verilmiştir. Bu adlardan 15 tane tespit edilmiştir.

avıc (Ala.) Elin parmak uçlarıyla bilek arasındaki iç bölümü, avuç.

barsak (Sın.) Sindirim sisteminde mideden sonra gelen ve besinlerin kana karışmasını, artıkların dışarı atılmasını sağlayan organ, bağırsak.

bovaz (Sın.) Boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar, boğaz.

böreğ (BİA) Kandaki zararlı maddeleri süzüp idrar olarak salan, omurganın sağ ve sol yanında bulunan çift organdan her biri, böbrek.

çine (Ysf.) Canlılarda baş bölümünde yer alan, kemik veya kırıldak ile desteklenen, altlı üstlü dişleri taşıyan ve ağzın kapanıp açılmasını sağlayan kasları üzerinde barındıran iki parçaya verilen ad, çene.

daban (Sın.) Avuç içi.

döş (Akç.) Vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer vb. organları içine alan bölümü; bağır, sine.

ğaba (Akç.) Kuyruk sokumunun her iki yanındaki şişkin yer.

ğafa (Akç.) Baş.

garın (Sın.) İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi; batın, karın.

ğol (Ysf.) İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm, kol.

ğóz (BİA) Görme organı, göz.

ğulak (Koz.) Başın her iki yanında bulunan işitme organı.

vüçut (Alk.) Vücut.

yarın (Akç.) Sırt.

4.2.15. Özel Adlar

Özel adlar, ad bilimin “onomastik” denilen dalında incelenmektedir. Tanımlamadaki bazı eksikliklerine rağmen (Kurgun, 2010, s. 104) özel ad GTS’de,

“Bir kişiye, benzerlerinden farklı özellik taşıyan varlığa veya topluluğa verilen ad, özel isim (http-1).” şeklinde tanımlanmaktadır. Özel adlar, bir kişinin ve bir topluluğunun adı dışında kurum ve kuruluşlar, yerleşim yerleri, ve birçok coğrafi bölgenin adlarını da karşılamaktadır.

Sındırgı yöresinden derlenen özel adlar: Kişi Adları, Sülale Adları, Yer Adları ve Oyun Adları olmak üzere dört ana grupta ele alınmıştır. Bu ana gruplar kendi içlerinde eldeki malzeme ölçüsünde çeşitli alt gruplara ayrılmıştır.

4.2.15.1. Kişi Adları

Kişi adları (antroponomi), özel adlar (onomastik) içerisinde yer alan sınıflardan biri olup; lakaplar, unvanlar, soyadlar ve rumuzlar gibi birçok adı temsil eder (Şahin, 2021, s. 31-32).

Sındırgı yöresinde kişi adları: Kadın Adları, Erkek Adları ve Lakaplar şeklinde sınıflandırılmıştır.

4.2.15.1.1. Kadın Adları

Bu kısımda ağızlarından derlemelere yer verilen kaynak kişilerin adları yer almaktadır. Yörede yeni doğan kız çocuklarına ad verilirken İslamiyetin etkilerinin baskın olduğu görülmektedir. Hz. Muhammed’in ilk hanımı olan Hz. Hatice’nin adının kaynak kişiler arasında en yaygın kadın adı olduğu tespit edilmiştir.

Aşağıda yer alan kadın adlarının 32 tanesi Arapça kökenliken yalnızca 7 tanesi Türkçe kökenlidir.

Adile (Sın.)

Arife (Kpz.)

Aslıhan (Sın.)

Ayfer (Eğr.)

Ayfer (Yay.)

Aysun (Osm.)

Ayşe (Ala.)

Ayşe (Bdd.)

Ayşe (Çıl.)

Ayşe (Eğr.)

Ayşe (Eğr.)

Ayşe (Mum.)

Cennet (Düğ.)

Cennet (Mum.)

Durkadın (Ala.)

Durkadın (Osm.)

Elligül (Kır.)

Emriye (Koz.)

Fadime (Ala.)

Fadime (Kır.)

Fadime (Pür.)

Fatma (Kır.)

Fatma (Yür.)

Gülbiye (Kpz.)

Gülebe (Alk.)

Halise (Akç.)

Hamide (Yür.)

Hamide (Yür.)

Hanife (Ker.)

Hatice (Akt.)

Hatice (Ala.)

Hatice (Işk.)

Hatice (Ker.)

Hatice (Kır.)

Hatice (Osm.)

Hatice (Sın.)

Hatice (Yür.)

Hayriye (Çıl.)

Hülya (Işk.)

Kezban (Ala.)

Kezban (Çay.)

Kezban (Mum.)

Kezban (Yür.)

Melahat (Ala.)

Meryem (Mum.)

Mürşide (Yür.)

Netife (Ala.)

Nursenem (Kır.)

Rabia (Alc.)

Rahime (Krk.)

Saniye (Akç.)

Seher (Ala.)

Semiha (Sın.)

Sevim (Ker.)

Suzan (Işk.)

Şamile (Çıl.)

Şengül (Koz.)

Şennur (Ala.)

Tevhide (Ala.)

Ümmü (Yay.)

Ümmügül (Koz.)

Yıldız (Ala.)

Yıldız (Kır.)

Zehra (Sın.)

Zeynep (Ala.)

4.2.15.1.2. Erkek Adları

Yörede erkek kaynak kişilerinin adlarının yine büyük oranda Arapça kökenli adlar olduğu görülmektedir. Aşağıda yer alan erkek adlarından 74 tanesi Arapça kökenliken yalnızca 9 tanesi Türkçe kökenli adlardır. Kaynak kişilerin adları arasında en yaygın erkek adı Mehmet'tir. Ad verme eğiliminde İslamiyet etkisinin baskın olduğu erkek adlarında da görülmektedir.

Abdullah (Bdd.)

Ahmet (Sın.)

Ali (İzz.)
Ali (Kdd.)
Ali (Mum.)
Ali İhsan (Bdd.)
Arif (Ala.)
Arif (Koc.)
Ayduran (Işk.)
Bayram (Işk.)
Cengiz (Çay.)
Çakmak (Çıl.)
Duray (Işk.)
Dursun (Umr.)
Edip (Sın.)
Emin (His.)
Emin (Koc.)
Enes (Sın.)
Eyüp (Ker.)
Fahri (Umr.)
Hakkı (Ysf.)
Halil (Ala.)
Halil (Çay.)
Halil (Umr.)
Hasan (Ala.)
Hayrettin (Akç.)
Hilmi (İzz.)
Hilmi (Sın.)
İbrahim (Çıl.)
İbrahim (Düğ.)
İbrahim (Kdd.)
İbrahim (Koz.)
İbrahim (Sül.)
İbrahim (Taş.)
İbrahim Ethem (Krç.)
İsmail (Emd.)

İsmail (Sül.)
İsmail (Umr.)
İsmet (Krç.)
Kadir (Umr.)
Kasım (His.)
Kemal (Akt.)
Mehmet (Ala.)
Mehmet (Kdd.)
Mehmet (Kpz.)
Mehmet (Kpz.)
Mehmet (Krk.)
Mehmet (Pür.)
Mehmet (Pür.)
Mehmet (Taş.)
Mehmet (Ysf.)
Mehmet (Yür.)
Mesut (Sın.)
Muhammet (Işk.)
Muslu (Kdd.)
Mustafa (Düğ.)
Mustafa (İzz.)
Mustafa (Krç.)
Mustafa (Yay.)
Muzaffer (Sül.)
Niyazi (Şah.)
Nuri (Koc.)
Osman (Mum.)
Önder (Bul.)
Özer (Koc.)
Özkan (İzz.)
Ramazan (Ker.)
Ramazan (Umr.)
Ramazan (Umr.)
Ramazan (Ysf.)

Resuli (Akç.)	Veysel (Sın.)
Sadettin (Eğr.)	Yakup (Bul.)
Tahsin (Emd.)	Yakup (İzz.)
Tevfik (Sül.)	Yaşar (Koz.)
Uçar (Mum.)	Yılmaz (Koz.)
Veli (Ker.)	Yusuf (Kdd.)
Veli (Ysf.)	Ziya (Koz.)

4.2.15.1.3. Lakaplar

Lakap “kişiyi herhangi bir özelliği dolayısıyla kendi grup kültürü bağlamında sonradan verilen isim (Boyraz, 1998, s. 109)” şeklinde tanımlanmaktadır.

Lakaplar; bir kişinin fiziki özelliklerine, huyuna, başından geçen bir olaya ya da davranışlarına göre verilebilir. Bir kişinin dikkat çeken bir özelliğine göre lakap verilirken benzetme, kinaye, abartma gibi yollara başvurulur (Boyraz, 1998, s. 113).

Ad biliminin özel adları inceleyen bir alt dalı olan antroponimi (kişi ad bilim) içerisinde yer alan lakaplar, diğer kişi adlarıyla (soyad, unvan, mahlas, göbek adı) birlikte dil bilimi açısından kişiadcıl birim yapısında meydana gelen fonetik, morfolojik ve semantik değişikliklerin araştırılmasına imkan sağlar (Şahin, 2021, s. 32).

Takma ad, unvan, mahlas, epitet, göbek adı ve hitaplarla sıklıkla karıştırılan lakaplar, kendilerine özgü nitelikleriyle diğer terimlerden ayrılmaktadır. Adbilim odağında lakapların; kişinin özel adları olarak sabit olma, kişiye özgü huy ve becerilere göre verilmesinden dolayı bireysel olma, kişinin rızasına bakılmaksızın başka biri tarafından verilme, toplum tarafından benimsenme ve olumlu ya da olumsuz anlamlar taşıma gibi nitelikleri bulunmaktadır (Keskin, 2021, s. 57-60).

Eldeki malzeme ölçüsünde benzer çalışmalardan (Atlı, 2017; Coşar, 2003; Kargın, 2021) da faydalanılarak lakaplar: Fiziksel özelliklere göre verilen lakaplar, karakter ve huy özelliklerine göre verilen lakaplar, bir olaydan sonra verilen lakaplar, meslek ve uğraşa göre verilen lakaplar ve veriliş nedeni belirlenemeyen lakaplar şeklinde sınıflandırılmıştır.

4.2.15.1.3.1. Fiziksel Özelliklere Göre Verilen Lakaplar

Yörede fiziksel özelliklere göre lakaplar; kişilerin ten renklerine, göz renklerine, kilo ve boylarına ya da bıyıklı olup olmamalarına bakılarak verilmiştir. Bu kapsamda yörede en çok kullanılan lakap, kişinin ten renginin esmer olmasından dolayı verilen ğara lakabıdır. Sarışın ten rengine sahip olanlara sarı lakabı verilirken, gözlerinin yeşil ya da mavi renkli olmasından dolayı kişilere çağır lakabı verilmiştir. Fazla kilolu olanlara ise genelde ğoca ya da mıncık lakabı verilmiştir.

Yörede fiziksel özelliklere göre verilen 25 lakap tespit edilmiştir.

Arap [Mısdava] (Umr.)

ğoca [Ġadır] (Akt.)

Çağır [Ali] (Bdd.)

Heykel [Mēmed] (Yür.)

Çağır [İsmēl] (Akç.)

Kel [Hasan] (Akç.)

Çağırın [Mēmed] (Pür.)

Kel [Hatça] (Akç.)

ğara [Ali] (Akç.)

Kel [Hüseyin] (Akç.)

ğara [Kamil] (Sin.)

Kısa Belçika (Emd.)

ğara [Mēmed] (Kdd.)

ğompır [İsmail] (Pür.)

ğara [Mēmed] (Krk.).

Mıncık (Yür.)

ğara [Mısdava] (Çıl.)

Pala [İbrām] (Yür.)

ğara [Sadettin] (Eğr.)

Palabıyık (Yür.)

ğara [Şān] (Akç.)

Sarı [Emine] (Yür.)

Garabacık (Kdd.)

Sarı [HağKı] (Çıl.)

ğoca [Āşa] (Akç.)

4.2.15.1.3.2. Karakteristik ve Huy Özelliklerine Göre Verilen Lakaplar

Karakteristik özelliklere göre verilen lakaplar genelde bir kişinin toplum yaşamı içinde normal karşılanmayan bir takım davranışlar sergilemesiyle verilmiştir. Bu bağlamda yörede görülen en yaygın lakap ‘deli’ lakabıdır.

Yörede bir kişinin karakteristik özelliklerine göre; saf, sinirli, uyanık, huysuz, tembel, geveze ve inançsız olmaları yönünden lakapların verildiği görülmektedir. Bu gibi karakteristik özellikler sebebiyle kişilere genellikle olumsuz anlamlar taşıyan lakaplar verildiği tespit edilmiştir. Buna karşılık olumlu anlamlar taşıyan lakaplardan yalnızca “akıllı” ve “iyi huylu” anlamlarına gelen ‘ğadı’ ve ‘gahraman’ lakapları derlenebilmiştir. Yörede karakteristik özelliklere göre verilen 32 lakap tespit edilmiştir.

[Halil] Hoca (Akç.)

ğadıolu (Akç.)

Çakal (Pür.)

Gahraman [Mēmed] (Krk.)

Çeňgeli[Mēmed] (Yür.)

Gevur [Ali] (Yür.)

Deli [Āmat] (Mum.)

ğıpşık [Mēmed] (Krk.)

Deli [Etem] (Emd.)

Huysuz[Mēmed] (Krk.)

Deli [Fēzi] (Emd.)

Kedi [Veli] (Ker.)

Deli [Hasanali] (Emd.)

Karaşımşek (Yür.)

Deli [İbrām] (Düğ.)

Kız [Ali] (Emd.)

Deli [İsmēl] (Düğ.)

kopuk [Osman] (Mum.)

Deli [Veli] (Yür.)

Müftü [Hüseyin] (Emd.)

Deli [Zeki] (Akç.)

Ölü [Mēmed] (Pür.)

Donçeken [Hasan] (Emd.)

Pekmezci (Yür.)

Fanti (Bdd.)

Sersem[Mēmed] (Emd.)

Sinekli (Akç.)

Uşķātçı [İbrām] (Kdd.)

Şalak [Mēmed] (Krk.)

Yalama [Hüseyn] (Yür.)

Tüyübozuk (Pür.)

Yaz Yağmuru (Emd.)

4.2.15.1.3.3. Bir Olaydan Sonra Verilen Lakaplar

Bir kişinin başından toplum tarafından ilginç karşılanan bir olayın geçmesinin ardından verilen lakaplardır. Yörede lakap verilen kişilerin başından geçen ilginç bir olayı toplum içerisinde anlatmalarının ardından da, olaya toplum doğrudan şahit olmasa bile o kişiye olayla bağlantı kurarak lakap verildiği görülmektedir.

Yörede bir olaydan sonra verilen 18 lakap tespit edilmiştir.

Asvātçı (İzz.)

Körüklü Dayı (Koc.)

Aynamaz Dayı (His.)

Omaga (Ker.)

Coni [Mēmet] (Ker.)

Pampır (Işk.)

ğatilēl (Yür.)

Papaz (Ker.)

ğavaķ (Ker.)

Patos [Mēmed] (Akç.)

Gencali (Kdd.)

Saddam (Eğr.)

Ėocakūlah (Mum.)

Tabutçu (Yür.)

İdigızınıñ [Hatça] (Ker.)

Topal (His.)

ķorali (Akç.)

Turist(Yür.)

4.2.15.1.3.4. Meslek ve Uğraşı Göre Verilen Lakaplar

Kişilerin mesleklerine ya da uğraşlarına bakılarak verilen lakaplar konusunda araştırmacılar arasında fikir ayrılıkları bulunmaktadır.

Şeref Boyraz lakapların benzetme yoluyla oluştuğunu ve meslek adlarının asıl anlamıyla bir adın önüne gelerek lakap oluşturmayaacağı düşüncesindedir (1998, s. 111-112). Buna karşın Sagıp Atlı, Manisa'nın Demirci ilçesinde lakaplar üzerine yaptığı çalışmada, kaynak kişilerin meslek türünden adları lakap olarak kabul etmesi ve bu tür adlandırmaların küçük yerleşim yerlerinde aynı adı taşıyan kişileri ayırt edici işleve sahip olması gibi nedenlerle meslek adlarıyla oluşan adlandırmaları lakap olarak kabul etmektedir (2017, s. 104).

Sındırgı yöresindeki saha araştırmasından edinilen tecrübeler doğrultusunda; kırsalda küçük bir topluluk içerisinde yaşayanlar arasında, aynı özel adı taşıyan kişileri ayırt etmede meslek adlarının kullanıldığı söylenebilir. Hatta bu meslek adları, genellikle kişinin asıl adının önüne geçerek lakapların tanıtıcı olma gibi önemli bir işlevini yerine getirmektedir. Bu çerçevede, meslek ya da uğraşlarla ilgili adlar da lakap olarak değerlendirilmiştir.

Meslek ve uğraşlara göre verilen 18 lakap tespit edilmiştir.

[Mēmed] Çavuş (Krk.)

Demirci [İsmail] (Yür.)

[Remzi] Hafız (Akç.)

Demirci [Mēmet] (Akç.)

Bakkal [Cemil] (Akç.)

Hacı [Āmat] (Koc.)

Bakkal [Selim] (Akç.)

Kasap (Krç.)

Balcē (Yür.)

ķāya (Yür.)

Belbel [Hasan] (Emd.)

Molle [Mēmet] (Krk.)

Çoban [Mēmed] (Krk.)

Pēlivan [Üsēn] (Akç.)

Danacı (Akç.)

Postacı (Yür.)

Demīci Çavış (Işk.)

Uncu [Halil] (Yür.)

4.2.15.1.3.5. Veriliş Nedeni Tespit Edilemeyen Lakaplar

Saha araştırması sırasında kaynak kişilerin lakapların veriliş nedenlerini bilmemesi ya da hatırlayamaması gibi sebepler, aşağıdaki lakapların sınıflandırılmasına neden olmuştur. Sayıları veriliş nedeni belli olan lakaplara oranla çok az olmakla birlikte, bu başlık altında 4 lakap yer almaktadır.

Davşan Dayı (Sül.)

ğaramık Dayı (Sül.)

Keklik Dayı (Sül.)

Kiraz (Pür.)

4.2.15.2. Sülale Adları

Kişilerin ailelerinden ya da aile büyüklerinden dolayı aldıkları adlara sülale adları denilmektedir. Sülale adları da tıpkı lakaplar gibi kişileri tanıtıcı ve ayırt edici işleve sahiptir.

Sındırgı yöresinde saha araştırması sırasında kaynak kişilere köydeki lakaplar sorulduğunda genellikle sülale adı özelliğı gösteren adlar cevaben verilmiştir. Anadolu coğrafyasında da sülale adlarının çoğı zaman lakaplardan meydana geldiğı bilinmektedir. Bu sebepten konuyla ilgili tasnif çalışmalarının çoğunda sülale adları lakaplarla birlikte ele alınmıştır (Boyras, 1998, s. 111).

Boyras'a göre lakapların bir kişinin herhangi bir özelliğinden dolayı benzetilme yoluyla verilmesi ve bir sülale içerisindeki bütün fertlerin aynı karakteristik ya da fiziksel özelliklere sahip olamayacağı düşüncesinden hareketle sülale adları lakaplardan ayrı olarak ele alınmalıdır. Ancak sülale adı, bir kişi tarafından benzetme yoluyla lakap verilerek oluşmuşsa burada sülale lakabı ifadesi ortaya çıkmaktadır (1998, s. 111).

Atlı, saha araştırmasından edindiğı tecrübelerden yola çıkarak, kaynak kişilerin sülale adını lakap olarak kabul etmesinden dolayı sülale lakabı ifadesini

tercih etmektedir (2017, s. 107). Sülale adları ve lakaplar konusunda araştırmacılar arasında ayrılıkların olduğu görülmektedir.

Sındırgı yöresindeki saha çalışması neticesinden elde edilen veriler ışığında, her ne kadar kaynak kişilerin çoğu sülale adlarını lakap olarak kabul etse de, çoktan hayatını kaybetmiş bir kişiye kimsenin hatırlamadığı bir zaman ve nedenden dolayı verilen bir lakabın sülalenin diğer bütün fertlerine ne şekilde mal edildiğini bütünüyle tespit etmek mümkün görünmediğinden sülale lakabı yerine sülale adı ifadesi tercih edilmiştir.

4.2.15.2.1. Ailedeki Bir Kişinin İsminden Oluşan Sülale Adları

Bir köyde sülale adları daha ziyade bir sülalenin bilinen en yaşlı erkeğinden gelmektedir (Alkaya, 2006, s. 156). Sındırgı yöresinde sülale adlarının genel olarak bilinen en yaşlı erkekten ya da köyde tanınan, sözü geçen erkek veya kadın isminden geldiği tespit edilmiştir.

Bu kapsamda yörede tespit edilen 29 sülale adı içerisinde yalnızca 4 sülale adının kadın isminden, kalan 26 sülale adının ise erkek isimlerinden geldiği görülmektedir.

Amatçalā (Bdd.)

Fitnetlē (Akç.)

Ali Osmanlā (Bdd.)

Hacallā (Işk.)

Aliler (Koc.)

Haceller (Ker.)

Aliōlu (Akç.)

Hakkallā (Mum.)

Almātlar (Işk.)

Haliller (Umr.)

Amātlar (Işk.)

Hamidler (Kdd.)

Bosmanlā sülalesi (Işk.)

Hamzalar (Umr.)

Caferlē (Sül.)

Hasanoğulları (Düğ.)

Eyüpler (Ker.)

Hatıplā (Bdd.)

Hatıplar (Pür.)	Satılmışlā (Yür.)
Helimeler (Pür.)	Şakirlē (Bdd.)
İsmetlē (Işk.)	Şamiller (Krk.)
Mısdavalar (Kdd.)	Yakuplā (Işk.)
Murad İbrāmı (Düğ.)	Yaşarlā (Mum.)
Musaoğulları (Düğ.)	Zēneller(Işk.)

4.2.15.2.2. Lakaplardan Oluşan Sülale Adları

21 Haziran 1934'te kabul edilen Soyadı Kanunu'na kadar aileler lakaplarıyla tanınmaktaydı (Sakaoğlu, 2012, s. 24). Kanunun yürürlüğe girmesinin ardından lakap ve unvanların kullanımı yasaklanmıştır. Ancak küçük yerleşim yerlerinde yaşayan dolayısıyla birbirleriyle samimi ilişkiler kuran insanlar arasında bir sülaleyi tanıtmaya açıısından lakapların kullanılmaya devam ettiği görülmektedir. Bu kapsamda yörede; bir kişinin fiziksel, karakteristik özelliklerine göre ya da yaşanan bir olayın ardından kişiye verilen lakaplardan oluşan 60 sülale adı tespit edilmiştir.

Adil Çavuşlā (Akç.)	Çolaklar (Ker.)
Ağalar (Umr.)	Çelebiİbrahimler (Düğ.)
Alacahasanlā (Emd.)	Daldallar (Akç.)
Alacalar (Düğ.)	Dedelē (Ker.)
Bacaçalilē (Işk.)	Deli Amatlā (Mum.)
Baldırlar (Ker.)	Delialioğulları (Umr.)
Beteroğulları (Işk.)	Deli İbrahimler (Düğ.)
Bokcēl (Yür.)	Delihacılar (Kdd.)
Çakıcılā (Sül.)	Dinkoslā (Sül.)
Çakırlar (Umr.)	Efeler (Yür.)
Çaparlā (Sül.)	Efendilē (Işk.)
Çapkınlar (Krç.)	Gabariñ Güler (Mum.)

Gara Fatmalar (Ker.)	Hacıncilē (İşk.)
Gara Mısdavalar (Çıl.)	Hacıkazımlar (Kdd.)
Garaböceklē (Yür.)	Hacılañ İsmēller (Kdd.)
Garacehennemlē (Yür.)	Hacılar (İzz.)
Garahasanlar (Kdd.)	Hacıümmetler (Ker.)
Gerelēl (Yür.)	İhtiyarōlu (Krç.)
Gıloğlanlā (Emd.)	İmamlā (Ker.)
Goca İbrāmlā (Akç.)	Kamerōlu (Ker.)
Gocabeylē (Ker.)	Pepiler (Kdd.)
Gocaçetmi (İşk.)	Periler (Akç.)
Gocagelinlē (Ker.)	Sağırallē (İşk.)
Gocagulaklā (Krk.)	Sarı HaçKılā (Sül.)
Gocahüseyinlē (Ker.)	Sarılar (Çıl.)
Gocaibrāmlā (Sül.)	Sertcēl (Yür.)
Gocaizlē (Akç.)	Sidikli Şerifağalar (Yür.)
Gulaqlā (İşk.)	Tokular (Ker.)
Gurbağalar (Emd.)	Tomatalā (İşk.)
Hacı āmatlar (Koc.)	Yetimler (Akç.)
Hacıhasanlā (Ker.)	

4.2.15.2.3. Soyadına Göre Oluşan Sülale Adları

Soyadlarının en önemli işlevi benzer ada sahip kişilerin birbirinden ayırt edilmesini sağlamaktır. Oysa köyler gibi küçük yerleşim yerlerinde kişiler, resmi kurumların verdiği soyadlarından ziyade toplumda ortak kültür içerisinde oluşan lakaplarıyla ya da sülale adlarıyla tanınmaktadır (Alkaya, 2006, s.156).

Sındırgı yöresinde de kişinin resmi kimliği olan soyadından daha çok farklı şekillerde oluşan sülale adıyla tanındığı görülmektedir. Yörede kişinin soyadından hareketle meydana gelen sülale adlarının, diğer başlıklarda yer alan sülale adlarından sayıca az olması bu tespiti kuvvetlendirmektedir. Bu kapsamda sahada soyadına göre oluşan 5 sülale adı tespit edilmiştir.

Bostanoğulları (Düğ.)

Emirlē (Bdd.)
Garadālilar (Emd.)
Irızalā (Akç.)
Koşlar (Emd.)

4.2.15.2.4. Meslek ve Uğraşlara Göre Oluşan Sülale Adları

Bu başlık altında değerlendirilen 20 sülale adı, ailedeki bir kişinin mesleğinden ya da aile mesleğinden gelmektedir.

Boruculā (Akç.)	Kasabēl (Yür.)
Çamcılar (Düğ.)	Molla Amatlā (Emd.)
Davulculā (Akç.)	Mollacēl (Yür.)
Demircilē (Koc.)	Mollalā (Akç.)
Demircilē (Sül.)	Mollalar (İzz.)
Demircioğulları (Umr.)	Mollelē (Krk.)
Goruculā (Akç.)	Muhdarlā (Akç.)
Goruculā (Akç.)	Nalbatlā (Akç.)
Hafızlar (Sül.)	Nalbatlā (İşk.)
İmamlar (Ker.)	Zurnacılar (Mum.)

4.2.15.2.5. Mensubiyete Göre Oluşan Sülale Adları

Bu başlık altında yer alan sülale adları ailenin göç ettiği yerin adına ya da etnik kökene göre verilmiştir. Yörede tespit edilen mensubiyete göre oluşan sülale adlarının sayısı 8'dir.

Adalılā (Eğr.)
Çetmilē (İşk.)
Çoturlar (Koc.)
Geşdinni (Yür.)
Gökşehirlilē (Mum.)
İlcalılā (Krk.)
İrāmōlu (Yür.)
Şapāneliler (İzz.)

4.2.15.2.6. Sınıflandırılmayan Sülale Adları

Kaynak kişilerin bazı sülale adlarının verilme nedenlerini bilmemesi ya da hatırlayamaması gibi sebepler, aşağıda yer alan 6 sülale adının sınıflandırılmamasına neden olmuştur.

Hakkıdereliler (İzz.)

Kırtıklar (İzz.)

Köselē (Akç.)

Kürencilē (Akç.)

Mösenler (Akç.)

Tepeler (Kdd.)

4.2.15.3. Yer Adları

Yeradbilimi “Yeradlarının ortaya çıkışlarını, yapılarını, anlamlarını, gelişimlerini, ortaya çıkışlarındaki geleneği ve prensipleri araştıran adbilim alanı (Şahin, 2021, s. 76).” şeklinde tanımlanmaktadır. Yeradbiliminin inceleme alanına giren yer adı terimi, onimin (özel ad) bir türü olarak orun adı, dağ adı, su adı, orman adı gibi her türlü coğrafi adlandırmayı kapsamaktadır (Şahin, 2021, s. 76).

İnsan varoluşundan itibaren çevresindeki varlıkları, nesneleri adlandırma ihtiyacı hissetmiştir. Doğup büyüdükları dar alandan, yaşam serüveni boyunca göç ettikleri, yerleştikleri daha geniş alanlara varıncaya değin, kendi belleklerinde sahip oldukları birikimin izin verdiği kadarıyla yeni olanı tanımlamaya ve benimsemeye çalışmıştır. Bu bakımdan yer adları toplulukların, halkların ve milletlerin yurt edindikleri yerlerin, sahip oldukları dil aracılığıyla tanımlama veya adlandırma yollarını tespite imkan sunan çok önemli kavramlardır. Dil bilimin alt dalı olan ad bilimi kapsamında yapılan bir yer adı çalışmasında, farklı kaynaklar aracılığıyla derlenen malzemenin türlere göre sınıflandırılmasıyla ve bu adların anlamsal ya da sessel özelliklerinin ortaya konulmasıyla dil tarihinin başlıca sorunlarına ışık tutulmaktadır.

Yeradbilimi ayrıca coğrafya ve tarihle de oldukça iç içe olduğundan; toplulukların tarih sürecindeki yerleşimlerinde, göç yollarında veya etnik köken

konusunda tarih ve coğrafya tarafından aydınlatılamayan bazı noktalarda yer adlarına başvurulmaktadır.

Yer adlarından hareketle dil tarihinin dışında yerleşme tarihine ve ülkenin etnik yapısına ilişkin önemli ipuçları elde edilmesi, yer adlarının ilk çalışmalarda ülkelerin yerleşimlerine dair bilgiler sunan tarihsel kaynaklar olarak görülmesini sağlamıştır. Ancak günümüzde yer adları her şeyden önce birer dilsel öge olarak benimsenmektedir (Aksan, 1990, s. 103-106).

Birçok dilde ortak özellikler gösteren yeradlarının en önemli özelliklerinden biri, yabancı adların bir dildeki ses özelliklerine uydurulması ya da dilsel öğelerle değiştirilmesiyle meydana getirilen “yerlileştirme” olayıdır. Yerlileştirme çoğu zaman bir topluluğun bir bölgeye sonradan yerleşmesiyle birlikte, o yerin eski adını kendi diline uyarlamasıyla yapılan bilinçsiz bir olaydır. Bazen de bir yerin adının nereden geldiğini merak eden birileri tarafından söylenceler etrafında bilinçsiz bir şekilde açıklamalar yapılır (Aksan, 1990, s. 104-106). Yer adlarının halk etimolojilerinden, efsanelerden ve söylencelerden arındırılarak köken, anlam ve yapı bakımından incelenmesi yeradbiliminin ana konusunu oluşturur (Şahin, 2021, s. 77).

Yeradları araştırmaları bazı kuramsal eksiklikler nedeniyle çoğu zaman oykonimler (orunadı) üzerinden yapılmıştır. Bu tür çalışmalar yer adlarının tanımını daraltmaktadır. Yer adlarında tür ve çeşitliliğin belirlenebilmesi adına tür sınıflandırılmasının yapılması gerekir (Şahin, 2021, s. 94). Bu kapsamda yer adları türleri bakımından:

1. Orunadı (Oykonim)
 - 1a. Köyadı (Kononim)
 - 1b. Şehiradı (Astionim veya Polisionim)
 - 1c. Yaylaadı (Orpedyonim)
2. Dağadı (Oronim)
 - 2a. İnadı (Speleonim)
3. Suadı
 - 3a. Çaydı (Potamomim)
 - 3b. Göladı (Limnomonim)
 - 3c. Okyanusadı (Okyeonim)
 - 3c1. Denizadı (Pelagonim)
 - 3ç. Batakadı (Helonim)

4. Eladı (Horonim)

4a. İdareeladı

4a1. Kentlikeladı

4b. Doğaleladı

5. Ormanadı (Drimonim)

6. Yoladı (Dromomim)

7. Bağadı (Agronim)

8.Sunakadı (Ekklezionim)

şeklinde 8 ana başlıkla sınıflandırılmaktadır (Şahin, 2021, s.96-100).

Sındırgı yöresinde 35 köyde yapılan saha araştırması neticesinde elde edilen yer adları, eldeki malzeme ölçüsünde türleri bakımından İbrahim Şahin'in yukarıda verilen tür sınıflandırmasına göre sınıflandırılmıştır. Yöre halkının ağzından derleme yöntemiyle toplanan yer adları, silikyeradbilim (Rus. mikrotoponimika) kapsamında ele alınmıştır (Şahin, 2011, s.1748).

4.2.15.3.1. Orun Adları

Şehir, kasaba, ilçe, mezra gibi yerleşim adlarının özel adıdır (Şahin, 2021, s. 95). Yörede 83 orunadı tespit edilmiştir.

4.2.15.3.1.1. Köy Adları

Hanım Kahraman'ın hazırladığı “İzmir-Torbalı Köyleri Mikrotoponimleri ve Dil İncelemesi” isimli yüksek lisans tezinden faydalanılarak bu kısımda köy adları: Çağdaş Köy Adları ve Tarihi Köy Adları (2022, s.13) olmak üzere iki başlıkla ele alınmıştır.

4.2.15.3.1.1.1. Çağdaş Köy Adları

Bölgede 69 adet çağdaş köy adı bulunmaktadır.

Akçakısrak

Aktaş

Alacaatlı

Alakır

Alayaka

Armutlu

Aslandede

Bayırlı

Bayraklı

Bulak

Bükrecik
Büyük Dağ Dere
Çakıllı
Çaltılı
Çamalanı
Çaygören
Çayır
Çelebiler
Çıkrıkçı
Çılbırcı
Çoturtepe
Danaçayırı
Derecikören
Derecikören
Devletlibaba
Düğüncüler
Düvertepe
Eğridere
Emendere
Eşmedere
Gölcük
Gözeren
Hisaralan
Işıklar
İbiller
İzzettin
Karaağaç
Karacalar
Karagür
Karakaya

Kepez
Kertil
Kınık
Kıran
Kızılgür
Kocabey
Kocakonak
Kocasinan
Kozlu
Küçük Dağ Dere
Küçükbükü
Kürendede
Mandıra
Mumcu
Ormaniçi
Osmanlar
Pelitören
Pürsünler
Sinandede
Süller
Şahinkaya
Şapçı
Taşköy
Umurlar
Yaylabayır
Yaylacık
Yolcupınarı
Yusufçamı
Yüreğil

4.2.15.3.1.1.2. Tarihi Köy Adları

Bölgede yapılan saha araştırmasında kaynak kişilerden elde edilen bilgilerden hareketle 11 adet tarihi köy adı tespit edilmiştir.

Bayırlı	: Cüneyt Köyü'nün eski adıdır.
Çınarlıçukur	: Aktaş Köyü'nün eski adıdır.
Çörüm	: Düvertepe Köyü'nün eski adıdır.
Demyan-ı Kebir	: Büyük Dağ Dere Köyü'nün eski adıdır.
Demyan-ı Sai	: Küçük Dağ Dere Köyü'nün eski adıdır.
Dorel	: Aslandede Köyü'nün eski adıdır.
Engeres	: Yaylabayır Köyü'nün eski adıdır.
Ilıcalı	: Emendere Köyü'nün eski adıdır.
Medreseboğazı	: Yüreğil Köyü'nün eski adıdır.
Melet	: Çaygören Köyü'nün eski adıdır.
Nāra	: Yusufçamı Köyü'nün eski adıdır.

4.2.15.3.1.2. Yayla Adları

Yöreden 4 adet yayla adı derlenmiştir.

Gürgen Yaylası (Kdd.)

Sarıalan (Sin.)

Sıdan Yaylası (Sin.)

Yumrudaş (Sin.)

4.2.15.3.2. Dağ Adı

Yeryüzünde bulunan, dağ, tepe, yar, uçurum, ova vb. her türlü yükseltinin özel adıdır (Şahin, 2021, s. 96). Yöreden 9 adeti dağ adı, 30 adeti tepe adı ve 10 adeti kaya adı olmak üzere 49 adet dağ adı derlenmiştir.

4.2.15.3.2.1. Dağ Adları

Akdağ (Düğ.)

Eğreli Dağı (Ker.)

Gızılıcık Dağı (Düğ.)

Işıklar Dağı (Işk.)

Sevindik Dağı (Akt.)

Sıdan Dağı (Sin.)

Kepez Dağı (Kpz.)

Tikmen Dağı (Emd.)

Ulus Dağı (His.)

4.2.15.3.2.2. Tepe Adları

Asarlık Tepesi (Umr.)

Basamaklı Tepesi (Krç.)

Boztepe (Osm.)

Büyük Tepe (Çıl.)

Çaltı Tepe (Mum.)

Çam Tepesi (Akt.)

Çataltepe (Ker.)

Çoban Tepesi (Osm.)

Dedeüstü (Akç.)

Dünürcü Tepesi (İzz.)

Eşşek Tepesi (Mum.)

Gıranıyol Tepesi (Umr.)

Gızıltepe (Bdd.)

Goca Tepe (Düğ.)

Göktepe (Düğ.)

Göktepe (Sül.)

Gumurlu Tepe (İzz.)

İmirsi Tepesi (Bul.)

İstikam Tepesi (İzz.)

Kepez Tepesi (Bul.)

Köstengil Tepesi (İzz.)

Pilas Tepe (Şah.)

Sırataşı Tepesi (Yür.)

Sivritepesi (Kdd.)

Somaklı Tepe (Kdd.)

Tepeköy (Bdd.)

Tepeüstü (Ysf.)

Veliöldü Tepesi (Krç.)

Votmen Tepesi (Krç.)

Yılanlıduzla Tepesi (Akt.)

4.2.15.3.2.3.Kaya Adları

Çelementaşı (Akt.)

Daşkaya (Ala.)

Dede Daşı (Düğ.)

Fiziğırık (Işk.)

Garagaya (Umr.)

Gocakuş Taşı (Kdd.)
Gurd Taşı (Kdd.)
Guztaşı (Umr.)
Keçi Gayası (Akç.)
Kısıktaş (Mum.)

4.2.15.3.3. Su Adları

Doğal yollarla ya da yapay yollarla oluşmuş her türlü su varlığını ifade eden yer adı terimidir (Şahin, 2021, s. 97). Bu kapsamda yöreden 23 dere, çay adı, 29 pınar adı ve 6 çeşme adı olmak üzere toplamda 58 suadı derlenmiştir.

4.2.15.3.3.1. Dere, Çay Adları

Aşşādere (Akç.)	Kör Dere (Emd.)
Çay (Mum.)	Kürencik Deresi(Mum.)
Çınar Oluk (Ker.)	Kürenli Suyu (Düğ.)
Donguz Deresi (Yür.)	Ören Dere (Sül.)
Emenödük Suyu (Bdd.)	Salavat Suyu (Pür.)
Erlen Suyu (Düğ.)	Salova Suyu (Pür.)
Gargalı Suyu (Kdd.)	Sarıbeyiñ Olū (Ala.)
Gız Suyu (Umr.)	Sarıca Su (Düğ.)
Gökdere (Akç.)	Şeytan Deresi (Pür.)
Göksu (Umr.)	Uyuz Hamamı (Pür.)
Hamamlı Suyu (Kdd.)	Yüksekan Suyu(Kpz.)
Kirezli Oluk (Ala.)	

4.2.15.3.3.2. Pınar Adları

Akbıñar (Bdd.)	Aşşāmıñar (Koc.)
Akbınar (İşk.)	Çamaşırbuñarı (Akt.)
Akbıñar (Umr.)	Dedemiñarı (Yay.)
Akpınar (İzz.)	Esgi Bıñār (Ala.)
Arzumuñar (Akç.)	Fındıklı Su (Kdd.)

Garaaliniñ Mıñarı (Bul.)
Gızılcamıñar (Yür.)
Gocamıñar (Koc.)
Gocamuñar (Emd.)
Gocamuñar (Osm.)
Govan Mıñarı (Bul.)
Gürebıñarı (Umr.)
(Bul.)
Harunnuñ Muñarı (Sül.)
Ilıcakpınar (Yay.)

Incakmıñar (Krk.)
İmambıñarı (Osm.)
İmampıñarı (Sül.)
Karağız Muñarı (Emd.)
Karagöz Muñarı (Emd.)
Sarıkmuñar (Akç.)
Sel Pınarı (Sül.)
Söürtmıñar (Kdd.)
Yenimuñar (Emd.)

4.2.15.3.3.3. Çeşme Adları

Gavakalanı Çeşmesi (Umr.)
Güllük Çeşmeleri (Umr.)
Hacı Rasim Çeşmesi
Hacıörenli Çeşmesi (Koc.)
Sarıçayır Çeşmesi (Koc.)
Tukurca Çeşmesi (Şah.)

4.2.15.3.4. Bağ Adı

Yer adlarının (toponim) bir türü olarak; tarım yapılan tarlaların, arazilerin ve bayırların özel adıdır (Şahin, 2021, s. 100). Bu kapsamda yöreden 190 bağadı derlenmiştir.

Ağılönü (Krk.)
Akça Alan (Umr.)
Akçaoluk (Yay.)
Akçūnalanı (Eğr.)
Akkaya (Mum.)
Akkaya (Sin.)
Aktuzla (Çıl.)

Alan (Yür.)
Alatçı (Yay.)
Alathıalan (Akt.)
Andıcak (Bdd.)
Arız (Osm.)
Arkbaşı (Çıl.)
Asmalı (Akç.)

Aşşā dōrek (Umr.)
At Hamdi (Düğ.)
Atalan (Sin.)
Atalı (Çıl.)
Ayantarla (Bdd.)
Bā Gedī (Ala.)
Bacalık (Kdd.)
Bağ Ardı (Düğ.)
Bağlā (Koc.)
Bahçeler (Sül.)
Bakicik (Ala.)
Başalan (Koc.)
Baydan (Akç.)
Beşikli (Sül.)
Binmurt (Çıl.)
Boğaz (Yay.)
Bos Tarla (Düğ.)
Boyalık (Taşköy)
Boztarla (Akç.)
Bölcekler (Düğ.)
Büngüldek (Akç.)
Büyük Bağacı (Ala.)
Çakıryanları (Pür.)
Çal Tarlası (Yay.)
Çalibük (Çıl.)
Çallıca (Bdd.)
Çam Tarla (Akç.)
Çatak (Osm.)
Çatalkabaağaç (Taş.)
Çavçak (Bdd.)
Çayır (Pür.)
Çayırtarla (İzz.)
Çayıryiri (Bdd.)
Çekem Tarlası (Koc.)

Çetlemik Gıran (Umr.)
Çetlemik İçi (Umr.)
Çevrebağı (Sül.)
Çıkırıççı Yağası (Ala.)
Çınarçam (Ker.)
Çinice (Düğ.)
Çitgıranı (Akç.)
Çorum Tarla (Ala.)
Çukurköy (Kpz.)
Çukurtarla (Akç.)
Dağarcıklı (Düğ.)
Dedebağı (Sül.)
Dedelē Tarlası (Mum.)
Dedeler (Umr.)
Dedesüirdü (Sin.)
Delilān Yiri (Krk.)
Deymencealan (Yay.)
Deymenönü (Yay.)
Doñuz Odunu (Ker.)
Düdüklük (Bdd.)
Emenödük (Yay.)
Erikdibi (Akç.)
Erören (Düğ.)
Eski Köy (Düğ.)
Eski Köy (Ysf.)
Evciler (Taş.)
Gara Ekin (Kdd.)
Garabılık (Şah.)
Garahasanınyiri (Krk.)
Gara lā Mezeri (Pür.)
Garamıkçukuru (Kdd.)
Garantarla (Mum.)
Gargalı (Kdd.)
Garşıyaka (Ala.)

Gayabelen (Umr.)
Gayalānardı (Akç.)
Gazıklı Gonak (Akt.)
Gevurdamı (Bdd. Kdd.)
Gevureniği (Akç.)
Gevurharmanı (Sül.)
Gevurun Yiri (Krk.)
Ğır Bayır (Ala.)
Gırdaşlā (Bul.)
Gırtarla (Akç.)
Gızıl Köy (Düğ.)
Goca Düz (Bul.)
Gocagır (Umr.)
Gocağıran (Çıl.)
Gocaharman (Çıl.)
Gocakesikler (Yay.)
Gocayayla (Ker.)
Gociharminlar (Yay.)
Gornapa (Mum.)
Gökçegecik (Düğ.)
Gula (Akç.)
Guz Yaka (Bdd.)
Gün Yaka (Kdd.)
Güngörmez (Ker.)
Gürgen (Kdd.)
Güzlē (Mum.)
Harmanlık (Düğ.)
Harmin Yiri (Ala.)
Hasandede (Taş.)
Havut (Akç.)
İbrāmalanı (Akç.)
İlyas Tarlası (Mum.)
Kapaklı (Ker.)
Kapıkaya (Mum.)

Kaplan (Krc.)
Karakürün (Düğ.)
Karataş (Pür.)
Karatıl (Şah.)
Karfaz (Yür.)
Katrān Ocağı (Düğ.)
Kavakalanı (Umr.)
Keçiereni (Akç.)
Kerim Yeri (Çıl.)
Keriş (Akç.)
Kısıkbağı (Sül.)
Kışla (Koc.)
Kışla (Mum.)
Kömüren (Alk.)
Körüklü (Umr.)
Köy Alanı (Koc.)
Köy Altı (Krk.)
Köyün Önü (Umr.)
Kurumiçi (Sül.)
Kuş Yeri (Sül.)
Küçük Bağacı (Ala.)
Künyolu (Ker.)
Lavantarla (Yay.)
Māmar (Çıl.)
Maşatlar (Umr.)
Maymunlar (Pür.)
Mezer Alanı (Ala.)
Mezer Arkası (Işk.)
Mezer Yakası (Bul.)
Mezerardı (Bdd.)
Mezerardı (Sül.)
Mezerlik (Osm.)
Okuş Tarlası (Mum.)
Osmanalan (Osm.)

Osmancık (Osm.)
Oyuklar (Akç.)
Oyuklar (Mum.)
Ozun Harman (Çıl.)
Ören (Sül.)
Palandarla (Bdd.)
Patlacık Gediği (Osm.)
Sarı Orman (Krk.)
Sarıkaya (İzz.)
Sarımsaklı (Osm.)
Sarnıc (Akç.)
Sinan (Taş.)
Sölet Yeri (Yür.)
Şabanğıranı (Koc.)
Tabantarla (Sin.)
Tahtalı (Çıl.)
Tahtalı (Mum.)
Tallık (Yür.)
Taşalan Tarlası (Işk.)
Tepetarla (Akç.)

Tumuşkı (Osm.)
Tükmen (Çıl.)
Türküş (Çıl.)
Türküş (Mum.)
Ultannar (Mum.)
Umur Yeri (Umr.)
Uneş (Yay.)
Uzunburnu (Akç.)
Uzuntarla (Akç.)
Üsveren (Ysf.)
Üyük (Çıl.)
Üzümcü (Alk.)
Yalamık (Koc.)
Yanık (Sin.)
Yanıkğıranı (Mum.)
Yarbağı (Sül.)
Yaykın Tarlası (Koc.)
Yeni Köy (Düğ.)
Yuğar Dörek (Umr.)
Yelken (Akç.)

4.2.15.3.5. Sunak Adları

Sunakadı, kutsal kabul edilen yerlerin özel adıdır (Şahin, 2021, s. 100).

Yöreden 29 sunakadı derlenmiştir.

Ahmet Dede (Işk.)
Basamaklı Dedesi(Krç.)
Cüneyd Dedesi (Man.)
Çekem Dedesi (Koc.)
Çıralık Dedesi (Osm.)
Dede (Akç.)
Dede ғıranı (Ker.)
Dedemezeri (Sül.)

Fizi Dede (Işk.)
Galeyir Dedesi (Akt.)
Geremiş Mezeri (Sül.)
Gocayaylı Mezeri (Ker.)
Hambarlık Dedesi (Koc.)
Harunnuñ Mıñarı Dedesi (Sül.)
Hasan Dede (Koc.)
Işık Dedesi (Koc.)

İşıkpınar Dedesi (Sül.)
İbrahim Dede (His.)
İzzet Dede (İzz.)
Kılavuz Dede (Sın.)
Sevindik Dedesi (Akt.)
Sinan Dede (Sin.)
Üzümcü Dedesi (Akt.)

Veliöldü (Krç.)
Votmen Dedesi (Krç.)
Yaren Dede (Pür.)
Yaren Dedesi (Krç.)
Dede Üstü (Sül.)
Zincirli (Sül.)

4.2.15.4. Oyunlar

Bu kısımda oyun adları çocuk ve yetişkin oyunları olarak iki alt grupta ele alınmıştır.

4.2.15.4.1. Çocuk Oyunları

Bu kısımda yörede saha araştırması esnasında tespit edilen, geçmişte oynanan ya da hala oynanmaya devam eden çocuk oyunlarına yer verilmiştir. Bu adların sayısı 16'dır.

cızgı daşı (Ala.) Zemine çeşitli şekiller çizildikten sonra taşları ayakla çizilen bölümler arasında sektirerek oynamaya dayalı bir çocuk oyunu.

çam gabū (Ala.) Çam kozalaklarından araba yapılarak oynanan oyun.

çatal araba (Akç.) Büyükçe ayçiçeklerinin kafalarından yapılan arabaları sürme oyunu.

çumağ (Işk.) Çelik çomak oyunu.

evcikle (Akç.) Genellikle kız çocuklarının ev işlerini örnek alarak oynadıkları oyun, evcilik.

fırfır (Akç.) Topaç çevirme oyunu.

kazık oyunu (Emd.) Yumaşak zemine sokulan çomakları başka çomakları atarak düşürme oyunu.

mağa daşı (Akç.) bk. cızgı daşı.

moğa (Işk.) bk. fırfır.

saklanbeç (Ala.) Oyunculardan birinin ebe olması ve saklanan arkadaşlarını bulması temeline dayanan bir çocuk oyunu, saklambaç.

sāncak (Akç.) İki ucundan iki iple veya zincirle yüksek bir yere asılan salıncakla sallanma oyunu.

singenmeç söbe (Akç.) bk. saklanbeç.

sos (Işk.) Uzun ve kısa çubuklarla oynanan bir çocuk oyunu.

topak (Işk.) bk. fırfır.

yakalamaç (Akç.) Mendil kapmaca oyunu.

yedi taş (Ala.) Yedi adet çakıl taşıyla oynanan çocuk oyunu.

4.2.15.4.2. Yetişkin Oyunları

Bu başlık altında yer alan adlar, geçmişte oynanan ya da geçmişten günümüze oynanmaya devam eden yetişkin oyunlarının adlarıdır. Burada yer alan oyunlar, genellikle bir ekip tarafından düğünlerde otrama ya da oturma denilen toplantıda oynanır. Yörede 12 tane yetişkin oyunu tespit edilmiştir.

bağa oyunu (Ysf.) Oyunculardan bir kişi sırtına hamur teknesi bağlayarak kendine kaplumbağaya benzetir. Ardından köylünün mahsulünü yemeye başlar. Buna sinirlenen oyunculardan biri kaplumbağaya tekme atarak yere düşürür. Mahsul kurtulmuş olur.

bebek oyunu (Ysf.) Oyunculardan birinin başparmağıyla serçe parmağı arasına bez bağlamak ve elini hareket ettirmek suretiyle bebeği canlandığı oyundur. Bebeğin yeni doğmasının canlandırıldığı bu oyunda düğün sahibinden hediye niyetine para istenir.

bezirgan oyunu (Ysf.) Seyyar satıcı kılığına giren oyuncular köyden rastgele birini seçerek bir çuvalın içine çıplak şekilde girmeye ikna eder. Ardından çuval içerisindeki kişi oturma meydanına getirilir ve ekip çuvalı herkesin içinde indirir.

çift sürme oyunu (Ysf.) Bir ekibin tarlada çalışmayı canlandığı oyundur. Bu oyunda düğün sahibinden para gibi bazı hediyeler beklenir.

dēnek oyunu (Işk.) Değnek oyunu, cirit: *Bayrek dirē,i vār mesela, iki tarıFlı direk. En fazla kim yukarı çıkarısa u birinci. Birinciye beş yüz.*

deve oyunu (Ysf.) Ölü hayvan kafası çeşitli eşyalarla süslenerek bir sopanın ucuna takılır. Böylelikle deveye benzetilir. Deve şeklini alan düzenek hareket ettirilir ve düğündeki davetlilere saldırır.

gocaķuř (İşk.) Hıdırellez şenliklerinde oynanan bir oyun.

hambar oyunu (İşk.) Hıdırellez’de erkeklerin üst üste ıkararak oynadıkları oyun.

kız kaçırma oyunu (Ysf.) Oyun ekibinden biri seyirciler arasındaki kızlardan birini kaçırır. Ardından ekipten jandarma kılığına girmiş biri bunları yakalar. Mahkeme kurulur ve hakim kılığına giren kişi doğaçlama olarak suçluya ceza keser.

mendil apmıca (İşk.) Hıdırellez şenliklerinde kadınlar tarafından oynanan bir oyun.

sallance (şah.) Ramazan ya da Kurban bayramlarında ınar ağacına zincirden bir salıncak kurulur. Salıncanın etrafında toplaşan genç kız ve erkekler birbirlerini sallar.

yürüş atı (İşk.) Düğünlerde yapılan at yürütme yarışması: *At yürüşünü hiş bozmazsa u birinci.*

4.3. Fiil Kavramı

Fiiller, hareket veya durum bildiren sözcüklerdir (Yaylagül, 2005, s. 20). Fiil GTS’de “İş, davranış (http-1).” ve “Olumlu veya olumsuz olarak ekimli durumda zaman kavramı taşıyan veya zaman kavramı ile birlikte kişi kavramı veren kelime, eylem (http-1).” şeklinde tanımlanmaktadır.

Sözcük türleri bakımından fiiller cümleinin en temel öğesini oluşturmaktadır. Türkçe dil bilgisi alışmalarında cümleinin en temel öğesi olan bu sözcüklerle ilgili birbirine benzer yaklaşımlarla tanımlamalar yapılmıştır (Erdem, 2016, s.185-189).

Muharrem Ergin sözcükleri adlar, fiiller ve edatlar olmak üzere üç sınıfa ayırmaktadır. Bunlardan adlar ve fiiller anlamlı, edatlar ise kendi başlarına anlamı olmayan sözcüklerdir (2001, s. 276). Fiilleri “Nesnelerin oluşları, kılışları, duruşları kısacası her türlü faaliyetlerini gösteren hareketleri karşılayan kelimeler (Ergin, 2001, s. 315).” olarak tanımlamaktadır.

Zeynep Korkmaz da fiilleri ad ve ad soylu kelimelerle birlikte anlamlı sözcükler olarak sınıflamaktadır (2017, s. 227). Fiilleri Ergin’in tanımına benzer şekilde “ Karşıladıkları hareketler ile zaman ve mekan kapsamı içinde, somut ve soyut nesne ve kavramlarla ilgili her türlü oluş, kılış, kılınış ve durumları bildiren sözler (Korkmaz, 2017, s. 487).” olarak tanımlamaktadır.

Yukarıdaki tanımlamalardan anlaşıldığı üzere fiil; her türlü hareketi ve oluşu bildiren, belli bir zaman ve mekan kavramıyla birlikte olumlu ya da olumsuz anlamlar taşıyan çekimlenebilir sözlerdir.

4.3.1. Sındırgı Yöresi Ağzlarında Fiiller

Sındırgı yöresi ağzlarında yazı dilinden ses ve anlam bakımından ayrılmış 225 fiil tespit edilmiştir.

alatlamak (Akç.) Acele etmek: *Ni vā da alatlōñ?*

ālemek (Işk. His.) Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb. nin etkisiyle gözyaşı dökmek, ağlamak: *Başlıyo düşünmeye ālemeye.*

anķmak (Işk.) Anmak, söylemek, demek: *Undan sona bi dā kō lafını anķmadilā.*

anleşmek (Akç. Sın.) 1. Anlaşmak, iyi geçinmek: *İkisi unlān iyi anleşō.* 2. Sevgili olmak: *Gızlāñ ikisi anleşōlāmuş.*

annadmak (Işk. Krç. Koz.) Bilgi vermek, anlatmak: *Baķ ğızıñ bēn annadıveriyiñ sana.*

añnamak (Çay. Işk.) Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak; fehetmek, anlamak: *Biliyum annadım annadım biliyum.*

arıtmak (Akç.) Tüketmek, bitirmek: *Sabā ğada odun yaktēmizden çabuk arıtvirōz.*

ārlamak (Yay.) Denizin dalgalanması: *ķaradeñiz ārlıyor emdatlı aģam parlıyor neyde ney.*

āşlamak (Yür.) Sebze fidesi dikmek: *İşde cacık ... unu da ālem yicē,i ğada āşlıyō.*

aşmak (Ala. Işk. Kdd.) Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek, açmak: *Urdan aşdı işde Muamed ķapıyı.* 2. Telefon etmek: *Beni aşmış aşmış yok, telifon da çeketin cebindeydi.*

āTlamak (Ala.) Ayıklamak, toplamak, hazırlamak: *āTlādım emmē daşını şiyini āTladım.*

atlattırmak (Işk.) Kötü bir durumu geçiştirmek, savmak, atlatmak: *Meselā Pi ķaza atlattırōñ, ğafamızda bi duz çevirem de bi dū ğariye virem dirlē.*

attarmak (Düğ.) Bir şeyi bir yerden, bir kaptan başka bir yere veya kaba geçirmek, aktarmak: *U yeñiden yeñi suyu attardım içine.*

atuvurmak (Akç.) Ansızın, çabucak atmak, atıvermek: *Atuvurēn didim arkaya.*

ayrık olmak (Şah.) Ayrılmış olmak, ayrı durmak: *Urda oynuyoz erkeklē biz gızannā bırda ayrık oluyū unnā bi yere ōmazdı.*

bālamak (Bdd. Işk.) Kumaş, ip, tel gibi şeyleri uçlarını birbiri arasından geçirmek suretiyle düğümlmek, bağlamak: *Genş öldeğenden çember bālōlā.*

bastırmak (Akç.) Kümes hayvanlarını kuluçkaya yatırmak: *Ee güççük şē sonradan mı bastırdın sen unu?*

başlık etmek (Yür.) Gelin duvağını takmak: *Henci şē oluyōlā başlık ediyōlā gelinin yanda ōle oynuyōlā ōle.*

batık ğalmak (Işk.) Kirlenmek: *Pek eyi yapıdñ ğadıñ hēr yeri batık ğalō didim ben de.*

bē'lemek (Bdd. Ysf. Yür.) Bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmak, durmak, beklemek: *Yav işde çoluk çocuk ğarı gızan herkes bē'lerdñ ya urda canım.*

bişirmek (Ala.) Bir besin maddesini gerektiği kadar ısıda tutarak yenebilecek veya içilebilecek bir duruma getirmek, pişirmek: *Ha ōle yaPıyos bişiriyos. Una biz ēşi çorba diyos.*

bişmek (Kpz. Yür.) Yiyecek, ateşte, fırında, kaynar suda veya yağda ısı etkisiyle yenilebilir duruma gelmek, pişmek: *Çīden de bişiyō canım ōle çīden yimeyiz yani.*

biyenmek (Ala. Ysf.) İyi veya güzel bulmak, beğenmek: *Çünkü nası telezyonda vatandaşın biyendi, i dizi gibi u diKkatli şeKilde.*

boyalamak (Akç.) Boyamak: *Pembeniñ_āşeniñ ureye ev boyalamaya gitti.*

böyümek (Yür.) Belli bir yaşa gelmek, büyümek: *Böyüdülē ğoptulā.*

buñalmak (Akç.) Çok sıkılmak, çok tedirgin olmak; boğulmak, darlanmak, bunalmak: *Anasıgilleri yolamadı ya undan buñalōdur u.*

bū,ulanıpdurmak (His.) Buğulanadurmak: *Hacı urda namaz ğılarken selam essalamualeyküm ve rahmetullā dirken yanı başında bī helva tası sıcacık bū,ulanıpduru.*

cannadmak (Ysf.) Yaşatmak, birinin kılığına girmek, canlandırmak: *Urda sürme dēl de oyun çıkattırma ya bu. Unu cannadırlādı yani.*

çārırmak (Ysf.) Birinin gelmesini kendisine yüksek sesle söylemek, seslenmek, çağırarak: *Sonra işde cazgır çıkā işde. Bi hoca çārırlā.*

çekmek (Akç.) Bir sıvıyı ağza alıp yutmak, içmek: *Çabuk çekōn da acele edōñ, āşam soğū e çıkmadeñ atōñ bō.*

çemkirmek (Akç.) Birine karşı gelmek, sert cevap vermek: *Büyükklere çemkirme dinilmō.*

çıkmak (Işk.) Vurarak sokup yerleştirmek, çakmak: *Nalbāt nal çıķō ya mesela.*

çıvta gitmek (Taş.) Çift sürmeye gitmek: *Adamlā hala çıvta gidē.*

çıynemek (Ala.) Ayağı ya da tekerleği altına alarak ezmek, çiğnemek: *Ayā,ımuza bi temiz cizme gīyeriz. unlañ çīne iz. çıynē iz.*

çileşmek (Akç.) Yağmur çiselemek: *Yağmur çileşti sabālen acık çileşti.*

çırımak (Ysf.) Çığlık koparmak, çığırmak: *Gelir urdan gızın bi tenesini tutā götürü. Çırıveri.*

çüşmek (Düğ.) Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek, düşmek: *İşte tarlādan tallādan tepelēden diplēnden çüşen vā da.*

dā almak (Koc. Yay.) Parçalanarak yayılmak, ufalanmak, dağılmak: *Bu gübrenin içine girsın de dā alsın.*

daķmak (BİA. Bul.) Bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, iliştirmek, geçirmek, takmak: *Yav sāt felen daķdık mı şōle görünsün diye.*

daşıtmak (Işk.) Taşıma işini yaptırmak, taşıtmak.

daşlamak (Kdd.) Üstü kapalı, iğneleyici söz söylemek.

daylanmak (Akç.) 1. Büyüklenmek, böbürlenmek: *Una buna daylansın u anca.* 2. Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı dolayısıyla bir kimseye değer vermek, hürmet etmek, saymak: *Seni daylamōlā mı, a benim guzum?*

denişmek (His. Pür.) Başka bir biçim veya duruma girmek; tahavvül etmek, değişmek: *Tabi zamanla denişmiş her şē başka.*

denk gelmek (Kpz.) İyi gelmek, iyileştirmek: *Mayasılmış, guvatırımış unlara denk gelen suylarımız var.*

dePmek (Ysf.) Çiğnemek, ezmek: *Su dePçen dōkçen su dePcen dōkçen. yuvarlacen.*

dērilmek (Işk.) Devirme işi yapılmak, devrilmek.

dimek (Işk. Taş.) Söylemek, söz söylemek, eyitmek, demek: *Çünkü bizim didik ya guru tarım.*

diñilmek (Bdd.) Söylenmek, sözü edilmek: *Bırda ōle diñilō mesela.*

dōmak (Işk.) Güneş, Ay, yıldız ufuktan yükselerek görünmek, doğmak: *Gün dōdu kapısına.*

dongumak (Pür.) Çok üşümek, donmak: *Donguyoz dışarda.*

dōramak (Kdd. Kpz.) Keserek parçalamak veya elle küçük parçalara ayırmak, doğramak.

döküvürmek (Bul.) Aniden dökmek: *Bakāsın mesela dışdadı bu bulaşık yıkama işleri velen urlāda velen bulaşık suyu da döküvürülēdi üsTüne.*

dölendirmek (Akç.) Fırındaki odunları bir tarafa aktararak ateşin fırın içinde dolanmasını sağlamak: *Hurunu bi güzel dölendirdim gülüm.*

dö'mek (Ysf.) Sıvı veya tane durumunda olan şeyleri bulundukları kaptan başka bir yere boşaltmak, dökmek: *Keçe dö'mek de yunarlamayla oluy.*

dumanlı görmek (Akç.) Bulanık görmek: *Gōzlēm dumanlı görō.*

durulaG olmak (Ala.) Duru olmak: *Süzüyos ya,ut tülbentlēneñ bezlēnen bōle durulaG oluy.*

duTmak (BİA) Tutmak.

duzlamak (Bdd.) Herhangi bir şeyin üzerine tuz serpmek, tuzlamak: *Unda, sana duzlayıp goyōn yirine.*

düyemek (Işk.) İspiyonlamak: *APdi amca gōstēmīş bunu dēmi? APdi amca düyēymiş.*

ebermek (Akç. Düğ.) Gelmesini sağlamak, getirmek: *Ben de bu yıl kendim eberttim.*

eçmek (Düğ.) Bir şeyi yapmak, eylemek, etmek: *Duzsuz salça eççüne heP bıra yimeklere felen unnarı gullanırız.*

ēğrimek (Işk.) Ürün olgunlaşmak: *Tomatislē de ēğrō erkenden.*

eletipgelmek (Akç.) Bırakıp dönmek: *Beni hemen tarleye eletipgelō.*

ēsi'lemek (Akç.) 1. Daha eksik duruma gelmek: *Kola ēsi'lediñ mi hemen al gē diyōduñ.* 2. Zor kullanarak ırzına geçmek: *Urda genş bi õretmen varımış, unu ēsi'lemiş.*

ēşimek (Umr.) Ekşi duruma gelmek, ekşimek: *PeKmezi hem olgunleştiriyo hem ēşime.*

eydmek (Yay.) Demek: *En çok bebim babamı eydelēdiñ.*

eyermek (Kız.) Yün, pamuk vb.ni iğ ile büküp iplik durumuna getirmek: *Çı' rıklāmız vādiñ eyeridiğ.*

furmak (Işk.) Silahla yaralamak, öldürmek, vurmak: *Urda asKeri denk getirōlā. Furuyōlā ğari unu.*

furulmak (Eğr.) Silahla yaralanmak, öldürülmek, vurulmak: *Unu ğān tabi Halil Efe birdan furulasiya u ğari da furuluyo mesela.*

ğabarmak (Ala.) 1. Ağırılığı artmadan hacmi büyümek: *ğabardıktan sona on beş yirmi gün sonra u olumuna gelē.* 2. Büyümek, şişmek: *Sandık gibi bişi ya yolun üstünde. ğabarıymış ğabarıymış ğabarıymış bōle.*

ğaçmak (Işk. Kdd. Koz. Ysf.) Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, kaçmak: *Şindi candarmeye gidiyu şikayete. Benim ğız ğaşdı diye bōle.*

ğaldırmak (Ala. Sül.) Yukarı doğru hareket ettirmek, kaldırmak: *Undan sona bu hēr gün bunu ğaldırceñ.*

ğalmak (Ala. Çay. Kır. Ysf.) Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek, kalmak: *TeK bi fırın ğalıyu birda.*

ğaPdırmak (BİA) Kaptırmak.

ğararmak (Yür.) Işık sönmek, kararmak: *gollām şēlem ğararıyō düşüyōñ ben.*

ğarışmak (Ala.) İki veya ikiden çok şey bir araya gelip birbirinin içinde dağılmak, birbirinin içine girmek, karışmak.

ğarmak (Bdd. Düğ. Emd. Osm.) Karıştırmak, birbirine katmak, karmak: *Dāy önceden un helvası ğaralādıñ*

ğarpmak (Düğ.) Sulu yiyecekleri hızla ve sürekli olarak çatal, kaşık vb. ile karıştırmak, çırpmak: *Şē hinci yā,ını salçasını ğarpōm bunuñ.*

ğaşmak (Akç.) Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak; firar etmek, gazlamak, bk. ğaçmak: *Yēñe de melminenin yaptını yapmañ ğaşmañ hiş.*

ğatmak (Ala. Emd. Kdd. Osm.) Bir şeyin içine, üstüne veya yanına, niteliğini değiştirmek veya niceliğini artırmak için başka bir şey eklemek; vermek, zammetmek, katmak: *Una biraz gargalı suyu ğattık.*

ğavullaşmak (Kdd.) Sözleşmek, sözbirliği yapmak, kavilleşmek: *Bi gün bınlā ğavullaşmış arkadaşlānan.*

ğavurmak (Ala. Kpz.) Bir şeyi bir kabın içinde kendisinden başka bir malzeme koymadan karıştıra karıştıra pişirmek, kavurmak: *Unu burda ğavrıyuñ işTe helva yapıyun.*

ğavzanmak (Çıl. Kır. Osm.) Korunmak: *Vāse gucek şeyin vāsa gidē guyāsın urda ğavzanır.*

ğaybolmak (BİA) Kaybolmak.

ğaynaklanmak (Koc.) Kaynağını bir yerden veya bir şeyden almak, bir yere veya bir şeye dayanmak, kaynaklanmak: *ķocabey yāması da burdan ğaynaķlanō.*

ğaynamak (Düğ. Koc.) 1. Yiyecek, içecek fokurdayacak derecedeki suda pişmek, haşlanmak, kaynamak: *Tavada ğaynadıneñ şişelere ıŝcānāñ guyoz guyoz ğapōz.* 2. Yerden çıkmak: *ē çeşmeleri de vāmiş ğaynayan suyu burē getmiş unlā.*

ğazmak (Kpz. Ysf.) Herhangi bir araçla toprağı açmak, oymak, kazmak: *Söylē urda  aPa ğazarlā.*

gelmeyivimek (Ak .) Gelmeyivermek: *Ee ğızannā gelmeyividi.*

g mek (Kdd. Osm.) Bir yerden alınıp bir yere ulaştırılmak, gelmek: *Neslimiz ortaasyadan g me.*

geşmek (Işk. Koz.) Yazılmak, girmek, ge mek: *Hatıca şahin. şah n'e sonra geşti yā.*

getmek (Kız.) Gelmesini sağlamak, getirmek: *ġaraġayadan bi baķıcı ġarı getTik.*

geymek (B A. Kır. Yay. Ysf.)  rt n p korunmak i in bir şeyi v cuduna ge irmek; giyinmek, kuşanmak, giymek: *Gelin olan gey du bunnarı gelin olan.*

ġınamak (Ysf.) Yapılan bir işin k t  olduğunu belirtir bir bi imde s z s ylemek; takbih etmek, kınamak: *B t n ālem seni ġınadı derdi.*

ġıřıřtırmak (D ğ.) Bir maddenin başka bir madde i ine karışmasını sağlamak, karıştırmak: * ki  ř kere ġıřıřtırıyos ġıřıřtırıyos eyce ovlām baķtı g di mi   ul  sun.*

ġıřġıřıv rmek (Mum.)  abucak kırmak: *He u da dardı afbuyru , bizim  k z arabalān n dingilleri vādı ā ařtan unnarı ġıřġıřıv riyodu sā d k l yodu da.*

ġırmak (Ysf.) Sert şeyleri vurarak ya da ezerek par alamak, kırmak: *Hakim kalemi ġırāsa idam ķararı virilmiştir.*

ġısdırmak (B A) Kıştırmak.

gıvırttırmak (Akç.) Ağrı, sancı gibi bedensel veya korku, heyecan gibi ruhsal nedenlerle vücut eğilip bükülmek, kıvrınmak: *Arada gıvırttırōñ arada gaşıyōñ.*

ğıymak (Akç. Kpz.) Çok ince ve küçük parçalar biçiminde doğramak, kıymak: *Makarna ğıydıydım u gün.*

ğızartmak (Düğ.) Kızgın yağda pişirmek, kızartmak: *Salça şē etTirem mi ğızartam yāda banceñ mi?*

ğızdırmak (Akç. Işk.) Bir yeri ısıtmak: *Hurunu öñden sen mi ğızdırcēn ben mi ğızdırcēn anlaşamōlā.*

gididoğrumak (DS) Gitmek.

gidişmek (Ala.) Kaşıntısı olmak, kaşıma isteği duymak, kaşınmak: *Hani mesela elim gidişti ısırgandan dersin ya.*

goleşmek (Akç.) Dedikodu yapmak: *Milletlen berabā gardeşini golēşō vire u.*

gōmak (BİA. Kpz.) Eklemek, koymak: *Gene aynı şēden goruz ıPanak gōruz.*

gonaqlamak (Pür.) Yolculuk sırasında bir yerde durup geçici bir süre yaşamak; inmek, kalmak, konaklamak: *Hē yörüKlēden gonan vāsa uraya gonaqlıyu.*

gonmak (Ala. Pür. Sin.) Kısa bir süre için bir yere yerleşmek, bir yeri yurt edinmek, konmak: *Hē yörüKlēden gonan vāsa uraya gonaqlıyu.*

gonuşmak (Kpz. Osm.) Bir dilin kelimeleriyle düşüncesini sözlü olarak anlatmak, konuşmak: *goca kişilē bazı şē yapālādı öle gonuşurlādıñ öle şē yapādık.*

gopmak (Yür.) Bütün ilişkileri kesilip büsbütün ayrılmak veya uzaklaşmak, kopmak: *Böyüdülē goptulā.*

gorşmak (Kdd. Taş. Sin.) Korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak; korkulmak, korkmak: *gorşma deyımış hani şēden gorşma.*

goşturmak (Yay.) Koşma işini yaptırmak; çapmak, koşturmak: *Unun ortasında goştururlādıñ, hanik çıkarılādıñ.*

govlamak (Akt.) Kovmak; kovalamak: *N'oldu dimiş. Bene govladı yav dimiş. gōymak (Ala. Yür.)* bk. gōmak: *gō gō, bēm gocāma mı goycen?*

goyuvimek (Alk. Ysf.) Bir yerden bırakmak; koy vermek, salmak, koyu vermek: *Birisi tikmeyi bi te'goyuvidi no,utları yime diye.*

görüvirmek (Kır.) Ansızın veya çabucak görmek, görüvermek: *Athlyōlā bīrda bi gece bi eyvence avdetini görüviriyō bīrda ōlan.*

gösdermek (BİA) Göstermek.

göşmek (Alk. Pür. Yür.) 1. Yerleşmek amacıyla mahalle, köy, şehir veya ülke değiştirmek, göçmek: *Bu kōde duruyōlādın unlā Sındırgı'ye göştülē.* 2. Ölmek.

gözdeditmek (Çıl.) Korumak, bakmak, özen göstermek; himaye etmek, gözetmek: *Gelini urēye götürem. Gözdederiz biz didilē.*

gözletmek (Akç.) Bekletmek: *Sofranın yanına tatlı gözledōz.*

gullanmak (Çay. Kpz. Osm.) Bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak, kullanmak: *İşTe unu mecbur gullanmak zorundasın.*

günduz yapmak (Eğr.) Saçaklanmak: *başkası olsa günduz yaPā u suyun içine, u ğurutmuş, ğuvatlı hani bak bōle eTırafi çam hiş ahēriñ içinde bi pürçek yok.*

ğurmak Hazırlamak: *Yimek ğuraķā ters geliyumuş.*

ğurtarmak (BİA) Kurtarmak.

ğurtulmak (Akt.) Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak, kurtulmak: *U suya giren uyuS_ōsun veyavut bi hastalī ōsun ğurtuluyu ğızım.*

ğurulmak (Osm.) Kurma işine konu olmak veya kurma işi yapılmak, kurulmak: *Zatı bizim köyümüz üş osman tarifından ğurulmuş.*

ğurumak (Ala. Bdd.) Islaklığını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek; kakırdamak, kurumak: *ğurū da çok geş ğurū.*

ğuymak (Ala. Düğ. Bdd.) bk. gömak: *DuzlayıP bi liğene ğuyōñ.*

güdermek (Akç.) Yetirmek, çıkarmak: *Vallā ince ördüm iş güderdim, kalın da ördüm iş güderemedim.*

hammazlamak (Akç.) Söz getirip götürmek, dedikodu etmek: *Tarlada ğalısa bu bizi hammazlacek diye beni de yanlānda götürülēdi.*

haşhaşlanmak (Akç.) Geçmişte yaşanan bir olayı yeniden hatırlanmak: *Ureye dönünce anılar haşhaşlandı.*

haşlanmak (Akç.) Aşılanmak: *Sonra ceviz fidanı haşlencek.*

hıştırmak (Akç. Işk. Krç.) Konuşmak: *Hıştıma du biyu yav.*

hurmak (Akç. Işk.) Elini veya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere veya bir kimseye hızla çarpmak; çakmak, geçirmek, inmek, vurmak: *Bi de hurōduķ yandan bi dēve geçirōduķ.*

ısırmak (Akç.) Yapışmak: *Hinci suyu çekilō ya dibine ısırı tencere.*

imdirmek (Akç.) Kadın veya dişi hayvan, memesindeki sütü yavruya vermek, emzirmek: *Fatma gucağında imdirēñ didim.*

irdirmek (Kpz.) Ermesini sağlamak, ermesine yol açmak, erdirmek: *Balcandır, tomatistir, biberdir bunlara suyu zor irdiriyoz.*

irendelemek (Yay.) Rende ile ufak parçalara ayırmak, rendelemek: *Ekme,i içine irendelēdiñ.*

istifā etmek (Ala.) İstifra etmek, kusmak.

işmek (Akç. His.) Bir sıvıyı ağza alıp yutmak, içmek: *Suy işçēñ didi.*

ivermek (Koc.) Evlendirmek: *Şindi ā,a bu Sefer olunu iverceK olmuş.*

iyiTdirmek (BİA) Eğirtmek.

ķasılmak (Akç.) Kısaltmak: *Donlā paçalāndan ķasılcek hemen.*

kazık kakmak (Sın.) Süpürge yapımında bir işlem.

keyindirmek (BİA) Giyindirmek.

kınıtmak (DS) Dadanmak, tutkunlaşmak.

kireç kalmak (Pür.) Toprağın kıraç olması: *Toprak kireç ķalō sürmedimiñ.*

kitmek (Işk. His. Mum. Yür.) Bir yere doğru yönelmek; gidedurmak, uzanmak, gitmek: *Enki kapıdan kit, kit öte dōru.*

körsülme (BİA) Bitmek, tükenmek.

kösülme (Akç.) Uzanıp yatmak, ayakları uzatarak yatar gibi oturmak, sere serpe oturmak: *Az dā kösülsün de baķam.*

kuşuvurmak (Mum.) Atıvermek.

namaz ğılmak (His. Kdd.) Namaz kılmak: *Hacı urda namaz ğılarken selam essalamualeyküm ve rahmetullā dirken yanı başında bī helva tası sıcacık bñ,ulanıpduru.*

okumak (Ysf.) Hasılat toplamak: *U okumak ta şı toPlamak yani. Hasılat.*

olgunleştirmek (Umr.) Bir maddeyi sıvıdan ayırarak kıvamlı duruma getirmek: *PeKmezi hem olgunleştiriyō hem ēşime. Mayası u oluyu.*

olumuna gelmek (Ala.) Kıvama gelmek: *ġabardıktan sona on beş yirmi gün sonra u olumuna gelē.*

ōraşmak (BİA) Uġraşmak.

oturaĶ ġāmak (Ala.) Felç geçirmek: *Hasta ōmadı da bi felç geçīdi. e işTe sona oturaĶ ġāldı.*

otutturmak (His.) Koymak, yerleşmek: *Ureye otutturuyu unu.*

ömek (Ala.) Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek; cavlamak (II), gitmek, göçmek, gümbürdemek, kakırdamak, kıkırdamak, yürümek, zıbarmak, cartayı çekmek, zartayı çekmek, mortlamak, ölmek: *Anam rahmetliK de durīdi yüz iki yaşında u da ōdū.*

öğüme (Eğr.) Bulaşmak: *Elime çok öğüyo benim bu çok çıkıyu.*

öleşmek (Koc.) Paylaşmak: *Ureye inmeden aşşā şurası senin şurası benim diye kendi ğafalāna göre öleşmişlē.*

ölşmek (BİA) Ölçmek.

öndünçlemek (Akç.) Ödünç olarak almak: *Vidiniz bişey öndünçlemecēniz dirdi.*

örngenmek (Ala. Işk. Yür.) Bilgi edinmek; bellemek, öğrenmek: *Yāşımızı örngenōn burda bē.*

övüşmek (Yür.) Sertçe ovmak: *Unu poşede goyuyosun, duzunı ekiyosun, duzlan da övüşçek ya.*

öyütmek (Akç.) Tane durumundaki nesneleri bir araçla ezerek un durumuna getirmek, öğütmek: *Unun bi deymeni vādīñ u suyun yanında. toprā öyüdüyoduñ.*

pinmek (Kır.) Yüksek bir şeyin veya bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak, binmek: *Ata pinērdi gelinlē. 7/12*

pitmek (Işk. Ysf.) Sona ermek: *Havalā ğar yidi mi iş pitē.*

püçmek (Işk. Krk. Pür.) Belli bir biçim vererek kesmek, biçmek: *Çam püçēkene ğafasına dērilmiş.*

pünkürmek (Akç.) Ağzında buluna bir sıvı veya toz durumundaki bir şeyi hızla savurarak dışarı çıkarmak, püskürmek: *Gı valla pünkürçēdim iyi pünkürmedim.*

şaşırmak (Akç.) Ne yapmak gerektiğini bilememek, nasıl davranacağını kestirememek, içinden çıkamamak; tanlamak, şaşırmak: *Saşırdım da galdım.*

şaşmak (Akç. Işk.) Umulmayan, beklenmeyen veya olağanüstü bir olay, bir olgu karşısında şaşkın duruma gelmek, hayret etmek.

sepilemek (Yür.) Bir şeyi dağılacak biçimde dökmek, serpmek: *Bōle şeker falan da sepiliyōlā.*

sıksamak (Akç.) Sıkıştırmak, bastırmak: *Uyku eyce sıksō.*

sıyartmak (Krc.) Gitmek, uzaklaşmak.

siftinmek (Akç.) Bir yere sürtünerek kaşınmak: *Tembelli hayvanlā siftinō zate.*

siyazlamak (Kdd.) Okşamak, sıvazlamak: *Urda bene sırtımı şōle bi siyazladı.*

sohulmak (BİA) Sokulmak.

solmak (Eğr.) Su kaynağı kurumak: *Qadının biri abdestsizmiş çapıtını yıkamış urda su solmuş.*

soñdulamak (Alc.) Yağda kavurmak: *Unu ... soñdulacen bi yört dök üstüne ye.*

sontac vurmak (Taş.) Sondaj kuyusu açmak: *Ölçölā biçölā sontac vurölā.*

süngürmek (Işk.) Bir şeyin, bir yerin üstündeki çer çöp, toz toprak vb. şeyleri süpürge, fırça veya başka bir araçla toplamak, temizlemek, süpürmek: *Süngürülmedi bile tā aşşāsı.*

şaçmak (Ysf.) Bir şeyi ortalığa dağıtmak; dökmek, saçmak: *Milletin üstüne saman saçā.*

şılamak (Kır.) Parlamak, ışıldamak: *Gelin bōle pulları şılā gelirdi köve.*

tartınmak (Akç. Yür.) Başörtüsünü çene altından geçirip baş üstünde bağlamak: *Yazma dohuyölā tartınıyölā gelinin çıkçe_vi gün.*

teñemek (Ala.) Değerini anlamak, gerekli niteliği taşıyıp taşımadığını bulmak için bir insanı, bir nesneyi veya bir düşünceyi sınamak; tecrübe etmek, denemek.

tespitā gēmek (Mum.) Tespite, belirlemeye gelmek: *Tespitā gēmişlē bizim bilāder ramazana nē yazmışlē biliyōñ mu?*

tırlatmak (Akç.) Delirmek: *Tırlatcek hale gelō insan tikiş tikti mi.*

tıfmek (Akç.) Tiftiklemek: *Tiftim tiftim (tavuk etini), hadi bunu da çorba yapeñ didim.*

tikmek (Işk. Kdd.) 1. Bir cismi dik olarak durdurmak: *qama qama goca pıçaklā vāmış. Unları tikēlēmiş.* 2. Biçilmiş veya yırtılmış kumaş, deri, yara vb.ni iğneye geçirilmiş iplikle tutturmak: *Ona göre tikēsın. Olay bu.*

to'lamak (BİA) Toplamak.

tungumak (Yür.) Oyun havası oynamak: *Bilmiyon sünet vāmış ya, oynuyan vā mı tunguyan vā mı?*

turmak (Işk.) Hareketsiz durumda olmak, durmak: *Urlāda turduk ettik ama kendileri durmadı burda.*

tusmak (Akç.) Pusmak, sinmek: *Ben una ni tusçemişim?*

tutaşmak (Yür.) Yanmaya başlamak, ateş almak: *Hē tutaşayın baķam odunlar.*

tutēye kitmek (Işk.) Hayvanları çiftleştirmek: *Aķķaķısrak atın dışisine denir. Ni,āpmışlā buñla atları tutēye kitmişlē alacatlıya. Adınız urdan ķāmı.*

tüşmek (Emd.) Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek.

tüzmek (Yür.) Yan yana veya üst üste sıralamak, dizmek: *Sofralara goyuyolā aşları, tüzüyolā.*

uñartmak (Akç.) Onartmak: *Moturu uñartōn, arabeyi uñartōn.*

ūvuşmak (Işk.) Her yandan çokça bir araya gelmek, toplanmak, birikmek; üşmek: *Asger bunuñ başına ūvuşmuş.*

uvalanmak (Ala.) Ufalama işi yapılmak, ufak parçalara ayrılmak, ufalanmak: *U güneşte bōle kendi kendine dāvılī. Daıldıkce uvalanī.*

üfelemek (Akç.) Kırarak, ovarak veya ezerek ufak parçalara ayırmak: *Ekmek üfelediñ hemen.*

ünnemek (Akç. BİA Yür.) Seslenmek: *Nēde küreş vāsa ünnüyōlā yalım.*

üşgenmek (Işk.) Kendinde bir gevşeklik duyarak bir işi yapmaya isteği olmamak: erinmek.

ütmek (Akç.) Az kavurmak, ateşe tutmak: *Bi tarafı yanar, bi tarafı üter.*

vafad itmek (His. Yür.) Ölmek: *Babası da geçenlerde vafad itti.*

vurmak (Yür.) İlacı ya da merhemi vücudun bir bölümüne sürmek: *Sen aya,ını berttin mi yelotu sö,ürt yaprağını tuzla döveriz, unu vurarız.*

yanıvumak (Akç.) Ansızın, çabucak veya kısa sürede yanmak: *İşte ışçakta ğayanını ğuytusunda yanıvudu.*

yaPıbemek (His.) Ansızın, çabucak veya kısa sürede gelmek: *Yav çok canım istiyo yaPıbē diyō.*

yapıvımak (Kır.) Ansızın, çabucak veya kısa sürede gelmek. bk. yaPıbemek.

yasılmak (Ala.) Meyletmek: *Deli gönül sana yasılmaz.*

yaymak (Emd. Yür.) Yağmur, kar, dolu gökten düşmek: *Balıkesirlere yāydı mı?*

yazmak (Akç.) Hamur açmak.

yeymek (Ker.) Koyun, inek vb.ni otlatmak: *Urē mal yeymiş adam urē baķ ēñ güzel orasımı.*

yıldırımak (Akç.) Çevirmek: *Öte yıldırōz beri yıldırōz dikmō bizim makinelē.*

yıllamak (DS) Çok beklemek, bir yerde çok beklemek, işi uzatmak.

yirleşmek (Ala.) Bir yerde oturmaya, yaşamaya başlamak: *Hā önceden şu dā,ın arkasında bizim atalāñ dedelēñ yirleştiği yir urası.*

yitiştirmek (Kdd.) Eğitim, öğrenim sağlamak: *Kendi kardeşi de vādīñ unun. Biz ikimizi yitiştirdi yāni.*

yitmek (Taş.) Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nitelikte olmak: *Gine de Allah ırızı ōsun yitiyo yani.*

yo'lamak (Eğr.) Bakmak, gözden geçirmek, kontrol etmek: *Bi yo 'luyo eyvah diyo.*

yörümek (Ala. Çıl. Taş. Sin. Ysf.) Adım atarak ilerlemek, gitmek: *Ben zor yörüyōñ zor. Dizlēden zor yörüyōñ.*

yūmak (Ala.) Katı veya toz durumundaki bir maddeyi herhangi bir sıvı ile karıştırarak hamur durumuna getirmek, yoğurmak: *Undan sona bōle güzel yū,u yıkarız.*

yunarlamak (Ysf.) Yuğmak, yıkamak: *Keçe dö 'mek de yunarlamayla oluyu.*

yuñarmak (Kdd.) Katı veya toz durumundaki bir maddeyi herhangi bir sıvı ile karıştırarak hamur durumuna getirmek: *Ben ekmek kendim yuñarım, kendim yaparım. bk. yūmak.*

zıplamak (Işk.) Hızla batırmak, saplamak: *Mesela bu kōvün efesi kimse, dikēmiş ortıya gamayı zıplarmış.*

zirayat etmek (Sin.) Bir yeri görmeye gitmek: *Urda dedeye zirayat ederlē.*

4.4. Sındırgı Yöresi Söz Varlığı ve Derleme Sözlüğü

Bu kısımda Sındırgı yöresinin ağızlarının söz varlığında tespit edilen sözler taranarak Derleme Sözlüğü'yle çeşitli açılardan karşılaştırılmıştır. Bu kapsamda sözlükte taranan sözler; Derleme Sözlüğü'nde yer alıp almaması, Derleme Sözlüğü'nde Sındırgı ağızlarından farklı bir anlamla bulunması ve sözlükte Sındırgı dışında bir yöreden derlenmiş olması açılarından incelenmiştir.

4.4.1. Derleme Sözlüğü'nde Bulunan Sözler

Bu kısımda hem Sındırgı yöresinde hem de Derleme Sözlüğü'nde yer alan sözler bulunmaktadır. Derleme Sözlüğü'nde bulunan sözler üç alt başlıkla incelenmiştir.

4.4.1.1. Derleme Sözlüğü'nde Sındırgı'dan Derlendiği Belirtilen Sözcükler

Derleme Sözlüğü'ne Sındırgı'dan derlenerek alınan sözcüklerin sayısı 15'tir. Sındırgı yöresinde yapılan saha araştırmasında ahar, alatlamak, bılla, ebermek ve gari sözcüklerine rastlanılmıştır.

ahar Hayvanların su içtiği taş veya ağaç yalak, çeşme yalağı.

alatlamak Acele etmek.

anū Korku, şaşma, hayranlık bildiren ünlem.

bılla Abla.

ebermek Getirmek, vermek.

gıllim Kardeş.

gari Artık, bundan böyle.

gididoğrumak Gitmek.

göze Derelerdeki su dönemeci, girdap.

kınıtmak Dadanmak, tutkunlaşmak.

kıstı Altınlardan yapılan bir çeşit gerdanlık.

selvi At arabalarının yanlarındaki küçük direkler.

torluk Aşiret çadırı.

yılgin Bıkkın.

yıllamak Çok beklemek, bir yerde çok beklemek, işi uzatmak.

4.4.1.2. Derleme Sözlüğü'nde Bulunan Fakat Sındırgı Yöresine Yer Verilmeyen Sözcükler

Aynı anlamla başka yörelerden derlenerek Derleme Sözlüğü'ne alınan sözcüklerin sayısı 263'dür. Aşağıda listelenen sözlerin anlamları, çalışmanın Ekler bölümünde yer alan Sözlük'te ayrıca verilmiştir.

abdestlik

abey

aķ ğabak

al

alabada

alabarda kökü

alaca

ālemek

alma

anacıK

anduk

anķmak

añnamak

arıtmak

āşam

aşlamak

aşmak

aşşāyel	cemile	dürüm
āTlamak	ceyiz	düzen
avet	cığa	ebegömeçi
ayaz	ciñgil	efe
ayran çalkası	çakıl	emecen
ayvadana	çalba	enek
bağa	çarşı	enteri
baharın	çarşır	fasille
bālamak	çeket	fasulya
balcan	çekki	fasülle
bardak eriği	çengenni inne	fışne
bastırmak	çif	furmak
batlıcan	çileşmek	furulmak
bayguş	çilte	ğabak
bayraktar	çine	ğabarmak
bazar	çölmek	ğabayel
bazar gün	çözü	ğafa
beyez	davşan	galbır
bezdırme	daylanmak I	ğalmak
bezme	daylanmak II	ğancık
bezmē	dāza	ğarışmak
bıza	dePmek	ğarnı ğaraca
bilader	desti çalka	ğaşık çalımı
biçi	develik	ğaşmak
bolğa	dırmık	gatır
boyalamak	dırpan	ğatmak
bön	dirgen	ğavak
bōrek	domat	ğavzanmak
buba	domatiz	ğayınna
buba	doñguz	ğaymacık
bubeşçe	doñuz	ğaynata
buñalmak	döngel	ğaz ayağı
cabar	döş	ğazan
canavar	döveç	geçi

gerdeme	ğuyamak	moza
geşmek	guzu	mozak
geymek	ğuzugöbeği	muhtar
ğıramık	ğuzuğulā	namazda
ğırğaz ayağı	ğüvem	navruz
ğırmak	hambar	nūnū
gırnap	hammazlamak	ocak
ğıymak	hamurusz	ōlāk
ğızan	hayat	oturak
ğızdırmak	heziran	öküz göbeği
ğızdırmak	hıştımak	örgenmek
ğızılacak	hurmak	örüzger
ğızılılık	hurun	öylen
ğızıñcık	ıldız	padem
gicirgen	ilerde	paldın
gidiçgen	ilgeç	palta
gidişgen	ilti	parasa
ğol	imriK helvası	payam
ğōmak	inne	peşkir
ğonak	işmek	petek
ğorkmak	kapama	pıransa
ğoymak	ğaramık	piñar
ğoyun	ğargı çumā	pinmek
göğ	kasna	pitmek
göğgeç	kazan balığı	poyraz fasilyesi
gök	kelem	sadıç
göksulu armudu	kirez	saraç
göveş	kirkit	sepi gün
guguk	ğolan	sepimek
ğullanmak	ğompir	sıyartmak
ğülü	köse	siftinmek
ğunduz yapmak	kösülmek	sikke
ğurmak	kuruk	sil
ğurumak	löküs	sır

sovan	tomata	ütmek
sönge	tomatiz	üvendere
söürt	tosbağa	yalık
süleymancık	tosun	yāmır
sülümen	tovuk	yamur
sünet	turmak	yasti
süven	turp otu	yayğı
süzme	turpan	yazmak
şarlamak	tusmak	yedi gardeşler
şılamak	tutmeş	yediler
şincik	tüşmek	yilek
tifmek	un hevlası	yort
tikmek	uñartmak	yüklük
toğuc	üç etek	zebze

4.4.1.3. Derleme Sözlüğünde Bulunan Fakat Sındırgı Ağızlarında Anlamı Farklı Olan Sözcükler

Sındırgı yöresinden tespit edilen anlamından farklı bir anlamla Derleme Sözlüğü'nde yer alan sözcüklerin sayısı 106'dır. Aşağıda listelenen sözlerin anlamları, çalışmanın Ekler bölümünde yer alan Sözlük'te ayrıca verilmiştir.

afat	cacık I	dölendirmek
ağbaş otu	cazgır	dörek
alat	cırt	düymek
anaç	çekmek	ebemkuşağı
arğaş	çırak	ecene
bağaç	çıtrık	ēsi'lemek I
bāla	çul	ēsi'lemek II
barsak	darılcan	ğaldırım
basdırma	daşlamak	ğallim
başlık	delibaş	ğap
bılamac aş	denişmek	ğarafatma
burgu	denk gelmek	ğararmak
bü	dongurdak	

ğatık	kasnak	palaz
gazık	kazık	pazen
gelin çiçī	kedi ğuylū	pūrçek
gelincik	kelbaş	sineklik
gem	kep	somak
getmek	kırmızı	sova
gızılpelit	kiçi	süngüre
ğoca	koçar otu	tal II
ğocabaş	koza	teFek
goç	körsülmek	tekne I
ğovlamak	kıumaş	tekne II
gömgök	küllü	teñemek
götügızıl	labada	tırlatmak
ğulak	lenk	topak
ğurağ	mal	urağ
ğurt	mantı	ū uşmak
ğurtulmak	marama	yaldırık
güdermek	meşe	yangış
haP	moruk	yeşil
hizar	nuzla	yil
horaz	okumak	zelvi
irdirmek	öğümek	zıplamak
it gülü	övez	

4.4.2. Derleme Sözlüğü'nde Bulunmayan Sözcükler

Sındırgı yöresinde tespit edilip Derleme Sözlüğü'nde yer almayan sözcüklerin sayısı 338'dir. Aşağıda listelenen sözlerin anlamları, çalışmanın Ekler bölümünde yer alan Sözlük'te ayrıca verilmiştir.

abacek	ak fasülle
acuğan	akça melki
ağıl	akça memeli
ak biber	alafatma kuşağı

alfad
alt don
anacık
anleşmek
apālgıñ
ardıç
ārlamak
at göşusu
ataş böcē
atlangöç
atmıca
attarmak
atuvurmak
ay akşamladı
ayaıklı kekik
bacelik
bağkeser
balık biber
balya sandığı
başlık etmek
bazartası
bāzdirme otu
belce keşanesi
beşbıyık
beyez mantar
beyez melki
bi yiyimlik ğabak
bōñ gice
boncuk āşa
boş yaprağı
boyunduruğ yılanı
bozürük
börek çanā
bubacık

buğacık
bursa armudu
büberiye
büberli ebcin
büz
cağal
cennet elması
cennet helvası
cıccırlık
cızgı daşı
cicem eriği
civanefendi eriği
cume vakti
cumertesi
cumurluk keşane
cūme akşamı
çalı guleceği
çam gabū
çam melkisi
çanaklık
çarpcı
çatal araba
çavuş armudu
çetmi dikenı
çıkar sene
çınar çiçeği
çıra ğazanı
çırlangeş
çilli
çimen mantaru
çitare
çivicik
çumak

çumak fasulyesi
çuşaklı mantar
dağ alacası
dedebörgüsü
dedebörük
dedebürgüsü
dedekülā
deķķa
deraķ
dıraķdor
diken otu
dikenli çiçek
dilim peyniri
dolumbaz
domatis reçeli
dumbey
durna
duru yā
durulaG olmak
düğün çırası
ebçin
efecik
el bışgısı
el dabanı
el tulumbası
elma turşusu
enki ğıy
erboyun armudu
erek otu
ēşi balcan
ēşi çorba
ēşi domatis
eşkin
eşşek gicirgeni

eşşek otu
evciklē
eydmek
eye demiri
falça
fırfır
fistan
gabak çiçeği
ġabak dōrama günü
ġabaklı armut
gantar topu
ğara ġabak
ğara ġavak
ğaraca armudu
ğaragöz
ğarantavuk
garantı
garantu
garantu üzümü
ğarpmak
gaşgöl
ğavak mantarı
ğavullaşmak
ğaysı
gazgeç
gebegulak
gece böcesi
gecengere
gelaba
gelabacık
gelin armudu
gelin avcısı
gelin güveyi çiçeği

gelmeyivimek

ğılleyir

ğıran

ğırırğırırèrmek

ğırıştırmak

ğırmızı melki

ğırmızı melki

gıvırttırmak

ğızıl armut

gızıl işli

ğızıl labada

gira

goca don

gocaboğan

gocagarı iğnesi

gocakuş

ğocı çınā

ğoleşmek

ğoş yaprağı

göbek

göğügöçüren

gök çiçek

gök çiğdem

gökkelte

gökyeşil

göngel

gös serçe

gözdedmek

gözletmek

guçana

ğulacık

ğulak mantarı

ğulağ mantısı

ğullör

ğumur

ğuylē ölü

guzu gafası

guzugöbeği

ğuzuğuşu

gücenkele yılanı

güz arabası

hakiki kestane

hamur aşı

harını

haşhaşlanmak

haşlanmak

hayvanardı

hemsin

henci

horoz fasilyesi

ılambur

ılanbada

ıprın

ısırmak

ıslabadan otu

ışçak

iç göğnek

ikindinüstü

imdirmek

inçin böcesi

ismail fasilyesi

jelipon biber

kara sevda çiçeği

karada gavak

karık çapası

kasılmak

kazık oyunu

kedi cırmıĝe
kesdana ĝabak
kese dikme
kestenkele
kıl ulu
kına ınaĝı
kırk dğm
kıse
kızıl fasulye
kn
kostadı
kfn
kpek ekmeĝi
kpek zm
ktrl şapka
kuraklık
kurd otu
kuş ekmeĝi
kuşuvurmak
kk orosbu
klek mantarı
kreş
maa daşı
makas eriĝi
melki
men olmak
merdimen
merkeb
metre fasulyesi
meydan ocā
moa
mottur
muhlace

ntlu ĝulağ
oluklu kertenkele
olumuna gelmek
orşad
osuruk bc
otrama
oturma odunu
ndnlemek
zgar
palamut odunu
palanya
papasa
papaz otu
patlak darı
pend
pesemet
peynir hşmerimi
pıakı
piñarpide
pirin donduması
piriş orbası
pmek
pnkrmek
sacabaca
saklanbe
sāncak
sarı brlce
sarı ebcin
sarı mantar
sarıgız
saşırnak
saşmak
saşta helvası
saten don

savranıcı
setere
sıksamak
singenmeç söbe
sinisana
siyazlamak
soğdan
solmak
soñdulamak
sontac vurmak
sos
suy yılanı
süngürmek
şahmela
talkakan
tansu çiller
tarana bezdirmesi
tarını
taş atçası
tavukalan
teke peyniri
tolu
topalak don
tungumak
tutēye kitmek
türk karıncası
tüzmek
ulacık
un hoşmerim
uneş
ussak ğabā

ussam ezmesi
uzun ğabak
üfelemek
ülkerler
üşenci otulusu
üşgenmek
üvĕk kuşu
vagonya
yabancı karınca
yağlık
yakalamaç
yanayak
yanıvumak
yañye
yasılmak
yedi cüceler
yedi taş
yel otu
yıldırmaq
yıldızıştu
yıngış
yimşem
yir melkisi
yofka aşısı
yufka böreği
yuğar ğarşı
yūmak
yunarlamak
yuñarmak
zirāt armudu
zurnapa

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Anadolu ağızlarının söz varlığının zenginliği, Türk dilinin anlatım ve türetme gücünden kaynaklanmaktadır. Türk dili ve kültürünün taşıyıcısı olan yöre ağızlarının söz varlığı bakımından incelenmesi insanların yaşayış biçimleri, kültürleri ve ağızları hakkında çeşitli bilgiler vermektedir.

Bu çalışmada, Sındırgı yöresinde 35 köyden ve çeşitli bilimsel kaynaklardan derlenen toplam 1826 cins ad, özel ad ve fiil, kavram alanlarına göre sınıflandırılarak incelenmiştir. Sındırgı yöresi ağızlarının konuşuru olan kaynak kişilere, ağızlarının standart dil dışında kalan söz varlığını yansıtabilecek çeşitli alanlarda sorular sorulmuştur. Bu bağlamda; yöredeki insanların doğayla iç içe bir hayat sürmesinden hareketle bölgelerindeki hayvanlar, bitkiler, doğa olayları, coğrafi şekiller, gök cisimleri ve sosyo-ekonomik faaliyetlerinden hareketle de yemekleri, ev eşyaları, tarım aletleri, düğünleri, cenazeleri, oyunları ve kutsal inanışları gibi birçok konuda veri toplanmıştır. Tarihleri boyunca doğayla iç içe yaşadıkları bilinen Türk milletinin etrafında gördükleri canlı veya cansız her türlü varlığa farklı anlamlar yükleyerek adlar verdiği görülmektedir. Bu durum, Sındırgı yöresi gibi sınırlı bir bölge içerisinde yaşayanlar arasında aynı kavramı karşılayan birden fazla hayvan adının, bitki adının ya da mantar adının olması şeklindeki tespitimizle örtüşmektedir. Yörenin coğrafi ve fiziki koşulları ölçüsünde bakıldığında; ormandan ya da çayırdan toplanan 7 tür mantar olması ancak aynı bölgede bu mantarlara 31 farklı ad verilmesi buna kanıt oluşturmaktadır. Benzer şekilde yörede bölgeler arasında birbirinden çok farklılaşmadığı görülen bitki örtüsü ve hayvan türleri kapsamında da aynı varlıklara aynı yörede farklı adlar verildiği görülmüştür.

Sındırgı yöresinde yeni doğan çocuğa ad vermede İslamiyet'in etkilerinin yaygın olduğu, hem kadın hem de erkek adlarında İslam tarihinde önemli olan kişilerin adlarının Türkçe adlara oranla daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Yöredeki insanların küçük yerleşim yerlerinde yaşamalarından dolayı birbirleriyle sıkı ilişkiler kurması, lakap ve sülale adı gibi ad bilim alanlarında da veri toplanmasına olanak sağlamıştır. Bu adlar verilmiş nedenleri bakımından incelenmiş ve yöre insanının ilginç buldukları bir olay ya da durum karşısında kayıtsız kalmayarak yakıştırma ve benzetme yollarıyla ad verdiği görülmüştür. Ayrıca yöreden derlenen lakapların içerisinde olumsuz anlamlar taşıyan lakapların olumlu anlamlar taşıyan lakaplara oranla daha fazla görülmesi, kişilerin toplum yaşantısı içerisinde uygun karşılamadıkları her türlü hareketi belirttiği ve lakap vermede kişilerin mizahi yönlerinin ortaya çıktığı dikkati çekmektedir.

Yöredeki insanların büyük ölçüde geçimlerini sürdükleri tarım ve hayvancılık faaliyetleri kapsamında bu insanların iş yerleri sayılabilecek dağlara, tepelere, tarlalara, meralara vb. birçok ad verildiği görülmüştür. Bu adlar daha çok varlıklara niteleme ve benzetme yoluyla verilmiştir.

Sındırgı yöresinin söz varlığında yer alan fiiller ise daha çok standart dilden sessel açıdan ayrılmış fiillerdir. Anlam bakımından standart dilden ayrılmalar fazla olmasa da, burada yer alan fiillerin yöre ağzının ses özelliklerini yansıttığının önemli olduğu düşünülmüştür.

Yöreden derlenen tür adları ve fiiller Güncel Türkçe Sözlük ve Derleme Sözlüğü'nde araştırılmıştır. Standart dilden ayrılmadığı görülen sözcükler çalışmaya alınmamıştır. Standart dilden ayrılanlar ise Derleme Sözlüğü'yle çeşitli açılardan karşılaştırılmıştır. Bu bağlamda:

Derleme Sözlüğü'nde bulunan fakat Sındırgı'dan derlenmeyen 263 ad tespit edilmiştir. Sındırgı'dan derlenmediği görülen bu adların, daha çok Balıkesir ilinin diğer ilçelerinde ya da, Manisa ve Kütahya gibi bölgeye yakın illerden derlendiği görülmüştür.

Derleme Sözlüğü'nde bulunan ancak anlamca Sındırgı yöresindeki şeklinden farklılaşan 106 ad tespit edilmiştir. Bu adların, aynı biçimsel ve sessel özellikler göstermesine rağmen Anadolu ağızlarında farklı anlamlarla kullanılması, bu adların Türk dilinde işlevliğini göstermektedir.

Sındırgı yöresinden derlenen fakat Derleme Sözlüğü'nde bulunmayan 338 ad tespit edilmiştir. Derleme Sözlüğü'ne katkı sunmasını hedeflediğimiz bu adlar, çoğunlukla bitki ve mantar adlarına ait kavram alanına ait adlardır.

Derleme Sözlüğü'ne Sındırgı'dan derlenerek alınan adların ise sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Bu kapsamda Sındırgı'dan derlenmiş olduğu görülen 15 ad tespit edilmiştir.

Sındırgı yöresi gibi belirli bir bölge ağzından, çeşitli alanlarda derleme ve soruşturma yöntemleriyle elde edilen sözlerin benzetme, yakıştırma, türetme ve metaforik yollarla oluştuğu ve yörede yaşayan insanların etrafındaki varlıkları adlandırmada Türk dilinin söz yaratmadaki gücünden faydalandığı görülmüştür. Ad bilim ilkelerince farklı çalışmalardan faydalanarak sınıflandırılan adlar, insanların ad ve kavram arasında kurdukları ilişkiyi göstermektedir.

5.2. Öneriler

Belirli bir bölgenin ağızlarında yapılan her türlü araştırma, Türk dilinin ve Türk dili tarihinin çeşitli sorunlarının incelenmesine kaynak oluşturmaktadır. Bu tür çalışmaların Türk dili araştırmalarına sunduğu fayda dışında, standart dilde bulunmayan fakat Türkiye Türkçesinin ağızlarında yaşayan birçok yerli tür adının diğer bilim dallarına da fayda sağlaması beklenmektedir. Bu bakımdan bölgeler özelinde, ağızların söz varlığı araştırmalarının devam etmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Adanacıoğlu, N., Yıldız, Ü., Oğur, E., Aykas, L., Tan, A., Taylan, T., (2016). Türkiye makromantar genetik kaynakları I. Ege bölgesi. *Journal of AARI*, 26 (1), 46-61.
- Akar, A. (2009a). Ağız sözlükleri: yöntem ve sorunlar -I-. *Turkish Studies*, (4) 4, 1-11.
- Akar, A. (2009b). Ağız sözlükleri: yöntem ve sorunlar -II-. *Turkish Studies*, (4) 8, 217-224.
- Aksan, D. (1989). Kavram alanı kelime ailesi ilişkileri ve Türk yazı dilinin eskiliği üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, (338), 253-262.
- Aksan, D. (1990). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim 1-2- 3*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (2021). *Türkçenin sözcük varlığı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Alkaya, E. (2006). Ülkü Onal: Ardanuç ve çevresinde sülale adları. *Karadeniz Araştırmaları*, 11 (11), 155-157.
- Arslan, F. (2013). *Bigadiç ve Sındırgı ilçelerinde yerleşimler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atlı, S. (2017). Manisa'nın Demirci ilçesindeki lakaplar üzerine bir inceleme. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 41 (1), 101-137.
- Aybek, S. ve Sezgin, S. (2018). Sındırgı'nın arkeolojik değerleri. *Güncel Araştırmalar Işığında Sındırgı Bildiriler Kitabı*, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, ss. 3-13.

- Baş, B. (2011). Söz varlığıyla ilgili çalışmalarda kullanılacak ölçütler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (29), 27-61.
- Baytop, T. (1997). *Türkçe bitki adları sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bektaş, M. (2019). 9192 numaralı Temettuat Defteri'ne göre Sındırgı Kazası'nın sosyo-ekonomik durumu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Boyras, Ş. (1998). Lakaplar konusunda bazı dikkatler ve bir yöre örneği. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 7, 107-138.
- Boz, E. (2014). Ağız sözlüklerinde sözlükbirimlerin içerik planı üzerine öneriler. N. Demir ve F. Yıldırım (Editörler), *Prof. Dr. Mehmet Özmen Armağanı* içinde (s. 95-102). Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü.
- Büyükakkaş, A. (2009). Türkiye Türkçesi Ağız Sözlükleri Üzerine Bir Deneme. *Turkish Studies*, 4 (4), 184-195.
- Coşar, A. M. (2013). Trabzon'da kullanılan lakaplar üzerine bir derleme-değerlendirme. *TDAY- Belleten* (1999-47), 27-40.
- Çetin, G. (1986). *Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi'nde yapılan folklorla ilgili lisans tezleri bibliyografyası (1940-1980)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Dağlıoğlu, N. (1997). *Türkiye kültür haritası Yaylacık köyü sosyo kültürel ve ekonomik yapısı*. Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi.
- Demir, N. (1999). Ağız sözlükçülüğü. *Kebikeç*, (7) 8, 67-75.
- Demir, N. (2002). Ağız terimi üzerine. *Türkbilig*, (4), 105-116.
- Demir, N. ve Eker, S. (2010). Ankara ağızları sözlüğü örneğinde ağız sözlükçülüğü hakkında bazı tespitler. *Year Book of Turkic Studies- Belleten*, (2), 91-102.
- Demirbaş, A. (2009). Türkiye Türkçesi ağız sözlükleri üzerine bir deneme. *Turkish Studies*, (4) 4, 185-195.

- Doğan, L. (2002). Türk kültüründe hayvanlar ve hayvan isimleri. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 12, 615-658.
- Ercilasun, A. B. (1999). Ağız araştırmalarında kullanılacak transkripsiyon işaretleri. *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, ss. 43-48.
- Erdem, M. (2016). Türkçede fiiller ve sınıflandırma sorunları. *Turkish Studies*, 11 (20), 185-200.
- Erdoğan, S. (2022). Türkiye’de “Derleme Sözlüğü” ile ilgili yapılan çalışmalar üzerine bir bibliyografya denemesi (1990-2021). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (27), 212-227.
- Ergin, M. (2001). *Üniversiteler için Türk dili*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayın/Tanıtım.
- Gökter, B. (2010). *Sözlükbilim temelinde Türkiye’de ağız sözlükçülüğü (ilke ve yöntemler)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gümüştam, G. (2011). Kavram alanları açısından Kıbrıs Türklerince hayvanlara verilen adlar. *Diyalektolog*, 3, 11-32.
- Güner Dilek, F. ve Pekacar Ç. (2009). Uluslararası fonetik alfabe ve Türkiye’deki ağız çalışmaları. *Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, ss. 545-589.
- Güzel, F. (2020). Derleme sözlüğündeki derlenmemiş kelimeler üzerine. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (49), 105-114.
- Kahraman, H. (2022). İzmir-Torbalı köyleri mikrotoponimleri ve dil incelemesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karakuş, İ. (1997). Türkçe ad bilim (onomastik)’de hayvan adları. *Erdem*, 9 (27), Article 27.

- Kargın, H. (2021). *Sofçular köyü söz varlığı (Araç/ Kastamonu)*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keskin, A. (2021). Adbilim odağında lakaplar ve lakaplarla karıştırılan başlıca terim ve kavramlar. *Avrasya Terim Dergisi*, 9 (2), 54-62.
- Kocapınar, P. (2014). *Kavram sözlükleri ve Ermeni harfli Kıpçak Türkçesi söz varlığı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, Z. (1975). Anadolu ağızları üzerindeki araştırmaların bugünkü durumu ve karşılaştığı sorunlar. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten*, (23), 143-172.
- Korkmaz, Z. (2000). Türkiye’de ağız sözlükleri. *Türk Dili Dergisi*, (583), 7-14.
- Korkmaz, Z. (2017). *Türkiye Türkçesi grameri şekil bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kurgun, L. (2010). Özel ad-cins ad hakkında. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 7 (2), 102-110.
- Mansuroğlu, M. (1953). Türkçede -ğu ekinin fonksiyonları. *Türkiyat Mecmuası*, (10), 341-348.
- Mutlu, H. K. (2022). *Balıkesir ili ağızları (inceleme- metinler- sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ölmez, M. (2006). Türkiye’deki ağız çalışmalarının sözlükleri ve ilk ağız sözlükleri. *Türk Dilleri Araştırmaları*, (16), 205-210.
- Özbek, E. (2015). Türkiye’de “söz varlığı” çalışmaları ve bunlar üzerine genel bir değerlendirme. *Akademik Kaynak*, 3 (5), 23-38.
- Sakaoğlu, S. (2012). Soyadlarımızın başına gelenler. *Türk Dili*, (721), 24-28.
- Sarıkaya, B. (2020). *Sındırgı şehir coğrafyası*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Şahin, H. İ. (2004). *Balıkesir Çepni kültürü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, İ. (2011). Yeradibilimi araştırmalarında mikrotoponiminin yeri, önemi ve araştırma yöntemi: Tırnak köyü (İçel/ Gülnar) örneği. *Turkish Studies*, 6 (1), 1748-1770.
- Şahin, İ. (2021). *Adbilim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tansuğ, S. (1992). Anadolu halk dilinde Türkçe çiçek adları. *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri*, Ankara: Feryal Matbaası.
- Tekin, T. (2017). *Orhon Yazıtları Kül Tigin, Bilge Kağan, Tunyukuk*. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu (2019). *Türkiye’de halk ağzından derleme sözlüğü I-II-III-IV-V-VI* (4. baskı). Ankara.
- Uluç, G., Hüseyinli, A., Mehdiyeva, D., Qır, Ö., İbrahimova, İ., Serxanbeyova, C. (2013). *Irk bitig qedim Uyğur dilinde yazılmış fal kitabı*. Bakı: Türkcesi Varken Topluluğu Yayınları.
- Umar, B. (1993). *Türkiye’de tarihsel adlar*. Ankara: İnkılap Kitabevi.
- Uysal, R. S. (2007). *Sındırgılıının kitabı*. İzmir: Grafmat Yayıncılık.
- Ünal, Ç. (2018). Sındırgı ilçesinde tarımsal faaliyetler ile çevre ilişkileri ve sorunlar. *Güncel Araştırmalar Işığında Sındırgı Bildiriler Kitabı*, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, ss. 373-384.

http-1:

<https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 04.05.2022)

http-2:

https://www.tuik.gov.tr/indir/duyuru/favori_raporlar.xlsx (Erişim tarihi: 04.05.2022)

EKLER

EK-1. Çeviri Yazı (Transkripsiyon) İşaretleri

Sındırgı Yöresi Ağızları		IPA
ÜNLÜLER		
Ünlüler		
a	a	ɑ
e	e	ɛ
ı	ɪ	ɯ
i	i	i
o	o	ɔ
ö	ø	œ
u	u	u
ü	ü	y
Uzun Ünlüler		
ā	uzun a ünlüsü	a:
ē	uzun e ünlüsü	ɜ:
ī	uzun ı ünlüsü	ɯ:
î	uzun i ünlüsü	i:
ō	uzun o ünlüsü	ɔ:
ȫ	uzun ö ünlüsü	œ:
ū	uzun u ünlüsü	u:
ǖ	uzun ü ünlüsü	y:
ē̄	uzun (e-i arası) kapalı e ünlüsü	e:
ō̄	uzun o-u arası ünlü	o:
Yarı İnce Ünlüler		
ä	a-e arası ünlü	æ
í	ı-i arası ünlü	i
ó	o-ö arası ünlü	ɐ
ú	u-ü arası ünlü	u
Yarı Dar Ünlüler		
è	e-i arası ünlü	e
ò	o-u arası ünlü	o
Kısa Ünlüler		
ă	kısa a	ǣ
ĕ	kısa e	ĕ
ĭ	kısa ı	ǣ
ō	kısa o	ō
ŭ	kısa u	œ
ÜNSÜZLER		
Ünsüzler		
b	b	b
c	c	ç
ç	ç	ʧ
d	d	d
f	f	f
g	g	ɡ
ğ	ğ	ɣ

h	h	h
j	j	ʒ
k	k	c
l	l	l
m	m	m
n	n	n
p	p	p
r	r	r
s	s	s
ş	ş	ʃ
t	t	t
v	v	v
y	y	j
z	z	z
Ara Ünsüzler		
F	f-v arası ünsüz	f
G	g-ğ arası ünsüz	gʲ
K	k-g arası ünsüz	ç
Ķ	k-ğ arası ünsüz	k̟
P	p-b arası ünsüz	pʷ
S	z-s arası ünsüz	ʂ
T	t-d arası ünsüz	t̪
İnce (Palatal) Ünsüzler		
Ĭ	ön damak l ünsüzü	ʎ
Yarı Belirsiz Ünsüzler		
ṇ	yarı belirsiz n ünsüzü	n̠
ṛ	yarı belirsiz r ünsüzü	r̠
Arka Damak Ünsüzleri		
ḡ	arka damak g ünsüzü	k
ḳ	arka damak k ünsüzü	g
Gırtlak Ünsüzleri		
ʾ	gırtlak patlayıcısı	ʾ
Diğer Ünsüzler		
ñ	genzel n ünsüzü	ɲ
Diğer İşaretler		
◌̣	ulama	(◌)
◌̤	diftong (ikiz ünlü)	(◌)

EK-2. Metinler

1. Metin

Konuşan : Şennur Seçen (54)

Derleme yeri : Alayaka Köyü

Derleme tarihi ve saati : 17.11.22 / 11.24

Konu :Yemek tarifi.

un helvāsı yapāriz. irmiKden yapāriz. bi de saçta unu dēriz biz bŷydaydan. unu ıslārız biz bi buydasını on beş yirmi gün durā. undan sona bōle güzel yŷu yıkarız. undan sona çŷnārız. ıslıyuz unu suyun içine ğabaıyu u. ğabardıktan sona on beş yirmi gün sonra u olumuna gelē. yŷımşak olumuna gelē. undan sona güzel yŷı yıkarız unu. çovala ğuyārız. ayāıımıza bi temiz cizme ğŷyeriz. unlañ çŷneriz. çŷynēıız. undan sona bu hēř gün bunu ğaldırceñ. çökē dibine. duruğlanıK suy ŷstŷne çıkā aşıāsı unlu bōle aşıā çökē. unu bōle sırtlañ bōle kālđırız. zorlañ kālķā bōle yapşak olŷ. zorlañ kālđırız edēriz. undan sona öteki suyunu sŷzēriz. yeñden durulaK suy ğuyarız. unun en aşıāsı biz bi haFta felen on gün felen sŷzeriz. u zaman u şeyi ğidē. ēşiliıı hamır şeyi ğidē. undan sona bōle topak topak kaldırız yeñden çovala ğuyārız. şı çovalı olŷ. nası deyeñ sene? beyaz kumaş dēriz biz ya. dokuma deıl de. evelde şekerlē olŷdu u dedŷımız şeye ğuyarız u beze. unun suyu geçē bōle. urdan suyu geçTi mi daş gibi olŷ. undan sona bağtık suyu bitti mi. undan sona bōlē bōlēsin serēsın ğüneşe. hah bōle bez ŷsdŷne ğuyārız. ekmek çulu dēriz biz. unun ŷstŷne ğuyāsın bōle pŷtŷn pŷtŷn çıkāıısın. u ğüneşte bōle kendi kendine dāıılŷ. dāııldıkce uvalanŷ. unu elemiyiz. u hinci bōle bŷden ezdin de dāııttın mı u ğurmāz. topak topak bōle dāıılı kendi. ha. ğurŷ da çok geş ğurŷ. ben yapam didim bu yıl bizim gelin yapam didi de bēm ilti. ben de bi sene gendim yaptım bu da bene hiç yardım itmedi. kimse yoktu. undan sona sŷz ettim yapmāsyēñ. emme yaptın mı ŷle arKideş olsa ŷle uygun yapārın gine de. unu burda ğavıruyŷñ işTe helva yapıyun. bi helva yapsam ğŷrseñ de yisēn emme yok. unu yok. tāana yapārız bŷlgurumuzu yapārız makarnāmızı yapārız. unlāıı ğaynadırız. bu yıl çekdiremedim işTe dēymenci ğoyuvŷmemiş bu yıl. aTlādım emmē daşını şiyini aTlādım. dēymenci vā bizim burda deymen bi tēK ğuyuvŷmemiş. ğuyŷvŷse çekTircēm. salçāmı her şiyimi.

Konuşan : Melahat Ok (72)

Derleme yeri : Alayaka Köyü

Derleme tarihi ve saati : 17.11.22 / 10.25

Konu : Yemek tarifleri.

hoş gēdiniz. eyiyiz ya. bilemedim ya. ni örgenceK? bilmi,unķuna ben ni deyivereñ. yoG_öle ben zatın da, a giTmem gardeşim. ah gızım ben hiç bişī bilmi,um baK oyun bile bilmi,um ben. aşçınıñ hah öle şe yaparınñ öle. çorba yapıyus pirinç pilaF yapıyos. çorba yapıyos somaKdan. henci ben nası tarif ediyiñ sene? somā,ı ıslıyus bī goviye. süzüyos ya, ut tülbentlēneñ bezlēnen bōle durulaG_oluyu. undan soña ocā,ı ğuruyos somaK ğoyuyos. undan soña içine tel şehriye mi ğatıyun makarna mı ğatceñ. no, ut ğatıyos. şe ya,ı ğatıyos. ha öle yaPıyos bişiriyos. una biz ēşi çorba diyos. sumak vādır bayırlāda da toPlāñ toPluyu. keşkek yapıyos. keşke, in içine bişīKden kerri çiçekneñ zētin ya,ı ğatıyos. undan soña tavuk ğatıyos başga bişē ğatmıyos. et iyi dana eti olursa tā iyi. unlañ ikisini ğarşık da yapıyos galan.

Konuşan : Mehmet Karakuş (82)

Derleme yeri : Alayaka Köyü

Derleme tarihi ve saati : 17.11.22 / 12.49

Konu : Köy tarihi, aile büyükleri.

bizim yaylamız burā evimiz de burā. hā önceden şu dā,ın arķasında bizim atalāñ dedelēñ yirleştīği yir urası. unlā arāziye gēmiş. burda durceK çalışceK urā yatmaye giTceK. bizim öncekilē bizden öncekilē ureye yerleşmişlē. e būda dimiş bi uyķuyu uyumak için bure ne, i geliyız? herkez arāzisiniñ başına yaPuşdurceK yirini gēmiş urdan. on iki parsa bu kō alayaka didiñ mi on iki parça. hā herkez arāzisinin başına giTmiş. u da çoluK çocuK ōmuş. bīken iki üç nēden gēmiş. esaz dedem seFerberlikde ğāmiş. babam ğuccacik üç yaşındamış. unlā da altı dene ğardeş altısı da ariyler altısı da asğarda ğalmış. babam kırk yedi yaşında öldü anam yüz iki yaşında. bu sene senesi gēdi işTe. anam rahmetliK de durīdi yüz iki yaşında u da ōdū. hasta ōmadı da bi felç geçīdi. e işTe sona oturaK ğāldı. Kaç sene yattı unu bilemiceñ şindi.

2. Metin

Konuşanlar : A) Hatice Şahin (90)

: B) Mehmet Yavaş (88)

: C) Duray Evcimen (70)

Derleme yeri : Işıklar Köyü

Derleme tarihi ve saati : 18.11.22 / 11.01

Konu : Dokumacılık, Akpınar Yapısına
Türkü'sü'nün hikayesi, Efelik, Serbest konulu.

Serbest konulu

yāşımı sorāsan dördüncü ödu yāşımı sorāsan ni laflā vādı emme heP ğafadan Kittilē. aşımı sorāsan yaşım doksan yatarıñı sorāsan dördüncü ödu diyı laflāmız vādı eveliden. nenem çarık yāzıñ da unları unutduñ mu diyō yā. geh sus öle sūs allahım sūs.

Dokumacılık

halı dokōduķ. işlīñ içinde ğırtçık ğırtçık ğırtçık mekik atōduķ. ğırtçık bu yañna ğırtçık bu yañna atōduķ. içine iplik basōduķ ğoyōduķ. mekik vādıñ unun içinde unda iPlık vādıñ. unu bi öte başa atōduñ. bayā bi basōduķ. urdan biyu bēlden öte baş oluyo bi urdan atōñ urdan uriye geçirōduķ. ohhō unu geçirōduķ tepiye. arkasından yenden bi yālı telen basōduķ. bi unu bi bunu geçirōduķ. bilōduķ unları. unda tepesi vādıñ urdan tepiye bi asılōduķ parmak sıkıştırōduķ bi de öteki ēlīmizdeñ öteki yandan mekī bu yañna atōduķ. bi de hurōduķ yandan bi dē,e geçirōduķ bi de,e sıkıştırōduķ. çok çok çok. bunlā nelē yaptı nelē yaPtık eveliden nelē. nenem çarık yazıñ dā unlārı unutoñ unuttuķ. evel zaman şılēni sorō geh şure ērdēm sōle. işde bu kilimleri dokōduķ. dokuma dokuma ğızımız işlikde dokādık bunları. evel zaman işlī,i başKa. unuñ içinde bōle darāk olodūñ. darā,ın içine geçirōduķ iplikleri geçirōduķ. darāk iñdeleri geçirōduķ unları velen geçirōduķ. dē enkinlē elde ōma. esgi zaman dokumaları sorō bu. hē işlē,in içine girōduķ ayāmızlañ bōle bōle. çoçuklā işde bunlā cibār çoçuklā bunlā. heP bōle işliklēn içinde dokuyuduķ ... unda dokuduķ.

B) balıkesiden sen ni yapcen bizi? doḡsan yaşında. iyiyim yā. bene ġıda iyiyiz. dā ōle iyi de, iliz de ġulaḡlā duymō gözlē allaha amanat.

A) hatıca şahin. şahıne sonra geşti yā. kendi ana adımız yavaş.

B) ben dē mehmet yavāş. ben yaşıımı diyivimeñ şindi. bunlañ ikiz yazılıyız.

A) ikiz yazılmışıḡ biz.

B) yalıñız ben bundan bu otuz iki dōmlu ben nūfusta otuz iki dōmluyuñ. yalıñız dōm otuz dōrt. doḡsan yaşınde yiz. bēm de nūfūs ḡadımında doḡsan iki mesela otuz iki bunun da otuz iki.

A) yāşımızı örgeñōñ burda bē.

Akpınar Türküsü'nün hikayesi

C) akpınār yapısına bu köyün. baḡ ġızıñ bēn annadıveriyiñ sana. şimdi eskiden āsger ḡaçā, vāmış bu kōde tamam mı? olayı annadıveriyiñ ben sene. asker ḡaçā vāmış. burda bi ġız seviyōmūş u asger ḡaçā. tallāda burlāda candarmālar dink gelmişlē vurmuşlē ōdürmüşlē tamam mı? onda can_iminemiş ġızın adı. başḡa burlāda birisi tabi ben kim yaḡtı u ḡadar bilmi, om dā u türküyü yaḡmışlē. ġızın adı can_iminemiş. u türkū bu köye ait oluyō.

B) akbınār yapısına

gün dōdu ḡapısına

iminem çiçek göndēmiş

uyandım ḡokusuna

A) tallaya varyidim

can_iminemi göriydim

ben iminēm ḡoynunda

üş gün ōsun durēydim

B) unu asger ḡaçā vurmuşlē tā bureye āmışlē gēmişlē. afidēsın merkebe bindimişlē bunu ōlūsünü. unu buriye āmışlē gēmişlē. şorda bi oda vāmış u zamannādā esKi yapı. urdan ōnden şu tepesinden ḡaktırı lānḡ indimişlē. burdan ōlūsünü indirmişlē işTe. undan bi tūkü sōleyalāmışlē bunlā. akbınar yapısına. gün dōdum ḡapısına. iminem köçek yollāmış. uyandım ḡokusuna dēmiş. urdan bunuñ şurdā aslandede āzlı esāzen eski zaman dorēl di, e sōlemiş unu. urdan bu yüziñden yüziñden gēmişlē candamālā. ura bi tarlāñ ḡıyında vurmuşlē. u da davranmış gine bak.

C) aPdi amca göstemiş bunu dēmi? aPdi amca dūyēymiş. urdan Kitti dimiş. yiñi kitti burdān dimiş. urda bi tarlānın dibinde yaz günümüş ğari. urda asKeri denk getirōlā. furuyōlā ğari unu.

B) bizim urda işde aşşāki tarla. urda unun ğıyında yatōmuş urda u. şindi candāma yüziñden yüziñden gelōlā bunun sabak şeyinden. ekinlēñ içlēnden gelōlā mahsulun. urda davranmış unlara karşı gene u. davranınca candāma mērmī patlatmış. urda kitmiş hemen. adamı ödürmüşlē. asger kaçānı. urdan unu mērkebin ortı yerine atmışlē bunu. urdan bālamışlē elini ğolunu. eşşē'lēn berabā afidēsin gēmişlē buriye atmışlē ğari. burda ōlūsünü şurdan kaķtırımışlē işTe. hikaye bu. esāsı bu kō_e ait türkүнүн. cān_imineyi aleñ diyen ğōde mēmed. furuluyo işte u ğızım.

Efelik

B) efelē būdāmış u zamannarı.

C) yok yok. dū_vünlēde şindi bēm duyuşum yalnız. mēmet dayı dā_vā iyi bilir. unlā dū_vünlēde ğavğa yapıyōlāmış. olay bu.

B) unlā oyun başında sen mi ōñden oynaceñ ben mi ōñden oynaceñ ğavga yapō. undan sona ğelīn dolaştırolā. sen ōñe geçceñ ben ōñe geçceñ. unlāda ōlemiş.

C) efelik di_vil. gendilēne efelik. kendilēne efe unlā. dū_vünlēde. kama kama ğoca pıçaklē vāmış. unları tikēlēmiş. u adamlā ōdū. şindi unları anletçik bugön kel_āsan dayı, demirci dayı ōle insanlē nēde ğariķ kittilē yā. hacāllāñ mēmed dayı bunlē kittilē. şavķlı amca. u adamlā ohō tarihi adamlā. ōle adam nēde ya? ōle adam mı ğādı? işte bōle şilē ğulaķtan ğāma ya.

Konuşan : Hūlya Şahin (49)

Derleme yeri : Işıklar Köyü

Derleme tarihi ve saati : 18.11.2022 / 10.35

Konu : Gündelik işler.

āşşarı gettiñ unlārı kimiñdē iki īv olunca yāS tālada yāS būrda aşşālāra ğōtorōñ. çoçēklē mālı çıkādıñcā gece ğötürüñ didim mālārı dā aşşarī. sūñgürölmedi bile tā aşşāsı. sūñgürü ğōttū mallarī. annesi şilēre ē annelē vallā yapuñ eğiñ çıkodu kırısi sene kaldodo. bizim arķa tarıftadıñ bu tarıfta kapi yokduñ. arķa tarıfa ğuyuruduñ ā şilēni işde meyve şilēni. urdan aşdı işde mu_vamed kapiyı. dedim bi de bene iş çıkādıñ ğādıñ. pek eyi yapıñ ğadıñ hēř yeri batık ğalō didim ben de. hiç eyi

ōmadı. ōsun yā ōle. pislīk ġalō işTe dē. baqam ġız gelçiklē dolapları silivicik baqam.
hī izmīden gēlçiklē. çīide durō hī.

3. Metin

Konuşan : Hamide Sevinç (90)

Derleme yeri : Yüreğil Köyü

Derleme tarihi ve saati : 18.11.2022 / 13.32

Konu : Serbest konulu, Köyün geçim kaynakları, Düğün adetleri, Şerif Pehlivan.

Serbest konulu

senin adın ni? cēran hē. savol savol allah ırızı ōsun. hasteyin bān gızın işde ōle yöreyemiyōñ. sagol. bōle oturuyon yavuzun gine. bōle tuvaletime gidebiliyon rahatçak. ança yimēmi yiyebiliyon urda. getirivēdinek soFrayı atıvēdinek. işde bōle bişī ōle. ēki yıldır yatıyoz burda. çok şükür allahama. sekizlere dokuzlara dönüyon galan. dokuzuna geldim girdim bilen heral. işde urlardeyen gızım. felş de geçirdim ben dē. ōle. az uyuşuk bu tarıfım. az sēsem duruyō işde. hamide hamide. u da hamide bēm adı vīdiler una. duruyō duruyō şükür baķam. ōle işde.

Köyün geçim kaynakları

gözel mi? āyaz oluyō burlā sōvuk. ōle işçaķ olmuyō aşşaları gibi. kışın pek sōvuk oluyō. yazın serin oluyo da. ā bi yāmırlā yāmadı bureye de. balıkesirlere yāydı mı? urlara da mı yāmadı? vāy. ōle burlara da yāmadı allahım. ekinlē ekilçek ğuraķ. evēt. başģa her şe ekiyōlā cacıķ ekiyōlā her şe. misir bōrölce. unlara pek şe ekiyōlā da. işde pek çok oluyō. unu da ālem yice,i ğada āşlıyō unu fazla āşlamıyōlā. cacıķdan başģa sevmiyōlā işde. ekin oluyō başģa şeeler oluyō. malçılık vā bırda. vā hayvancılık vā. çobannarı oluyō çobannarı. bizim yok da işde kōde vā bizim yok. māl yok bizim. satdıķ. bakamāyoz galan. cacık ediyōlā dēmi cacık. oluyō gene oluyō. uFak teFek oluyō gine ırızı ōsun oluyō. bakıyōlā güPre atıyōlā suluyōlā suyla oluyō da. u yanda uzak. gölet oluyō sōletlē oluyō. sōletlēñ biri bu tarafta biri öte tarafta. urlāda hortumla getiriyōlā. hortumlā atıyōlā derelere. ālem götürüyō nireye ğada götücekse. cacıklara götürüyōlā. ōledir.

Düğün adetleri

düün de vā sūnet de vā yalım aşşalāda urlāda öle öle. düün bayırcı. bayırlāda ediyōlā düünü. ğız da bayırdamış olan da sındırgıda. öle ediyōlā. urda mı götürüyōlā bilmiyōñ. aha bırda pek Pişēden habarım olmuyō da. okuntu vīdilē öle duyuyon. hā? ävet ävet. ävet. giyyōlā enteri giyyōlā dolanıyōlā. köü dolanıyōlā. gelinin çıkçe.i gün enteri giyyōlā ğızlā. henci şē oluyōlā başlık ediyōlā gelinin yanda öle oynuyōlā öle. buranın ädeti öle. evet. öle giyyōlā enteri aşşarı. üçetek. yazma doluyōlā tartınıyōlā gelinin çıkçe.i gün. ğızla olusa ğızla nası bugön ... kādında unlā dolanıyō öle. enteri giyyōlā üçetekli. sādıcı giyyō arkadaşları giyyō öle öle gelinin ğıyında dolanıyōlā. undan sona aşamüzeri gelin çıkdınek unlā gelini şē ediyōlā. bu şē takseye bindiriyōlā gidiyōlā. olan alıp da gidiyō. vā. davul zurna olmā mı u da oluyō. davulu zurnası ta oluyō. oynuyōlā oynuyōlā. her şē oynālā her şē. telēzonda oynuyōlā dēmi? unlādan örğeniyōlā oynuyōlā. her şī oynuyōlā. kargışmak turguşmak oluyō. öle öle oluyō. sen bālīkesirin içinde mi duruyōñ? hē okuyō muñ? hē arkadaş evelde arkadaşıdñ emme henci beni be'liyō u gidemiyō yā. bāni be'liyō. yıkılıyon düşüyōn bān. kaş kere düştüñ. ğollām şēlem ğararıyō düşüyōñ ben. unlā bayırlāda ömüş oluyō. düştüm biyu da urda dışāda. kākamadım bi de bu tarım uyuşuk dēmi? kākamadım. debelene debelene unlā gelesiye ğada durdum ğalan.

Şerif Pehlivan

hā. şerif pēlivanın geliniyiñ bān. şerif pēlivanın olundayeñ. a ğızım öle öle. ilerde öledi. şerif pēlivan küreşe gidēdi şerif pēlivan küreşe. küreşde pēlivan baş āmış. ni uranın ismi? ni köün adı da vādı. küreşe gidediñ urlāda şē madelle ğazanmış gēmiş. urdan ävlendi sonra ğaynana öldü. sonra bi ğarı dā aldı u kaçıncı. olanlān iki denesi öldü. şekerden öldülē. öle öle. unlā da ävlendi ğızım. unları unuttun ben ğalan ğızım unuttun. sona unlā güççük güççükdü bōle bēm geldimde. böyüdülē goptulā. he şēde bu kōde duruyōlādñ unlā sındırgıye göştülē. urda duruyōlādñ. urda öldü ğarılā işde. ğarılān ikisi de urda öldü. kendi de öldü. olanlān biri de teze öldü tā gine. öle öldülē. şeker vādın. şekerden öldü yā ne bileñ şeker vā dedilē yā başka hastalıkları da vāsa tā uzakteyen pek anlayemedim. gidemedim urlara. gidemiyoñ ben kendim de gidemiyoñ dēmi? öle öle urlāda. bi şēsi vādı unun. duḡḡani. duḡḡani yemekānesi. evinde. evinin altında urlāda öle dedilē emekānesi vāmış. çalışırımış emekānesi. urları görmedim ben ğızın bilmiyon. kaş sene ödu ben ayrılalı? urlāda turduk ettik ama kendileri durmadı burda. küreşlere gidēdi. dē uzak kōlere. nēde ki kızım? urlara

adları da vādı ama aKlıma gelmiyō. urlara gidēdi. nēde küreş vāsa ünnüyōlā yalım.
gidēdi uzaklara gidēdi. burda yoқты başkā. yoқты bi u vādı. epey ōdu yalım u ōleli.
kaş sene oluyō bilmiyon. çok oldu. ē işde hēkel vā dē urda. gördün mü? hēkeli vā.

4. Metin

Konuşanlar : A) Hatice Er (64)

: B) Aysun Er (44)

Derleme yeri : Osmanlar Köyü

Derleme tarihi ve saati : 21.11.2022 /09.56

Konu : Köy tarihi, Cenaze evi ziyaretleri, Hıdırellez, Dokumacılık.

Köy tarihi

A) zatı bizim köyümüz üş osman tarafından gürulmuş. bilmi_vum kı nic_ıydi. osmanlı zamanında kurulmuş burā herālda. üç osman varmışmış işTe. üş tene testi yapmışlā. birini burē yapmışlā. biz osman_ı alan diyoz ya ureye yapmışlā. birini de āşık_ı osman dīriz biz. bu yandan gēmişsinizdir āşık_ı osman. üç terefe testi gömmüşlē toPrağ testi. dolu. şı yapmışlā. burda nēde su durāsa ureye. ureye yapın. burē gömmüşlē bırdaki su durōmuş. ha buranın topra_{vı} sālām bureye yapam diyivimişlē. undan üç_ı osman tarafından öle gürulmuş bura. undan osmanlā diye öle gāmış adı. urasını bilmiyoz tabī. osmanlı zamanında güruldu_vēnden. ha tarihi tarihī. savāş zamanındadı ya bide. ecik duşman şē attı_{vı} zaman ok şēsini burası burē düşmü_vömuş. onun için burē gürmuşlā savaş zamanı. tabi canım çok eski kōmüş ya. seferlik zamanı tabi u zamannarı. tā önceden gürulmuş herālde. tabi çok eski canım. bi sefer tabi bize öle annadıyölā biz öle biliyoz. bilmi_vum nası olde_vini tam şē yapamıyoS. öle diyölādı biz de öle şē yapıyoS. hā işTe göca kişilēden duyduğ. yaştan ya şēden şeye işTe. göca kişilē bazı şē yapālādı öle gonusurlādıñ öle şē yapādık.

Cenaze evi ziyareti.

B) akşem cenāzeyi gitçektik biz gidemedik. hayvınlāñ yañdan geş gēdik gidemedik. akşem ezeninden önce gitmen gerekiyō cenāze evine gitçeksin. hā hā akşem ezeninden önce gitmen ilazım. yimek götürü_vün ureye çünkü. beş on tane soFra oluyō. tabi göttü_ven yimek kaş kişi geliyōsa. birē kişi birē yimek götürüyō unlārı birē ikişē birē tabağ guyōn gari suFralara götti_ven yimekleri. cınaze ivinde

yimekləri üş gün yeniliyō. akşem ezeninden sona şōle ezen okunuyō çünkü hocalā namazdan çıkıyō. hocalā geliyō yimek yiyō. hocalā yimek yidikten sonra unlā okumaya başlıyulā hocalā. hocalān okuttuqları bittikten sona erkeklē gidiyō. yastıye ğada oturōlā beklı,ōlā ğalan hocalā. undan sona qadınlā başlō okumaya. qadınlā bilenlēmiz vā allaha şükür unla kövümüzden. undan sona okunuyō. ōle qadınlā okuyū.

Hıdırellez

B) hıdırellez var. böyük hayır yapıyoz şurda. şē çıralık dedesi diyoz biz. urda bayā dōrt beş senedir böyük hayır yapıyoS. düzlük dēl baya oldu,ē yer yüz yüz ālli metre yukarda. fazla ōle şē de,ıl de. uFak bōle harmanlık yiri gibi yiri vā. orda yapıyoS işTe. toplanıyoS ma,ālle kōlū topluyō. dıştan gelenlē yardım ediyō. hayvan kesiyōlā. yapıyōlā. böyük bi hayır yapıyōlā. ben hiş bilmi,um urasını. yatır matır yok. sāde bōle daş ufak bi daş vā. urası hafıften çukurda daşlā vā içinde ōle bişeyi yok. çıralık dedesi diyōlā biz bilmiyoz eskilē dā iyi biliyōdur. biz bilmiyoz unu. mesela et yapıyōlā. sulu yemek su. kebab mı diyōlā una. patates ğatāsa ğatıyōlā. ğatmasa ğatmıyōlā. keşkek yapıyōlā. çorba yapālā. süTlü çorba yapālā. mercimek çorbası yapālā.

A) çıralık dedesi. amma hayır aş gibi yapıyoS. keşkekdir çorbadandır pilavındandır. irmik helvası ğararız. dāy önceden un helvası ğaralādıñ. un ğatōlādıñ. tabi önceden fazla irmik şu mu vādıñ? dā önceden un helvası yapālādıñ ōle keşkek yapālādıñ. unda tavık vāsa tavık keselēdiñ. kimi ōlağ ğeçi veridiñ ğoyun ğuzu ni varsa. ōle hayır ōle yapālādıñ. unu da sürdürüyo biz.

B) dā önceden bāzdırme yapālādıñ. dedenin yanında bāzdırme yapıyōlādı.

A) ōle hayra dōndü. ōle dışardan geliyū inşallah dink gelsen nasiP olusa. hıdrāllezde yapıyüz illā. canı isteyen gelir. sen hayra gidiyün yā. sen urda bi dua kendince bi dua da edip geliyün. Allah rızası için. dede için. kendi. kendine ni yapcesen işTe. ōle bi dua edip geliyuz kendimize. yok ōle türbesi yok. sadece işTe bōle daş yapmışlā sıralamışlā ōle durmuş. urda tabi dede vā diyōlā ölü vā diyōlā. hıdrāllezde ğızım batı inaç şı imanını nasıl yapāsan ōle olur ibadetini duanı. gine de Allah rızası için etçesen edē gelirsın. sen urē duanı etmecen Allah rızası için yapceñ.

tabi gine de var. õsun. a a ateş yakmeyiz õle şemiz yok. hayır yapālā işTe bāzdirme yapālādīñ õle olur.

B) önceden bezdirme yapālādīñ. millet on götürürdüñ irmik götürürdüñ. o zaman irmik yapmıyōlādīñ pek. bezdirme. keşkek götürürlerdiñ keşkek yapālardıñ.

A) eliñde avıcında ni vāsa unu götürülēdiñ herkes.

B) helva yapālādīñ unu da öleşirlerdi urda. millete daıtırlardı urdaki kimselere. toplanırdı urda toplanan şiler olurduñ. önceden õle oluyōduñ eskiden.

Dokumacılık

A) doķuduk canım. yok yok doķuyan. olsa da çok az.

B) bi tane vā yā. āşa aba doķuyu yā.

A) u doķuyudur. bi de ğarşılāda vādır doķuyan. bizim bırda yok. doķuduk canım.

B) beyaz lacivert oluyudu. kilim desen diyoduķ. u da irenkli irenkli oluyudu mesela. bu ğadası yeşil mesela bu ğadası sarı oluyudu bu ğadası kırmızı oluyudu. bōle arası hani kilim desen diyoduķ biz. beyaz olurdu. öle öle. u irenkli oluyudu. yācibedir tabi u şey oluyu mavi oluyu. içini beyaz yapan beyaz yapıyodu mavi yapan mavi yapıyodu. öle oluyudu. heybegözü diyolā. başka ni bonçuķ diyolā. başka ni diyolā una?

A) aşıāda halı vā emme. kim u halañ mı? hē. ben bi sefer yıķadım bu halıye bozayazdım hemen. nası yıķamışlā? şı yıķameye de vēdik işTe... yıķameye kirlendi dedik hemen halı bozayazdı. fazla şı yapmacen. güve yiyō. işTe unu mecbur ğullanmak zorundasın. yazceñ kullanceñ.

B) hē kullandē_ven yirde de yiyō. bēm ğardeşim irenkli halısı var. unu yemiş yani. bōle serildiği yirde yimiş. kullandı_ve halde. bi de yıķattınen de yiyō demişlē. yıķameye de vediler. yıķandı_vı halde yimiş.

A) yiyō yiyō. şı nası bişēse? ipini mi seviyō? bazı bazı da yiyō.

B) kilim deseni bak bu desen. irenkli irenkli bu desen. lacivert karagöz halısı diyo biz. örnekten bakıyoduk biz. ha örnek devamlı yaptı, en örneğe bakmadan yapabiliyoduk yani. hana biz sayısını sıyırdımını kafadan biliyon una göre yapıyon. örnek tabi doğuya doğuya doğuya aklına beynine yatıyo artık. o zaman bakmadan yapıyon.

A) bilemedin yere bakıyon bilemedi, in. bildiñ mi bakmıyon. daha önce kendimiz boyoduk. eğiriyoduk sonra sornā teknoloci ilerledikçe her şey denk. labada. gök için gök dēriz biz una. hē.

B) cevizi niye kullanıyolā? çıkmasın diye mi ğullanıyolādı?

A) vallā cevizi tetre. da,ıtmak için ğullanıyolā unu. ne için ğullanıyolā fazla unu bilmiyum. labada unun şisi u. mayasımış. unu ğatmadıktan sonra u olmuyō işTe. kırmızı boyasınla yapıyoduk. unun bi de şisi vādıñ. bi ot vādıñ.

B) şap. şapı çıkmasın diye mi ğatolādı?

A) şapı çıkmasın diye. duz da ğatādık şap da ğatādık. topak topak. duz oluyu ya aynı unun gibi şap.

5. Metin

Konuşanlar	: A) Emin Gölsevim (71)
	: B) Kasım Ünal (65)
Derleme yeri	: Hisaralan Köyü
Derleme tarihi ve saati	: 22.11.2022 / 10.41
Konu	: İbrahim Dede, Asa Çeşmesi.

İbrahim Dede

A)bizim köyün ilk ğuruluğu bursadan gelmēmiş. iki yörük geliyu. bōle ħarekeçili yörü. biri hacı biri ħadı. hattā aha baħ şurda evin biri hacının evi. řu baħ naylon olan baħ kenarı görülen. u ev hacının. ğadının evi alt tarafta. tabi zamanla denişmiş her řē başka da. ē geliyōlā ğuruluyōlā bure. hattē bir fırın vādır bu ekmek yaptıkları gibi. hacılāñ fırını derlē bu fırının adına. kövün ğuruluğuunda bu fırınlā. duruyū. tadilat yapılyū duruyū. āvet ikisi de ħarakeçili yörü. bureye yerleřiyyōlā işTe. burda hayvancılık yapıyōlā su bōl yā. hayvancılık yapıyōlā bırda. hacılāñ. yatılıvē geşçeş şindi ben de ayakta fazla ğalamıyōñ da ğızım. şindi hacının yanına bir hizmātçi gerekiyu. ihtiyaç oluyu. ē nerde bulam biz bunu? geziyōlā tabi yaya olaraktan. dursunbeyin göbel köyü vā bi. bu göbel köyünden ibrahim dedeyi buluyōlā ğenç halinde. geliyu bure. öküzlēnden çiftini sürüyō. yakacak odunu getiriyu falan hizmāt ediyu yani hacıya. zamanla tabi yaşlanıyu. yaşlandıktan sona buy çift sürēken öküzlēn atını akşam gece süpürümüş. kendi bi yatarmış sırtına eyer biřē batıyōsa teKrar süpürümüş. samanın ince tozlar ını atarmış altına bu şeKilde ibrahim bizim keramat sahibi olmuş diye duyulmuş. şindi çeşmesi var āsa çeşmesi. u çeşmenin adı āsa çeşmesidir. tabi bōle biz çumaħ diyem ğayı una. çumaħnan gidiyomuş. ħadınlā bōle aFyon çapasından geliyōlā. ibrahim dede de urda bunla ras geliyō. ē ibrahim dayı amca ni diyōlā bilmiyom. ibrahim dayı diyōlā sen diyōlā keramat sahibimişin. biz de diyōlā afyun çapasından ğedik yorulduħ susadıħ. hadi baħam şurdan bi suy çıkar da diyōlā içem. u da diyōku ben bu suyu burdan çıkarıñ ama siz beni bi dā ğöremessiniz diyo. ben diyo şindi yatcem diyo. yattıvēm yirden baırcem. nirē ğada sesim ğidēse ure ğada davıl çalınmacek bu kōde diyō. ğuyrū dūvümlü at da ğirmecek diyō. tamam diyōlā. yani onun sözünü pek ğāleye almıyōlā.

asasını dürtüyö su ğaynayıp çıkıyu. ibrahim dede bizim ğayboluyu. şindiki yatırının oldu,e yirde bunun çamaşırlardan bir parça buluyölâ ureye türbesini yapmışlâ işTe. yılda iki defa hayrını yapıyoS köycek. yemeklê yeniyö. hatta şurda bi odası da vâdır. ibrahim dede odası derlê. u da u zamanın tarihinden tâ. u zamandan ğalma. kendi yaptırmış. hizmet heral hizmetçiken yaptırdı unu u ibrahim dedenin odası diyerekten. ē bu şekilde. hacıya bureye gelen biri hacı biri kadın. hacıya hizmetkar. sonra keramat sahibi oluyu çıkıyu. hâ bi de şöle. hacı patronu hacıya gidiyö. hacıya esKiden altı ayda gidinir gelinirmiş. yaya olarak gidiliyomuş develenen. hacıda patronunun canı helva istemiş. ibrahim dedenin de bu da keramat sahibi ya bunuñ bu ğalbine doıuyö. hemen geliyö eve bunu evin sahibine hanımına. abla diyö. bene diyo helva yapıvesen ya diyö. ya ibrahim şimdi zamanı mı? yav çok canım istiyo yaPıbê diyö. yaPveriyö helvayı urdan bi ğaba ğoyuyö. ibrahim eline teslim ediyö. hacı urda namaz ğılarken selam essalamualeyküm ve rahmetullâ dirken yanı başında bî helva tası sıcacık bû,ulanıpduru. niyse allahım yâ rabbi şuna bak diyü. namazı bitiriyü. urdan helvayı alıyu yiyö. Fakat ğap kendilê ğaP kendilênin. ğabı bi torbasına çuvalına nîse işTe ğoyuyü. hacı dönüşü ğarısına diyö tabi ibrâm hizmetçi yâ. esKiden evlên köşeleri olurdu bî yaşlılâ urda oturüdü. çoluk çocuk da kenar da oturudu. hacı köşeye oturuyü. hizmetçi de birâz dışa oturuyü. hanım diyu bizim felen ğap tabak u zaman tabi çanaķmış bunlân sahan da dirlê bazı yirde. u da ben baķen baķam bi diyü n'aPcen sen unu? lazım bana getir diyü. arıyü arıyü kadın bulamıyü zaman geçmiş. sona aķlına geliyü ben unla diyu sen hacıdaķan ibrâma diyu helva ķardım da vëdimidiñ diyu. bi dē,a görmedim diyu. u zaman hacı yirinden ķalkıyu. sen benden fazlasın diyu. köşeyi una teslim ediyü sen buranın adamısın diyu. yâ sen. ben hacıya kittim ğëdim ama sen benden çok çok fazlasın diyu. ureye otutturuyü unu. ē işTe böyle böyle bi tarihi var yani bunun. şöle unun yanıbaşında uFak bi delik vâdır. askere giden erkeklêmiz meselâ ureye elini soķar. urdan toPraķ alır. u toPraı bi beze bâlarlâ. askere gidip hem gidip hem gelir gelene bunı taşır. hiş de başına bişi gelmez. vallâ urasını bilemiyum ğari. her askere giden bunı alır. aha şu şehit. bundan başka şehit yok bizim bırda. babası da geçenlerde vafad itti. bunlâ inanmamışlâ buna toPraķ almamışlâ. işTe urda şehit oldu. bunlâ halil dayının mēmet almamışlâ. inanmamış. dâ hâle mesela şimdi geçen hafta askere kitti bi çocuk. gitmiş urda toPraķ almıştır. burseye gitti. cebindedir. vâdır yani bu. ben de aldım nesillêdir u toPraķla gideriz u toPraķla ğeri döneriz. dua edelê. traKyadan çok ziyaretçi gelir. gördesden. meselâ evlilikte çocuk olmayan ailelê oluyu. bunlâ gidê ureye adaķ adarlâ. hani didim yâ şöle

bi delik vā diye. ē_ver çoçuk olcēse urdan elini soğar toPrağ alır kadın. u toPrağın içini incelēlē uFak teFek ille bi böcek çıkıyu. u böcē yuttū_vu zaman kadınca çoçuk oluyū. gelirlē kurban keserlē ğayri. yedi sene kurban keser giderlē. ōle yani. ılımlı adam. çok ılımlı. olgun kişi.

B) bizim bırda mesela ē şē vā. bizim āşe vā yā izmire giden. ni āşe diyōlā una? alimanın āşe. alimanın āşe bırdan Kittikten sonra işde uzun süre bi yedi sekiz sene çocū olmuyō bunun. yedi sekiz sene çocū olmuyō. gidem diyō. u zaman bunun adamı da k̄aragöklü. alimanın āşa didē_vem bōle deli dolu biri. hırslı ōle yani. genş de. adamına diyo k̄u gidem diyo bizim dedeye adağ adayam diyo belki bizim çocūmuz olur diyo. alia_vāda çalışıyo uzaman adamı. u zamanın parasınnan yüz lira yüz elli lira aylık her nīse u civarda yani. kırk elli sene önce oluyū. kırk sene oluyū. tamam diyo adamı da. geliyu bure bi adağ adıyōlā dedede. dönüşte altı ay sonra bu hamile kalıyō. çocū doğuruyō. gene de adağ kesemiyō bunlā. yani fakir aylıkları yetmiyo. bugünün bērinde yüz lira yüz elli lira aylıklan izmir gibi yirde durāsın da. ev kira. yime işme vā. bure gelme gitme vā. nasıl adağ kesçek u adam? kesemiyō ada_vı bū. çoçuk büyüyō. dünyaya geliyō çoçuk büyüyō. bir iki yaşlāna geliyō. bi gün alimanın āşanın rüyasına giriyo bu dede. sen diyo vidi_vin vāti diyo yirine getirmedin diyo. bu çoçu_vun sēn ğurban olcek diyō. yani ölcek anlamına getiriyō. alimanıñ āşa bi uyanıyo. rüyasında görüyo bunu aslı vā zannediyo ama rüya oldūnu uyanınca farkediyō. bu ismail tabi işTe. ğocası. başlıyo düşünmeye ālemeye. ismail geliyo. ālemeye başlıyo bu. n’oldu āşa niye āliyūñ? ya bōle bōle oldu diyo. ben bōle bōle rüya gördüm. gidem diyo şū bizim adağ yirine getirem diyo ordan. ismail de diyo aybaşına iki gün kaldı diyo iki gün sonra gidem diyō. unu halledem gelem diyō. geliyōlā işde. bi dedeye ōlağ mı alıyōlā ğuzu mu alıyōlā dedeye dolaştırıyōlā. kesiyōlā ada_vı. vallā yedi defa mi üç defa mı dolaştırıyōlā tek ama. undan sonra şindi bu didi_vim kişi elinde bi tesbik. yani bōle bōle tesbik çekiyō.

Asa Çeşmesi

A) sunun kesilmesi u suy altında bahçelē vā sulama suyu. u su mesela sen sulacēñ ben sulacēñ diyerekten k̄avğa ittilē mi. tabi biz bunu görmedik de yaşlılādan duyğumuz geliyo bōle. suy ağıyu yani çeşmede akarmış. pağat bahçeye girmezmiş. girmezmiş ōle dururmuş suy. k̄avğa edilmıyū. şindi bahçanı sulacek olduñ mu çıkar cebinde veyā_vut tūlbentin vāsa ureye ceviz vādır yanında unun ceviz ā_vacına

bālayıver kimse doğunmaz. doğunmaz. bahçanı sulāsın. geldin urdan tūlbentini aldın
mı bi başkası götürü suyu başkası u da tūlbent bālar u sular. sırayla bōle işTe. başında
kavga yapılmıyo yani. kesilī tabi. evet. bu sene kuraqlıktan gene iyi maşallā u yā
gene iyi maşallā.

6. Metin

Konuşan : Dudu Taylan (65)

Derleme yeri : Kepez Köyü

Derleme tarihi ve saati : 22.11.2022 / 11.29

Konu : Yabani otlar, yabani meyveler, yemekler.

bēn şurda bēm evim. hemen şurda. arabanın önünde. he. tabi. ni olursa işde. māvsimine göre. çilek olur. erik olūr. hana işde ni meyvadan işde ni gerekiyōsa. her şı. avududu yaPmadık. çilēvini yaPmadık. ē şē ireçelini yaPmadım da benim gızlar ahududunun şeyini istiyōlā. tane olarak istiyōlā. tatlıların üstlēne süslemek için. ıhı. bevim eviñ yanda vā. bövürtlenlē vā eKşi oluyū. dālarıñki unlardan gözel oluyu. yabani olanları unlā. bövürtlen diyoz başka bişi demiyoz. ğarantı diyoz. hana bizim bu daraf ğarantu diyo da yöresine göre de uyduruyoz yāni. bizde de ğarantulā çıkdı deriz. üzüm melen dimeyiz de. yanımızdaki insana göre ğonuşuruz. vā. gızılıçık diyoz. küren diyoz. güvem de vā. toPlōn toPlamıyoz. kendimize ğada bi adaçayı toPlarız kendimize ğada ğullancēmiz ğada kekik toPlarız. hah. u yok. kaymak otunu toPlarız. yemevini yaPıyoñ. çiden de bişiyō canım ōle çiden yimeyiz yani. çiden yenmez u. birez tülū gibi olur yā. undan unu çiden yimeyiz. unu haşlarım. veyaut da haşlamacēsemde hani körpeyse unu hemen ōle dōrarım u saten az sonra ölūr. n’olcek ni ğada dayanağı var. ısırgan da yēriz. toPlarız da hani ōle sana bane dīl satım olmadıe için. Kendin biliōsun. sındırğı niresi bura niresi. uzāk. yaqtıvın ne ğazına değē. ne birisinlen Kitsen yol parasına değē. kendimize ğada. işTe ısırgan gideriz bahçadan toParlar geliriz. yā otunu ğavurceksek içine hani ıspanakdır bi yabani oTlardan. hani biliriz. ben bilirim gine çeşitli oTlānı da. ğaymak otunun yanında ebegömeci olur. ordan ilibada olur. unun yanında diken otu olur. diken otunu unu mu didin acaba? hā. unu çiden de ğavururuz işde. unu da çiden ğavururuz. unu haşlamaya da gerek yok. ebegümeciñlen ikisi unlā. çiden de ğavurabiliyoñ unu. ben sātēn çoğunluk zētın yavı kullandıvem için. hıı. hankini? āyçiçek yavını da ğullanırız da. olmadıkları biz zētın yavı kullandıvemiz için çoğunluk. zētın yavı ğullanıyoz. una oT da ğoruz. ıhı sini. şē u diken otlāndan ğoruz. gene aynı şēden ğoruz ıspanak ğōruz. pazı olūr pazıdan ğōruz. ğıra geçiñgidince ne otu elimize geçerse unlādan da ğıyar ğoruz. u farık itmez yāni. yā isteseñ hani Kittikten sona hani var. ama biz

alışmamışK hani yabani otuna gidip de hani bõle bi başkanın bazı yerler sırf ota gider. una gitmeyiz.

Konuşan : Arife Güven (60)

Derleme yeri : Kepez Köyü

Derleme tarihi ve saati : 22.11.2022 / 12.03

Konu : Eski düğünler, Türkü.

Eski düğünler

şindi bi gün iki gün. eskiden bir hafta oluyoduñ dayı. tabi yā. hā. şindi bi günden n'apardın? bi gün kadınlā ekmek yapādı. u ölesī geçerdı. bi gün erkeklē odun getiridi. u ölesine olurdu. bi gün odun çıra yarālādınölēsine olurdu. üç gün de düvün olurdu. hā. ē u üç gün içinde de şindi cuma gün başlıyoduñdün. ē işde gene bak bi hafta olmuyō u? bi hafta oluyu. cumārtesi düvüncümüz gelirdi. bāzar gün gelin götürülēdi. aynı şi bazartası gün sabah da aynı gine davılla zurneyle gelini oynatırlardı. işde bi hafta oluyu. ā şimdi nerdē? eski neşelē yok sate. eski yōķ. yok sate. bizde çorba olur. keşkek olur. pilav olur. undan sona fasille olur. nohut olur. nohut işde hani nohut yapan nohut yapā fasülle yapan fasülle yapar. ātimiz olur. datlımız olur. datlı genelde irmiKden olur. veriyoduñ aynı gine yā.

Türkü

ayva attum taş diye

dāları dolaş diye

ben seni niye sevdim gözelim

derdime ilaş diye

ben seni niye sevdim gözelim

derdime ilaş diye

derin ğazın kabirimi dār olsun

zebep olanların gözü kör olsun

7. Metin

Konuşan : Yıldız Efe (80)

Derleme yeri : Kıran Köyü

Derleme tarihi ve saati : 22.11.2022 / 12.40

Konu : Köy hayrı, Düğünler.

Köy hayrı

yirmi ğıda kimseyiz hepimiz. ävet ävet. āz āz. āzız işde. yaşlılā ğaldı bırda.tabi. yapıyōduğ tā pandemin hastalık girdi mi öle bıraktık. bu sene de yapıvımadık hinci ğaldı. sıra köylē yakın köylē gelirlē. aşçı vā bizim. aşçı şiyde duruyı āltın maydende. una bi telifan açarız. yimek yap gē diriz. yimeği yapā gelir. yidiriz içiriz. undan sona u takını darānı toplā gidē. ävet dışardan getiriyoz. eskiden kendimiz yapārdık. keşkēk. keşkek bi çorba olurdu bi keşkek olurdu helva olurdu hoşaf olurdu. esgiden bunlar olurduñ. nohut olurdu. bunlā oluyoduñ. yapan yapardıñ yapamayen yapamazdı. hayvanı olan yapadıñ. evet. gücüne göre.

Düğünler

bu sene dūn oldu ye fadime. dūn oldu ya kövde. evet dūn oldu. yabından geldilē de bırda yaPdılā. olanlā bu köylü. kız dıştan bi kız seviyōlā gızla bi anlaşıyōlā undan sona. atlıyōlā bırda bi gece bi eylence avdetini görüviriyō bırda olan. bi gece. esKiden üş oluyudu. üş gün. davulnan. ata pinērdi gelinlē. ata pinēdik. ben burdan gittim. dē goca talları görüyō muñ? urdan dolana dolana dolana tallān yañdan dolandım geldim dolandım geldim. şu ğarşıda äv vā bēm. atlan ureye indim. evet. üçetek. üçetek giyēdik. evel şalvar olurduñ ğırmızı. yilek gey. ğadife çeçetlē olurdu. diktiridik terzilere. al bez olurdu. yazma tartırdık boyalı pullu mullu. eskiden öle giyelēdi. gelini bırda güneşlē gerşiden gelir. kōlü birden dolaştırmeye gidē. gelin bōle pulları şılā gelirdi köve. bağıra çağıra getiri deliğanlılā. evet. dōlculān öyle bi havası vādı. gelini ivin önüne inene ğada gelinin önünde geserlēdi. genşlē genşlē. bayraktar öne geçerdı. arkıdan genşlē. arkıdan unlarla dōlculā. tā arttan gelin. ğız ivinden olan ivine geliyō gelin. ävet ävet. veriyōdu. ikisi de. ğız ivi ayrı veridi olan ivi ayrı veridi. herkesin dūn miseFiri olurdu. kōlerden gelirdi dūvüncülē heP. yatılı

ğalırladı bırda ğızım. evet yatılı ğalınırdı. a ğızıñ ceyizlê serêdik bôle evlere. undan sona bôle öñden yazma arkıda yaşmak arkıda türlü şeylê. ni ğıysi vâsa bôle heP seredik evlere. yilek her şî. ha öteden gelen dñncülê bunlara bakardı. evet evet. ğızın kendi evine. anasının ivine. nışandan sonra gidiyodu ôle oluyudu fadima şî torba deĝişıyodu ya. işde unu soruyo ğız. şî esKiden ôle dirdik. bohçayı torbeyi götürüm tabi bohça oluyudu da esKi zamanlâ heP öyle dirdi. ni bohça ğaldı ni torba ğaldı. devir de,işik de,işik. ben de öyle diyon ğızım bak oturuyoduĝ. gine esgi devirlê olsa tâ iyi diyoñ. ni günlê gördük esgi günlêemiz oleydi tâ iyidin diyon.

Konuşan : Elligül Keskin (80)

Derleme yeri : Kıran Köyü

Derleme tarihi ve saati : 22.11.2022 / 12.55

Konu : Serbest konulu.

hoş ğêdiniz safa ğêtidiniz. buyur buyur. var var buyruñ. eyiyiz şükür elhamnâ. sen? allâ eyilik visin. eyi yapmışın. he iyi yaptın. hana arkıdaşın? ôle mi eyi ben çay bişirêñ gelêñ. otur sen otur pişiri geliriñ. öteyiñ de ğedi izmirden birisi. aha işde bırda oturduĝ ben çay bişirêñ didim ille bişirme. u da şeye kitcêñ didi. kürendedeye vâcêñ bırdan tâ didi. urdan didi şe vâcêñ saĝaryaya vâcêñ didi. anasınlan bubası vâ yañda. işde bôle şôle işde gezmeye gelmişlê. hambarları çekdi. eski evleri çekdi. ğız mimârmış da mimâr hâ. eski evleri çekdi. yapılyō hambarlâ vâ. var var. çamdan yav çam a,acı çam. ğuyōz. vâse ğucek şeyin vâsa gidê ğuyāsın urda ğavzanır. ğuyâ içine her şî hambarı olan ğuyō. bôle her taraf ĝapalı ya. fare gircek yir yok. hâ.

8. Metin

Konuşan : Ramazan Gergin (65)

Derleme yeri : Yusufçamı Köyü

Derleme tarihi ve saati : 22.11.2022 / 13.49

Konu : Köy tarihi.

orta asyadan gēdik biliyoz.u gıda. şindi dā önce kō bizim biraz dā birkaç mālle varmış. dağnağ. şu baraj vā bizim çaygören baracı. urda eski kō diye mevkisi vā. eski kō geçer. şurda üsveren diyo urda da yerleşim yiri evlē vāmış. ama bu savaş yıllarında bu çetelēden bñlādan yıldıklāndan biraya toPlanmışlā. ha. çok eskili bi tarihi vā yani köyün. başga aylelē. ğurup ğurup. eski ismi nāra da oluşū. işde savaş yıllāndan birda bizim bu dedetepeden çetelē vāmış. bu çetelē bu şileri bu yonanlıları bureye soğmemeğe çalışmışlā. aşşāda çetelē urdan bureyi yukarı geliken soğmameğe çalıştıkları için. e dē unlā da mermileri Pitince ū yonan giriye bu seFer de bu kō çeteye baktı diye bu kövü ğompile yakıyulā. siz çetelē bağdınız diye. buriye düşman olan. burdan başga yire çetelē gelmedi mi? ama di,er köylē yanmiyu. burayı ğompile yakıyulā. teK bi fırın ğalıyu birda. bu kōden. undan sona şuriye şu bahçiye toPluyolā kövün vatandaşın hepsini. unları diyulā bi bovba atam topluğan hipsini öldürüverem. biri de diyu unları diyu biz bomba aTsak ödürsek bñndan kurtuluş olur diyo. buñları diyu biz ambarda ğalmadı būdayı ğalmadı. evi barķı ğalmadı. bunlā çile çeke çeke ölsün. biri de öle diyu tabi. ha bu köyü de yaqtıkları için arapçada da nār aTeş anlamına geliyu ya. nāra ismi urdan geliyu. sonra da bizim şurda çam vā işde. urda yüz ğada bi çam. tepeüstünde. sona tabi çam çoğalıyu. yüz çam oluyu yusufçamı derken. yusufçamı olup gidıyu.ha urda geliyi işde bu şeKilde. çetelē de soyguncu çıkmış başkaları unlā. e şindi bu kōden de bi hafiye bulmuşlā. hana siziñ nası birda kültür almiye geldiniz gibi birda kimi zengin āltın var para var bunlālan ortak olmuşlā. bu bizim kōdeki hafiye bizlen berabā duruyu. öbürkünlēlē bālantı kuruyu bunları söylüyü bu şekilde. hā bazı çetelēden eziyet yemiş bu vatandaşlar. aKsilik yapanlara etmişlē.

Konuşanlar : A) Ramazan Gergin (65)

: B) Veli Dönmez (61)

: C) Mehmet Dayı (62)

: D) Hakkı Kobak (60)

Derleme yeri : Yusufçamı Köyü

Derleme tarihi ve saati : 22.11.2022 / 14.38

Konu : Köy Seyirlik Oyunları (Bebek oyunu, Deve oyunu, Çift sürme oyunu, Kız kaçırmaya oyunu, Bezirgan oyunu, Bağa oyunu).

A) vādı da. şindi bu telifan vā ya. şindi bırda oyun vā eyvence vā bu telifan bakıp bakıp heP ellerinde. unlālā ilgileniyu. işde u işlē u esKi işlē ölüyu işde. şindi bebek oyunu da. bebelē de hamilelik başlā dōm yaptırılı undan sona oynameye başlā. şindi unuñ önce u şiyi oyunları zatı şunlā birē kaşıq bālyu şunlā eli gölu. şunlara da bālyu unu da yazmayla şilen gözel giyindiriyu. yazması. aynı bebek gibi oluyu. bunlā kaşıq bālyō bunu yaPmiş oyun. şindi bunu içine sarıyölā bunu önce çekişiyu. bu bebelē burda. bureye oyun yirinde meydanda oyun kurulmuş ya. ure herkes bakā oyun kurulmuş dēy canım işde doktur ebeyi çārā. doktur işde biri geli ure. benim hanım dōm yaPcek. biraz ğaba gonusur u da. işde dōm yaPcek. şı buranın ebesi nerde? ebesi getirilē undan sona yatırılā ebe gelir. undan sona bebek vā biraz zor olcek. e bunu şisi biraz para istē şunudur bunudur.

B) tabi bu işi yapanlā bi ekip. bu işi bilenlē yani. una göre yol yordam konuşma. oyun kuruluyu.

C) cazgırı vā. tiyatro gibi oyun kuruluyu. tabi tabi. işde burda kōde ebe yok. benim hanım yoldan gelividi dōm yaPcek. unu yatırılā ureye. undan sona işde urdan bi ikip ses veri.

B) açılın urdan diye.

A) undan sona çocuklā bir_iki oynā.

B) undan sona yatıvrı çocuk. undan sona hasta vā bu okuncek.

A) undan sona hoca da işde bi iki mani söylē. ē işde filen ā,adan bilmem ni ğaç para istē?

B) umā. beklē.

C) vallā manilēden ğoca mēmed dayı çok yapādıñ. hasan dayı yapādıñ da. ğoca mēmed dayı söyledirlēdin ya. ana ğırın davşanı. bugün cuma akşamı. ğalk ğoca deve ğalk. bütün ālem seni ğınadı derdi.

A) sonra işde cazgır çıkā işde. bi hoca çārırlā.

B) oķu üfle una.

A) hoca oķur bi kerede. undan sona çocuklā yavaş yavaş düzelir. biraz işi bilmek lazım tabi. ama bunlā ekip olarak toPlanī. çocuklā ure şunun arasına soķulur. bunlā ekip yā. ğoroculā cazgırlā. mesela bunlā toPlanırlā urdaki hasılatı kendi aralānda pay ederlē. veyavıt da dē urdan bi hıraz alırlā. burdan bi kasa lokum alırlā. u ğünkü şilere ğöre. kendi aralānda u dūn pittikten sonra eyvence pittikten sonra kendi aralānda yırlē içerlē. mesele bu.

C) tōm ekerlē. çif sürelē. otramada eyvence yā. pulluķ taķarlādı.

B) dūnlēde işde kına gicesi yapıliyū işde būsürü eyvence yapıliyū yā çalgılarla. o zaman öle çalgılar yok. davul zurna vā sadece. oturma ķurulur ateş yakılır. undan sona bu oyunculā ğündüzden zate tertiplenmişlēdir. dūvūn sahibini söylerlē biz böyle böyle şunu yapcīz. dūn sahibinden de beklentileri vādır zate. o beklentiler çerçevesinde onlā kendi ekipleri vādır. ekibi haberleşdirir haber iletir. unlā toPlanırlā u işi biz ni yapcīz işde orta oyunu olaraķtan. işde çocuk oyunu. öteki siz ni yapceniz unlā deve oyunu yapcīk. öteki yā ben tōm ekcim çif sürcim bırdan falan. sırasına bunları ğari çıkarırlā meydana. bırdı ateş çalar. vatandaş eTrafında toPludur. davıllar zurnalar çalar unları kendine ğöre işde ekipler deveyi oynatır. çıkarı urdan deve ilerden beri gelir urda. ölmüş hayvanların ķafasından yapıyölā dē mi? ķafasından yapıyulādı böyle. una una ğöre iP taķmışlā böyle. çinesini böyle oynatıyū gine baķ.

A) yiyecek seni ğaç.

B) ğözlerine ayna taķıyulardı. böyle u kıllarını falan yapıyülādı u devenin boynundaki kılları işde. onun arkısında bi adam var. u āvacın ucunda u. oyuna ğöre bilmem ni davul çalar zurna da una ğöre oynarlar moynarlar. bi yatıverilē. ohō deve

işde öldü öldü öldü. işde bakam n'apçin? işde bunu şiy yapsın falan u okusunu da yapar. deve işde yavaş yavaş canlanır manlanır.

A) u okumak ta şi toPlamak yani. hasılat.

B) tabi hasılat toPlamak u dūn sahibinden. u urdaki zengin avarlardan. işde falandan hakkıdan elli lere umā. undan sona hakkı gelir una deveyi elli lere ğor āzına viri.

A) dūn sahiplēnin akrabālānı hepsini yoklā. u zaten gözetlē öyle durā u.

B) u zate gözetlerlē. unları biliylā unlā. unlādan bahşış alırlā yani. çiF sürme normel bi saban pulluk bişi getiriyu. iki tanesi insanlādan iki tanesi boyunduruk hana hayvınlara takılmış oldu,u boyunduruk vādır. boyundur taĥarlā. urdaki hayvan olanlā insandır. unlā zorlalā sürē öte taraftaki biçen pullūn sapını tutā. elinde bi tane üvendere vādır. üvendere dēh bakam bilmem ni. urda sürme dēl de oyun çıkattırma ya bu. unu cannadırlādı yani.

A) oyun yeri daralıyu yani. oyun yiri daraldı zaman şindi dey urdan biri ağa gibi eline göca tespi alır gelir. ē işde biranın mıhdarı nerde? biz bırda bī şi ekçiz ayfan ikçiz. bırda bi yir.

B) kiralamak istıyız.

A) işde ğaç para? undan sona unu ekip unu çāriyu. u oyuncu ekip hazır unlā. işde bırdan urası. u daştan bu baştan.

B) u ā,açtan sona. ha eveT eveT.

A) undan sona unlā urda beKliylā. bu işde insanlān hayvan yirine de giriyodu ya insan. bu sabanlan gelirlē. öbürkü de biraz saman alır. şu oyun yiri de daralmıştır ya. unu attırı ğişilere.

B) daralmıştır. milletin üstüne saman şaçā. milletin üstüne saçā biraz oyun alanını açā.

A) şindi samanı attı,ı büyüklēden bir—iki dolaşdı mı tamam unu işi ekimi bitti. bu sene ayfan ekdilē ya unun çapası lazım. undan sona erkeklēden bayan giyimi

giydirilē. unlā gelirlē. unlara da yövmiye lazım. unlā işde mani söylē. söylē urda çaPa ğazarlā yan yana. tabı unlān başı örtülü kimse tanımaz. bezleri vā. işde u diĸĸatını çekiyo. tanınmaz ya. işde bu filanciye benziyo. unlā yan yana manilē söylerlē işde.

B) başġa bi tenesi gelir urdan. uradaĸı bayanlān birini kaçırcektir. ġız kaçırcek ya. ġızı kaçırcek urdan. gelir urdan ġızın bi tenesini tutā götürü. çırıveri.

A) şindi candarmeye gidiyo şikayete. benim ġız ġaşdı diye bōle. ama bunlā sesli şilē. benim ġız ġaşdı diye. undan sona hemen candāma gelir tüfekli. u da şiy oyunculādan. undan sona candarma gelir ġızı bulurlā gelirlē. undan sona olanı getirilē. undan sona bi masa ĸurā. tenike vā yā bizim şindi bu yē tenikeleri şu tenike gibi. undan sona kātıp gelir. e işde u ġonuşuyo. sen bunu işde goñüllü mü işde öle mi olduñ. veyavT da sevmiyu bi aĸsiliK çıkıyo. her dūn bir olmuyu tabi. bu seFer işde sene şiyine işde u da arada vuruyu yazıyo. işde ni ġurban zorlan ġaçırdı için bunun idam kararına karar virilmiştir. idam kararına. idam sehbası ĸurulur. üç āvacın üstüne bālarlā idam sehbası ĸurulū. e undan sona tabi olan tarafına ġalan idamdan kurtulū u başġa mesele. bōle bōle her şide bi devişik şiy.

B) dēvişik dēvişik oyunlā ġuruluyo. vatandaşı u şeKilde eylendirme.

A) renk katma. e şindi bunla ikimiz küs bi tene olayı urda barıştırmeye çalışır. kimi goñüllü olur. urda ġızlā çaPa ġazāken ... ġızı alır ġaçā. undan sonla ġızlan babası candāmaya şikātçi oluyo. undan sona urdan arĸı tüfek iki tene çumak bālamışlā. iPin aşşāsına takmış. candāmalā gelir u ġızı arar. unların yiri belli zaten. unları alırlā gelirlē. undan sona mahkeme ġurulsun u oyun işde. sāt on ikiye ġıda oynunnānan. orta yirde büyük ateş yakılırdı. otrama diye. şindi bu lamba yok zate. u ateşle bu meydan ġompile aydınlanıyo. u şeKilde.

B) şindi işde bitti işde. çalgıcılā vā. basit işde.

A) hakim kalemi ġırāsa idam kararı virilmiştir. undan sona zate birda biraz herkez ġadındır erkektir oynuyu yā. u oyunlā Pittikten sona undan sona biri çıĸa gelir başına bi sarıK dolamış. ēy ahali burdaĸınlā ġiTsin uyĸudaĸınlā gelsin dā türlü oyunlāmız var. undan sona bi gider. millet birda beklē. gelen giden yok. sāt

on_ikiye gelir. ama urdan gelecek yā. çünkü nası telezyonda vatandaşın biyendi_v i dizi gibi u diKkatli şeKilde.

B) en son yirmi otuz sene filan önceydi.

A) seKsen yılında falan oluyudu.

D) birinde hocam. hinci bōle tiknilē vādı ya hamır tikneleri unları geymişlē bōle... bā_a olarak. kaplumbā yani anla. ē no_vutları yiyolā bā_valā. birisi tikmeyi bi te'goyuvidi no_vutları yime diye. düşmedi hinci tikne bōle sırtında ya bālı ya tikne yani bā_a şeKlinde. u nohutları yimesin diye tekniyi bi çevirdi altında insan vā tabi. suyu bi doldurdulā. yōrrü. öteki suyu ıslanan gidiyu ğari urdan. yav iski şilē bitti artık bitti.

A) şimdi bezirgan yani şilē seyyar satıcılā vādı ya hayvan alıyu şu bu basma satıyu. şimdi bunu da basma satıyu ama üzerindeki elbiseleri soyuncen. öledi yā. ğış oluyudu yaz oluyudu. undan sona biz basma satcēz işde hanımlā Teyzelē dirkañ. undan sona çuvalı silkiveri şiyi undan sona ğaşçek yir aralā. yav bağ seni kimseye göstermiciz ya çuvala giriye bunlā bilinmez. bunlā bilmiye una. eTirafi çevirili işde biz seni çuvaldan çıkarmıcez. oyunun kuralı bōle. zate unu seni çekmek için getirilē.

D) çuvalın içine girēsen urda ni olcē_v i belli ōlmaz.

A) şimdi keçe dōkcēz. keçe dō'mek de yunarlamayla oluydu. sulan oluydu.

B) su dePçen dōkçen su dePcen dōkçen. yuvarlacen.

A) şimdi bunu bilmeyen kişileri yatırılā buna. çuval sarmışlē biz keçe dōkçez. urdan. işde ōle yuvarla gedēken getiri geli bi tinike suyu dōkē üsTüne undan sona da u ğaççik mesela. çuval açılıveriyu gidiyu.

B) yav işde çoluk çocuk ğari ğızan herkes bē'lerdiñ ya urda canım. u soğukta kış günde olurduñ ya. şimdi dūnlē baharın oluydu ekseriyetle. yazın oluydu. u zaman kışın olurdu dūnlē. yazın nası dūn yaPçin? herkes işde. mümkün de_v il.

9. Metin

Konuşanlar : A) Ali Dalgıç (86)

: B) Muhammed Duman (50)

Derleme yeri : Küçük Dağ Dere Köyü

Derleme tarihi ve saati : 23.11.2022 / 09.11

Konu : Köy tarihi, Ümmüm Türküsü hakkında,
Gencali adı.

Köy tarihi

A) hoş gēdiniz. ortaasyadan gēmedik mi biz? neslimiz ortaasyadan gēme. çin mesēla türkiye urdan gēmā. siz çöcum bunu kendiniz bilisiniz tahsillisiniz asis. bu kō esKiden demyānmiş. şimdi küçük dā dere. esKiden bizim kōvümün yirleşim yiri bizim sulalā. dedelē sulalası. esaz bu kōvün yirlisi dedelē. hā. ğaradeñizden gēmiş. antalyeden bilmeñ nīden gēmiş. mōmed zāti. ğızıñ ben namazı ğıldıktan sonra yatiyidum ben dē.

Ümmüm Türküsü hakkında

A)gördesden koreli_vē geliyo biri cipli. ālli āllilēde mi ya u? yō atmış doğuzlādan evelā. ha u da derede köprülē yok. bi dādan ciplēn geçēken bu tēzem hanım da ē şı urdan yayan geşmişlē. hanım urdan kōve düşmüş. ē ışıklān alanda ölüsünü buldulā. hanımcāzın urdan bo_vāzında āltın çokmuş. altınlā derede ğitmiş suda. altınları bulamadılā ğayi. kendini u üşüklā deymenin başında buldulā ğayi.

B) işde türküyē urdan mı aldılā unlā?

A) u türkü ışıkların türküsü.

B) ama akmes çayları nereye ğoydun ümmümü?

A) ha işTe u.

B) u da işTe ışıklara virilmiş. neye verildi? mesela birda düşmüş urda bulunmuş.

A) akmes çayları nireye goydun ümmümü. ama u bizim köye dñe geliyo. u ğarabacẽk mēmed ğara mēmed yā. u dñe geliyomuş unlā. öldü unlā.

Gencali adı

A) hinci git ışıklā ali dalgış di bilmezlē. ama genc_ali tamam. git yūre_vile ali dalgıcı bilmezlē. sındırğının hanķı köyünü gezsens. ama yaşım seksenāltı. allaha çok şükür. sekiz yaşında bana bırağdıılā genc_aliyi. sekiz yaşında seKsen bilmem ni kaç hala genc_ali. şindi ğızım bağ. ğaragürde çalışıyodum bağ ğaragürde. ğaragürü bilisin. urda tütün tiğöz biz. urda bi genc_ali vādı öldü. geçen sine öldü u. sındırğıda iki genc_alidik biz. bi genc_ali dē vā unu bilmessin. ğaradeñizden gelmä unlā. u ğatışmış allah korusun. ğatil ğatil yani. ezubineşşā allah korusun. benim olan şēde. istanbulda bayındırlık bağanlinda duruyu benim olan hinci. bi tek ölüm vā. urda torunum vā. istanbul ünivestisini Pitirdi. ğızım vā istanbul bitirdi başhekim. ölüm vā torunum şēde kütahyadan ünivesitede. ērol kaç yaşında be atmış yidi dōmlu? sor bağam kaç yaşına geliyu? ālli beş. üç yaşında torunum vā. ve bahāsılı hā genc_ali nēden geliyo bilōmuñ? ğaragürde tütün tiğöz. amēleyiz. amāla. urde bütün millet genc_ali genc_ali anıyōlā bāruşulā. aldı bizim kōde ayşı denilen bi kadın. öldü allah rahmet iTsin. selçiklidi. ağhiser selçiklidi urda ğondu. urda bene sırtımı şōle bi siyazladı. bizim genc_ali işde bu didi. ūdan bi ğaldı genc_ali. yidi sekiz yaşlādaken u zamannan beri devam ediyu işte. u son ölesiye devam. yo yo. bene hinci mōmed genc_ali dirlē. ōle ādet bōlemiş. unun için severlē.

Konuşan : Mehmet Özcan (74)

Derleme yeri : Küçük Dağ Dere Köyü

Derleme tarihi ve saati : 23.11.2022 / 10.42

Konu : Semercilik.

bunlā bēgir dirlē. bēgire olur bunlā. bēgir dirlē bōle bōle işTe. aynı aynı aynı hePsi aynı. bıñlā yeni. bıñlā eski yāni sālām oldi_vēnden de_vıştırmelik. efendim? atmış yediden beri yapıyum. çünkü āvlēnmedidim ben çırağtım u sene baharñ dñn ittik. ha inişTe vādır bizim. dePrem māllesinde. undan. hem ustamız olur hem iniştem olur. kendi kardeşi de vādıñ unun. biz ikimizi yitiştirdi yāni. kayırmadı. bir de kendi kardişi olarak. o zaman iş için iş çokTu. iş çokTu. boyası yā boyöz biz. kendimiz

boyarız biz unnarı. boya una göre bi kпта suya katarız. kaysnadırız boyarız. bunlā ip
çamaşır iPi yani. tabi bunlā. buna goca dērekten geçē. siyah kıl ipi keçiden olur.
aslında undan olması ilazım. şimdi ōle unu bulamadē_venden bunu laylon ipini şī
yapıyosun yāni. bu laylondandır bu. arkasına burasına pāldın olur. burda da bunu
tutmak için kolan olarak merkibin kārın āltından bālanır. kolan mesela bi kayışı
göz_önüne al. deriden yapālā unu. unu biz hazır olarak. saraçlarda bulunur u
mesela. unnarı alınıp şī oluyu. dā yini ādım bir_iki ay oldu işTe. yok yok yok. deñir
denilen bir dene bişī yoktur bunda. bir tek şu vā. şunlā çividir. çivilēden bu ā_vaşlā
tutturulur yāni. bunlā bōle biribirine geçiktir canım. una göre vā demir vā. ī demiri
derlē. ī demiri. olur da en ēlverişli bu çīnār ā_vacıdır. bundan olur yani. hayır ben
kendim ōretmedim. zatı sürüm yok yani. şimdi sürüm yok. her tarafta yok. evet evet
sen getdiñ. beni āşmış āşmış yok. ben de namaza giTtēdiñ. çeketin cebine sokmuşum
telefonu. ben de hayvınlāda inek sāmadađım. buriye bu dayanır bōlece kaktırılır. bu
buña yirleşir. bāldız dirlē buña. yav bilmiyum ben hazır aldım. inişTeden vimiş
olabilir yani. bunu dōküyōlā urasını bilmiyum ben tabi şimdi. māzeme vā. buñlā da
çırak diyerekten geçē. bu da işTe ā_vaçları bālarkana vurulū. bu ā_vaçlā sıkışması için
una yarā. çuvaldız. bu iPlen de bālanır yani sıkıştırılır. olay bu. tāmir semeri bu yiñisi
dīl. bu şimdi sazlā uzun olur.bi bibuçurk metre olur . uriye unun şisine kışalēnē göre
unları kesēsın. bundan elinden dōşēsın. bu una yarā yani. bākeser. bu da makas.
bunları naķış yaPmak için ōle şē olur yani. bunları naķış yapāsın. bōlece mesela.
burdan kesēsın ureye asılırsın. bōlece naķış yaPmış olūsun. çivileri vā. bunlā tabi
çırak di_verekten geçē. bunlā tabi çoktu. kullanmadē_venden kayboluyu. ben bunları
filen keçe çekēken burları gerdiriyum da u işe yarıyu yani. esahında çırak didikleri
buñnādır. buñnā çırak deyerekten geçē. keçe dē bi deri çekēkene buñnarı gerdirilir.
buñnā sabit durā. ona göre tikēsın. olay bu.

10. Metin

Konuşanlar : A) Ümmü Eraslan (69)

: B) Ayfer Eraslan (51)

Derleme yeri : Yaylabayır Köyü

Derleme tarihi ve saati : 23.11.2022 / 12.48

Konu : Geleneksel kıyafetler, Eski düğün adetleri.

Geleneksel kıyafetler

B) üç etek burda kumaş dēriz biz unu. peşkir oluyu arkası kuşak. şē ni diyōlā gümüş kuşak diyolā. bōle şöyle çay tabāı gibi. esgiden gümüştēn oluyomuşmuş. bōle bi bālamak için. bırda bişī iki tane bōle. kümüştēn gümüş. üstüne çeket bōle kısa çeket. bolka diyōlā bōle çeket. altında dokuma paça don diriz. üstü mesela şu dize kadar şurası kırmızılı siyahlı şē olur. getirem istēseniz de. var.

A) dūnlēde biz unu kendi zamanımızda heP giyōduk biz unu. giyiniyodu benim evlēndim zamannarı. sonra gelinlē çıkınca ğakdı. üç etek giyōduk unları giyōduk. önümüze peşkir. miselā dokumadan peşkirlēmiz oluyoduñ unnarı dokuyoduñ.

B) bolka didēvi bu.

A) üstüne bu giyiniyōdu. unu da giyeriz. biz dokumazdık da unnarı dokuyenimiz annelēmiz ebelēmiz dokādıñ. bi de gönleklē oluyu bizim yakışlı. bōle fistan gibi. unlān arķılānı gömleklēn yakışını yapālādıñ.

B) şu etek kısımları işlemeli olurdu unlān. yakış dirlē eskiden. yakışa yañkış dirlēdiñ. şu bu kumaşı uzun kollu alta geymek için. biz gömlek didēvin ātlet yirine unu giyiyōlādı. u da aynı bu kumaştān dokuma. křem renkten. pamuk ipi.

A) unu ĩgriyōlāmıř annelēmiz ebelē. çıkırıkta ĩgriyōlā. undan sona unu ğaleme sarıyolā uzadıyōlā çözüōlā. işlikte bōle dokuyolā ğızım. pulları parla diriz şılaķ işde. buna yeşil diyoğ. gelin olan geyōduñ bunnarı ğēlin olan. mesila bu ğumaş olur çetikten bizim. bōle u ğumaşı üstüne don giyēdik bōle. ğēlinlē giyiyō ğızım.

B) kızlar de_vil de gelin olduktan sonra gēlinle giyēmiş. evet bunu yaşlılā giyēdi.

A) arpa oyası diyoz. esgiden şēden arpalān sapından unu örēdik oya yapādık. şindi şēleri oluyu unun bōle büyük çarşılāda satılıyu laylondan. biz unu do_vāl şēlerden örüyoduk. ıslatıyolā unu. urdan yarıyoñ. dürüyolā.ē iyi gızım. yakıştı yakıştı. maşşallā. yā bınları sāk.. yok. üç_etenkleri felen saklıyoz. könlekleri donları saklıyoz. hē kurdele. da_kılıyō da_kılıyō. dūnlēde Ta_kılıyō. arpa sapından u ni yapañ yapā unu da. una döndü una döndü. ötekini yaPmıyolā. ötekini uvraştırıyo diye yapmōlā artık. arPadan yapan olmuyō. olanlara da atılıyō. müseFirlere gēlinlere heP atıyōlā. ediyu devam ediyō. akrabalara veriliyo. boşunakinleri şēlere atıyōlā unlā. hic_ōmadı dimesinlē gibi unlā da unlara atıyolā oyasızları. unlā ceyizlēden de benim ceyizden mesela gelinin ceyizinden ōle gāmece unlā. bundan yapmıyōlā esas arpa sapından hincik yapmıyōlā. zahmetli.

Eski düğün adetleri

A) bi de kaç aKṛāban vāsa sabahleyin ellēni öPmē gidēdik. evden eve evden eve. gelin sabāsi gün. u çok ayıbıma gidediñ bēm. bizim zamanda vādı. aKṛıbalā merkep bura kaş merkep vasa bura merkep doluduñ. oduna gidiyōlā. yemek pişiriyolā. yūfka biz bilōndur yūfkeyi dēmi? yūkadan bōrek yapālādıñ. yemē_vı gēlin bir eveliden işde gēlinin çıkçē_vı gün. sepi gün. ceyizi ser.. bütün kōlü sepiyodu. evin dışına dizelēdiñ. yokduñ önceden yokduñ. fıstan tikēdik fıstan. unnarı asādık çeket asılırlardıñ. bi de gēlin hūsentiden indi mi kaç aKṛaba giyinmē gelēdiñ fıstannarı. giyelēdiñ. hā yiñi. yokduñ eskiden. fakirlik vādıñ anam yokduñ. gızım bizim zamanımızda fakirdiñ insanlā. ilişberlik vādıñ ama para yokduñ. şindi u gıda para gördülē. aylıK da vā millette. bizim zamanımızda aylıK bile yokduñ. oluyo kına gicesi yapōlā. ceyizden sona. bi de erkek gēmezdiñ. kadınlā bōle evde kına söylē.. kṛadeniz coşkunu neyde ney... şinci bōle çanağ çalālādıñ. bōle Fura Fura bōle. kṛadeñiz ārlıyor emdatlı ağam parlıyor neyde ney. bōle kına sölēlēdiñ. undan sona kına u_gan dāvıldı mı oynamā başlālādıñ. kadınlā kendi arasında. u gēlin olcek kız gelēdiñ bōle. biyaz bürüdüñ şē gara giyēdin. insanlā arasında bōle büzülēdiñ. sapaş_şaçma şēler çokduñ bizim zamanda. bōrek şu bu oluyuduñ. olanlara mesela gelen müseFirlere birē bōrek Pekmez gatalādıñ üstüne. devamlı bōrek pişirilēdiñ. ekme_vı içine irendelēdiñ. yāla kavruduñ. ekmek gavruluyu yāla. arasına unu

sepēlēdiñ. yok oçahta közde pişiridiñ. peKmezlē gelen yirdiñ giden yirdiñ. olanlā Taşatçası dirlē. istemē gelirlēdiñ. u gün misela dolaşen gēlinden ğocasınıñdan ürşet alıyolā helva alıyolā. u bōrekle ğari u deliganlılā yiyō unnarı. bōreklēn helvadan yiyolādı. yüz bōrek pişirmişlēdir benim düvünde. u da çanaqlā. benim ābeymin dünü oldu. kırk elli dūncü geldi. bi dana kesdi babam. dananın eti yeTmedi. yengeme iki tane tā ğoyun kesdi. ōle hana hePsi bōrekle savmıyolādıñ. gelirli olanlā mesela şēleri olanlā helva basolādıñ et kesiyolādıñ. bütcesi olmiyenlē bōre’len savuruduñ. ğarman. ırmik helvası oluyoduñ. un helvası olmuyoduñ. unu benim ğayınvalidem çok yapādıñ saçta helvasını yapādıñ. unu kıpkırmızı yapādıñ. yapıyoduğ yapıyoduğ. saçta. hir sene çi.. gidēdik bōle. mesela u zaman evlē taştıñ. topraklıdıñ bōle meton deṽildiñ bōle. unun üstüne bōle çarşafıara bōle beyaz çarşafıan içine unu çıkadıktan keri bembeyaz serēdik. pēnir dilimi gibi unu ufalā unu herkes helva yapādıñ. bılamac_aşı diriz biz undan yapādıñ. oturma ğuralādıñ buriye bu meydaña şurē. u çıraları yaķalādıñ şē edelēdiñ. hanik yapalādıñ bōle şēden çıkırıķları döndürürlēdiñ. en çok benim babam eydelēdiñ. çıkırī döndürēdiñ. ğürbe ğoyādıñ ğürbenin üstüne. ben bir ğız gördüm samsunda samsunda samsūn. bu ğürbenin içine ğirsin de dāṽalsın. şap şap şap ğürbeye vurādıñ. bōle hanik yapalādıñ. at yapalādıñ bōle altına ğuyluk yapalādın altına ocak derlēdiñ. unun ortasında ğoştururlādıñ hanik çıkarılādıñ. şinlik edelēdiñ. eylence yapālādıñ.

11. Metin

Konuşan : Ayşe Emir (60)

Derleme yeri : Büyük Dağ Dere Köyü

Derleme tarihi ve saati : 23.11.2022 / 15.08

Konu : Peynir yapımı, Yağmur duası, Dokumacılık.

Peynir yapımı

sō,uk be'liyoruñ ğızım. siccānan maya atōñ içine ğarıştırıyōñ. u tutunca sulanınca ğuyoñ bastırıyon unu. suyu geçince. undasaña duzlayıP goyōñ gine yirine. kesiyōn. beze ğuyoñ tabi bi tülbente ğuyōñ. unu üstünde bastırōn. duzlayıP bi liğene ğuyōñ. ğuruyince alıP şisine ğuyōñ. dolaba ğuyōñ unu önden sona alıP. kendimize ğada. hē fazla olūsa satōz da ama ōmadı mı kendimize ğalō. keçilē kırkılmō ğızım keçi. ōle pēnirinden sūtünden.

Yağmur duası

yāmur bezdirmesi itçek insan dē urdan un bulamadı insanlā. ittilē gine de. işde diyoñ ya kimse bulamadılā yaPcek. millet zētine gidō. yāmur yāmadı bu zamana ğada yāmur yāmadı. yoktuñ. sürō karşılıklı bi dē yapōlā. üş gün geşdi mi bi hafta bi dē yapōlā aynısını. yol çatısında. ōle çatılān önde yolun āzına. millet de geçene gidene vimek için. esgiden çıkılırdı. gine yapmışlā gine yapmışlā bu sene. asma gömēlēdiñ. gēlin yeni gelin süpürgesini çıkarı gömēlēdin. benim süpürge gömdülē. hā benim çalmışlā evden ben gömeden. hā dua ediliyō.

Dokumacılık

esgiden ğaval vādīñ da undan sona yācıbedir oluduñ. büyük ev dolusu. demirci halısı u. sıyırdım hesabı olur u. yövmiyelēn. iki üş kişi bi halıyı dokurduk sıyırdım hesabı. bi sıyırdım bi sırada olurduñ bi sıyırdım derlēdiñ una. halıcılā gelē de dokuTurduñ. işte sıra doḡuyuveridin. çoğunda vādı esKiden. insan olan evlēde vādīñ. ışıḡ yoktuñ ğızım lambalālā doḡurduk gice. doḡunurduñ. satılıyoduñ unlā. başka bişi yokduñ. yācıbedir halılān iPlēni kendimiz boyōduḡ ğızımız. boyādıḡ iPlen çöplen. murt undan sona şe boş yaprā. her rengin kendine göre bi şeşi vādı. ēğirinlē de vādı

hayvanları olan kendi eğiridin. halı yok ğalı. undan sona düvün salonunda doğudulā
şı şirket kaş kişiyen. para ōsa. emek çok. ōdemō ōdemō şisini. karşılēni āsa herif
doğur. genşlē de okuyō heP ğızım.

Konuşan : Abdullah Emir (73)

Derleme yeri : Büyük Dağ Dere Köyü

Derleme tarihi ve saati : 23.11.2022 / 15.30

Konu : Serbest konulu.

eskiden tütün ekēdik. şimdi turşuluK salatalıK ekiyoz şimdi. domatis yicēmiz
ğada. dere vā işte bi gölet ōsa. biriken su vā emme. yaylabayırdan gēliken köprüden
geşçen u su. hayvancılık yapōlā iki üç herkesi bi inēvi şisi olur. bi iki keçidir
ğoyundur. ōle ediyuz yāni. in_ iyi şimdi bi kişin ōcek çünkü yim üçyüz lire bi yim.
dördyüz lire yim. yapōz da bi kendi yicīmizi yapōz ğalan. kendimiz yaparlā satarlā
yāni. bereñara mesela bi eme'li mayışınlan geçinilcek yanı yok. biz ben kōde
yaşıyoñ. eme'liyin iyi ben geçinōn. tarlam vā taKlam vā. unu bunu yapōz idare edōz.
amma şehirde çok zor. eski ad büyük demyan. küçük demyan. şinci dā dere olarak
geçō. esgiden demyanı kebir demyanı seir olarak ōle bunlā geçōmuşmuş. ben askerde
mesela yeTmişte alay komutanı odasında birifık vādı. ōle urda heP kŭlen adı harita
büyük urda aynı kebir diye geçiyo yāni.

12. Metin

Konuşan : İsmail Demircan (70)

Derleme yeri : Emendere Köyü

Derleme tarihi ve saati : 24.11.2022 / 08.57

Konu : Köyün geçimi, Demircilik.

Köyün geçimi

çay ğatem ğıza. yā nōluyu işte bizim bırda alan buyday eken olusa oluyu. bahçalāda meyva vā. yāni ama bizde ğuvvatlı bi arazı ove olmadevēnden yani domatızı biberdi yā fasülledir. yā her kim ne bulusa bahçeye ekiyuz yicēmiz ğada. yav satım yapçek ni ğada yāni arazi yok. ya hana bizim şindi ovada ōsa adam. mesila beş dönüm on dönüm yirmi dönüm olcek biber ekiyu. būday da aynı. bizim burlā sāten kırsal kesim. ya būday ek saten ğubre atmadıktan sona mümkünü yok alamassın. zaten onun için adam hic ōmasa ekmēvem bari diyu yav yok yā bide ğurak. sulu yer ama bahçalā vā unu da ōle çok beş dönüm on dönüm su altında arazisi olan yok. yōk. hē kuru kuru. yicēvi ğada. hayvancılık da bitti. şimdi eskiden vādı. ben yirmi sene otuz sene sūTçölük yaPtım. bi buçuk iki tona ğada sūt toPladık biz bırda. şimdi seKsen kilo sūt vā kōde. ōle olan ōsa unu da alırlā. sūt firmalara sūt veriydik. ūlkere veriydik bi de şe bazen gaysüde veriydik. bi de gelenbede bi mandıra vādı ureye vēdik. en son ūlkere vēdik. ha biz şimdi tank ğoyölā bura toPlamak için. mesela soğutuyu sūt ōle gidiyu bırdan. ya balikessirden geliyudu. böyük hayvan. sūt ırkı. ya küçük de ğāmadı. önceden şu bayıra bizi bi sāldın mı keçiden ğoyundan geçilmiyodu. şimdi iki kişide ğoyun ğāldı. keçi hiç yok. hiç yok. yok. sürölē bitti. yaylacılık maylacık yok. PiTti. esgiden çalışan çokdu. şindiki genşlē de bi iş göstēcek olusun iki yüz elli min lere yōvmiye iki yüz bin lere bi adam bulamassın bi ğıyıda. yok. bizden aşşāda peK insan yok. deliganlı ben varım bırda. bak tarla bizim burda ışıklara ğada bizim bu ğıy. bırdan undan sona karşı tarafa hacatlı undan sona kertil aslandedeye ğada bizim mere. saha giniş. giniş ama ğullanan yok. mal için bitirim burası. her.. evet evet aynı ōle. şimdi zamanında şurda aşşā tarafta ğāve vādı. önceden bırda on iki ğāve vādı. işde bizim ğāvede bu ğada insanız işte bak. iki kişi geldi. didi abi didi sizin bırda arazilē nasıldır didi. nası Pişi soruyoñuz siz didim. yā

didi genennikle didi toprak nireye akıyu didi. hē didim tamam. evimizin şurda didim otuz dölüm yir vā. ben buraya tütün diktim didim. hazırlıyım urası her şeyi hazır didim son zaman didim bi yāmur yayıyo didim. zate āt tarafı kördere bizim didim. dükmenlēden sellē didim toPlanıyu didim. bizim tarlanın toPrāvı dereye iniyu didim. dere de alıp gidip ureye çaya atıyu didim. çaya. çay da alıP götürüyü didim baraja yığırıveriyu didim. ha işte biz bunu arıyoz didi. hā. buna didim n’aPmak lazım? mesela didim derelēn önüne ufaK ufaK set yapmak lazım. ē dōru didi barajın ömrü bitiyu didi. e şimdi bizim u arazilā zate boş gādı. eken yok. insan olmayınca yok. tabi. suy bol. bahçalā mahçalā da yapan yok. olanlā da iki biber batlıcan yetē bana u diyu.

Demircilik

vallā benim gençlik hayatımda deliganlılık hayatım öküz çaKmak at nallamak. hē u zaman tıraktör yoktu. ha bi bında vādı. yetmiş beşte. dimi hacı? bu kōde üç yūs hane dörd yüz hane herkezte öküz çifti vā. herkezde eşşek vā. biz demirciyüK bizden başka yok. he kōlü bizim işimizi görüyü emme biz de kōlünün işini görüyoruz. he emeceliK. hē ben yarın orā vādıdım mı çumānı orānı kapan orak tarlasına. hē gidēdiñ zaman ōledi. şimdi de diyu ki adam senden başka demirci mi yok diyu. para vā şimdi diyu. u zamannāda u yoktu. demiri ben gidiyım mesela akhiserden alıyıdım sındırgıda hordacilā oluyudu. unlādan alıyuduK. bōle nal. unnarı satanlā oluyudu. mesela nal. adam getiriyu öküz çifti çaKtırcem. öküz her gün çaKmıyu. diyuz ki ē cuma gün öküz çaKçız. ben n’aPıyun? perşembe gün aKşıma gıda nal hazırlıyun. hana mesela irili ufaKlı nallā. kimi dōrt deliKli olur kimi beş deliKli olur. mesela ben on çiftlik öküz on beş çiftliK hazırların malı. diriz ki yarın baK arkadaşlā öküz çaKılcek yarın öküzleri çaKçız. hā yarın halletçiz. yāni on beş yirmi sene babam vādı rahmetliK unla ikimiz. bizim dededen geliyu meslek. dede. ateşlē una kōrük dirlē. esgiden ğaynaK bōle yoktu. mesela demirleri ğaynatıyun bōle ama arasına bōle giderlē taPlalā vādı. satılırdı. unlādan alıyuduK biz. una göre ara yirine ğoyuyun. demir tam kıvamına gēdi mi u başlı zaten urda ğaynimeye bōle kōmürde. u zaman batırcēn ezcēn yaPuşdurcēn. çekiçlen balyozlan. tabi āvır. ōretmedim. siz didim okuyun didim ama kimi okudu kimi okumadı.

Konuşan

: Tahsin Kahveci (80)

Derleme yeri

: Emendere Köyü

Derleme tarihi ve saati : 24.11.2022 / 09.17

Konu : Bir anısı.

yā ōle oynıcek şē olmuyo. esgiden ğavġa yapādık biz. şuri camının arķasına yaķalādı. akşamleyin gece odunu ateşlēlēdi. ğadınlā çıkādı evlere şēlere bırda oynıyenleri seyrederdiñ. hopla zıpla oturmacen. sen kākçēn davulda oyuna ben ğākçēn. bi ğavġa. sen una ben una zopa. heh. şindi kinseyi kaldıramassın oyuna. vallā efe urda. oyun yirine ilk çıkdı mı. şindi bu karşıda benzinlikçi vādı rahmetliK benim sādıç. bizden büyük o. ona böyük deliganlılā vā daha. bizden onlā ön. şindi unlā ğākđı oyuna siz oturun ulan biz kākçēz. biz tā giriye tüşüyüz. ondan sona ğākđık. dōñdük dōñdük çevir harmandalı ölüm davulcu. çevirdi. şindi unlā diylē siz oturun biz oturam. borcu vā bu şē öldü yā una bişi yok. ne ğada ne ğada. ğara memedin babası. u da bayraķtar. bu hasan efenin düñünde. ya şindi bi tene çumaķ buldum bi tene çumaķ. oturun hadi. oturdulā. hemen ğākđım ben baķtım ocak yanıyu közü vā. elle tutçek yiri vā odunlān. hemen elimlen tutçek yiri āldım. bayraķtarın surī sırtına bi tene paTlattım. gözlēni bi dōktü boynuna. yaniyū. güldür güldür yanıyu ocak urda. adam bi dōruldu undan sona. dön len. şindi yok yok. oyun başında oyūn. sen mi oynacēñ ben mi oynacēñ. dūnde her dūnde bi kōlü candarma karakol boyluyoduñ u gün.

13. Metin

Konuşan : Mehmet Tekel (77)

Derleme yeri : Pürsünler Köyü

Derleme tarihi ve saati : 24.11.2022 / 10.01

Konu : Pürsünler adı ve köyün kuruluşu, Yaren Dede yatırı.

Pürsünler adı ve köyün kuruluşu

eyiyim çocüm. hâ evimiz burda buralıyım. benim gelin oluyu. muhtarın hanımı. ben annatıyem. bak ben hikaye bilirim. bi kūsüm nene vāmış bizde. bak şimdi nası tarıf ediyim? şu karşı çamlık var mı? sırt bōle görölüyō yā. bu minaranın āltında ğalıyu. şu tepenin āntında bizim kō urdamış. tamam mı? kūsüm nene yörüklerin lēderi. bu köyün lideri olur ya muhtarı gibi. uranın lēderi. bi ğar yāmış. sıvır göyun keçi varmış. ğalaba köy. ğırılmış geşmiş ölmüş yani. bırda da hatıplān evleri bi de şu helimelēn bubalān eviñ yanda memet dayının ēvi vardı. çıkmış uraya yola nene. bōle ğar. nēse. göyünü sıvır geçirmiş yāñi. öle bi ğar olmuş ki ā'lın durur. nene demiş kōlūleri toPlamış. ovaya incezi demiş ovaya. burayı göstēmiş. ilK evlerin kuruluşu hatıplān ēvleri. bi de u varmış. ilK defa. bıraya iniyōlar kūsüm olması lazımken pürsüller adı veriliyo. nenenin adı oluyu. hala dā ben yetmiş yedi yaşına ğirōm ēvlerin daşları bellidir urda yıkıqlā. ğaralā mezeri diyōlā yā. sen gittin mesēla da şilere u altılılā hala pürsüller diye urdan ğalıyo. tabi evlēn taşları nereye götürcek bunu? u zaman dıraktör yok. kamyon yok pişē yok. afedēsin ğağnı arabasınlan çekmişlē ev yaPmışlā. ğalkıp da iki kat üş kat dēvil de. hē yörüklēden ğonan vāsa uraya ğonaqlıyu. onun gibi. öle olmayalı pürsüller kuruluşu urdan. camimiz bin sekiz yūs seKsen ēki yılında ğurulmuş. ender çetin vā ya sındırgıda. bizim kōlū u. onun dedesi muhtarmış. daha önce toPraK örtölümüş bura. u muhdar olunca göçürdüyo burē. teKrar duvar yapıyo. yērlı kiremitten. kiremit yapıyo. cam yapıyolā. bizim kō nüfusu çok ğalabaydı. hattā şōle diyeñ yetmişTe hē gelin de bilir. kōmüzde ortaokul bile vādı.

Yaren Dede yatırı

bağ bi de yatır vā bırda bizim. yaren dede. türbe vā yukarda. bayrak vā bayrak urda. savaş zamanında. bunun da amcası oluyu. dedesinin ğardeşi. çalıyomuş burda ramazan gününde bam bam bam. bi ğıyıdan bi ğıyıye geziyomuş ama gören yoK. davulun sesini duyuyolā. amcasının dīlsiz allān hikmädi. zāle_eben vādı. dilsiz annatımıyu. bakarı davul duyuyu kimse yoK. kıldırımış ureye gidēmiş. savaş zamanında uraya yunanıstan. şurda yā türbe daşdan ama ya şindi beton filan dā. bozmuşlā ureye yimek ğoymuşlā. yimek ğuraķā ters geliyumuş. cesedin mezerin üzerinden yunanlā yimek pişirō asgere üç sene asger ğalmış burda. burda durdū_u zaman tā gölcüğü ğada görünür. dedenin tepesi deriz biz burē gölcü_e ğada görünür. burdan ibirler ovasına silah atıyomuş gevr. ni bileyim? bınlā yaşanmış burda. şurda bağğızım cami yaPdık. bāçamış. yunanıstan ğemiş gevr aç. yamacı dayının bahçası vāmış āmad dayın. patlıcan cī yeni mi lan? çāt ğı.. afidēsin salatalıK ğibiñiyumuş patlıcanları. bunun amcası ğinē. ibirler şe vādı. onun bubası ılıcalıya dimişlē bu ılıcalı dēl. hasaralanın kıplıcaları var. gevr gelmiş. çaltı turpanı nedi bilisin. turpan çalı çırpı kesilir ya. eyelemiş. ula bilmem ni yaPtımının gevruna turpannan geçirememmiş. minara daşının tepeSine çıkıyu. bi bakıyu ğara bulut ğibi asger. dönüvēmış geri ibiş dayı annatırdı bunu. anam anam diyu kırkmuş la. kescekti hani ya. ğalaba turpanna pitē mi bu? dönmüş ğemiş geri. yav unnā gevr damı. daşı oymuş gevr. yakın yakın. gevrulān lideri yatıyomuş urda. komutanları. amma ura ğazmışlā yā para aramışlā. cānım askere ğitçek urda dua yapılır. dedeyi gidilmez. hā zıyarata gidiyolā bazen dē. allahım bene çocuk vi. dede sene kendi kendine çocuk mu vicek? bōle. yoK_onlā batıl inaç. yatır yav.

14. Metin

Konuşanlar	: A) Halil K (68)
	: B) Kezban K (70)
Derleme yeri	: aygren Ky
Derleme tarihi ve saati	: 24.11.2022 / 11.31
Konu	: Geimleri.

A) bazen oluyu bugn h cuma dvl cuma gn ıkıyu bureye millet. pazar yap gibi bişi oluyu urda y. yabınldan gelen oluyu. biliyum annadım annadım biliyum. ne gnlden gelenl uraya pazar gn ureye toPlanıyul. yapıyul canım yapıyul. hayır bizde sulu tarım barajın itkisi yoK. onun sındırgı ovasına v itkisi. evet. bizim tabi bazen brdan oluyu barajdan su alıyuz. taşıma suy. taşıma suydan gendimiz gullanıyuz. domatis ovaya bizde brdan ekenl v. genşl saten ocuk olaraKtan burda ř ocuk v. okula giden. evet oKula giden ř ocuK v. u brkcle gen olaraK zaten hi yoK. gen Takımı biraş kişi v kyden.

B) g byrn yavırım g buyur. g yvrm. oturusunuz. h bizi de bulamassanız milt de kimse yoK. sade bizl gdik aldık yavırım aldık. yoK yavırım yoK kimse yoK. sen nirelisin? h aaısrK eyi dıştan dvl yavırım. niden?  gine burln toprna gmişin iyi.

A) bizde bi tene kendimizde inek v y burda hayvan olaraK da bi iki kişide v hayvan. ř kişide v. geimi..

B) yimveriyoz yimveriyoz ari.

A) yoK aylıK aylıK. ok mesela emeKli olan insanl v. aylıKlarınnan bia kişide v. ř yaPıyo işte. domatis gine ovada v. sındırgı ovasına gine domatis yapıyol. salalıK biber domatis yapıyol. h evet. brknce geim. bi diyem her yerde zate teK kişil v. şa yoarı le. oban ok seyreK.

15. Metin

Konuşan : Yaşar Demircan (75)

Derleme yeri : Kozlu Köyü

Derleme tarihi ve saati : 25.11.2022 / 12.30

Konu : Köy tarihi.

ā unu nerden bilcīm ben ya? duydum göçer olaraK göçmüş gēmiş. başKa bilmiyum. bunnar birī üçü berabē göçer esgiden toPlu olaraK geliyulādı ya çay ğıyılāndan. yā biri gēmişlē burē gonmuşlē. dimiş ki yav birisinde keçi sürüsü birisinde ğuğay sürüsü birisinde sıvr sürüsü. araştırmışlē güzel bizim için. biri de demiş karşı yalağır köyü çaltılıKtır. çaltı bilir misin çaltı? hā. ben dimiş bu ğırda çaltılıKda keçiye yayar çayda sularım. burası benim. u ureye geşmiş ikisi burda ğalmış. duyuyoz yani esgilēden başKa bişi yoK. sülaleleri hiş hişbişi yoK. bizim hocam bilir burda aşşāda mezer vā yirmi dönüm. vādır dēmi yirmi dönüm? aşşāki mezarlık mezerlē hişbişi belli dēl. ziyan zebil ömuş. āğaçlık çok eski çok eski. şap hastalığı diye öle duyduk yani. yāni ... bizim köye geçemiyin ben senin köye geçemiyim. o deymenlē vā ya şurda şeyde cüneyd deymeni. bayraK asılmış esgiden. esgiden bayrak yani siz bize geçmeyin biz size geçmiyem. bildiğin u ğünün bayraı nise kırmızı bez asmışlēdır. başka ni sınır. ā unu nerden bilcīz ğızım? çok eski. ō nēde biz beni annattıklarım elli senesinden ğalma. bunlē heP şeylē duyum. başka bişi yok. siz çay içtiniz? ā çete. şindi bu esgiden yunan asgeri bu köyü basınca köylülē heP dāva ğaçmış. ormanın içinde çeteden kōrkusundan. yol üstünde vurup geçiyulā yunanıstanlılē yunanlılē ğaçāken. ama dāva giremülē. niye giremülē? çeteden kōrkusuna. ormanda kıstırı bizi öldürü diye. düz yoldan neyi buldu? dığıt bığıt yapıp geçiyu. kōlülē yunan geliyu denildi mi dāva ğaçıyomuş. geldi tabi canım sındırgıda yunan asgerinin birliği vāmış.

Konuşan : A) İbrahim Öztürk (86)

: B) Yaşar Demircan (75)

Derleme yeri : Kozlu Köyü

Derleme tarihi ve saati : 25.11.2022 / 12.09

Konu : Köy ağaları.

A) aşā yukarı vārdı yāni. benim zamanımda bile vardı. birkaç tane vardı. ōle ā_va oluP da çok zenginlik dē_vil. hatırı sayılı kişiler. mēmed ā_va derlerdi unu bilmiyum ben baK. unun torunları vardı torunları vardı. mēmed ā_va dēynen bıranın tābi yērlisi. bütūn köyü idare eden kiři memed ā_va. ben görmedim yalnız benden evelidi u. efendim? vallā bēn ğulāklā peK fazla duymuyu da. gē řuri gē. şindi bak esgiden. ben řurī otu_rem. burda ni vādı? tarlası toķası bol olan ā_valā memed ā_valā vādı. başka? bi dā vādı nē u? ben seKsenātı yaşındayin undan başķası vādı. hatırı sözü ge_çen kiři vādı da u teKdi yalnız. teKmiş yani ben bilmiyum bak. benden eveli ğēmiř geşmiş. mēmed ā_va bıranın yirlisi diniliyodu yani. bak şindi bırda kendine ğöre ramazan āyan vā. o da zenginlik bakımından bayā bi ilerdedi. iřde onlā vādı. kü_çük □acı vardı. onlā dā sona ama ... sona. mēmed ā_va köyü idare eden. mesela parasızlıKtan şundan mundan kurtaran. ekin olmayene ekin veren. bōle bi adamdı. kōlü de unun işini ğörümüş. bedava yoK. karşılıKlı. imece usulu _çalışıyo undan sōñni ihtiya_cın vā būdāy ihtiya_cım vā. para ihtiya_cım vā unu da karşılar. bōle biri. hayvanları da vāmiřtır. u zaman kō_vün sı_vırmacı vardı. sı_vırlā heP bi sı_vırmacın başında toPlanır . şindiki gibi dē_vil yani. yā köyün hayvanlarını ğüden adam. yūs hāñe vāsa yūs tane sı_vır vādı o zaman. ğız biliyu. u adam ğüdē gelirdi unnarı ama. řu anda şindi kō_vün kişilerin de hayvanları vā. elli yüze ğada hayvan vā.

B) oda damında biri oda damında. ya esgiden bu kōde ğāve yoKdu. ğāvelē nēdedi biliyin mi? būda kōselēn odası vādı. dedenin odası vādı. ğoca_ıramazan odası mēmed ā_vanın odası vādı. dedenin odası vādı. mēmed ā_vanın odasında adam mēmed ā_vayı vurdulā. niye vurdulā? aralanda bi ge_çimsizlik vāmiř. birisi caminin avlusunda mēmed ā_va tam ğabak_alı_n.. hasar āmadı yaşadı adam. ğurşun mavzerle vurmuşlā. sebebi vādır. şindi durupduruken gel len buriye taK ōmaz. aralanda bi gerginlik vāmiř. vallā arap_olu diyulā. yalnız vurduran azmeddiren ğoca ramazan. yani ā_valā köyü paylaşamıyu. ā_valā mēmed ā_va bu köyün en zengin ā_vası halen de ōledir. okķalālan altın. ā_va tabi memed ā_va. ōteki de ğoca ramazan. zengin köyün zengini üç yüz dönüm yüz elli dönüm iki yüz dönüm arāzisi vādı. yani burlādaki en büyüK arāzi olan u. iksinin arasında husumet oldūnu duydum. yā çekemōlā birbirini

veyā,ut dā başKa husumet olabilir. ölmedi yalnız. yaşadı. ğurşun burdan girmiş
arķasından çıķmıř hasar vermemiş.

16. Metin

Konuşan : Gülebe Uğur (85)

Derleme yeri : Alakır Köyü

Derleme tarihi ve saati : 25.11.2022 / 12.48

Konu : Hayatı.

hoş gēdiniz safa gēdiniz. iyiyim allā şükür. siz de iyimiñ? ne yandan geliyunuz? hē biliyom. hē yaPsın müsaitim. hoş gēdiniz alēykümselam sizi getiren kim kim? ē hişbişi iş ben kendimi götüremiyōñ ya gızım. hastayız. bacaKlā tutmuyō. golumu gırdım. ē dē geşti de pılatın da durā emme pılatını ğabul_ıtmedi vüçütuma miķrop dā_vıttı. unu da çıkardılā bōle ğırık ğaldı gızım. kōpuK ğaldı. kōpuK bōle golum işte. çay ğuyeñ işte gızım. ğoyivebe gızım. ... sındırgıya gitTik. gözünde hastalıK vā didilē. undan hem ōle göremiyōñ. yōK yanımda. yalınız. çoluK çocuk yabanda heP. iki dane üş dane ōlan vā manisada. ē burda dē altbaşda girişde u bene faydasi olmuyō. evi ayrı şesi ayrı. yimē gelir gider hinci. evdese evde vā mı hinci bilmiyōm. kendim yapıyōm. ōldü gideli yirmi sene ōldu gızım. bu köylüyüm bu kōylüyüm. gelmedim adam da bu kōlü. heP yakın aKrabānız. hē adamılan hala gızanı oluyudun ğaynatam. hē urdan yakındı biribirimize yakınıS. ōle dıştan dē_viliz. evlēmiz de yakındıñ. zatı dē ğarşıdadıñ bizim evlē. urdan burēye göç_eTdik işTe. ğomşulā da göç_eTti burēye. ā u Taraftaki evlēr heP urdan göç_eTtik burēye. ureye araba çıkmiyū dedilē. buraya oturdulā bōle. karşı taraftadıñ gızım tā ğarşıdadıñ yā. unlā ğalmadı zāta. bi merālġı yıkdık burē geTdik. fidanımiş ā_vacımış. hē öyle eTdik gızım. çiFtçiliK hē hayvan da vā çiFtçiliK de yapıyoduK. hēā buydey ekiyoS dārı ekiyoS. bi sene buydey ekiyoduk bi sene darı ekiyoduK. hē dālār da tarlalāmıS urda būrda yok. ondan sona ādıK dōlüm ni yēde. ben .. dālā ekilmiyudu bıraKılıvēdi urda bıraKılıvēdi. ē çoluK çocuk dā_vıldı. ārtıġ ğonu ğonşu da ekmiyu bu yaşe geldilē. icarnan alıyūlā oveye ekiyulā. yaPiyyulā tomatıs cacık. turşuluK cacık yapıyōlā. biber yapıyōlā. yapıyōlā. yaPan yapıyūğızım. lazım olan yapıyū. genşlē yapıyū. hē genşlē yapıyū. işde bu şu ğarşıda yola çıktınız yā unun aşşası işTe. alacatlının altı ğoS köyün altı. gidē ğarağüre dōru gidiyu. tarlalāmızın birē on dönüm yēdi dönüm ādı işTe hacım ōlmeden undan ōñce çocuklara paylaştırvēdik. şinci bişeyimiz yoK ğalan. bene işTe yaşlılıK aylı. una şe ittirdilē gızım. işTe yaşlılıK aylı_vı alıyoS. atalā

dedelē ta bubamın bubası aqsēr  i i nden gēmi   ızım. ē bubam da bırdan aynı burēye aid ala ıra aid de K m ren diyoS da bu d vın  tında bi mer l mizin biri de urda.  z mc  diy l  bi m cır adam biliyonus mu bilmiy n m cırın beri yanda unl  heP aynı k yl y S. aynı ad Ta ıyoS. ē i de u d dın buriye g di bubam. h  anamın   rde i v d  . gel  ay n olam didi ben sene bırdan  v yiri verem didi ureye ev yaPtırdı . unda bubam   madı anam   madı. undan da bur ye g   eTtik  ızım. hinci biz. yaylaya gidiy l d   da malı olan gidiyodu . hinci olan da gitmiyu   ri. gidiyodu  epeyli gidiyodu . hinci hıdrellez g di mi yaylaye  ı ıyodu .

17. Metin

Konuşan : Rabia Başkök (70)

Derleme yeri : Alacaatlı Köyü

Derleme tarihi ve saati : 25.11.2022 / 14.05

Konu : Serbest konulu.

aleyküm selam hoş gediniz. aha bā suya geldim. hā şūda ev. vā suyu da bu datlı suyu. iççimiñ? şıfalı suyu. işde öle sen kendin gözelsin yā ... kōlēmiz yavuz yavuz. akçaķısırak mı? köylüden sayılır dēmi? valla ben de tā yiñi eyi oldum. aha şōle şurda okumuş.. yaparıñ yaparlā salça. ... gōşulara beş kilo ben yapamiyin ğari. yaparlā bizim bırda. bırda yapıyölā. tārliye dumatis vādır biber vādır cacık vādır ne ekēsen. bıyidiylē ekerlē. bahçalara ni bileyin portakal vādır elma vādır şudur budur. kō dīneñ n’olcek? yaparlā büyük hayvan işde sūtünü satarlā. he? benim hayvan velen yoK. başkasından satın āliyiz. hā yaparız da gelin yaPtı ğızın yanna gitti istanbola. ben yapmiyēn u virise u viri bene eKmek. kendim yapmōm. ha yaparlā orltu yaparlā. ıspanaKdır ha şō ğicirgenlēden undan sona pıransadır öle katā. huruñ önünde bi sinisini yirlē bi sinisini yedirilē. ē yavrum ā. dede velen bu taraflāda vā. ğarağaya yanda vā. havāla yavuz oldu, en gidēdik hayır yapāladi ğoca hayır ureye gidēdik. hinci ğalañiki üş senedir yapmiylē hayır. hayır yaPmıylā hı. dedede yapāladi. urda bi ğocamuñar vādır unların yanında yapāladi. keşkek vādır. çorba vādır. pilav vādır işde ni olusa ğoyuyulādıñ. hē şē vādır ni u? boşyaprā vādır toPlarlā. undan sona kiçikūlādır toPlarlā. işTe unlādan toPlālā. hā tekesakalı vādır. ğuzuğulaK vādır. aynı tekesakalı da aynı bōle davuķ olā pek yavuz olā. unu ... soñdulacen bi yōrt dōk üstüne ye. ā yavrularım. hā şı şı otu da unu bilemecēn. ebe .. ha ha yimē yapılır. canım bezdirmelēñ içine olā. evinde pēnir vāsa duzlāsın. unun üstüne sonra bi ğoca su ğuyāsın dōkēsın üstüne.

18. Metin

Konuşan : Ümmügül Oran (83)

Derleme yeri : Kızılgür Köyü

Derleme tarihi ve saati : 25.11.2022 / 14.23

Konu : Serbest konulu, Dokumacılık.

Serbest konulu

u hemen atladı gitti arabayı uriye sokdu. ışık yanıp durā arabanın içinde ğızzım. unu yapıyu hinci bizim olanlā. hinci inmesin kamil dayın baķam. .. tekrā hoş ğēdiniz. ben emme otTum mu kākamiyiñ hemen. bacaklā yürümüy ğalik de. ben de urlara tutuna tutuna yürüyü geliyiñ. siz aķçaKısrakdan mısınız? hē unlā urdan çok geçerlē. ... aķçaķısrā çok vādım ya ben. eyiyiz işte bırda öle. çok şükür. gezdiriyiñ aha ğızım da. ō tuta tuta gittim ğēdim ğonşulā eviñ_önüne çāvırdı. bi ēlimde bu dal bi ēlimde tutuvuran ōdu mu yōriyiñ. işTe öle. u Kada tā derinini nēden bilem? eskiden zatenbeş altı ev burlā vāmiş beş altı urda ğarağayada vāmiş. ğarağayaye urdan burdan toplana toplana toplana ğarağaya bölündü dālādan. bizim burī dālādan inen ōmadı. tā bırdan bizim ğızılā dālara gittilēölanlara ğaçıvūdulā. ē şindi vessele .. ēhtiyarlā ğenşlē dāvıldı. bizim kö ğaldı çıplak. u ā sizin aķçaķısrak çok ğüzel. hem bōle üş ğatlı beş ğatlı asansōr_ olmēyince üş ğatlı evi n'aPçin? hele bōle olā da āltında da durāsan üstünde de durāsan una bişī demiyāñ. biz de bırları bōle böyük yaptırdık emme tütün yapīdik. aķçaķısraklılā bize tütün dikmē gelīdi burī. şapdık şapdık oynuyi oynuyī. gecenin yārlāna ğada aķşama ğada tālada çalışırdık. bi de āşam ōdu mu toplanırdık oyun yapādıķ. oyun yapādıķ vallā aķşama. heP ğenşlē n'ölcek ğızım senin gibi. amalelē aķçaķısrak yannādan ğölçükten aķçaķısraktan tā urlādan amele getiridik. heP amele ğullanırdık. çalışīdik. heP çalışīdik yastıya ğadañbaķ bu perdelē bōle. yastıye ğadan gecenin yarılāna ğadan ben bırda tütün basādım. çok tütün yaPdık. hā burlā bölük dēdiñ hinci ğızannā ğēttik bureye döktük. bizim n'apam yokarda bi tek biz? hincik unlālan tutuniyiñ baķ geliken ğidēken. evlad_ōmasa n'aPçin? vā vā olum bi tek. ölüm bi tek. bi ğızım dā vā da balıkesirde. unnā da benim yandalā da onun da bi tek ğızı vā. kötü aylede. ğızının ğıyna ğıdıy da

tiren be'liylāmiş tiren garından telifan çekdi bene ura gidiyız şindi diye. işte ōle dāvınlık evladlā.

Dokumacılık

halıyı ben çıkādım. bizim bıranın insanı bilmiydi. ğarağaya biliydiñ tek tük. ğarağayalı tek tük ōle bilen vādıñ yapan vādıñ. bizde tütün yapıyız tütün yapıyız. u zamannā tütünleri fazla yapamadık ğazanamadık. ben tēzilik de vādıñ. sene bişi yaPuvūruyiñ sen bene bi ğarşı ğārşılık veriyin. buna bi don dikivūriyiñ kārşılıkla olmuyu bu işlē didim ben. ha bēm ğadıñım vā hinci u da hasta. urda bana .. ğız ğardıñım didim ğarağaya halı doğuylā ya didim. bi de benim sādıcım vādıñ kellē dīdik. urlara gittim. urlādan ēvirmesini örgendik. boyamasını örgendik. ğarağayadan bi bakıcı ğarı getTik. ha bu kōlūdū. kōlūlēden falan ğaç evlē benim bu üçüncü ev. su taraftaki evlē de bizimdiñ de satTık. buri ğēdik buri ev yapTık. heP yapıdılā heP yapıdılā. yapan yapā kim yapcakmış unu didilē. biz ğağdık yapıdık insanlā ğızdı bize ... herkes yapıdı. her tarafı haviye ğādırdık biz. doğuyūduğ kendimiz doğuyūduğ işde. bez yapmamız ğızım? günde bi top çıkarıdım ben. ā bak beyaz ōdu mu bi top çıkarıdım. emme şı ōdu mu mekik dēişTi mi unu iki günde ancak çıkarıdık. çuvaldızı vādıñ unun ğızım. mekiklēmiz vādı. çı'rıklāmız vādıñ eyeridik. çok yapıdık. genşlēmiz bunlālā geşdi. emme şindi çökdük hepsi ğadı.

19. Metin

Konuşan : Mehmet Karabodur (72)

Derleme yeri : Karakaya K y 

Derleme tarihi ve saati : 25.11.2022 / 15.05

Konu : K y n geim kaynakları, K ye yerleşimleri.

K y n geim kaynakları

bırda mı? vall  hayvan yic  ekiy l  genelde de domatis biber ekiy l  işde. salalıK biber domatis. o da azınlıKda yani eskisi gibi ok ekilmiy . barac geliy . baracın başında v  uşdan bur  geliy  urdan pompayla g l k  vasına ıkıy . tabi tabi var.  v nnukla var hayvan y  bizde yok da. bizim hac  dayının damadında ok g zel domatis v dı ya geen sene. y S tonu geşdi unl  y S kırk tona v mışladır. vall  tomata elli d l m y  v dı unun. y z y rmi ton aldıl  heralde. bedava yapıyoS. benim fazla  madı ya uygun olmadı pek. benim azdı altı d n m tırakt l K yer v dı. az ekiyoS. biz y  kimse yok bizde zaten. ekenl  ok da   bizim az v . ekiliy  ekiliy . k de  ř d rd tane eleK v  bizim. bigadıştan biri geliy  bizim muhdar alıy . ř  b  v  ya sındırğıdan ř  v  y  ... halil hal  unun v  ele i.  ř tane eleK v  k de. tabi canım eken ok. aslında bizim k de genellikle  v nluKla salatalıK. hayvan yic  ok hayvan ok k de. mesela şindi yulaF ekkiy l . veya ot ekiy . unu p  y  baharın mayıs haziran gibi. işde u araları balya yapıy . balya yapıy l . undan sonra yerine hayvan yic  dar  ekiy l . şılaşlık d ne şeyi. adam y s d n m  llananl  v  mesela sırf hayvan iin. hayvan ok. b y kbaş b y kbaş. k  k de var. birkaç kişide var k  k. vall  simenter t r  var. s t s  .. s t b le hayvanl  v  işde. ben pek bilmem  le hayvan. bizim yaylal da v  işde  le.

K ye yerleşimleri

orta asyadan g mişl . bizim bi de oukl  bağıy l  internetten. tar miz nerden geldi falan. oukl  genşle bağıyo ama ben bilmiy m.  dan biliy l mış temelden n den geldini. başka yerlerde kiml  v . bureye  le diy l  bizim  le derlerdi. bizim k  bide d v nıktı eskiden. biz falan m  ellededik. şurda bizim  arabodurl  diye bi m llemiz v dı.    anedik biz urda. bur  atmış beşte indik. hatta ilKokula bile ben bi

sene bîrda devam_etTim. dörde ğada urdan geldim kittim. Sade  ara aya okul mezunları biziz yani. atmışta açıldı okul. hatta ben dokuz yaşımda falan girdim okula. benim h a i te ilk mezunları biziz yani. i te ba   indi sulale dirken bizim mesela k   n  indi  uanda bizim dede y di ğarde mi  dedel miz. biri ğulaya oturmu la. bizim d  b y k bizim dedel n dedeleri biri mesela bureye oturmu . biri bi m lle d  v  bizim sivri aya biri ure oturmu .  indi soy_ isiml  yokmu  ya u zaman. sona mesela bizim soy_ isim  arabodur  mu  m llenin ismi de  arabodur  mu . bu mesela sivri aya urda da u m llenin soyadları sivri aya  mu   u an m llenin adı da sivri aya. s lalenin adını  lm   oluy .   tabi u b y k dedeleri bilmiy z da  le mesela. d _ tta unnarın ismi sivri aya ama amca_volu derl  mesela. b y k dedel  ğarde mi . evet yedi ğarde   lanl  biliy z canım onl  bizim  eyl miz. dedemin ğarde leri. unn n bubaları mesela onnarı bilmiy z biz.

20. Metin

KonuŖan : Ramazan Gntekin (60)

Derleme yeri : Umurlar Ky

Derleme tarihi ve saati : 30.11.2022 / 09.09

Konu : Umurlar adının nereden geldiği.

vallā bıra kk ortasyadan gelme. yani yrK. evet_le. vallā bıranın gēmiŖ geŖmiŖ bi kitabı var. ama ben okumadım. okuyenlē vā yani. bizim bıra dađnađmıŖ herkes avalidemiŖ. paŖa ārtık nēse ğari ağa toPlanın dimiŖ toPlanmamıŖlā. bizim ky srgn yapmıŖlā. dikiliden gemiye bindirmiŖlē. urdan gidiyolāmiŖ bınlā. yav biz nerē gidiyoz? kıaptanı değize atmıŖlā. bi tenesi bizim kyden biri gimiyi giri çā,ırıy. gēmiŖ giri bureye. ondan sona toPlanmıŖlā. vallā Ŗindi benim bildīme gre ğocabey vā iki ğardeŖmiŖ bunlā biri .. birinin adı ğocabeymiŖ birinin adı umurbeymiŖ. ğocabey urda ğalmıŖ umurbey bureye gēmiŖ yani. ğardeŖmiŖ unlā.

KonuŖanlar : A) Ramazan Gntekin (60)

: B) İsmail Uysal (72)

: C) Fahri İbiz (60)

Derleme yeri : Umurlar Ky

Derleme tarihi ve saati : 30.11.2022 / 09.50

Konu : Pekmez yapımı.

A) evet evet yaparız. Ŗarapana.

B) eskiden bi harfta ocakta durādı. Ŗindi herkes evinin_nne bi çıkarağ. emme bır bır kıkādı.

A) ha Ŗēler vādı ocaklıKlā vādı. mağamlı .. abilinin_ocā. harunnun_ocā iŖde çetenin_ocā. ble ble. yani ocağ yirleri vardı. sıreye girēdik urē. ē sabbā ğada

deliġanlılıımızda ġülüšem mobbet. senindimişti sıra bunundumuştı. şimdi unnā kākıtı. şimdi toPluluk Pitti. niye Pitti bilō musun? şu telefonlā yüzünden.

C) yānız mandıranın toprā pekmeze şe yā. mandıranın toprā çokıyı olur. öle bi yer bulmak ilazım. unnan ayıramassın bembeyaz. bu özelli ni bilō muñ? peKmezi hem olgunleştiriyō hem eşime. mayası u oluyu. ekmēin mayası gibi.

A) hayır annāmadınız yirdeyiz şuan. şu çiçek yāı vā mı?

C) vā.

A) çiçek yāına toPrak atılıyo maden atılıyo öle kendi olmuyō. her şeyin kendine göre vā mesela.

C) yānız mandıranın da her yirinde bulunmaz. belli bi şesi vādır.

A) yav urda da vā. ġartıl da vā kepezde vā.

C) ġartıl oldūe gibi daş. ben gittim bizim dünürlē vallā.

A) abi eskiden daşmıştı da.

B) eskiden kepeze gidēdik biz. içerde çapiyle tıķ tıķ tıķ ġazardıķ. şimdi mesela urası da aynı diyōlā.

A) nire? yav ben girmem. māra gibi giriyeon allah ġorusun biri öldü ya göçük yapıdı da. maden altına ġirē gibi ġiriyosun ġızım tünelle.

C) urda şe de mandırada maden altına ġirme mirme yok. urdan alıyeon bi şe. altından bi ġiriyon pēnir dilimi gibi un gibi.

B) beyaz. ha her beyaz da olmuyo tabi. bi tenesi getirdi beyaz bōle mesila madenden çıķmış ya undan gettilē de peKmezlē heP ekşidi.

21. Metin

Konuşan : İbrahim Durdu (70)

Derleme yeri : Taşköy Köyü

Derleme tarihi ve saati : 30.11.2022 / 10.23

Konu : Köydeki su sıkıntısı.

bizim ğızımız bırda suyu sulu tarım yok ğuru tarım. birinci olarak u. valla ni ekiyoruz? buğday çafdar bunnarı ğuru tarım olarak ekiyoruz. başka bişe de ekemiyöz. niden ekemöz? maddiyetle masıraf bir. domuzdan korķtēmizden bahçaları ekemiyöz. domuz çok yāni. sulama su tarım yok. tütün yapıyōlā tütün susam. büyük ayFan vā. küçüķbaş ni kada biliyon mu? vā. hep heP bi ğarış ğādı afidesiniz. heP böyle aynı. zāte çok zor yapması yā. çünkü bizim didik yā ğuru tarım kendimize fazlası olūsa öle. gübre şe parası vēmek için u da. bu sene kaş tana şe .. ha ha u ticaratına oluyu yoksa ekin çıkār sene şeyi de ödemedi yani. göbresini de ödemedi. ğuraķ oldu. dedik ya unnar goķyuzüne bālī. tabi tabi dā hālen ğuraķ. hālen ğuraķ. pulluķ putun ğuruyo urdan gidiyō yani. biz devletten gelenek görenek tamam araştırtı istēdimiz görev. başka bişe dēvil. bizde su ōsa bizim kō başka kōlere bakınca çok çalışırdık. doksan dördden beridir hālen yok. bi ğazıķ çaķmadı. nise. ölçōlā biçōlā sontac vurōlā. ah oluyō ha oluyō. bizim arazi bak bırda bilmōm uřlādan mı nērden geliyonuz bırdan. hā umurlar toprāından bizim topraķ bize fazla yeterli. ama çok yani. bi ucu kıocasinanda bi ucu kıocabeyde bi ucu umurlāda. u ğada ğeniş arazimiz vā. ama su yok yani su olmeyince. şimdi çeksek de size göndēsek vatsaptan bakmasını. her darlanın başında adam onbin lire yirmibin lire vēriyo havut. kış suyunnan birik̄tiriyo undan misir yapıyō yani. u ğada çalışķan köy yani. aynen öle yani. bi eksimiz su. aynen öle. şimdi bizim bizim şöle yani havut didimiz nasıl duruyō su urda dērsin kışın? kıli vā bizim siz kıl dırsınız biz maya diriz. yani kıllī topraķta kış suyu birikti mi ğoca yazın kıllanıyor. ğoca yazın kış suyunnan iş görüyo adam. bi tek sorun u. geķen ğün evel ğün gine çōcün biri bibuķuķ lireye çalışōmuş göletlik yapçēķ gitTin mi görēsın urda. sātī iki buķuķmuş mu? hē öle mi iki buķuķ öle mi? iki buķuķ dokuz sāt çalışır adam. su için böyle masıraf ediyo vatandaş işte. sāte su için yāni. ... yapılsa kōvün Kıderi dēvīr. āynen öle gölet başka bişi dēvil. bak bizim şimdi doksan dörd doksan beşte bi işme suyu yaptık bırda. sontac furduķ yüz yidi metre saniyede yüz on

yidi litre su atıyo. u suyumuz çok. köyün hayvanı aşımızı işimizi banyomuzu
tuvaletimizi bāçemizi hepsi şepeke suyu bālı yani. gine de allah ırazı ōsun yitiyo
yani. hepsine bālı.

22. Metin

Konuşan : Emin Atay (72)

Derleme yeri : Kocabey K y 

Derleme tarihi ve saati : 30.11.2022 / 11.32

Konu : K y tarihi, Kocabey yağması.

K y tarihi

şindi ben duyd me g re eskiden bazı b y kl n s z ne bakıldı mı bur   ř kişi gelmiş. řabanęiranı. ureye  ıkmışl . bu taraf b le sazlıKmış bil mu ? ureye inmeden aşş  şurası senin şurası benim diye kendi ğafal na g re  leşmişl .  ř kişi. hatta bizim peder bıranın kırk hane old ,eni bilom ben otuzbeş kırk hane old ,eni bil n da.   undan evel  da d  yaşlıl  v . unn  demeKKi yirmibeş hane old ,eni bilo . undan sona bi  ıktı atmiş yetmiş senel nde yedi y z ğada  ıktı bırası. undan sona d ,aldı millet. şindi ureye hesaPlasan bizim pederin bırda kırk otuzbeş hane hesaPl d n zaman bıra otuzbeş kırk haneden  ok.   bi de  teki suyu da ur  g tm şl . suyun geldi yer belli suyun en ge  .. ğırtıları v . urası da aynı b le bi aynı bi d   nceli yaşanan yabancıl n ş si olmuş ol . k y  almış ol  benim hesaPl ma g re.   nk  hesaP  le tut . urası bay  bina v .    eşmeleri de v miş ğaynayan suyu bur  getmiş unl . harc atuv dul  ya. ura ayrı urdan geldi kesin kimse bilm . urası ayrı burası da ayrı. bur  sonradankele misal virem burdan bizim k yden  teki leri ğovaleyince  le yirleşmiş bur  ğocabey. aynı bıranın old ,e yirde şarşı taraftakı k  bi değişen biş si yok yani. yaşın. aynı b le a ıldı aynı k ye oturmak istem l . genelde  o,unlukta  le. ğocabey bırası ş lemiş.  ,al n  vi dirl  şurda şarşı yaķada b le  rek gibi b y k  rek ğoyun sayası yav. ğoyun durmak i in yazın mesela saya. undan sona sayal  ufaK ufaK ikiş  d n m kendi yaptıkları. bi de  ,al n yiri v . urda  ,alan yiri diye bi saya yiri v  b le. b y k yani yazlıK  rekl  v  b le  alıdan. eskiden  alıdan yap l d n. kışın da daml da dur l d n. şindi u  rek b y kd n undan sona gelenl  ufaK  rek yapTı. undan kocabey ismi verilmiş bur .

Kocabey yağması

bi de ocabey yāması diye bi isim geō. řindi ā_va bu Sefer ōlunu iverceK_olmuş. misal virem bizim duydūmuze göre. řindi nıřanlamıř. ā_vanın da ineğinin bi tanesi alaca buzā dōmuş gelmiş. alaca. dimiř ğocası bu buzā nerden geldi. bu dimiř iřde on sene ۆncesi bunlā cinsinde řē vādıñ. alacalıK vādıñ. urdan meydana geldi dimiř. u zaman dimiř ki bizim gelin ğızın baķam ben dimiř řēsini cibilētini areyeñ baķam dimiř. kōkünü aramıř. ebesinin ebesi ebesinin ebesi. dimiř bu bi tenesi bozuķ. dūñū bıraķam dimiř. ocabey yapmasa dimiř yani o zaman dūñū bıraķmıř adam yāni. ocabey yāması da burdan ğaynaķlanō. yemek yapıyo ya alıp gōtūrōlā.

23. Metin

Konuşan : Muzaffer Işık (70)

Derleme yeri : S ller K y 

Derleme tarihi ve saati : 30.11.2022 / 12.00

Konu : Eski d ğ nler, K ye ilk yerleşimler ve Geremiş mezarı.

Eski d ğ nler

 ř d rd g n s r yd . cuma g nden başlıyd  pazartası so _oluy du tam. gel n oynat rl d  ya canım. pazartası g n gel n oyna t rl d  . e  son  le olurdu. davulcul  falan dur d   u zamana ġada. bi ot rama olurdu. oturma meydanda işde.  lence. cuma sara  olurdu  gel n mise irlere sara ına gelenl  mise irlere kim geldi felencenin_evine misa ir geldi. hinci ġayi h rKesin arabası v . misa ir mısaf r olmuy  de evlere virilmiyu. esKiden ġona  veril di evlere. u adamları cuma g n sara _idel d   sara ına     rl d   d   n evine. ur  yim  gelenlere tabi h rKes   rmiyl  tabi belli. yimek yapal d . misa irlere d l k yde hinci a rabal n n ġona  vic  i insanları   r l . unlara davet. unnarı   r y   eve yimek veriy  . ... misa ir v cen ġona  ha ġona . hac  hac   vine. iş i i en iş i i enin_ vine. yimek veril d  . heves_idel d   mesila nasıl  le bi gelenek v d  . olma mı canım? adam  nde adam ya k  k  dolaş rd   elinde bi  an a şama seyrimiz v . adam deve oyunu yap d   deve eveli devenin şiyini de yap d   b le ma yacını. oynat rd  . i ine insan ġoy d   iki dene. oluyodu esKiden Pişil  yapıliydu  da.

K ye ilk yerleşimler ve Geremiş mezarı

vall  ayd n tarafından y r kl . y r k eşraf . suyun bulunuşu da şurl da ř  v miş bi. hatta geremiş mezeri diy z ya biz ura. esas yirleşik yiri uramiş. bureyi adam ki i g tm  getmiş. urdan ki inin  akalı  slak ġ miř. suyun bulunuşu. ure urdan k  inin arkasına d şm ş. şurda bi yerde suy   km ş. bizim suy hemen şu k y n başında y z metre y z elli metre suyun ġaynak  ıkan yiri. ġari suy  le bulunmuş k  iden bulunaseymiş. mezerin hinci biz geremiş mezeri diy z unn  s ller mezeri diy  kimin old  e belirsiz. unnar da s ller diy . urda mezarlıK v . halk eski burda

duşmanlân gevurlân hêr yirde mezar vâ. gevur mezeri şîşe çıkıyu. türk mezerlênde şîşe oluyu mu olmuyu. çeşitli şilê çeşitli bõle ğazıldı yālınız bitti ğalmadı. bi tepede vâ. yālınız ğazıldı hiçPişi bıraķmadılâ. sattı millet dışarı. vâdır tabi canım. u şeyi baķ urda ķapattılâ u mârâ vâ. devlet ureye yasak ğoydu. bazı bazı ureye şe ediyolâ da tam açılmadı. yasak.

24. Metin

Konuşan : İsmet İşbilir (67)

Derleme yeri : Karaağaç Köyü

Derleme tarihi ve saati : 30.11.2022 / 13.30

Konu : Askerlik anısı.

sen nerde okudun okulu burda mı okudun? önceden orası öğretmen okuludu dēmi? işte benim didi,im öğretmen de urdan mezun oldu. benim dayımın_ölu u. balıkesirde oturuyu. tarihçi. bō baş tepede lise vā ya okul vā ya urda. bildiñ mi okulu? okul vā ya canım. lise vā ya urda lise. uranın açıldi sene ure taşındiK biz. arkı yanda şimdi vā ya halk_evitim. urda okuyuduk. açıldi sene ureye taşındi okul. hē ben yabancınıñ ... heralda u günün ğaymağamı ulaşmış heralde bide u giriye dersimize. firansızça dersine. şē tabi u arkadaşlā kayıtları çıkarın didi ğaymağam. çıkārdık. şē soruları yazdırdı. başarılar dilerim didi. türkçe şē çevirin didi. aştı ğaSteyi. şimdi bōle öğretmen gibi olmuyu sivil ya. ē bōle talebelē lağubāli davranıye. hiş bakımıye bize. herkes pış pış pış kopya. undan sonra ureye yazdım ben. hiş hıştımıye adam. öndan sona arkadaşlā didi bitti mi yazılılā. bitti hocam. sınıf başkanı didi topla bakam kē,ıtları didi. masayı göydu. arkadaşlā didi hepinize sıfır didi. hā ğaStiyi dēlmiş u urdan ōle bize bakıyomuş. kopya çekiyuz hepimizi görüye. öndan sona aradan yıl geşti. kaş sene geşti askere gittik işte. niğde borda. cık ulen bizim bōrda sinema yoktu bōrda. yani yapı olaraK. gittin mi asili ğaldırıye güzel bi yer vādı uraya mesela şehrin savcısı hakimi öne gelen adamlā ure bahçeli yir vā ureye geliyulādı. ulen bu adamı ben nērden biliyum nērden biliyum. kapalı şey oluyu askerde. ulan bu didim bizim sındırğıda ğaymağam. ben tabi u zaman görevli idim ya. ... gördüm hatta erbille ğonuşuyuz şide ğazinoda. nīsa u gün ben gittim ğaymağamın yanına. biğçi ğarşıladı. didim ğaymağam bey yirinde mi didim ben yirinde didi. baqtı efendim didi bi asker sizi görmek istiyu didi. ğesin ğesin didi. nīse girdik içeri. ottuk maseye. çay getittirdi. askerler hayırdır didi. vallā pek hayır dīl bu iş didim ben. n'oldu? yav sen bize didim sıfırı niye vidiñ didim direkmen. düşündü düşündü bō. siz didim balıkesir sındırğıda ğaymağamlıK yaptın mı didim ben. sandalyeyi aldı yanıma girdi. yaptım didi. undan sonra annattım. yirlere yatıyō ğülmekten. urda tayini çıkmış uraya. askerlikte borda tesadüf geliyuz yani. öraya

ğaymağam olarak atanmış niden geldise. insanlar nêrden neriye. ama bõle nasıl yirlere yatıyò. bi hoş_ oldu yani ğaymağam da. hepimize sıfır vidiñ didim. ama didi siz hep ğopya çekmişiniz didi. ğastiyi dêlmiş hiç aptal olur mu adam? fıransızça õretmenidi vacipti. çok sertti yani. vallâ boynunu kıldıramassın. yani u yumşak bulduk ğaymağamı ē aptal bu. herkes yaz yaz yaz. aptal olur mu? hepimize bastı sıfırı. ama ğaymağam nası hoş_ oldu. yāni anılarımı bana yaşattın çok sâ,ol didi. õle bi günlēmiz de geşti bizim.

25. Metin

Konuşan : Veli Dede (87)

Derleme yeri : Kertil Köyü

Derleme tarihi ve saati : 01.12.2022 / 12.28

Konu : Köye ilk yerleşen aileler, Civardaki yatırlar.

Köye ilk yerleşen aileler

kertil iki tepe arası. ikide tepe vā. yañyana bōle kertil bōle tepe. undan kertil dimişlē yani. iki tepe vā bōle ara kertikmiş yani bōle. çam kesip kertilmiş undan kertil dimişlē urē. hattā şindi u bāvın adı kertil urasının adı. yakın hemān bizim yaKın yaKın. hāla da kertil dirlē urası. işde gelmişlē ortasyadan gelmişlē. önce yidi kişi gelmiş yidi kişi. kamerōlu bir undan sona şe kamerōlu ilk_evelā u gelmiş. undan sona çolaqlar unnā gelmişler göcabeylē gelmiş. bi dene dā tokular gelmiş üç. ğarafatmalar dörd. undan sona şeler baldırlar beş bi de ū şe pekmezci halil altı. çitler sonradan gelmiş sonra gelmiş. imamlar. yidi kişi gelmiş evelā. evelā yidi hanemiş de ēñ_evelā kamerōlu gelmiş kamerōlu benim dedemgil. ēñ_evelā unlā gelmişlē köyün ēñ_iyi yirine unlā ğonmuşlē. dedem u zaman ağıllımış adamlar. iki kişiymiş çeşme yañna ğonmuşlē. önlēni bahça yapmışlē. bu harman yirine ğonmuşlē ğıran çekmiş ğıran. şindiden sona ovā çekilirlēr ovayı zebil_iTmemişler. o şeyi alanı ğırā vurmuş heP ğırā. bağ ēñ_iyi kamerōlunun yiri bağ. onun yirinde bağ buranın yirinde bağ. urē mal yeymiş adam urē bağ ēñ güzel orasımış. undan sona göcabeylē unnā ureye ğonmuşlē u da bilir. hep hep bunnar ğemiş ğalan. he he ğemişlē. gökyuzunden mi ğecek bi yan ğemişlē.

Civardaki yatırlar

dede ğıranı vā urda. dede vā urda. bi de sidanda vā. evliya horasandan ğemiş. horasandan ğemiş ureye büyük evliya. he he horasandan. bi de güneyd. güneyd dedesi ğemiş. güneyde ğemiş şe tarafından arabıstan tarafından gelmiş u da. adamı u dededen ğoymuşlē güneydin adını. bunnar bizzat ğonuşulmaz yani. bizzat gine konuşmasağ iyi ya. tiyāre ğürledi_i yiri ğür ğür ğür tiyāre. tiyārenin yañına. sıvırlar ğördü. bam bam bam sıvırlar tiyārenin yanına. ben ğöreñ diyolā ben kendim

görmedim. sıvır ama sıvır gördü. sıvır hucum_itTi unun peşine. şenin gürleyişine hayvanlā goştu bōle. dedenin yanına geliyu tiyāre nērden geçōsa. tiyāre geliyo dedenin yanına. gūrde vāmiş çadır. gūr mezeri baķ. undan sona ķapaķlıda varmış. ķapaķlıda var urda varmış bi. undan sona ķınarlıkta urda da var bilōñ. ķınarlıkta ģaralān mezeri ķaplının ēvinin yañda ģaralān mezeri. ģocayaylide vāmiş bi yurt.

26. Metin

Konuşan : Kemal Dönmez (85)

Derleme yeri : Aktaş Köyü

Derleme tarihi ve saati : 01.12.2022 / 15.22

Konu : Karakeçililerin Sındırğı'ya yerleşimleri, Sinan Dede ve Hafız Osman'ın kerametleri, Sevindik Tepesi'ne nasıl ad verildiğı, Ormancı Türküsü.

Karakeçililerin Sındırğı'ya yerleşimleri

kızım bizim kökümüz ortasyadan gelmiş. kayı boyundan. urlāda geçim sıkıntılā olmuş. hayvancımış ölmüş. dā eyi yere vāralım demişler. kertil ormaniçi sinandede bizim aktaş bira. dörd kō ġarageçili yörū. ġarageçili yörū ġızım. osmannının ilķ bu memlikete geldī zaman. osmanı da gene ortasyadan gelme. u kayı boyu dēnen bi yer vāmış urda. hayvancēmiş bizim yörük. dā ēyi yer bulanlā evelā řeye gelmişler sövüTe. ġoca,eli. ġoca,eliniñ bi kızası. urdan herkes bildī yere dālmış. bu řēde de çoKdur bu ġarageçili sarāgeçili antalya yañda. bizim birlāda yabancı yoK. şindi sındırğı kıza oldūnda ōle .. acāleniz yoK dēmi? sındırğı kıza oldūnda bizim ġarageçili bıraya yeñ gelmiş. eyvazgile vāmadıñız dēmi? eyvazın dedesi ümmet dede derlēmīř. ēñ ġart u varmış yani. ilk geliyler ġalan unnar. sındırğı kıza olmuş her kōden birer ehtiyar ġesin demiş. yani u insannarın özgenşlini gencini bilecēmīř yani özgenşlini. ümmet dedē sormuş iřte nasıl geldiniz nerde durdunuz. ĩnegöl duydunuz ĩnegöl bursa. ġarageçiliniñ kıtahyanıñ ilķ kıza vilayet oluvēdī sırada ĩnegöl vilayetlēriymiřmiş. dedē sormuş iřte. ni ġördüñ ni ġeçirdiñ nerden geldin felen. dede bi de türkü söyleyivē demiřlē dedē. ġaymaķam. hay ay bey söyleyivereñ demiş. ġar mı yāmış kıtehyaniñ dāvına. hateş düřtū řalvarımıñ bāvına. abada bir hufada bir ġeyene. ġözel de bir çikin de bir sevene dimiş. hayde pirē dermiş ġaymaķam bey dermiş. undan sona faķirimiř burē geldiklerinde. malıninan gelmiş. mal olmāvanda odun satecēmīř yani. ödun sateymiş bazarda ödun sateymiş yani sındırğı yeñi kıza olmuş üremē başlamış. bu sinandededen ġarakamil varıdı biliyiñ mi sen unu bilmēyiñ dimi? uñun babası ġara,olan derlerimiş çoK faķirimiř. uranın az aKlı eren insannarı mesela hali vaķti olan insannar. git demişler ġaymaķama git.

paqirlere eşşek viriymiş sen de dimişler al. sen de ben paqiriñ bişeyim gelirim yoK. udun satēcēñ sene eşşek demē geldim dimiş. git dimiş ben eşşek mi olariñ dimiş. govalamış unu urdan. geri vāmiş köylülerin yanına. aklı başında adamların yannarına. n'oldu dimiş. bene govladı yav dimiş. ā lafını bilemādiñ gene de demiş. u da ben gibi āz beceriKsizmiş. yav beni eşşek gibi mi görüyüñ gibilerde. beni govdu dimiş. ā pek lafını bilemediñ ya dēmiş ben gibi pek lafını bilmez u. ni dediñ? ben eşşek dedim gi'defol didi bene dimiş. lafını bilememişñ a salak dimişler. ēyi ben paqiriñ hişbişēm yoK paqirlere eşşek veriymişin ben de sene eşşek istemē geldim verseñ memnun oluruñ dimiştir ösyen hārelde. ulan dimiş bōle dēseñ ya dimiş madem.

Sinan Dede ve Hafız Osman'ın kerametleri

sinan dedesi var urda u şeyden gelmiş. gene u da ortasyāden gelmiş de. şindi adı aKlımda yoK. u urda ğalmış. una allah tāla sen burda ğālcen dimiş. yani bōle görmüş yani duymuş sesini allahın. bi de ğardeşi varıymış aKsērde. u babıççımış. bu dāda işte allah ğatında allah unun rızgını vēriymiş de nē gider oluyūsa. birbirilerine mucize gösterirmiş ceylan. māsela u sinandedesi filēnen su götürümüş ureye. sūT ğuyarımış bırda haFız ğardaşına sūT götüriymiş filēne. deliKli fileler olurdu. efendim? yoK yoK filēnen. yani mucize gösteriylarmış ğardeşinne. u da babıççımış. u da babış yapıymış haFız osman derlēmiş una da. unu zeyereti çok şindi. u da urdan suya mangal kōz dēriz ya. ocaKlı u da filē unu ğuyarımış da burā getiri yollarımış u da. u da keramat sahābeymiş. kerametcēmiş u da haFız osman. bu dede birbirlerine şeyin mucize gösteriy ya. u da babışçı ğardaşının yanına gezmē gitmiş. bi kadın gelmiş bizimōlan dimiş bu kadın ayaK ölçüsünü alivē dēmiş babış yapavēcemiş una. bu dede ecik ğalbi bozulmuş kadının ayaK ölçüsünü alēñ derke. urda sūT veya su şıpır şıpır eTmiş. heytt demiş ğardeşi haFız osman bundan fazleymiş. keñdine gel dimiş. bilmām kaş sene babışçılıK yaptım demiş. mangal kōz getirip götürüyōñ senin uraya demiş. yani kadından kendini saKın gibilēde. bunun mucizesi de çok. türüdü dēneñ bi su vā urda. ha u dedenin hayır olan yerlēde. türüdü dērler uraya. sen gittiñ mi sinandedesine gitmedin dēmi? burdan sona gidēsin inşallā urlara. u suya giren uyuS osun veyavut bi hastalī osun ğurtuluyu ğızım. hē ğurtuluyu. undan sona bu dedeniñ mucizesi çōmuş. urdan bi yol varımış aKsēriñ yolu veya gördesin yolu. ūdan gidēkene bi nası annādıyñ sandık gibi bişi ya

yolun_üstünde. ğabarıymış ğabarıymış ğabarıymış bõle. u geşdi u urdan giden geşti mi u kaybolurmuş. gelecek gidene gene görünürmüş u. u dede unu almış bi yere vurmuş bi dā görünmemiş yani. ğızım bõle bırlar işte.

Sevindik Tepesi'ne nasıl ad verildiği

bırda ğarayācı dēnen bi millet varımış. bura yaylalāmış u milletin. bu aқтаş da yõқа. nēse unnar da burları beyenmemiş çekmiş gitmiş. bizim ğarageçili hayvan edende bıra gelmiş bira beyenmiş yani. urdan nērde duruylarsa aқser .. izmir yanlādemiş unnarın şēsi durdū yer. sındırğıdan çıkmışlar ğocağarılar şu demişler yaylalāmızı görelim. õsan u gunüñ bērinde pazartası ne bileñ? burā çıkmışlar yaylalar göpgözel bi iyi yer. yaylalāmıza da geldik de sevindik dimişler ğocağarılar. sevindik ğalmış bira u zaman.

Ormancı Türküsü

undan sona bi de cēlan ormancı türküsü vā bide. ormancı yangın olmuş bu bodurum taraflārında. ormancı çıktım meram ğayfasına baқtım ovaya. orımancı ğēdi .. bay mısdava çāırdı dam oynamaya. ormancı gelir gelmez yıқar masayı. söz_annamaz ormancı çe'miş ğafayı. köyümüzün ortasında bi çeşme vā içmeye. köprüsü vā üstünde gelip geşmeye. sevdīmi vurdular hiş mi hiçine. yazıқ ittiñ ormancı köyün iki gencine.

27. Metin

Konuşan : Cennet Oruç (67)

Derleme yeri : Dügüncüler Köyü

Derleme tarihi ve saati : 02.12.2022 / 12.44

Konu : Serbest konulu, Kış hazırlıkları.

Serbest konulu

n'odu biri mi arõñuz? hā kime? hinci bēm olanlāñ oturafları yok bāyırda unlā nire kitmiş? yuk yavrum sen çekeTini .. olanlā bu kuçuk olan serkan bu. u izmā .. candaması bu da. hinci şēde çanakKalede şiy kestim heralde bēm bi yañda vādı. nēse cañım bulamaciz. olanla gız izmirdelē. bu cevizlēden sate gıynağ yi. oturcēñ oturcēñ ben saten. işte tarlādan tallādan tepelēden diplēnden çüşen vā da. e şimē aşşāda hāvuz va benim. birkıntı suyu dün fortum atTım. dēelim içine. yokarda havuz vā. u yeñiden yeñi suyu attardım içine. urdan geldim cevizlēde de tā yaprak çüşünce çüşmeyenlē garşı tepelēde görünüpduru. unnarı gıydan. vā vā da bu yıl iki yūs üçyūs kilo ceviz oldu. izmirde sattılā bēm gız. dā da vā emme işte yok gāmadı. geçen cevizlē vādı çıkādım da. bēm gız cevizi satmış ya. ceviz geçen götürdü burdan. cevizlē bādan bunnarda dēl. buna biz çentir diyoS. u cevizlēden dēl. bunnā .. bunnāñ içi akçadır tez gırılı. şē ince olüyü ya şē gabī unnādañ çoK isteyir unnā. işleri beyaz baK. tepeden indirdim ben unnarı da. ben bunnarı bādadı bu ceviz başKa.

Kış hazırlıkları

yapıyuz ya tārana salça yapıyuz. dē hani duzlu salça eççicōlā bōle şēlere gıyōlā ya ōlesi fazla éTmō. duzsuz salça eççüne heP bıra yimeklere felen unnarı gullanırız. undan ē bırda vā büberli ha işte baK. hā bu salça. unu biz bunnā maķanası vā biz çırpıyōz da. evelā cerānnā çırpıyōz. çe'tinēñ sona maķanadān geçiriyuz. ondan sona geçirTikten sona bi tavada gāynatıyuz. tavada gāynadineñ şişelere ışcānāñ gıyoz gıyoz gāpōz. vā hinci salça maķanaları vā. evelden ellen ellen sıkıştırōduK. ellen niyin içinde ōcek? aynı bi tavada gāynāTiyoduK gine. tavadan sōvuduKtan sona ileyennē vā ileyennere goñulōyu. unnā da süzek gıyōduK süzēñ içinde

sıkıştırıp_ātına geçeni sīvı olursa āniden atıyoñ tavaya. hā hinci maḵanalar vā. hā matḡapla yapıyuS. hinci bēm bu sene tam maḵanelere vėdi bene. maḵḶap da vā satın. eni kendim ile ḵitīyom ilīñ gönlü ōmō. maḵanāsi olan çoḶ yazın_aylam kendini oylō bunnā. ben de bu yıl kendim eberttim. ḵulfu vā bunun_āzından bi yandan ḡōcēñ bi yandan bırda ḡöstēreñ istēsen. salḶa ṣē etTirem mi ḡızartam yāda banceñ mi? dadına baḶceñ mi? kendin bilīsin. u zamān ben size birer ṣiṣe ḡuyuverēñ. tāḶanayı hinci ben āṣamdan nō_vuT_ası piṣiriyōz büber suyu hazırlıyōS. başḶa başḡası çoḶ her şey ḡatīyō. çoḶ her şey ḡatmā ni gerek vā? bi de hamır ḡatīyoS acıḶ. ācık da yumurtlāḶa yōrt ḡatīyoñ. hamırı yōrda ḡarıṣtırıyoñ. unu az sōduneñ büber suyunnan yumruḶlōñ ıṣḶaḶ ıṣḶaḶ dōḶlūyō u. hana tāḶana kürē vā urda. ḡötürdüm urē ben. undan sona az ḡoyōñ yumruḶladīneñ u sō_vudūneñ yōrda açḶık hamur ḡatīyoñ hemen. hamırı ḡo iyce ḡarıyoñ ḡarıyoñ. Sabalā dōküyoS ṣēlere Ḷarṣaflara dōküyoS. temiz yēde. iki üṣ kere ḡırıṣtırıyos ḡırıṣtırıyos ēyce ovlām baḶtı ḡēdi mi ō_vul ōsun. ince ince ḡābırlāmız eleklēmiz vadır unnardan ḡeḶirōS. bu yıl pek dāldı benim tāḶana ya. ḡötürdülē hep bōle birē ṣey ḡızannā. bazı dā ocaḶta ḡazan tāḶanası ētyulā. ben bu sene de iri ōdu da bu yıl özel bōle ince ētTim. ṣē hinci yā_vını salḶasını ḡarpōm bunun. suyu ḡatīyoñ. suyu ḡatTīneñ sō_vuḶ ḡabını ḡatīyoñ bi ḶaṣıḶ mı iki ḶaṣıḶ mı suyunā ḡöre. unu ḡarıṣtırıḶ bi de samsak ṣendelōñ içine az az ḡatīyoñ. ōle bi tāḶana Ḷorbası oluyū.

28. Metin

Konuşan : Uçar Göle (84)

Derleme yeri : Mumcu Köyü

Derleme tarihi ve saati : 09.12.2022 / 11.30

Konu : Yöredeki mevki adları, Serbest konulu, Yunan işgali ve çeteler.

Yöredeki mevki adları

mıntıka mıntıka dēmi? şu binanın arkası ğarañtarla. öbür Taraf qarantarla bu Taraf dedelē tarlası. dedelē tarlası dēmeK Teki maqsat bizim dedelē kittiñ mi bilmiyoruñ. dedelē şu tāvın tepesindedir. dedelēde bizim mumcunuñ merası vāmış. dedelēriñ de bırda merası vāmış. şimdi yani yaşlılarıñ deyimini söylüyoız şimdi biz. dedelerden birisi mulgur pilavını pişirmiş ğatırı ğoymuş heybesine burē gelesiye ğada bulgur sōmamış ğatırıñ bōrünü yaKmış. ha nè āpalım? ēñ iyisi biz mumcuyla burayı dīşem dimişlē. şimdi bizim bırası dedelēlēdeñ unu āmış orası da bizim mumcularıñ dedelē vēmiş yani. şimdi mumcu tarlası dēr biz dedelē tarlası dēriz. hā. undan sona mıntıka şimdi köprüdeñ beri ğeştiniz ya. düziçi urasına tahtalı derlē. urdan beri ğeştiniz zaman ilyas tarlası derlē. u dere boyundan geldin dereyi de kürencikderesi derlē. unuñ k̄aşıasına türküş. kuzey tarafında solunuzda ğalan yere tahtalı. kışla bölē. dā bu Tarafında o düzlük vādır ğornapa aK Kaya. urkuş tarlası oyuKlar yanığıranı. afbuyruñ eşşektepesi dī bi tepe var. çaltitepe var. ultannar var. nè bileñ işte ilyas tarla diyōlar urasını. herālde. öle āvalıK yokmuş bizim kōde hiç. dā ilerde ultannar dēriz. ultanlar tarlası. şu qarşıkı güzlē. ūrdan gidēken kısıkdaş vādır orasını kapıkaya diyoduK. şapçı yol ayırımı var ya ō taşlardan beri çıkāken urası da kapıkayadır bak. şapçıniñ urası çok darmış eskiden tabi zamanla devletimiz ūrē ğeñişletTi. asFalt yapTı. u kurtuluş savaşında bizim asKerimiz dōmlupınardan ğocatepeden bozğuna ūratTı ya. u zaman topları burdan nası geçirdi diye eski adamlā hayrēt eTiyodu bak. yani yōnanıstan topları urda geçirmiş aynı urdan. bu ğada dar yerden nasıl geçirdi diyōlādı eski adamlā. hem ben de beñim yaşıım seksendörd ben de bilōñ u yolun dar oldūnu. şapçı şimdi şapçı yolu Tarāfa ayrılı bu tarafa gidēkeñ hemen sāvā dönē rampiye inivērisiñ bölē. u kısıkdaş kapıKaya derlē urasını çok

dardı urası. bizim de bırda vā kapıKaya. he u da dardı afbuyruñ bizim öküz arabalānıñ dingilleri vādı ā,aştan unnarı gırıgırıvériyodu sā dökülüyodu da. dardı ben bunnarı yaşadım kendim de onun için söyluyoñ.

Serbest konulu

bizim sındırğınını emeyKli õretmeniñ birisi sındırğınını sesi dēyi bi kıtap çıķāmıñ. õ çevre kōlede yiri de,ıñeñ çok. bānim evde kıtabı vā. ama bizim kōvüñ hiç yeri dē,ıñmemiñ. unnā hiristiyān mezeri. şindi baķ bırla ĩramazan diñle diñle diñne. biñ doKızyuz ātmıñda ben ērzurumdan izinli geldim. ğayınpeder rahmetliK gine bī bacadaşı şeKlinde bi daş bulmuşlā. üzeriñde yazı yazı. ben bu yazıları yazdım. bölü' KomuTanı yüzbaşıye yolladım. cevaP ğemedi. dönüşüñde ğomaTan beñim mektuba cēvab vēmediñ. ölüm didi unna lātince yōnanca u yazılā didi. u eskiden dā evelden dā evelden. e tabi bizim bırası yōrük õmasa bu dāvıñ başına yērleşmezdi. yōrüklēdeñ yirleşme gine bırası. doKsan macırları vā ya mēsela şu bardaķçılā. unu ilK evelā manisāye ğōndēmişlē. atatürk unnarı urē ğōndēmiş. undan sona demirci ğēmişlē. demirci ğaymaķamı şōle bi çıķmıñ dolaşmıñ şindiki u yērleşim yiriñe eskiden taPü mu vardı? bardaķçınıñ öbūr tarafı tikmen tepesi bu mumcu köyüne aitti aslında. mumcu köyüne ait. ama baķmıñlā tapu yok tutmuşlā bardaķçiye urēsini yērleşmişlē tamam dimişē biz burē yerleşem. adamlā şindi uranıñ yērlisi oldu. doKsan macırları buñlā baķ. bıra hē? bān ikibiñdördde bıraKtım tütünü ēñ iki sene õdu şindi burası eskiden uncūmuş. buyday yetişōmuş. būdaycı köyümüş. uncu dēmişlē. sōñra buñu dē,ıñtırmışlē biri me ğoyuvımiş mumcu õmuş ğızım. bu bōle bırda ğalmıñ. āfidēsini eskiden tütün tespikleri oluyodu ya. tespitā ğēmişlē bizim bilāder ramazana nē yazmışlā biliyōñ mu? ramazan ğōde. yav soyad ğōde olur mu? ğōde yazmışlā. sōna düzeltTirdiķ. undan sona bizim ğabarıñ ğülerdir aslında çevirmişlē õ yapıvēmişlē göler õmuş. bizim ğōķcēmiş göle yazmışlā.

Yunan işgali ve çeteler

biz urasını bilmiyoruz tabi. u yōnan burē ğeldiñde babam tā yēdi yaşıñdāmiş. yēdi yaşıñdēmiş de bu eski yol vardı bizim. şindiki yēñi yoldan āriç. tarla arasıñdan bi yol geliyodu. ğāvur geliyo dimişē afidēsini. babam ĩrahmetliK de babasınıñ arkasından baķam yol n'ölō diye u da kitmiş. şurda bi yerde beklemişlē. baķtım diyō babam ĩrahmetli ğayıtçılıK vādı. askerde hala tā vā bizim askerlē bilēlē

unu ya. Qayıç apıyölā ya ğayıt mal dēl de şōle. baQtım de,ō aynı unnā da insanmış de,ō ben ge vur başKa biři oluyō zannediyoñ de,ō rahmetliK duyōñ ben babamdān. ge vur geliyo diyiñciķ ben ge vur başKa biři ne_öluyu baķam diyi ōle kittim babamıñ_arkasından Tiyo. iřte ğurtuluş savařıñdāki olaydı. birāz durmuřlā baķ ha. řu evde ondan sōra ben yōķarda dō_vup büyüdü_m_evde Qōnřu vardı baķ u zaman eřkiyalā da vāmiř tabi. çetelē vāmiř. u eviñ gelini ge vurlāñ_atını vimiş. undan sona bizim birisi vādı. řēden çarşaftan at yapıyodu. ha odanıñ_üstünde çetelē vāmiř. yoksä ge vurlā mı_nē vāmiř iřte. unda u ata biñmiř de çıkış çıķmıř. hārkes urda silāna sarılmış urdaKiñlē. basQına ūradıķ dēye.

29. Metin

KonuŖan : Hayriye Gvercin (70)

Derleme yeri : ılıbırcı Ky

Derleme tarihi ve saati : 09.12.2022 / 13.37

Konu : Ailesi, Dğnler.

Ailesi

dury dury u. bırda hoca oldn bilm bimurta Kitti herlde. u benden diri ġavzıyu kendini. ben zor yry zor. dizlden zor yry. bi de bu zntl attı ya tembelli ble. Kız evlatım yok.  de lan dn iŖte. h biri alıŖmıy. ikicz alıŖıyl gelini de gzetirl gene. gelin kendi evimizin stndedi. st ġat vdı geledi baan yok. urdan_aldıl Kittil gelini byk lanlan. hinci bu ezedinde gk alıŖmn lanın evi v. iki ev de d urda urda byk_lan ureye gtrem didi. ġelini urye gtrem. gzdederiz biz didil. alıŖmıyodu ġ tabi byK_lan. iyidi iŖzi e aza geirince. bir ay oluyu ġsı da iŖe girdi iyi kt.  ġızlar diyo h gn arıyoz. akŖam_aramaTıK. bi gn sevidim yavrum elifim bire gidiy. asfattan geiniyu  irem ortaokulda sta. kim getirdi kızım didim. bubam. seviniyo ġarı ba babası alıŖm u ġızları getiri gtr. gelin de ... gelin iŖe gireli drd sene geŖti. gelin_unu ġsı dl. gelin u ġada iyi ba. yok iŖte lana var. gelinim bi tene. h ġızım canım Satın ġızımдан_stn gelinlm  de iyi. manıŖadal manıŖadal. hepsini_vi v.

Dğnler

ha ha oloy canım. yeni sene kim oldd be? e son kim_du be dn? sn nadireden baŖka du mu? akŖenl snet dn yaptı. ha kndi dn bunu torunu yokTu. d ezedi kynden bi hoca vdı bunu torunu nadire. h u e . Ŗ gn oldu Ŗ gn. dnn Ŗ gn sr. ha dn cumey gn ġ helval ġarınır. kmekl yapınır. turŖul ġurunur bberden smaklı. undan sona ertesı gn yimekl piŖ ġarı dncl ġel iŖte. paz gn bit. ha sayı bizim nevzat da yaptıydi ġızı bırda gelin_itTi ya bizim nevzat. h bırda yapTı iŖte e son bayram gn nevzat yaptı beymi_lu. lan amalanlı ġız urlda alıŖıa tanıŖıyl. iki ġızı v nevzatın. biri

nişannı tã. unu yêñi sene yaPçek. evel ille pēşembe gün gelin çıkadı gelin. hinci ğãli dīşti. yapmazlã mı aha bira oturama yêri. bırda oynâyirlê. yok dñn salonumuz yok. aha bırda oynâyirlêdi. bãn bilmem oyun oynayemem her türlü genşlê oynuyu yavrum. deve oyunu òmazdı. oyun oyneylerdi de deve yok. òleye ğada davullã çalã oynâyêr genşlê ğadinnã bñtñn oynâyêr. birden çıkalã. çıra da toPleyêrlê deķâr de yaķolãdı. her şey oluyudu. oluyuduñ. êñ son işte bizim âbeymiñ òlunuñ ğızı gelin oldu. biri de yêñi sene gelin òcek. biri de nişannı gene.

30. Metin

Konuşan : Mustafa Macit (75)

Derleme yeri : İzzettin Köyü

Derleme tarihi ve saati : 13.12.2022 / 11.47

Konu : İzzet Dede ve yağmur hayrı, Serbest konulu.

İzzet Dede ve yağmur hayrı.

vā türbe diye bişē vā vā. ço'yaşlılara sormaK ilazım unu ben bilmiyon ğāmadına göre unu bilmiyoz yavrum. unu nēden geldini nēden gittini bilmiyoruz ama izet dede diye bi yērımız vā. köyün adı urdan ğāma yani. gızım unu bilmiyorum da biz uraya hayra çıkādık. eskiden yamır için bōle doa ētmek için. mudlaKa yāmur yāadı. hiş boş deye bişi yoKtu ā unu biliyom yānız. hā unun nēden gelip nēden gittini bilmiyom. yaşı .. çoK yaşadık abū ni dōn sen? bīnā bile bilōdur. mudlaKa yāmur yāa. yāmur doası yapıyolādı yapıyoduK yani. erkek ğadın ni vāsa edrafda köylē de gelirdi. bütün kō yimek yēnirdi doa edilirdi hayır edilirdi. büyük hayır. doa edilō. tabi canım ōlen namazı urda ğılınıyodu. ā bōle işde yavrum bōle bā. yāmur da yokardan bōle yāıyu ya işde ōle yapardık. yir içerdik hā hemen çanā çōnlē toplayısa ğada ğazanı tunguru allah hemen yokardan veridi. urda anci gidinciye ğada. havada bulut yoK ıscak olurdu bōle. bak ben kişinin āzından bōle şahit oldum. yabancı biri. yav dēo şu şaşkınlıva bak dēo yav şu havada bōle ... yāmur dēō. sonra hayır şēsini toplāsın gidēsın allah bi vēdi emme bi vēdi. sonra adam bi dā tövbe ēTmiş ōle duydum senden benden. hah eved yavrum ōledi. u zaman bōle motur takısı araba mı vā yavrum? eşşek eşşekle çekēdik suyu. sādan soldan yani. ōleydi yani. yöresel yimekler işde vasilke keşkek gibi hoşaf ōle bişiler olurdu hayırda. göca kōlü kōlü. köylü putun urda olurdu hayır yani. yavrum bak adam hayvan vēriyo hayırına ğoyun guzu nēse. ōleydi yani ōtle yapılyodu. heP birlik tabi ōle.

Serbest konulu

bene sorāsān hayvan şu bu ben allā bi can borcum vā başka hişbişim yoK. bi de göcağāricım vā başKa bişim yoK. zamanında çoKtu da hinci yoK. ē bi deve yoKtu

evêlêden genşken hinci bi can borcum vā allā başga hişbişim yok yavrum.
evin_öñünde tavıK bile yok. bi gocağāricım vā didim ya. başga bişi yoK bi ikicimiz
vāriz. hē tabi canım yav ğızım u ōmasa ben n'apecin dünyayı? ya gocağarı ōmadı mı
n'aPcen ben? bizde ōle derlê yani ebe yani. gocağarı deriz.

31. Metin

Konuşan : Yakup Demirdağ (57)

Derleme yeri : Bulak Köyü

Derleme tarihi ve saati : 13.12.2022 / 12.39

Konu : Gençliği.

bize bi ev tutālādı gızım tamam mı? tutālādı. bi de tüp. āşamına sabā āşam yımırteyi çaķ u zaman da bırda köye geldīn zamannarı gene şē yapıyō dolduruyōn yumurtayı. yımırtayı çaķ çaķ sanayā,ı ğuru fasille Pişiremessin. tüplē de böyük tüplē de dēl şē küçük tüp vā ya. u tüplēden. ben aķsērde oķudum. liseyi de sındırgıda oķudum. ya mesela adamın çocū ğalabasa çocūna ğöre tutādı. ama aķrabalıK vāsa tutādı unnā geçinemezdi yā,ut herkeSin odası olūdu. şindi oķumaķla sizin oķumaķla bizim oķumaķ arasında dālar ğadar fark vā. siz şindi internetten her şey ōreniyonuz. bizde kütüpāne alışkanlī da yoktu. mesela ōretmen bize ōdev veridi biz sata ōdevin yiriñden habarımız yok. zatı duymamışım. bi ğün baķtım millet ōdev hazırlāyō. n’apōnuz? ōdev ya didi. haddi ōlum biz gene hazırladıķ unu. yani oķullan bi alakan ōması lazımdı biz berduş takımıydıķ. u zaman sinemalā velen meşurdu. sınavlara giriyoduķ u zamana ğadro yoktu. şindi genşlēn işi zor. ... ellēnde telefon ōcek. teleFonu bıraķ evde lebtob ōcek. çok şindi şē ya dē,işik. yav sāt felen daķdıķ mı şōle görünsün diye. bi de sātālā nasīdı bilōn mu biz genşkene? teleFon mefeFon yok ki. sevdīn vā. ya unu ğüneşe denk getiriyōn ğözüne denk getircēn diķğat çekçin yani. bōledi bizim genşlik. ayna da ceplēmizde bizim küçük aynalā oluyō bōle ya şōle şē yapādıķ mektup vādı yani. mektup vādı yani evelā ayarlamañ lazım bizimōlan şīden. kiPrit kutuları sen biliyōn mu? kiPrit kutulānı biz içini boşāltırdıķ ura ğıza mektup yazciz ya mesela nērden geçiyu tallān arķasında geçit vā. yā,ut yērden geçiyō şu çeşmeden unu atūvuruyun unu. unu alırsa iyi āmazsa mektup biriniñ eline geçē ... seksenlē ōncesi ya. ya biz hanımı ayarlaysā ğıda u mumcuda u kepçenin canı çıķadı baķ. zeki dayın dirdi yav dirdi bizim kepçi mumcu dolu soķakta bırda taksi gibi gidiyō yōrū dirdi. yav ğızı evden çıkarinsiye ğada u cama tıķlıyun camı da ğırıyoduķ. bakāsın mesela dışdadı bu bulaşık yıķama işleri velen urlāda velen bulaşık suyu da dōkūvūrūlēdi ūsTūne. yā çok eziyetlidi bizim işlē.

32. Metin

KonuŖan : Niyazi MemiŖ (68)

Derleme yeri : Ŗahinkaya K y 

Derleme tarihi ve saati : 15.12.2022 / 11.02

Konu : Serbest konulu, Eski bayramlar.

Serbest konulu

eyiyiz ya. hoŖg ldiniz. hayır ola?  yi ya  sun gezmeK iyidir.   soyleyin ba a ni iŖiniz v ?  sun Ŗuk r elham .. b rday z b rda. y  benim  lan a biri b rda biri mersinde  alıŖıy . valla herkes iŖde ihdiyarladık kimse  almadı biz s rm y z  usura bakma. n se unu s yl y n b n. Ŗ da eskiden s r y duk Ŗ ndi s rm y S ihtiya  a  aldı kim  alıŖcek tarlada? kimse   madı. bazardan alıy S ya. ya ihdiyar ada velen b ndan sona yetmiŖ y lından sona n'ap ez? yiTmiŖ yaŖına geldik. dıŖtan geldi b lgaris and n gelme. evet eskiden v miŖ b rda y r kl  v miŖ unn  gidmiŖ baŖ a yire bunn  bizim k l  bur  kurmuŖ . h  bulgaristandan g    .. m c r b nn . ben de mac r n. yalan mı s ylic z allah? valla biz bilmiy z biz b rda d duk kusura bakma unu bilmiy z. unn  s yl y  biz unutuy z. babam zaT  ufaK g lmiŖ urdan bi yaŖ anda. bur  g lmiŖ bi yere bırakmıŖ  da giri d nm Ŗ  giri almıŖ . ya b rda yoK baŖ a m lle. t K yirleŖim b rası. v  hayvancılıK v  canım. b y k ayvan v  v  Ŗ ndi ufak ayvan az v .  ara s r va ya bayırda duruy  hayvan. ya yazın b  tarafa gidiy  kışın b  tarafa gidiy . s rtl  tarafı ya  alınıy  hayvan  alıy  bayırda. y m r y dı mı  ar y dı mı gelir. yok kimse durmuy . ya v dır    u v  canım tarla v  b rdan baŖladı g r lm y  b rdan u Tarafa.  arabılı  v  bizim bu tarafa urdan y  arda pilastepe v   aratıl v . tukur  eŖmesi di ol  eskil   le. ya su  su umuz v  b rda y  arda da v . ben bilmiyon Ŗ ndi.

Eski bayramlar

eskiden bayram  oK g zel oluyodu. Ŗ ndi olmey . ya sallanc  yapıy z. sallanıy z kızları sallanıyodu  u zaman. urda  elence v   ınar v  eski.  ok eski bi  ınar v dı. he b rda  eŖme v dı. urda sallanc  yapıyodu . onbil g n bir ay s r yodu eskiden. h   elence g r Ŗme yapıy  g r Ŗme yapıy   a genŖ . t rk  s yl y  adı

eskiden. ok gzel oluyadı. şindi eski çelik almadı. almadı. bir ayı ble dvamlı gidiyu geliyuz. ama gzel oluyudu şindi bayraml gzel olmuyu undan diyom ben sna. ikisi de aynı h oynuyodu. ya şindi bir ay bırda onbeş gn salınc oyz bırda ongn bir ey duruya. gitmez ol mu ızl? herkes sallanıy ya. y ř va ya ni diyem ya unuttum şindi. cincir vdı uzun on metre unnarı alıyoz bi tahta oyoz bur. u tahtayı bur o bureye piniy herif tamam. he zincir v zincir eski uzun ya. hepsi genş olcek ihdiyarı n'apez biz? ya biz sallancez genleri salleyodu. yanımıza bur gelmiyol unn ayrı oturuyol ihTiyarl. ieri girmiy. ızlar ayrı erkekler ayrı oluyu tabı uzaKTan bak d urda oynuyoz erkekl biz ızann bırda ayrık oluyu unn bi yere mazdı.

33. Metin

Konuşanlar	: A) Ayşe Dedebaş (60)
	: B) Ummuhan Akgün (60)
Derleme yeri	: Sinandede Köyü
Derleme tarihi ve saati	: 15.12.2022 / 12.07
Konu	: Sinan Dede, Çam balı yapımı.

Sinan Dede

A) sinan dede ğızım kövün oldū,u yer işde bırası sinan dede. dede dē uzak uzak. yol vā yol. siz dedē mi çıkıçēdiniz? burdan vādınız mı geri döndünüz mü ğarşınızda ormanın etē,inde bir ev görünüyō. bekirin evi. bēliyon mu? urdan bekirin evinin ğıyından geçeken az ileri vādın mı sāvā döncen işleK yol. belli. u yoldan sapmadan dōru yaylaya çıkarı sizi. yaylada evler vā. ara yola gidilcek. ara ara arā gidicēniz bekirin evine doru gidicēniz. çalgıcı bekirin evine. hē. yaylanın ismi yumruğaş deriz. sidan dēriz. sidan yaylası. göndümüz yer de yumruğaş deriz. her zaman gidilir. ōle ğar ōmadı mı hēr saat. hēr sāt yol açık. gidiliyo. he he.

B) bi görcēn. bi daş vā bōle büyük bi daş vā. bōle daşın önce gezedik biz gidēdik. oturdū yer vā bōle daşda. aynı bōle şe. belli.

A) dedenin yanına girseniz bōle çıkmē canınız istemez. aynı bōle odası vā. nası kapıdan girdiñ bōle. ōle gözel bi ğoķusu vā tüte ğoķu bōle tütēyo. dede cennet ğoķusu. u ğuranlar tespikler namazlālar. ni arasan vā. odanın içine. asķılāda dedenin üstüne. çocukların üstlēnde. bi ğız bi ōlan mezeri vā. üş dene mezer ğabir yirde. dedenin dedenin. torunu mu ōlu mu ğari bilmıyız.

B) çok esgiden. dā eveliden dā eveliden.

A) dünya ğuruluşundan.

B) dünya ğuruluşundan. harb_ oldu bi. şe harb_ oldu bi tene bōle.

A) şe ğıbrız oldūdu da.

B) u zaman velen. gidömuş böle şe. uçaktamış mı be u? gidiyomuş böle. görkuyolāmiş. görkma yörü deyımış arkağan bi insan. görkma yörü deyımış. arkağan ses geliyomuş bi. sen kimsin demiş ben senin nıde oldūnu nası görcem demiş. benim bakma kim oldūma ğit yörü deyımış. görkma deyımış hani şeğen görkma.

A) uçān arka Tarafına oturağomuş. uçak .. uçak ğalkmēyomuş. pilot görkuyomuş uçak ğalkmēyomuş. dede uçān arka yanına oturumuş. devam iT demiş. uçak ğalkıyo doru ğıbrıza.

B) sinan dedesi. savaşa gidiyolāmiş savaşa da. unlara görkman dēvimiş. yörün dēvimiş. görkman varın ben varım arkanız.. sen kimsin demişle. biz seni nerde buluruz demişlē. evin ocān nēre yuvan yurdun nere demişlē. ben sındırđı dedesiyim demiş. sidanda otururum ben demiş.

A) ğızım biri māmudumuş onun. biri māmudumuş işde ğardeşi. bu da sinan. varımış unlar üş dörd dene varımış. emē biz bilmēyuz. he deyōlar ōle. māmud dedi,ine geliyomuş unnarın biribirileri. hē ğalemōlu deyılar bu taraflarda. gördesin urlēdemiş heralde ğalemōlu varımış. urlār demiş u māmud dedenin ğabiri. deyilā da benim aklımda ğalmıyo ōle.

B) su yokmuş. dede elini bi sokmuş daşa. u an daşdan su çıkmış. şindi suyu vādır urda. bak daşın üstünde u belli. yumrūnu daşa böle bi sokmuş. suyun içinde atlanın izi vā böle. atlanın izi vā böle. atlanın izi vā daşda velen. oturdu yer velen namaz ğıldııı yer vā. şindi ureye heP böle ğurban kesenler çocu,ū olmā,anlar. şe ā,aç vā böle çapıt bālıyın. namaz ğılıyın okuyın çapıt bālıyın. urē ā,aca çok böle adağ kesī. urda bi çam gibi ā,aç vā çapıt bālarla. ya burdan görünüyu u ya. biraz puslu. cami vā önünde gözükmuyı ya. ğule vā ğule de. ğulesi görünüyo burdan. ah ben iyi ōsam da götüsem sizi ben de ameliyetliyin. ā unnarı duymadım. yālnız yazın bir gün boş ğalmaz. bir gün boş ğalmaz.

A) bak urda böle tuvaletler çay ocağları yimekāneler. hayır ederler urda çok.

B) ğuyu vādır ğuyu. ğuyudan su çıkar. buz gibidir suyu. datlı sudur ya buz gibidir. yazın böle herkes gider böle ziyaretine namaz ğılmaya. unu hatırlamıyın de yānız sinan dede çok şeğir. mağbuldur. geçerli. mağbuldur. gideriz biz de gideriz de bu sene gitmedik. ziyaşad ederiz namaz ğılaşız urda. öncden ğidēdik emme .. de

uruhuna bā_vıslıyız. allah rızası için ğılıyız. açardık açdık biz. urda bi oda vā odada her şē vā. bacalā vā mesela yāmur velen yā_varsa. tıraktörlēlen çıkıyduĸ. gine ya yörūme kestirimden çıkılıyu da yoĸuş bōle dik. kestirme şē yolu va araba yolu vā. gidiyolar do_va ediyolar namaz ğılıyolar. biri de .. biri bōle toPraĸ almış urdan. sen duydun mu ayşe unu? toPraĸ götörmüş çuvalna. saĸsılara ğoyen diye götörmüş heralda. u şıfa uranın toPrā_vı da şıfaymış. getitmiş toprā. duramamış huzursuz ğalmış ğadın. toprā geti deymiş. ... göttü tıraktör tuttu da adam.

A) baĸ ure dedenin yannā namaz ğılmaya girdin mi bōle ĸapıya dōru durceñ namaza bōle dōrulama durceñ. bōle dikleme bōle yönünü dönerek gircen namazını ğılceñ. niyet ettim allah ırızası için namazıma dēycen. ha kaç erkat kıla. iki ğıl. dōrd ğıl. on ğıl. yirmi ğıl. urda bōle götün giri çıkıcēn. hā ĸapıdan ğıya dönme. bōle götün götün geri geri çıkıcēn. he he.

B) altı ğardaş bulamamış da dede yumrūnu bi soĸmuş şē etmiş daşa o bōle oyulmuş urdan su ğaynamış. şindi su vādır urda. şē u daşın içinde su vādır. daş her Taraf daş.

A) dedenin oldū_vu yere bi vassan. bōle zelvi gibi ā_vaçlā dikmişlē bōle tel çekmişlē. u bayırları bōle çamlānı kesmişlē. çok güzel ōmuş. bi gidicēn ordan. heP birlik bişiriz. kō kō. muhtar bōle para toplar. etliK alır inek alır dana alır. ğoyun ğuzu viren olur. alırız bōle ikişer üçer ğazan bōle yimēmiz olur.

B) ikişer ğazan yitmez. bōle dōrd ğazan yimēmiz olur.

A) bu sene .. bu sene hayırımız bōle yāmur yādı. sis vardı. ölē_ve ğadar sis vardı. pek ğalaba dēldi hayırımız. ōle dōrd bin kişiliK yimek bişdidi. her yaĸadan geliyo. her yaĸa hıparlöye veriz. mesac_uatar muhTar. gelir her yaĸadan bōle yāmur gibi yā_var. çadırları ğurarız bōle yazın. ura bōle sırsıķı arabeyle insannā dolar. urdan yukarı sidana giderler. dedeye. urda dedeye zirayat ederlē. namaz ğıllarlā. urda hayır ederlē. vāsan ura da aynı bōle bi kō gibi olmuş. çok öteberi yapmışlē.

Çam balı yapımı

B) çam balı yapıyoz kendimiz. çok iyi olur yapması çok. güzel olur. her hasteli_ve de faydalıdır. yazın bōle çamlān uçlarında şē çıkarı. sürgün çıkarı. unu toplarız.

A) şõe çamlān uçlarında şe gibi pörçük çıkar. şõe sürgün olur. unnadan bõe ğırarız. getiriz burē yırķarız. ğazana bõe vuruz. bi gazan da su ğuyarız. doldurūz unu ğazan deperiz ğaynadırız. unnar ğaynadı mı unnarı makarna süzēnle ğazanın ũste atarız. suyunu da tũlbentten geĉirīz. ğazanı yũrũz yiniden ğazanın suyunu. ğaynadırız bõe adamaķıllı bõe faş faş faş. az u ğayna ğayna azalıyu u ğoyuluyu. şiker ğatarız. şeker ğattın mı dōnũyo. ğıpgīrmızı ileĉli oluyu bal bal. çam bal. filizlēnden.

34. Metin

Konuşan : Sadettin Karabulut (72)

Derleme yeri : Eğridere Köyü

Derleme tarihi ve saati : 15.12.2022 / 15.18

Konu : Gördesli Makbule Hanım ve Halil Efe

yā u demirciden gēlmiş buriye. yā öle şisini bilmiyōñ da bizim duyuşumuz urdan gelmiş mesela bırda eşkiyemiş lafTa. e adamı birlāda işTe bu gāşı çorlāda gāmişlā galceklēmiş urda. urda gāmişlā da unda mācirlā gelmiş arkalāndan gevurlara unnā dēyivimiş macirlā. urda yataKlık urda galcekle dēye urda işde unda gālan beKçi dikmiş adam halil efe. unu da bekçileri vurmuşlā gāvurlā. ben dimiş nışancının gākıyo hemen undan sona tūyüyō tışarı gāvurlān iki tenesi Furmuş. undan sona gacıyomuş işde gāşma nēre gacıyōñ dimiş lafTa. öle de Tuyduk biz tabi bilmiyoz da dededen duyTuqlāmız diyoz. öle dedilē bilmiyoz tabi. işde yataKlık yapıdılā mesela urda galcēklē unu da unnā evlere aşşādadıñ. çöcek çıktı da yapıd evi sona. u zaman urda işde daş vā daşın dibine bekçiler bekçi daşā gōyuyō. bīri de aşşāda yanda var bi daş bīri de berikide. evelā bekçileri vurmuşlā gāvurlā. ya yaşlı ben varıñ zāte de. biz duyTūmuzu şey eTiyo bişē görmedik mesela da. u gördesli bi adam geldi burī. macır bi hayır vādı urī hayıra kittik. urda hayırda adamın elinde kıtaP bōle bırda halilefe makmule hatun vāmiş birlāda diye ben unu arıyōñ didi. dā hacımāmat diyōlā dē urda gārşıda dē urda bizim derede unuñ mezeri didi. ē nēde? ā dē urda. e ben araba gidē mi? yok araba gitmez didi. eşşek? eşşek gidē didilē. dā urda mācirdan bi eşşek buldu adam. unlan kittilē. u undan sona öle canlandı bunu bilen tutan yoktuñ mesela. bunu paricilē mezarını çok gāzdılā. hāta gādının saçlānı çıkarmışlā da biS saçlānı Filan urē gömmedik mesela. saçlā filen hani şē olmamış. erimemiş mesela. erimemiş de pariciler bōle gāzmış Taşlā çıkarmışlā biz mezerin oldu,i yiri velen bilmiyoduk. öle gāzmışlā da biz öle biliyū mesela mezerin orda oldūnu. saçları tışta gālmış. hē biz gūyuvidik mesela toprān içine biz gömmedik uriye. bu gelenbeden gārağurd vā u gārağurd macırımış unnā gāzmışlā para vā diye. u şindi gine gārı .. gāzda altın çokmuş. unu gān tabi halilefe bırdan furulasıya u gārı da furuluyo mesela. geliyu iki gün sona. e gariye urda zatın tam ölmemiş. yaralı bi gōnşunuñ evinde gālıyu urda işde hacımāmat didikleri adamın babasının evinde. bi yo'luyo eyvah diyo. n'oldu

halilefe diyolā. e soyulduķ diyo. hani ġārının hep altınmış. işde unu mācırılā duymış
mesela ātın vā diye undan gelmişler birlara mezeri ġazıyōlā. mesela para ġorlar ama.
ya Furan mı aldı? bırdaķınlā mı aldı? bırdakiñlē āsa hişbişi belirmemiş. yalıñız bi
toķata bi sarı lire vēmıř adam. u ġorlān u didimiz adamiñ bubası mahkeme olmuş u
mācırılāñ da eskiden mere davası varmış. ūrda bir toķaTa bi sarıleşe vēmıř. ya bi toķat
Furāmıř adama bi toķata da bi sālire verimiş mesela. dimek unnā aldı u zaman
pareyi.

35. Metin

Konuşan : Saniye Demir (60)

Derleme yeri : Akçakısrak Köyü

Derleme tarihi ve saati : 21.04.2023 / 21.57

Konu : Pekmez yapımı, Yağmur duası.

Pekmez yapımı

üzümleri bādan bı kesōz köfüne doldurōz. unnā eski zaman üzümleri cinsi ğara üzüm āıızın da vā da şindiki ğozak üzümü dēvil. undan sona getirōz PeKmezliKte depōz. dePince toprak atōz üstüne yapāken. undan sona çıra ğazannarı dēyōz. ğaynatōz unnarı hā ğaynatōz. undan sona bi sāt bibuçuk sāt ğaynaTōz zōm zōm ğazanda durulanō unnā. undan sona durulandīKtan sona teKrā tavēye Tōkōz. tavada da teKrā iki sāt da savurōz. undan sona PeKmez olō. aha dī urda ya çeşmeniñ onünde. öbürkü de aşşāda kövün girişinde. sırayla ilK önce ben PeKmezimi ğaynatçin diye başlō. sen bugun ğaynadōmuñ sen ğaynaT. yarın da ben ğaynadēñ. undan sona biri de arġadan gelō yarından sonra da ben. böyle sıranāñ. hayır iKi üş Kişi bitērō. üzümüne gore. üzümü çok olan bi guñ sürē üzümü az olan iki dene üş dene bi kim çıkā urdan ocaKlıKTan insan. ğazannāda ezme şeyi şarapana diyoS. betondan şarapana diyoS una. betondan yēr vā. betondan unuñ özelliKle yapılmış āltına tava göyōñ suyu orā aġō direk. toPrā söyledim ya üzümü üstüne atōz. bēyaz toprak bulup gelōz çamlāñ yandan aşşādan. u toPrak omadı mı durulmō. durulmuyō. kil toPrak dēñileyō una kil. maya dimeKtir heraldā kil toPrak toprāñ ismi bēyaz bēyaz. çamlāñ urdan gelō heP. oyuk yirleri vā urda hērkez urdan aldēi için. hayır bizim köye gelōlā tā almā bēyaz toPrak çok ya. biz yakınlāda yapmadık biz bāları bozduk kökledik on senedir bēlki ni bileyiñ PeKmez yapmadık biz. dā önce annemgillēleñ bubamgillēleñ yapōduk unnā da vādīñ emme hinci u da yok. ēñ son hērkezin vā bizim yok. ē ömiyen insan hemen hemen yoktur. ē işte avnidayingillē yapō şuridayingillē yapō nizamettinānasıgil yapō. zehrabangil yapō. unnā yapōlā. yüz diyolā. Ğazannāda ā ğazannānañ evlēne götürōlā bidonnāñ işlere göyōlā. sataġana küçük şişelere göyōlā.

Yağmur duası

hıhı çıkölâdın. anasınıñ ilK dövanan çocēne senin ilk dövelđindir. ğız çocē dēl dēl. ama unnā ilKı günü dēmiştir analānıñ. ha dökülēdın hayır su dökölâdın yāmr yāsın dēye. ilK dövan çocuK ālasın da undan sona allaha yāmr istesin dēye yāmr duasıdın u. ha u zaman olō işTe ya doadan gelince. urda da dökēledın sırda da dökēledın. yāmr yāmadı mı loKma yapılō dede dēñir unnara evliyalā diyolā ya. urda eskilēdeñ görünōmuş hinci görünmō ğari ōle şelē de. eski zamanda insannā ēyi niyetli oldūnden çoK görünmūş insannara hiş görünmō ğari. dede bilōz biz unnā eskilēden evliyalāmış eskiden önnā. dede dēñō. ni bilem biz bilmōz ki görünmūş işte. kōlūcek gidēdik kadın erkek herkez gidōñ urda hayır yapılōduñ. ğuran okunōduñ. ğuran okunduktan sonra millet annelēnıñ ilK günü ilki olan çoçuklara su dökēledın. şimdi yapmōlā ğari. ğılō ğılō erkeKlē önde durā. hoca da gidō. allahım biz huzuruna ğeldik künāmız çoK affit diyō ōle ben duydum. biz huzuruna geldik diō yāmr istiyoz diō günahkar ālimiznen geldik diō bāısla allahım diō ōle dua ediyoduñ ni bileyim. urasını eyce bilemōñku. şē yimē yidikten sona ōması lazım dökēledın eyce bilmōñ. ālasın dēye ōle yapōlā hususi ālasın dēye ālatmak için. döküyolâdın dēmi? nassı ğaçādıK nassı dōKtürmecēz dēye dōKtürmecēñ dēye ğaçādın çocuKlā. bāzdirmeneñ hiş gidilmedi loKmanan gidildi urlara. asker için yapōladın unu yāmr için loKma yapılrđın. bilmōñ ki ōle kırkıta bi bazen yāvâdın bazen yāmazdı. dua idelēdın gine de yādē zaman olōduñ.

Konuşan : Hayrettin Karagöz (77)

Derleme yeri : Akçakısrak Köyü

Derleme tarihi ve saati : 22.04.2023 / 15.39

Konu : Dedem Hüseyin Gökmen'in gençlik yılları,
Babası Kurban Çavuş, Köyün adı ve tarihi.

Dedem Hüseyin Gökmen'in gençlik yılları

sān .. bō oturam bi de. sän dedēñ sālını bilōñ mu? ben dedēñle hemen hemen bir gün dāhi ayrı ğaldımızı hatırlamıyōñ hiç. ē unnāñ da dereboyunda tarlası vā bizim de vā. hēř gün berābā gideriz berābā ğeliriz. şindi unuñ ēñ şiyi hemen didi şōle gezmē gidem didi. u rahmetliK dī de işte sā gine şē şindi ōsyen öldü de aynur sā. unnañ tanışōmuş bän ni bileñ? çıkıtkı şeye çitğiranına sän didi beklıyiver didi ben

şöle. öte Tarafta da u ğuzu güdömuş aynur. nise urlāda giTdi gezdi geldi. undan sona aynurun bubası görmüş. osmannān mısdava dayının şesi vā. berber duĶġanı vā. şimdi siziñ ē elolun durdū yirde. urē ben de tıraş olmā vādım. u da geldi urēye. ānuruñ babası. u didi bilmem kimiñ çocēne söyle didi benim ğızı istiyosa didi istemē gelir didi. öle urda bırda şē yaPāsa vallāhi billāhi bi ğurşunnā öldürūñ didi. tabi ben yine ūsene diyividim. ōmadı oldu Pitti. ē ūsēn haĶĶattan yine de sevilen bi kişidiñ. niden dırsān aha bñlan mesēla oyuklara tütüne gidiyölā ē ūsene şindiki mesela sonraĶı hanımı kendi hanımı ē çiçek yollamış. ē çiçēñ arkasından kendisi ğaçuvūdu. ya u sonradan yapmōdu emme çoĶ ustadiñ. onun bi deymeni vādıñ u suyun yanında. toprā öyüdüyoduñ. hē u ğıdan yani şēden yaPmış ambar olēni bilmem nēsini āaşTan tahtadan yaPmış. alTına ūsTüne daş ğoymuş. aynı u un deymenlēniñ çarĶı gibi çarĶ yaPmış. su una hurunca çarĶ dönō. çarĶ dönünce de daşlā da dönō. ē toprā'öyüdōduñ. ustadiñ öle emme çalışmazdıñ. hiş çalışmazdıñ. öle yēr yēr gezēdiñ. ama tabi iş başa düşünce ondan sona tütün yaPmā başladı. sān bilōñdur bi tarla tütünü mesela tēK tēK ğarıĶları sulādıñ hiş sırtınıñ üstüne basmadan nası yapādıñ. hişkimsē de bastırmazdıñ. bōle tütün ğırım vaziyetine gelene ğada çapa yapādıñ gene de ğarıĶlānı bozmazdıñ. esmār oldū,e için acık esmer oldū,e için ğarālī dimişlē. çün biraz benziyoñ gibi dedene benziyoñ. ama mesela arkadaşları arasında çok sevilen bi kişidiñ. hiçkimsēye en ufağ bi kötölū ben hatırlamıyom. ē işine çok temiz çok TīTizdiñ. şimdi bizim undan yüz elli metre Felan aşşāda da bizim yir vā siziñ_erden sona. urē ikimiz çeĶdik ğareynı tamamını. ē amelā götürüyoS dörd ğişi beş ğişi dikimci götürōz. bi tēK encik çıkamadan sekiz dönüm yiri bitīdik ikimiz. yav şimdi bizim u didim tarlada bi sene bıdey vādıñ bıdeyi ikimiz toPladık. öküzlē vā bizim öküz. yīdik yīnnarı. tam bi araba sap ğaldı bizim yīn devrildi. hepsi dāvılı. hadi yīñden bi dā yīdik. biS u işi bitīrdik gitTik Tārlanıñ_ātından bizim bu dere bizim Tārlanıñ_ātından geçō. hadi suye girmē gitik. bi de banyo yaPdık. ūsēn bizim ertesı gün bi hastalandı. ē melmine tarlada işi vā. getTik ūseni burē yatīdik biz tarlēye şeye. ama siz yeñe de melmineniñ yaptını yapmañ ğaşmañ hiş.

Babası Kurban Çavuş

adı ğurban. babamıñ adı ğurban. şimdi çavuş da dimiş ama ni bileñ dağma isim ğurban çavuş dimişlē. ama babam nasireddin hoca gibi bi adammış. herkezi güldürümüş. şimdi hamdiyede deve yapōlādıñ bōle yaPmācē bōle āaşdan şēden.

altına iki kiři girō oynādōlā oturamada. mudlaķa her dūne gōtūrūlēdiñ. řindi yine birinde bigūn odada yimek yiyōlāmiř. ķetminiñ birisi yimek yirkene ġařřē yūs ařřā ġoyōlā yani eKseriyeTle ķetmi de ġařřē dimiř yūs ařřā ġoyma altına dimiř řeytan saKlanır dimiř. bubacık da yav bōle ařřā ġoyāsan řeytan saKlanır dimiř bōle ters ġoyāsan n’olur dimiř. ni bilēñ n’olur dimiř. u zaman da dimiř řeytan iķine sıçıvrı dimiř. unun gibi heP bōle her ġonuřmasında milleTi ġūldūrūdū. ya řindi ġara mısdafa diyoz. řu ismet ġonuřumuzuñ bubası olōyōduñ. ġāvede tabı bazı kiřilē farkına vārmō heralde. bōle oturuķana burnundan ġırip mi vādıñ nasēdiñ řıb řıb su damlōmuř. rahmetliK peder dimiř ya bi yērdē dimiř suy buldum dimiř birķāķ kiři lazım dimiř ġazmak iķin. ē nerde felen. u da dimiř bubacē řē yapıyolādı yařlı oldūnden. dimiřlē baķam ben de gideñ sen de gideñ. unuñ ōlu vā ġaramısdavali diyōlā. bu kōyūn dař iřlēni su iřlēni yaPıyo. e amca bān gideñ dimiř u da aķraba olō. ben de gideñ yapam velen ġazam. nerde bu? ha dē dimiř. ġara mısdavaniñ burnunda dimiř. bōle herkezi ..

Kōyūn adı ve tarihi

aķķaKısrak ōle biřē .. yalıñız bırda nāmlı bi aK kısrak vāmiř. mesela bēġiriñ dişisine kısrak deñilō. ē bırlāda nāmlımıř. urdan āmiř ismini diyōlā bizim kōyū. alacaTlıda alaca bi at vāmiř undan āmiř ismini diyōlā. vallā bırası ilK ġuruluřu bān atmış hane oldūnu bilōñ. ikiyūs haneye ġāda cıKTı bırası. tēKrā girişigēri seksen veya yūs_āneye ġıda dūřdū. on sekis on haneden ġurulmuř. dā ōte řēde mesela. bırası manav amma yalıñız yine de yōrūk cinsinden sayılır. hayvancılıKnan řey_ediyo yani. bıranıñ_ovası yoK biřēsi yoK. amma māresi ġēñiř. bi de bu dereniñ_ōncesi bu ġāřşı darafta benim deliġanlılēmde ben evlendīimde dā hic ēv yoķduñ. şurda on onbeş seneden beri bu ġāřşı Tarafa ev yapıldı. siziñ mesela evlē sonradan. siziñ evlē mısdavaniñ evlēniñ oldū_e yerdediñ. ēñ ġēñiř yir ařřā ōķarı ali_ōlunuñdur.

EK-3. Sözlük

(birinden) fazla olmak Bir kişiden daha üstün yeteneklere ve niteliklere sahip olmak: *Sen benden fazlasın dimiş.*

(birine göre) hir yir tikne “Bir şeyin olmasıyla olmaması arasında fark yok” anlamında kullanılan bir söz, (birine göre) hava hoş: *Bana göre hir yir tikne.*

(birine) pindirmek Bir kimseye sürekli olarak yardım etmek, elindekini vermek: *Bi insana pindir pindir.*

(birine) yaramak Bir iş için uygun olmak, kullanılır olmak: *Yaramadıñ mı yok.*

(birini) silmek Birinden faydalanmak: *İnsan bu gıda anasını babasını silker mi len.*

(çene) çalmak Çok konuşmak: *İki gündür çalmō bağam.*

(kusur) aramak Yanlışını, eksikliğini, elverişsizliğini aramak: *Arecek oldu mu herkeste var.*

(laf) saylamak Laf dinlemek: *Anasıgillēñ laflānı hiş saylamōmuş.*

(paranın) kapısı Para harcamayı gerektiren bir iş: *Hinci bi İstanbul’a gitmek yidi sekiz milların kapısı.*

“Gıdak gıdak gıt gıdak, en eyəsi kaçmak.” dimiş tavuk. “Başarılması güç bir işi yapmayı reddetmek bazen daha iyi olabilir” anlamında kullanılan bir söz.

-A-

ā_a 1. Halk arasında sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen unvan. 2. Genellikle köy ve kasabalarda geniş toprakları olan sözü geçen varlıklı kimse, ağa.

abacek Abla.

abbacık Bembeyaz: *Abbacık zate beñzi felen.*

abdestlik Evlerde yüz ve bulaşık yıkanan yer.

abey Büyük erkek kardeş.

abı Korku, şaşma bildiren ünlem: *Abı gızım hadi.*

ac ayında dünyaya gelmek Gözü doymamak: *Aç köpek, ac ayında mı dünyaya geldin sen?*

acıķ Azıcık: *Bi de hamır ğatıyoS acıķ. acıķ da yumurtlāķa yōrt ğatıyoñ.*

acımsak Az acı, acımsı: *Gerdeme otu sulak yerlerde oluyō ya, acımsak olur, onun bi tek dalı vādır ama biķok saķā,ı vādır.*

acukān Kantaron otu.

açıķ bk. acıķ: *Açıķ yisene ğızım.*

adım bi yire salmamak Hiķbir yere gitmesine izin vermemek: *Şengüler gelabaceği adım bi yire salmōlā.*

afakanlar çökmek Sıkıntıdan bunalmak: *Afakanlar çökō Merve bene.*

afat 1. Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım. 2. Çok fena: *Afat ğız bōle çır çır çığırōduñ.*

afyun Haşhaş.

ağıl Samanyolu.

ağır ağır *Acık ağır ağır ğonuşmā başlōvirō.*

Ağleyenin malı ğülene hır etmez. “Birinden haksız olarak alınan mal, alana yarar sağlamaz” anlamında kullanılan bir söz.

ağzı şarap (olmak) Aĝzının tadı bozulmak: *Bōle ni yirsem aĝzım şarap.*

Ah diyenin ahı yerde galmaz. “Zulüm gören kimsenin bedduası tutar” anlamında kullanılan bir söz.

ahar Evcil büyükbaş hayvanların barındığı kapalı yer; dam (I), hayvan damı.

Aherette Allah’ım göstermesin unları bene. İlenme sözü.

ahı gidip vahı galmak 1. İyice zayıflamak, iş ğöremez duruma gelmek. 2. Çok yaşlanmış olmak.

ahrette hazır olmak Kendisine karşı sorumlu olan kimseden ahrette hesap sormak: *Ahrette hazır ōsun hesaplaşırız.*

ak biber Yeşil biber.

ak fasülle (Akķ.) Kuru fasulye.

aķ ğabak İnce uzun beyaz renkli bir çeşit kabak.

aķbař otu Karın ağrısı için kullanılan, beyaz renkli yabani ot: *Unu g n d nmeden alırl  bizim bırda.*

aķ a melki bk.  imen mantarı.

aķ a memeli İnek.

aķ am  am ağacı.

akıla sakat Akıllara durgunluk veren (olay): *A  akıla sakat bişi.*

Akıllı olup milletle uğraş ene, deli ol da millet senle uğraşsın. “İnsanlarla uğraşmak zordur” anlamında kullanılan bir s z.

aķ ın Akışkan: *Hinci  le aķ ın dur  ya.*

aklı başında S rekli akıllı davranan; akıllı başlı.

aklı ermiş *İnsanın aklının ermişi t  iyi ol .*

aklı irmek Anlayabilmek: *U gıda mı aklın irm  seni ?*

aklı sarmak Kafası  alışmak: *Merve aklın u gada sarm  mu guzum seni ?*

aklı sarmamak Kafası  alışmamak: *Aklı sarm  olmak v  unu .*

aklı tepesinden  ıkmak Aşırı derecede  fkelenmek: *Aklım tepemden  ıkıvudu.*

aklından geşmek Unutmak: *Ben bilem   aklımdan ge ivuru lafl .*

aķs r Manisa’nın Akhisar il esi.

aķřamdan goşmak Bir şeye karşı aşırı derecede istekli olmak: *İsm l Hakkı bul n da goç gari aķřamdan.*

al 1. Gelinlerin başına  rt len uzun, kırmızı  rt , duvak. 2. Kırmızı.

Al fakirin gızını işlesin. “Ailesi yoksul kişiler daha  ok  alışır” anlamında kullanılan bir s z.

alabada Sulak ve verimli toprakta yetişen ve yaprağından dolma yapılan bir  eşit tohumlu bitki.

alabarda k k  bk. alabada.

alaca belice g rmek Bulanık g rmek: *G zl m alaca belice g riyu da.*

alaca inek İnek.

alacanlı ęalmak Can  ekişmek: *Zatı  lcekmiş ęadın azık alacanlı ę miř her lde.*

alafatma kuşağı Gökkuşağı.

alat Yabani armut, ahlat.

alatlamak Acele etmek: *Ni vā da alatlōñ?*

ālemek Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb. nin etkisiyle gözyaşı dökmek, ağlamak: *Başlıyo düşünmeye ālemeye.*

alfad Yabani armut, ahlat.

a'lı durmak Düşünemez bir duruma gelmek, şaşırmak, aklı durmak: *ōle bi qar olmuş ki, ā'lın durur.*

alıç Hünnapgillerden, kırlarda kendiliğinden yetişen, hekimlikte ve boyacılıkta kullanılan, sert odunlu bir ağaç, gövem eriği, geyik diken, akdiken.

Allah gara beleni virsin senin. Birinin kötü bir duruma düşmesi istenildiğinde söylenen ilenme sözü.

Allah'ım kimseleri yatırıp kapılara baktırmazın. “Kimse hasta olup başkalarına muhtaç olmasın” anlamında kullanılan bir söz.

alma Elma.

alt don Şalvar.

altıparmak Sırma işlemeli, altı yol çizgili veya çiçekli ipek kumaş, bu kumaştan yapılan gelin elbisesi.

ama eğri ama beğri Öyle veya böyle: *Sana eksik bene eksik herkes hakkını alcek, ama eğri ama beğri.*

amale Amele, işçi.

anacık Anne.

anaç Kuş yavrusu.

analık Üvey anne.

anam anam *Bi bakıyu gara bulut gibi asger. Dönüvemiş geri İbiş dayı annatırdı bunu. Anam anam diyu kırkmuş la.*

Anası sovan bubası samsak. Soyunu, yetiştiği yeri veya çevreyi hor görenler için kınama yollu söylenen bir söz.

anduk Sırtlan.

añıstak Aniden, ansızın: *Bō bak delirdi çıktı añıstak. Añıstak çıkıvuru.*

anķmak Anmak, söylemek, demek: *Undan sona bi dā kō lafını anķmadılā.*

anleşmek 1. Anlaşmak, iyi geçinmek: *İkisi unlān iyi anleşō*. 2. Sevgili olmak: *Gızlāñ ikisi anleşōlamış*.

annadmak Bilgi vermek, anlatmak: *Bağ gızıñ bēn annadiveriyiñ sana*.

añnamak Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak; fahmetmek, anlamak: *Biliyum annadım annadım biliyum*.

anū Korku, şaşma, hayranlık bildiren ünlem.

apālgiñ Kıpırmızı: *Bo bayrığ dedem furūlmuş ya urda bele deñiz içinde apālgiñ dirdiñ*. *Türk bayrā undan icat ōmuş dirdiñ*.

ardıç Ardıç ağacından yapılan ceviz kırmaya yarayan küçük alet.

arğaş Argeç.

arıtmak Tüketmek, bitirmek: *Sabā gada odun yaqtēmizden çabuk arıtvirōz*.

arkası guvatlı (kişi) Eylemleri ile söylemlerinde güçlü ve yetkili bir kişiye veya kendisine güç veren bir nesne, topluluk vb.ne güvenir bir tutum takınıp bu durumu başkalarınca da bilinen (kimse, aile vb.); arkası kuvvetli, arkası pek.

ārlamak Deniz dalgalanmak: *karadeñiz ārlıyor emdatlı ağam parlıyor neyde ney*.

Armudu daşladım oğlanı haşladım. “Onlar çocuk yapmaya başladılar” anlamında kullanılan bir söz.

aş bılaşık Süpürgeci oduncu, aş bılaşık, bi de gayna yaşlı geti götü dirke āşam olō.

aş çıkarmak Yemek yapmak: *Goley mi her gün her gün aş çıkarmak*.

āşam Güneşin batmasına yakın zamandan gecenin başlamasına kadar geçen zaman dilimi, akşam.

āşamacek Akşama kadar: *āşamacek suyun içinde ellē n’olcek?*

āşeridiñ Aşeren: *Mesela şindi hāmilesin yā āşeridiñ dirlē una*.

āşlamak Sebze fidesi dikmek: *İşde cacık ... unu da ālem yicē,i gada āşlıyō*.

aşlığını dişliğini almak Evin ihtiyaçlarını temin etmek: *Aşlığını dişliğini aldı mı n’apcek Nurten aba*.

aşmak 1. Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek, açmak: *Urdan aşdı işde Mu,amed kapıyı*. 2. Telefon açmak: *Beni aşmış aşmış yok, telefon da çeketin cebindeydi*.

aşşā Aşağı.

aşşā dünya Öteki dünya, ahiret.

aşşā okarı *ēñ gēñiş yir aşşā okarı ali,ölunuñdur.*

Aşşādan uşmaz, yüксеklēden uçā. Kendini karşısındakinden üstün gören kişiler için söylenen bir söz.

aşşarı bk. aşşā.

aşşāyel Doğudan esen yel.

at goşusu Düğünlerde yapılan at koşturma yarışması.

ataş böcē Ateş böceği.

āTlamak Ayıklamak, toplamak, hazırlamak: *āTladım emmē daşını şiyini aTladım.*

atlanğoç Çekirge.

atlattırmak Kötü bir durumu geçiştirmek, savmak, atlatmak: *meselā Pi kaza atlattırōñ, ğafamızda bi duz çevirem de bi dū ğariye virem dirlē.*

atmıca Atmaca.

attarmak Bir şeyi bir yerden, bir kaptan başka bir yere veya kaba geçirmek, aktarmak: *U yēñiden yēñi suyu attardım içine.*

atuvurmak Ansızın, çabucak atmak, atıvermek: *Atuvurēn didim arkay.*

avet Düğün sahibine verilen hediye ya da para.

avıc Elin parmak uçlarıyla bilek arasındaki iç bölümü, avuç.

avududu Ahududu.

ay akşamladı Dolunay.

ayağı dönmek Gitmek istememek: *Gēmediniz gitmediniz ayām dönmō n'apen ben aba.*

ayağını yağlamak Sevilen bir kişinin ev ziyaretine daha sık gelmesini temenni etmek: *Gızım seniñ ayağını yağlayam bari, hiş gelmōñ ya.*

ayağının çamırını silmemek Bir kimseyi beğenmemek: *Unlarla ben ayağımın çamırını silmem.*

ayaıklı kekik Yabani kekik: *Az şōle ğalkıtyu.*

ayaz Yıldız.

ayda (olmak) Çok zengin olmak: *Bugün üç yüz lire 500 lire parası olan aydadıñ ayda.*

ayfan Afyon, afyon yaprağı.

ayı ğulā Yörede gelincik otuyla birlikte kaynatılıp tüketilen sarı çiçekli, büyük yapraklı bir ot çeşidi, çalha.

aylam Herkes, başkaları, âlem.

aynı gaba osurmak Bir konuda anlaşarak aynı biçimde konuşmak: *Unlā aylecek aynı gaba osurō aba.*

ayran çalkası Yayık.

ayrık olmak Ayrılmış olmak, ayrı durmak: *Urda oynuyoz erkeklē biz ğızannā bırda ayrık oluyu unnā bi yere ōmazdı.*

ayvadana Yaban nanesi yaprağına benzer yapraklı, sarı acı çiçekli yaban otu.

Az viren candan çok viren maldan. “Varlıklı olmayan kimsenin yardım veya armağan olarak az şey vermesi büyük fedakârlıktır, varlıklı kimsenin vereceği armağan ve yardımlar fedakârlık sayılmaz” anlamında kullanılan bir söz.

azık bk. acık: *Zatı ölcekmiş ğadın azık alacanlı ğāmış herâlde.*

āzına bakmak Birinin sözüne göre hareket etmek: *İnişte anān babāñ āzına çok baķōñ sen didi.*

āzını aşip gözünü yummak Öfke ile, sonunu düşünmeden ağzına gelen bütün ağır sözleri söylemek: *Anam ğarı aşmış āzını yummuş ...*

-B-

babiççi Ayakkabıcı.

babiş Ayakkabı, papuç.

bacakları gurumak Hareket edemeyecek hale gelmek.

bacelik Ocak.

bağa Kaplumbağa.

Bağa Oyunu Köy seyirlik oyunu: Oyunculardan bir kişi sırtına hamur teknesi bağlayarak kendine kaplumbağaya benzetir. Ardından köylünün mahsulünü yemeye başlar. Buna sinirlenen oyunculardan biri kaplumbağaya tekme atarak yere düşürür. Mahsul kurtulmuş olur.

baharıñ İlkbahar.

bahāsıl Kısacası, velhasıl.

bahçala mahçala *Bahçalā mahçalā da yapan yok. olanlā da iki biber batlıcan yetē bana u diyu.*

bakaç Çoğunlukla bakırdan yapılan küçük kova, bakraç.

bākeser Makas.

baķır Kovanın genel adı.

bāla Bakla yaprağına benzeyen ve çiğ yenilen bir bitki, sinir otu: *Ormanlāda oluyu, duza bana bana yiniyu.*

bālamak Kumaş, ip, tel gibi şeyleri uçlarını birbiri arasından geçirmek suretiyle düğümlemek, bağlamak: *Genş öldeğenden çember bālōlā.*

balataları sıyırmak Delirmek: *Balataları sıyırdı eyce u.*

balcan Patlıcan.

balık biber Balıkçı biberi.

balya sandığı Tütünün balyalanması işinde kullanılan, dikdörtgen biçiminde, üç tarafı açılabilen alet.

bar bar *Ni vāmış benim elimde yüzümde bar bar bārıdı.*

bardak eriği İri ve tatlı bir tür erik, bardacık eriği.

bardakçı Kütahya Simav'a bağlı Bardakçı Köyü.

barsak Sindirim sisteminde mideden sonra gelen ve besinlerin kana karışmasını, artıkların dışarı atılmasını sağlayan organ, bağırsak.

basdırma Karışık turşu.

basķına ūramak Düşmanın beklenmedik bir saldırısıyla karşılaşmak.

bastırmak Kümes hayvanlarını kuluçkaya yatırmak: *Ee güççük şē sonradan mı bastırdın sen unu?*

baş olcek yanı olmamak Bir işin üstesinden gelememek: *Göstere göstere baş olcek yanı yok.*

başlık etmek Gelin duvağını takmak: *Henci şē oluyōlā başlık ediyōlā gelinin yanda ōle oynuyōlā ōle.*

başlık Geleneksel kıyafetlerden üç eteğin bir parçası: *Gelin kızları bōle göremessin, her tarafını örtēlē, başlık edēlē.*

batık ğalmak Kirlenmek: *Pek eyi yapıdñ ğadıñ hēr yeri batık ğalō didim ben de.*

bathcan bk. balcan.

batoz Buğdayları harmandan ayırmaya yarayan alet.

bava bk. bağa.

baya zaman Çoğu zaman: *Baya zaman areyirdi Fatma.*

bayguş Baykuş.

bayırcı Yabancı, uzaktan kimselere ait: *Düün bayırcı.*

bayraktar Düğünde bayrak taşıyan kimse.

bazar gün Pazar günü.

bazar Salı.

bazartası Pazartesi.

bäzdirme otu Gelincik otu: *Tülü tülü olur, bāzdirme otu vakti geşti mi çiçek açar.*

bazı bazı *Bazı bazı oluyoduñ gine.*

Bebek Oyunu Oyunculardan birinin başparmağıyla serçe parmağı arasına bez bağlamak ve elini hareket ettirmek suretiyle bebeği canlandığı oyundur. Bebeğin yeni doğmasının canlandırıldığı bu oyunda düğün sahibinden hediye niyetine para istenir.

bēgir Beygir.

belce kestanesi Ziraat kestanesi.

bē'lemek Bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmak, durmak, beklemek: *Yav işde çoluk çocuk ğarı ğızan herkes bē'lerdiñ ya urda canım.*

bene bi türlü una bi türlü gonuşmak Herkese farklı konuşmak: *Bene bi türlü una bi türlü gonuşanları Allah'a havale eTiyōñ.*

berbat yapmak Kötü duruma getirmek: *Kadir'in garısı berbat yapmış ya.*

bereñara Şöyle böyle, az çok, biraz, oldukça: *Bereñara mesela bi eme.li mayışınlan geçinilcek yanı yok.*

beş gūş virmemek Hiç para harcamamak: *Allah ırazı olsun abaceğın moturunla beş gūş virmedik.*

beşbıyık Muşmula.

beyez Beyaz.

beyez mantar Çam mantarı ya da Kanlıca mantarı olarak da bilinen, Russulacea ailesinden sarı, kırmızı renkli yenebilen bir mantar türü, (*Lactarius deliciosus*).

beyez melki Çam mantarı, bk. beyez mantar.

beyni dırmalamak Başını ağrıtmak: *U lafla eycene beynimi dırmalō.*

beyni tepeden çıkmak Aşırı derecede öfkelenmek: *Beynim tepemden çıkō bōle.*

bezdirme bk. bezme.

Bezirgan Oyunu Seyyar satıcı kılığına giren oyuncular köyden rastgele birini seçerek bir çuvalın içine çıplak şekilde girmeye ikna eder. Ardından çuval içerisindeki kişi oturma meydanına getirilir ve ekip çuvalı herkesin içinde indirir.

bezme Bazlama.

bezmē bk. bezme.

bılamac aş Muhallebi.

bılla Abla.

bır bır *Bır bır kokā bōle.*

bıra Şaşkınlık, coşku anlatan bir seslenme sözü: *Bıra mozanın yavrusu bıra!*

bırda Burada.

bırdan Buradan.

bıza İneğin yavrusu, buzağı.

Bi ālime bi zālīm, bi zālīme bi ālim. “Hayırlı bir kişinin evladı hayırsız, hayırsız bir kişinin evladı hayırlı olur” anlamında kullanılan bir söz.

Bi evde iki gız, biri tığ biri buz. “Bir evde yaşayan iki kızın huyları birbirinden farklı olur” anlamında kullanılan bir söz.

bi ğarış ğalmak Miktarında azalma olmak: *Küçükbaş ni kada biliyon mu? Vā. Hep heP bi ğarış ğādı afidesiniz.*

bi gözünden bi gözüne fayda olmamak Yararı olmamak: *Bi gözünden bi gözüne fayda yok.*

Bi güzele bi çikin, bi çikine bi güzel. “Eşlerden ya kadın ya da erkek diğerinden daha güzel olur” anlamında kullanılan bir söz.

bi memleket görmemek Gün yüzü görmemek: *Dünyada bi memleket görmedim ben.*

Bi söyle bin işit. “Az konuşup çok dinlemek yararlı olur” anlamına gelen bir söz.

bi yiyimlik ğabak Küçük bal kabağı.

bicik Bir tane, bir tanecik, biricik: *Ay benim bicik Allah'ım.*

bilader Erkek kardeş.

biliç Piliç.

bircēz Bir taneciği: *Bircēzini (perde) daḳōñ ben, öbürü yok zaten.*

birez Yeterli ölçüden daha az; azıcık, bir derece, biraz.

Biri zengin, biri dengim. Kiminle evleneceğine karar veremeyen gençler için söylenen bir söz.

birifik Brifing, bilgilendirme.

birilet Bir yerde kendi kendine birikmiş olan şey, birikinti: *Gölet ösa birilet su vā.*

birḳinti bk. birilet.

bişirmek Bir besin maddesini gerektiği kadar ısıda tutarak yenebilecek veya içilebilecek bir duruma getirmek, pişirmek: *Ha öle yaPıyos bişiriyos. Una biz ēşi çorba diyos.*

bişmek Yiyecek, ateşte, fırında, kaynar suda veya yağda ısı etkisiyle yenilebilir duruma gelmek, pişmek: *Çīden de bişiyō canım öle çīden yimeyiz yani.*

bitek ikitek *Dolu, hayvannā bōle bitek ikitek dīl.*

biyaz bürümek Beyazlara bürünmek, gelinlik giymek: *U gēlin olcek kız gelēdiñ bōle. Biyaz bürüdüñ.*

biyenmek İyi veya güzel bulmak, beğenmek: *Çüinkü nası telezyonda vatandaşın biyendi,i dizi gibi u diḲḳatli şeKilde.*

biyu Seslenme ünlemi.

bōle dert görmemek Daha önce benzer bir davranışı, hareketi görmemiş olmak: *-Bi kilo suvan almışlā. -Bi kilo mu? Vallā bōle dert görmedim ben.*

bōn gice Bu akşam.

bōn İçinde bulunulan gün, bugün.

bō bak Şaşkınlık, korku, öfke, beğenmeme bildiren ünlem: *Ee yiceñ işçeñ. Bō bak getidik geçen! İki çuval ğaldıydı u zaman?*

bokunu dışarı bırakmak Tuvalet ihtiyacını gidermek: *Kendini gezdirsin, bokunu dışarı bıraksın da başka bişey istemō insan.*

bokunu yekémek Hasta bakmak: *Boklānı yekēye yekēye öldü gı.*

bolḳa Kısa ceket.

boncuk āṣa Küçük taneli bir fasulye çeşidi.

borcu Zurnacı.

borşlu Borcu olan, borçlu.

boş yaprağı Adaçayı.

boşunakin Oyasız olan (eşarp).

bovaz Boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar, boğaz.

boyalamak Boyamak: *Pembeniñ āṣeniñ ureye ev boyalamaya gitti. Var başka yerden derlenmiş.*

boyaları meydana çıkmak Bir olay dolayısıyla bir kimsenin kötü niteliği ortaya çıkmak: *Boyaları meydana çıkcek unuñ, elleme sen.*

boyunduruğ yılanı Sarı, yeşil renkte zehirsiz bir yılan türü.

bozürük Bozyörük yılanı.

böciğ Böcek.

börek çanā Tepsinin küçüğüne verilen ad.

böyük Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan (somut nesne), büyük.

böyümek Belli bir yaşa gelmek, büyümek: *Böyüdülē goptulā.*

bōrek Kandaki zararlı maddeleri süzüp idrar olarak salan, omurganın sağ ve sol yanında bulunan çift organdan her biri, böbrek.

buba Baba.

bubacık bk. buba.

bubecik bk. buba.

bubeşçe Papatya.

bubey bk. buba.

būday Buydağ.

bugünün bēri Günümüzde.

buğacık bk. bubecik.

buñalmak Çok sıkılmak, çok tedirgin olmak; boğulmak, darlanmak, bunalmak: *Anasıgilleri yolamadı ya undan buñgalōdur u.*

bure Bura.

burgu Öküz düveni yaparken kullanılan ağaçları delmeye yarayan bir alet.

buriye Buraya.

bursa armudu Deveci armudu.

burse Bursa.

bū_vulanıp_durmak Buğulanadurmak: *Hacı urda namaz ğılarken selam essalamualeyküm ve rahmetullā dirken yanı başında bī helva tası sıcacık bū_vulanıp_duru.*

bü Zehirli örümcek.

büberiye Turşuluk biber.

büberli ebcin Yaygın olarak acı sütlü mantar olarak bilinen, beyaz renkli bir mantar türü.

büssürü Pek çok, bir sürü.

büz Atık suları dereye aktarmaya ya da fazla gelen sulama suyunu tarladan uzaklaştırmaya yarayan, betondan yapılan, silindir şeklinde su borusu.

-C-

cabar Seyyar satıcı.

cacık 1. Salatalık. 2. Yoğurt, ayran içine hıyar veya marul doğranarak yapılan, çoğu kez sarımsaklı, iştah açıcı yiyecek.

caf caf *Yazın caf cafında yapōlar gō.*

cağal Çakal.

canavar Kurt.

candarma Jandarma.

canına bezdirmek Ölümü göze alacak kadar sıkıntı içinde olmak.

canına doymak Canından bezmek.

canlanmak manlanmak *Canlanır manlanır.*

cannadmak Yaşatmak, birinin kılığına girmek, canlandırmak: *Urda sürme dēl de oyun çıkattırma ya bu. Unu cannadırlādı yani.*

cart curt *Ergun hapistemiş de cartmuş curtmuş diyolā da.*

cazgır Düğünlerde yapılacak gösterileri ilan eden kimse.

cemile Şubat ayında birer hafta arayla havada, suda ve toprakta olduğu sanılan sıcaklık yükselişi, cemre.

cennet elması Trabzon hurması.

cennet helvası bk. cennet elması.

cerān Kişi adı, Ceylan.

ceyiz Gelin olacak kız için hazırlanan her türlü eşya, çeyiz.

cıbar Çocuk.

cıccırlık Serçe.

cığa Tavuk tüyünden, çiçekten yapılan gelin süsü.

cırım cırım *Cırım cırım cıgırō baş olcek gibi de il.*

cırt At koşturup birbirine değnek atarak takım hâlinde oynanan oyun.

cızgı daşı Zemine çeşitli şekiller çizildikten sonra taşları ayakla çizilen bölümler arasında sektirerek oynamaya dayalı bir çocuk oyunu.

cıbar Göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran: *Çoçuklā cıbar çoçuklā.*

cicem eriği Kırmızı, sarı renkli meyve veren yaban eriği ağacı.

cin guvvatlı (insan) Aşırı fiziksel gücü olan: *Bi cin guvvatı var unda.*

cincir Birbirine geçmiş bir sıra metal halkadan oluşan bağ, zincir.

ciñgil Küçük bakraç.

cino fasülle Küçük taneli fasülye.

civanefendi eriği Aşılana bir erik ağacı çeşidi.

cizme Çizme.

cuma ertesi Cumartesi.

cumey gün Cuma günü.

cumurluk kestane Büyük taneli kestane veren ağaç türü.

cüme akşamı Perşembe.

cüme vakti Cuma vakti.

cümertesi Cumartesi.

çakıl Çamursuz ve harçsız örülmüş taş duvar.

çakılı Çok zayıf (kimse): *Anacē çakılı getidim ben urdan, acık yidi iyileşti.*

çakır Çakıllı, taşlı, kumlu: *Şindi çakır yerler vā, derelerde oluyu u.*

çağşır Dere otuna benzeyen bir tür yaban otu.

çalba Adaçayı.

çalı guleceği bk. gulacik.

çaltı Diken, çalı.

çaltı turpanı Tırpan.

çam gabū Çam kozalaklarından araba yapılarak oynanan oyun.

çam melkisi Çam mantarı, bk. beyez mantar.

çam şeytanı Kötü düşünceli, kötü niyetli (kimse): *Çam şeytanına düşmüş ta insanlar.*

çamalan Sındırgı'ya bağlı Çamalanı Köyü.

çanak çönlek *Yir içerdik hā hemen çanā çönlē toplayısa ğada ğazanı tunguru allah hemen yokardan veridi.*

çanaklık Mutfakta tabak çanağın konulduğu tahtadan, raflı dolap.

çārımak Birinin gelmesini kendisine yüksek sesle söylemek, seslenmek, çağırmak: *Sonra işde cazgır çıkā işde. Bi hoca çārırlā.*

çarpıcı Hırsız.

çarşı bk. çakşır.

çarşır bk. çakşır.

çatak olmak Birine bulaşmak, bela olmak: *Tarlada hemen çatak oldu bene, bişi dimē gelmō.*

çatal araba Büyükçe ayçiçeklerinin kafalarından yapılan arabaları sürme oyunu.

çatır çatır *Bizim erēğimizin cinsi başkadıñ, çatır çatır ötēdiñ.*

çatTak Hemen: *Hiş ōmadı mı çatTak ğapatıvirō.*

çavuş armudu Bir çeşit armut ağacı.

çeket Ceket.

çeket kazak Yelek.

çekiş çekmek Birine bağlamak, biriyle çekişmek.

çekiş Kavga: *Tozu çok mu attın diye çekiş mi arāsıñ.*

çekki 1. Geleneksel kıyafetlerden üç eteğin bir parçası olan başlıktan sallandırılan yazma ya da eşarp: *Bōle çekki yapālā aşşarı aşşarı.* 2. Tartı.

çekmek Bir sıvıyı ağza alıp yutmak, içmek: *Çabuk çekōñ da acele edōñ, āşam soğu, e çıkmadeñ atōñ bō.*

çemkirmek Birine karşı gelmek, sert cevap vermek: *Büyükklere çemkirme dinilmō.*

çeñeci (insan) Geveze: *Çok çeñeci u, çok sevō.*

çengenni inne Çengelli iğne.

çeper Pislik: *Bağlōñ, çeperini atōñ undan sonra yıkōñ.*

çetik Yün.

çetlemik Çitlembik.

çetmi diken Yabanıl bir otun yemek yapılabilen bir türü.

çeto Çete.

çıkar sene Geçen yıl.

çıkı Çalışmaya giderken hazırlanan yemek: *Başkasının işine gidildiğinde zeytinde çıkı kendinden ya.*

çıkmaq Vurarak sokup yerleştirmek, çakmak: *Nalbāt nal çıkō ya mesela.*

çınarçiçeği Turuncu renkli kasımpatı.

çır çır *İnişden de çır çır çığırō.*

çır çır ötmek Çok konuşmak: *Çır çır ötō başımda.*

çıra ğazanı Pekmez yaparken kullanılan bir kazan çeşidi.

çırak Çivi.

çı'ırık Çıkrık.

çırlangeş Kırlangıç.

çıtrık bk. çı'ırık.

çıvta gitmek Çift sürmeye gitmek: *Adamlā hala çıvta gidē.*

çıynemek Ayağı ya da tekerleği altına alarak ezmek, çiğnemek: *Ayā,ımıza bi temiz cizme gīyeriz. Unlañ çıyne iz.*

çift sürme oyunu Köy seyirlik oyunu: Bir ekibin tarlada çalışmayı canlandırdığı oyundur. Bu oyunda düğün sahibinden para gibi bazı hediyeler beklenir.

çileşmek Yağmur çiselemek: *Yağmur çileşti sabālen acık çileşti.*

çille çekmek Çile çekmek: *Az beri çille çekmemiş u evde.*

çilli Şemsiye mantarı, (Macrolepiota procera).

çilte Şilte, yastık.

çimen mantarı Çimende yetişen bir çeşit mantar, (Agaricus moelleri).

çine Canlılarda baş bölümünde yer alan, kemik veya kıkırdak ile desteklenen, altlı üstlü dişleri taşıyan ve ağzın kapanıp açılmasını sağlayan kasları üzerinde barındıran iki parçaya verilen ad, çene.

çine tutmak Ağzını tutmak: *Emme ile gidōsan Helize şu çineni tut.*

çīrmak Çıglık koparmak, çıgırmak: *Gelir urdan gızın bi tenesini tutā götürü. çīrveri.*

çitare bk. üç etek.

çivicik Karakız mantarı olarak da bilinen, çam ormanlarında sıklıkla küme halinde bulunan bir mantar türü, (Tricholoma terreum).

çoçēk Soy bakımından oğul veya kız; yavru, bala, döl, evlat, zürriyet.

çoluK çocuk ē çoluK çocuk dāıldı.

çorlā Sındırgı'ya bağlı Eğridere Köyü'nün Çorlu Mahallesi.

çölepe Sünepe, pejmürde: *Allah aşkına enki çölepeye bi iş yaptırmam ben.*

çölmek Çömlek kap.

çözgü Dokunacak bezin uzunluğunu meydana getiren iplik.

çul Çuval.

çumak Çelik çomak oyunu.

çumak fasulyesi Taze fasulye.

çuşaklı mantar Çayır mantarı olarak da bilinen bir tür mantar, (Agaricus campestris).

çüşmek Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek, düşmek: *İşte tarlādan tallādan tepelēden diplēnden çüşen vā da.*

-D-

dā I Dağ.

dā II Daha, henüz.

dā_a bk. dā II.

dā_almak Parçalanarak yayılmak, ufalanmak, dağılmak: *Bu gübrenin içine girsin de dā_alsın.*

daban Avuç içi.

dağ alacası Zehirli bir yılan türü, şeritli engerek.

Dağ dağa gavuşmaz ama insan insana gavuşur. “Ne kadar uzak düşmüş olurlarsa olsunlar, insanlar günün birinde birbirleriyle karşılaşabilirler” anlamında kullanılan bir söz.

Dağda iş gösterceñ sonra okutceñ. “Bir çocuğa önce zor işleri gösterirsen, okumaya daha hevesli olur” anlamında kullanılan bir söz.

dağnaç Geniş bir alana yayılmış olan, dağınık.

dakıntı(sı) olmamak Kimseyle sorunu olmamak: *Benim didi kimsele bi dakıntım yok ya didi.*

daķmak Bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, iliştmek, geçirmek, takmak: *Yav sāt felen daķdık mı şōle görünsün diye.*

dam Ahır.

dambeş Samanlık.

dangır dangır *Saat iki üşe ğadā telifon dangır dangır çalō.*

darılcan Kara yılan.

daş furun Taş fırın.

Daş kökü yiyesice! Sunulan yiyeceğı beğenmeyenlere söylenen bir söz.

daşıtmak Taşıma işini yaptırmak, taşıtmak.

daşlamak Üstü kapalı, iğneleyici söz söylemek.

davılcı Davulcu.

davşan Tavşan.

dāy bk. dā II.

dayak Değnek.

dayı Çok güzel: *Çok dayı garık çekmişñ diyo iñışteye.*

daylanmak 1. Büyükmek, böbürlenmek: *Una buna daylansın u anca.* 2. Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı dolayısıyla bir kimseye değer vermek, hürmet etmek, saymak: *Seni daylamōlā mı, a benim guzum?*

dāza Teyze.

dē,a bk. dā II.

debelene debelene *Debelene debelene unlā gelesiye ğada durdum ğalan.*

dedebörgüsü Şemsiye mantarı, (Macrolepiota procera), bk. çilli.

dedebürgüsü Şemsiye mantarı, (Macrolepiota procera), bk. çilli.

dedekülā Şemsiye mantarı, (Macrolepiota procera), bk. çilli.

deķār Araba tekeri.

deķķa Bir saatlik zamanın altmışta biri, dakika.

Deli deliye bulmazsa, imam ölüyü bulamazmış. “Kişi kendisine benzeyen kişilerden hoşlanır” anlamına gelen bir söz.

Deli utanmaz soyu utanırmış. “Bir kişinin hatalarından kendisi değil yakınları utanır” anlamında kullanılan bir söz.

delibaş Bayırda boş gezen koyun ya da keçi.

deliganlı Ergenliğe girmiş kız ya da erkek çocuk.

delikli çanak Süzgeç.

delilik çıkarmak Delice davranmak: *Bugün delilik çıkaramaz u.*

delilik kokmak Aşırı derecede delilik yapmak: *Vallā delilik kokādıñ.*

Delinin boynuzu ğulağı olmaz. “Delinin davranışları önceden kestirilemez” anlamına gelen bir söz.

de’me üstüne çıkmak Tekmeyle üstüne çıkmak; tekmelemek: *Hele bi gideydin de ĩme üstüne çıķādım didim.*

demīci Demirci.

dēnek Oyunu Değnek oyunu, cirit: *Bayrek dirē,i vār mesela, iki tarıFlı direk. En fazla kim yukarı çıkarısa u birinci. Birinciye beş yüz.*

denişmek Başka bir biçim veya duruma girmek; tahavvül etmek, değişmek: *Tabi zamanla denişmiş her şē başka.*

denk gelmek İyi gelmek, iyileştirmek: *Mayasılmış, guvatırımış unlara denk gelen suylarımız var.*

deñli Demli: *Deñli gıyeñ mi çayını?*

dePmek Çiğnemek, ezmek: *Su dePçen dökçen su dePcen dökçen. yuvarlacen.*

deraķ Tabak çanak.

derde gardırmak Derde bırakmak: *Derde gardırdıla gittile herifi.*

dērekten Diyerekten.

dērmek Devirme işi yapılmak, devrilmek.

desti çalka Testi yayığı.

deve oyunu Ölü hayvan kafası çeşitli eşyalarla süslenerek bir sopanın ucuna takılır. Böylelikle deveye benzetilir. Deve şeklini alan düzenek hareket ettirilir ve düğündeki davetlilere saldırır.

develik Kavrularak yenen bir çeşit yaban otu, ebegümeçi.

dēy urda “Aha orada” anlamında belirteç.

deymen Değirmen.

dēymenci Değirmen işleten kimse, değirmenci.

dığıt bığıt *Düz yoldan neyi buldu? Dığıt bığıt yapıp geçiyu.*

dığıt bığıt yapmak Dağıtmak: *Düz yoldan neyi buldu? Dığıt bığıt yapıp geçiyu.*

dıka bas Çok sıkıştırarak, boş yer kalmayacak biçimde: *Bō garnımı dıka bas doldurudum, öyle çıkādım.*

dırağdor Traktör.

dırmık Tırmık.

dırnak gada (nesne) *Bunda da dırnak gada su vā ya len.*

dırpan Tırpan.

dırtlı Hasta: *Dırtlı acık o da ben gibi.*

diken otu Birleşikgillerden, yaprakları dikenli yaban bir bitki, eşek diken, kengel.

dikenli çiçek Dikenler tacı çiçeği.

dıl İsim cümlelerini olumsuz yapmak için kullanılan bir söz, değil edatı: *Vallā pek hayır dıl bu iş didim ben.*

dilim peyniri Köy peyniri.

dimek Söylemek, söz söylemek, eyitmek, demek: *Çünkü bizim didik ya guru tarım.*

diñilmek Söylenmek, sözü edilmek: *Bırda òle diñilō mesela.*

dink gelmek Denk gelmek: *Tallāda burlāda candarmālar dink gelmişlē vurmüşlē òdirmüşlē tamam mı?*

dirgen Harmanda sapları yaymaya yarayan demir ya da tahtadan yapılmış ucu çatallı tarım aygıtı.

dişinden goparmak Çok çalışmak: *Unlā Resul dişinden goparō, gece gündüz gopartı u, durmaz u.*

diyer virmek Değer vermek, önemli saymak: *Eskiden kızanlara diyer mi virilömuş?*

dokuzlara dönmek Doksan yaşına yaklaşmak: *Dokuzlara dönüyon ğalan.*

dolcu Davulcu.

doleşik Dolaşık, karışık: *Adı doleşik dıl gine yavız yavız.*

dolumbaz Bacalıkların üstünde çay kahve konulan raf.

Doluye goydum almadı, boşa goydum ömadı. İçinden çıkılmayan güç bir durum karşısında söylenen söz.

dōmak Güneş, Ay, yıldız ufuktan yükselerek görünmek, doğmak: *Gün dōdu kapısına.*

domat Domates.

domatis reçeli Küçük sarı domatesten yapılan reçel.

domatiz bk. domat.

dongumak Çok üşümek, donmak: *Donguyoz dışarda.*

dongurdak Kapı tokmağı.

donguz bk. donuz.

donuz Domuz.

dōramak Keserek parçalamak veya elle küçük parçalara ayırmak, doğramak.

dōru Az önce: *Dōru mu kittilē?*

döküvürmek Aniden dökmek: *Bakāsın mesela dışdadı bu bulaşık yıkama işleri velen urlāda velen bulaşık suyu da döküvürülēdi üsTüne.*

dölendirmek Fırındaki odunları bir tarafa aktararak ateşin fırın içinde dolanmasını sağlamak: *Hurunu bi güzel dölendirdim gülüm.*

dölüm Dekar, dönüm: *Bi dölüm yir.*

dö'mek Sıvı veya tane durumunda olan şeyleri bulundukları kaptan başka bir yere boşaltmak, dökmek: *Keçe dö'mek de yunarlamayla oluyu.*

döngel Muşmula.

döş Vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer vb. organları içine alan bölümü; bağır, sine.

döveç Sarımsak döveci.

dörek Çamlık.

dumanlı görmek Bulanık görmek: *Gözlēm dumanlı görō.*

dumbey Manda.

dumurcuk Tomurcuk: *Hir yiriñde dumurcuk vā ya.*

dūn Evlenme veya sünnet dolayısıyla yapılan tören, eğlence: toy, düğün.

durna Turna balığı.

duru yā yçiçek yağı.

durulaG olmak Duru olmak: *Süzüyos ya,ut tülbentlêneñ bezlēnen bōle durulaG oluyu.*

duTmak Tutmak.

duya duya Hala gulağa duya duya dimesen ya una.

duygusu gelmek Duyum almak: *Tabi biz bunu görmedik de yaşlılādan duygumuz geliyo bōle.*

duzlamak Herhangi bir şeyin üzerine tuz serpmek, tuzlamak: *Unda,sana duzlayıp gōyōn yirine.*

dübek Keşkek döverken kullanılan içi oyuk taş.

düccar Tüccar.

düğün çırası Düğün evinde ya da oturmada yakmak amacıyla toplanan çıra.

dünya yüzünde kendine hayrı olmamak İyiliği dokunmamak, yarar sağlamamak: *Dünya yüzünde kendine bi hayrı yok.*

dünya yüzüne çıkmak Toplum içine çıkmak: *İşde gezemem gari dünya yüzüne çıkamam diye.*

dünyalā göşmek Aşırı öfkelenmek: *Sabalēn gızdı da dünyalā göşdü gari, dünyalā göşdü.*

dünyama gelmek İnsanın kendisinin doğması: *Dünyama geleli ben bōle nohut yimedim de,ō.*

Dünyanın kanunu bumuş; iteleyen sevilirmiş. “Biri için fazla fedakârlık yapan bir kişi daha az sevilir” anlamında kullanılan bir söz.

dünyanın son günü (olmak) “Bir işi yapmak için hala vakit var” anlamında bir söz. *Dünyanın son günü mü bugün?*

dürü Bel denilen tarım aracı.

dürüm Dürülerek yapılan gözleme.

düşen kelek büyümekte “Dünyaya gelen çocuk büyüyor” anlamında kullanılan bir söz: *Düşen kelek büyümekte diyolā ya bi bakmışın evlenmiş, bi bakmışın çoluk çocē olmuş.*

düymek İspiyonlamak: *APdi amca göstēmiş bunu dēmi? APdi amca düyēymiş.*

düzen Eşya: *Unuñ ivinde her düzeni vādı.*

-E-

ebçin Mantarın genel adı.

ebe Nine.

ebegömeci Ebegümeci.

ebemkuşağı Peşkir.

ebermek Gelmesini sağlamak, getirmek: *Ben de bu yıl kendim eberttim.*

ecene Çift sürerken sabana bulaşan çamuru temizlemeye yarayan demirden bir alet.

eçmek Bir şeyi yapmak, eylemek, etmek: *Duzsuz salça eççüne heP bira yimeklere felen unnarı ğullanırız.*

efe Ağabey.

efecik Ağabey.

ēğrimek Ürün olgunlaşmak: *Tomatislē de ēğrō erkenden.*

ēkenden Erkenden: *Çoçuklañ ikīsīde ēkenden kittilē, oğumadı ikīsī de.*

Ekmek bāzını dırmalasın. İlenme sözü.

Ekmek bovazına dıkılı galsın. İlenme sözü.

ekmek çulu bk. meldin.

el bısgısı Testere, keser.

el dabanı Çuvaldızı daha iyi kavrayabilmek için ele takılan demirden bir alet.

el tulumbası Demirden yapılmış, dikdörtgen biçiminde borusu olan, tütün ilaçlamasında kullanılan bir alet.

elalemin şeyinne gerdeğe girmek “Başkasının ağzına bakarak söylediklerine inanmak” anlamında kullanılan bir söz.

elek Turşuluk salatalıkları büyüklüklerine göre ayırmaya yarayan bir alet.

elekçi gāsı gibi gezmek Çok gezmek.

elence Düğün eğlencesi.

eletipgelmek Bırakıp dönmek: *Beni hemen tarleye eletipgelō.*

eli başı şeyine gaşmak Birisini bir iş yaparken öbürü boş durmak: *Eli başı şeyine mi gaşdı? Gendi yapamō mu?*

eli ermek Bir işi yapabilecek kabiliyette olmak: *Ya eliñ mi ermō mubarek insan.*

eli goynunda galmak Çaresiz kalmak: *Teyzen galdı eli goynunda.*

eli tetik (kimse) İşini hızlıca yapan (kimse): *U çabuk yapō gine eli tetik unuñ.*

elma turşusu Elma sirkesi.

emecelik Kırsal topluluklarda köyün zorunlu ve isteğe bağlı işlerinin köylülerce eşit şartlarda emek birliğiyle gerçekleştirilmesi: *Emecelik, biz kölünün işini görüyo unlā da bizim işi görüyō.*

emecen Kertenkele yavrusu.

emek çeke (yapmak) Bir şeyin meydana gelmesi için özenli bir biçimde ve çok çalışmak: *Emme emek çeke örülō gızım.*

emekāne Yemekhane.

emiş Olgunlaşmış (sebze ya da meyve).

encik Tarlada çalışırken yarım bırakılan karık.

enek Kedi, köpek yavrusu.

enki gıy “O taraf” anlamında belirteç.

enteri Giysi.

epeyli “Çok, epey” anlamında sıfat.

erboyun armudu Yerli bir armut çeşidi.

ērek Direk.

erek otu Bahçelerde çıkan, maydanoza benzeyen, ince saplı bir yaban otu çeşidi.

erkat Namazda bir kıyam, bir rükû ve iki secdeden oluşan bölüm, rekat.

ērnik Güzelce pişmiş: *İrmik ērnik olcek eyce, Sındırgı’da bi adam yapō, güzel olō.*

esgiden Eskiden.

ēsi’lemek 1. Daha eksik duruma gelmek: *Kola ēsi’lediñ mi hemen al gē diyōduñ. 2.*

Zor kullanarak ırzına geçmek: *Urda genş bi õretmen varımış, unu ēsi’lemiş.*

eski Yaşlı (kimse).

esresini ötresini anlatmak Bir konuyu en ince ayrıntısına kadar anlatmak: *Bişeyin esresini ötresini anlatmaya gerek yok yav.*

Eşek eşeği öndünç gaşeyirmiş. “Bir kişi başkalarına ancak karşılık bekleyerek yardımda bulunur” anlamında kullanılan bir söz.

Eşek eşşeği yapana gada bi hurun ekmek adeyirmiş. “Birinin gönlünü yapmak için çok çabalamak gerekir” anlamında kullanılan bir söz.

ēşi balcan Domates.

ēşi çorba İçine sumak ve şehriye katılarak yapılan bir tür çorba.

ēşi domatis Patlıcan.

ēşimek Ekşi duruma gelmek, ekşimek: *PeKmezi hem olgunleştiriyō hem ēşime.*

eşkin Mantarın genel adı, bk. ebçin.

eşşek gicirgeni Yabani ısırgan otu.

eşşek otu bk. diken otu.

Eşşēn bokunu yi. Sunulan yiyeceği beğenmeyenlere söylenen bir söz.

et gırmak Çok yorulup terledikten sonra kol ve bacaklar sızlamak, tutulmak: *Gezdimiñ bacak ilkten et gırā.*

ev Evdeki odaların her biri.

Ev yolu yakın olur. “Eve dönüş yolu kısadır, iyi bilinen işler daha çabuk hallolur” anlamında bir söz.

evcikliē Genellikle kız çocuklarının ev işlerini örnek alarak oynadıkları oyun, evcilik.

evelden Eskiden.

evinsiz Boş, kof olan: *Ee ee, evinsiz evinsiz gonusması.*

eydmek Demek: *En çok bebim babamı eydelēdiñ.*

eye demiri Tahta yontmaya yarayan alet.

eyer Şart anlamını güçlendirmek için şartlı cümlelerin başına getirilen bir söz; şayet: *Eyer vimezsen olmaz.*

eyermek Yün, pamuk vb.ni iğ ile büküp iplik durumuna getirmek: *Çı' rıqlāmız vādīñ eyeridik.*

eyi eyi Eyi eyi ōsun.

eyice İyice: *Bi dā aklımızda ōsun da eyice yakınlāmıza giyeriz.*

eyikin İyi ki: *Eyikin gırā yok una dua edin.*

eyiliğe değil, gavramaya gelmek İyi niyetli olmamak: *Bu didim eyiliğe gelmemiş didim, gavramaya gelmiş didim.*

eziyet yemek Zahmet ve sıkıntıya uğramak, eziyet çekmek: *Hā bazı çetelēden eziyet yemiş bu vatandaşlar.*

falça Falçata.

faltaka Düşük ahlaklı (kadın).

farık itmek Ayırt etmek, fark etmek: *U farık itmez yāni.*

fasille Fasulye.

fastuk fustuk *Fastuk fustuk imza atōñ ya geçerli olō hir yire.*

fasulyā bk. fasille.

fasülle bk. fasille.

faştırı fuşturu *Emme çabuk yapō u canım, faştırı fuşturu yallā.*

feleği şaşık Ummadığı bir durumda kalmak: *Yıllarca feleğim şaşık gezdim.*

fillik fillik *Millet malını alāken fillik fillik (dolanō) ana babaya bakmā gelince yok.*

fırfır Topaç çevirme oyunu.

fıstan Uzun elbise.

fıstık çamı Çamgillerden, genellikle Ege, Akdeniz bölgelerinde yetişen, - metre boyunda, kozalakları kestane renginde, yumurtamsı veya yuvarlak olan, tohumları yuvarlak olan bir çam türü.

fıstık ğafa Yüzü yuvarlak kişi.

fikri bozuk Kötü düşünceleri bulunan (kimse): *Fikri bozuk da undan.*

fişne Vişne ağacı.

furmak Silahla yaralamak, öldürmek, vurmak: *Urda asKeri denk getirōlā. Furuyōlā ğari unu.*

furulmak Vurulmak: *Unu ğān tabi Halil Efe birdan furulasıya u ğarı da furuluyo mesela.*

-G-

ğaba Kuyruk sokumunun her iki yanındaki şişkin yer.

ğaba yel Lodos.

ğabak Boynuzsuz keçi.

gabak çiçeği Sardunya.

gabak dōrama günü Eski düğünlerde balkabağının doğrandığı, sepinin serildiği, oyunların oynandığı gün.

ğabaklı armut Yerli bir armut çeşidi.

ğabarmak 1. Ağırlığı artmadan hacmi büyümek: *ğabardıktan sona on beş yirmi gün sonra u olumuna gelē.* 2. Büyümek, şişmek: *Sandık gibi bişi ya yolun üstünde. ğabarıymış ğabarıymış ğabarıymış böle.*

ğābır Kalbur.

ğabul itmemek Uyum sağlayamamak: *ē dē geşti de pılatın da durā emme pılatını ğabul itmedi vüçūtuma miķrop dāıttı.*

ğaççaķ Gizlice kaçırılmış olan mal veya madde, kaçak: *Unnarı ğaççaķ getiren de oluyudu.*

gadin (gızım, gelinim) Güzel, şık, hoş: *Kuraklıktan gazanı getirivisen ya gadin gızım.*

ğafa Baş.

gafa dırmalamak Rahatsız olmak.

ğafa dutmak Boyun eğmemek: *Sen bene ğafa tutmak hakkın yok.*

ğafadan geçmek Uydurmak: *Acık ğafadan geşti u lafı da.*

ğafadan ğırık Kafadan sakat.

ğafadan kitmek Unutmak: *Ni laflā vādı da hep ğafadan kitti.*

gafadan kontak Kafadan sakat.

gafasına odun çıkarmak Dövmek, sopa ile dövmek: *Gafasına odun çıkarasyem gelō.*

gafasını yire yire vurmak Çok üzölmek, feryat figan etmek: *U öldü dimişle yire yire vurmuş gafasını kız.*

ğahverengi Kahverengi.

gakeç Tavuk gagası.

ğalaba Kalabalık.

galbır Kalbur.

ğalbi bozulmak Kötü düşüncelere sahip olmak: *Bu dede ecik ğalbi bozulmuş kadının ayaKölçüsünü alēñ derke.*

ğalbinde kötülük olmak Kötü fikirli olmak: *ğalbinde yine kötülük vā unuñ yine.*

galbine acı sokmak Üzmek, sıkıntı vermek: *Bō bak ni acilā çekmiş, galbine bi dā acı sokōlā çōcēñ.*

ğalbine doğmak Bir işin olacağını veya olduğunu hiçbir belirtiye dayanmadan önceden sezinlemek, malum olmak: *İbrahim Dede'nin de bu da keramat sahibi ya bunuñ bu galbine do,uyo.*

galbine ğoymak Bir düşünceye sahip olmak: *Demek ki galbine ğoymuş da çocuklāna da çıkmış.*

ğalbini bozmak Aklına kötü bir düşünce getirmek.

ğaldırım Yüklük, eşya dolabı.

ğaldırmak Yukarı doğru hareket ettirmek, kaldırmak: *Undan sona bu hēñ gün bunu ğaldırceñ.*

ğaleyci Kalaycı.

ğāleye alma(ma)k Önem vermemek, hesaba katmamak, sözünü etmeye değer bulmamak: *Yani onun sözünü pek ğāleye almıyōlā.*

ğālı Gayri. *ēğirinlē de vādı hayvanları olan kendi ēğiridin. Halı yok ğālı.*

ğallım Küçük çocuk.

ğalmak Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek, kalmak: *TeK bi fırın ğalıyu bırda.*

ğama Sivri uçlu bıçak, kama.

ğāmece Yatıya kalmak, kalmaca.

ğān Artık, başka; galan.

ğancık Dişi buzağı.

ğanı almamak Bir kimseyi bir türlü sevememek: *Cingenin çocuklānı seviyom, unuñ çocuklānı ğanım almō.*

ğantar topu Yerli, küçük bir armut çeşidi.

ġap Kap kaçak.

ġaPdirmek Kaptırmak.

ġar Kar.

ġara burnundan gelmek Girişilen bir işten sonuç alıncaya kadar çok uğraşmak:

Kilo alana gadā ġara burnumdan geldi zate didim.

gara çölmek Kirlenmiş, pis: *Hir tarafım gara çölmek gülüm.*

ġara En koyu renk; siyah, ak beyaz karşıtı, kara.

ġara ġabak Uzun koyu yeşil renkli bir çeşit kabak.

ġara gavaḡ Yerli kavak ağacı.

ġaraca armudu Siyah renkli, hoş kokulu yerli bir armut çeşidi.

ġarafatma Hamamböceği.

ġaraġaya Sındırgı'ya bağlı Karakaya Köyü.

ġarageçili yörū Karakeçili yörüşü.

ġaragöz Ebegümecei.

ġaraġür Sındırgı'ya bağlı Karagür Köyü.

garan Maki cinsinden bir bitki.

ġarantavuk Karatavuk kuşu.

garantı Yabani böğürtlen.

garantu bk. garanti.

garantu üzümü bk. garanti.

garar Tam ölçüsünde, ne az ne çok: *Hepsi aynı gararda olo görmōñ mu?*

ġararmak Işık sönmek, kararmak: *gollām šēlem ġararıyō, düşüyōñ ben.*

ġardeş Kardeş.

Gardeşi gardeş yaratmış, kesesini ayrı yaratmış. “Kardeş bile olsalar insanların kazançları, bütçeleri bir olmaz” anlamında kullanılan bir söz.

garga Kamış, bataklık kamışı.

garga bokunu yimeden gelmek Çok erken bir saatte gelmek.

garın bürgüsü Hayvanın iç (gömlek) yağı.

garın İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi; batın, karın.

ğarışmak İki veya ikiden çok şey bir araya gelip birbirinin içinde dağılmak, birbirinin içine girmek, karışmak.

gari I Artık, bundan böyle.

ğari II Kadın, karı.

ğariğ Gayri.

ğarmak Karıştırmak, birbirine katmak, karmak: *Dāy önceden un helvası ğaralādıñ.*

ğarman Karışık.

ğarnı ğaraca Börülce.

ğarnından yazmak Uydurarak söylemek: *Unlā ğarnından yazo unla fitne yazo eyce.*

ğarnının içleri gopmak Gülmekten karnı ağrımak: *Ğarnımın içleri goptu acımdan.*

ğarpmak Sulu yiyecekleri hızla ve sürekli olarak çatal, kaşık vb. ile karıştırmak, çırpmaq: *Şē hinci yā,ını salçasını ğarpōm bunuñ.*

ğart Yaşlı (kimse).

ğartıl Sındırgı'ya bağlı Kertil Köyü.

gartlayıp gitmek Yaşlanıp gitmek: *Gızı gartlamış gitmiş adama virivüdülē.*

ğaSte Gazete.

gaşgöl Boyun atkısı, kaşkol.

ğaşık düşmek Yemeği bitmek: *Elinden ğaşık düştü mü vın yukarı.*

ğaşmak Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, kaçmak: *Şindi candarmeye gidiyu şikayete. Benim ğız ğaşdı diye bōle.*

ğatık Lor peyniri.

gatır Katır.

ğatış Katil.

ğatmak Bir şeyin içine, üstüne veya yanına, niteliğini değiştirmek veya niceliğini artırmak için başka bir şey eklemek; vermek, zammetmek, katmak: *Una biraz gargalı suyu ğattık.*

ğavak Kavak ağacı.

ğavak mantarı Kavak mantarı, yaygın yenilebilen bir mantar türüdür, (Pleurotus ostreatus).

ğāveci Kahvehane işleten kişi.

ğavga gürültü çekmek Başkalarının kavgasını dinlemek durumunda kalmak: *Vire ālemin ğavğasını gürültüsünü çek.*

ğavğa Kavg.

ğavğa yapmak Birbiriyle atışmak, dövüşmek, kavg. etmek: *Unlā dü,ünlēde ğavğa yapıyōlāmış.*

ğavullaşmak Sözleşmek, sözbirliği yapmak, kavilleşmek: *Bi gün bilā ğavullaşmış arkaadaşlānan.*

ğavurmak Bir şeyi bir kabın içinde kendisinden başka bir malzeme koymadan karıştıra karıştıra pişirmek, kavurmak: *Unu burda ğavır uyuñ işTe helva yapıyun.*

ğavzanmak Korunmak: *Vāse ğucek şeyin vāsa gidē ğuyāsın urda ğavzanır.*

ğaybolmak Kaybolmak.

gaygı yapmak Kaygılanmak: *Anam ni gaygı yapıdılā.*

gaygısında olmamak Umrunda olmamak: *Ni zaman gelirse ğēsin, ğaygımda dīl.*

ğayı bk. ğālı.

ğayın Dünür.

ğayınna Kaynana.

ğayın Kayınpeder.

ğayınvalide Kayınvalide.

ğayıtçılık Asker kaydı.

ğayi bk. ğarik.

ğaymacık Yaprakları enginar yaprağına benzer, ortası marul gibi sarı göbekli, kavrularak yenen bir ot: *Tūlū tūlū, gelinciğin daha birez büyü.*

ğaymak otu bk. ğaymacık.

ğaymak Süt kaymağı.

ğaynaklanmak Kaynağını bir yerden veya bir şeyden almak, bir yere veya bir şeye dayanmak, kaynaklanmak: *ĳocabey yāması da burdan ğaynaklanō.*

ğaynamak 1. Yiyecek, içecek fokurdayacak derecedeki suda pişmek, haşlanmak, kaynamak: *Tavada ğaynadineñ şişelere ıŝānāñ ğuyoz ğuyoz ğapōz.* 2. Yerden çıkmak: *ē çeşmeleri de vāmiş ğaynayan suyu burē getmiş unlā.*

gaynar gaynar *Ben (çayı) gaynar gaynar sevōñ diyo ya.*

ğaynata Kayınpeder.

ğaysı Kayısı ağacı.

gaysüd Kaysüt, Balıkesir'deki bir süt firması.

ğaz ayağı Su kıyılarında yetişen, yenilen bir ot çeşidi, kaz ayağı: *Unun da koku su vā, aynı tere.*

ğāz Kız çocuk.

gazan Kazan.

ğazan tungur *Yir içerdik hā hemen çanā çönlē toplayısa ğada ğazanı tunguru allah hemen yokaardan veridi.*

gazgeç Övendere.

ğazık çaķmamak İş yapmamak: *Doksan dördden beridir hālen yok. Bi ğazık çaķmadı.*

gazık Toprağa çakılmak için hazırlanmış, ucu sivri demir veya ağaç.

ğazmak Herhangi bir araçla toprağı açmak, oymak, kazmak: *Söylē urda çaPa ğazarlā.*

gōde Hamile.

gebegulak bk. nōtlü gulak.

gece böcesi Ateş böceğı.

gece kuşu Yarasa.

gecengere Küçük engerek, Bozkır yılanı.

geçen sena Geçen sene.

gēçēn sine bk. geçen sena.

geçi Keçi.

geçinmedik (insan) Başkalarıyla duygu ve düşünce bakımından birleşmemek: *U bi evlatınla geçinmedik.*

geh Seslenme ünlemi.

gelaba Yenge.

gelabacık Yenge.

gelberi Ekmek fırınında közleri çekmek için kullanılan alet.

gelep İp çilesi, kelep: *Akile abacık dikince gelep yaptı makineyi.*

gelin armudu Kırmızı renkli bir armut çeşidi.

gelin avcısı Gelini götürmek için oğlan evinden gelen kimse, gelin alıcısı.

gelin çiçi Gelincik otu: *Gözlemeniñ içine geyōn.*

gelin güveyi çiçeği Kırmızı beyaz açan bir çiçek, açelya.

gelincik bk. gelin çiçi.

gelmeyivimek Gelmeyivermek: *Ee gızannā gelmeyividi.*

gem Atların ağzına takılan demir parça.

gem kıldırmak At şahlanmak: *At mesela gemisini kıldırō ya.*

gemcik (kişi) Boş, bir işe yaramayan (kişi).

gemcik gemcik konuşmak Boş konuşmak: *Gemcik gemcik konuşō, eyce sinir edō insanı.*

gēmek Bir yerden alınıp bir yere ulaştırılmak, gelmek: *Neslimiz ortaasyadan gēme.*

gendi gafa(sı)na (göre) İsteğine uygun: *Nasıl alōmuşūn gendi gafana?*

gēniş Geniş.

genş Genç.

genş Taze: *Genşken çok güzel olō papaz otu.*

gerdeme Sulak yerlerde yetişen, çiğ tüketilen yabani bir ot: *Roka gibi, acımsı olū.*

gergi Engel: *Hiş oñune gergi olmacek.*

geşmek Yazılmak, girmek, geçmek: *Hatıca şahin. şahīne sonra geşti yā.*

geti götü Süpürgeci oduncu, aş bılaşık, bi de gayna yaşlı geti götü dirke āşam olō.

getmek Gelmesini sağlamak, getirmek: *garağayadan bi bakıcı ğarı getTik.*

geymek Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek; giyinmek, kuşanmak,

giymek: *Gelin olan geyōdu bunnarı gelin olan.*

ğıbrız Kıbrıs.

gıkını çıkarmamak Ses çıkarmamak: *Gıkı çıkmadı vallā.*

gıldırı gıldırı Gözleri görmö da gıldırı gıldırı gezö emme.

ğilleyir Zambakgiller familyasından, sarı çiçekli, yenilebilir bir ot çeşidi, papaz otu, bit otu.

gımbılgıp oynamak Konuşmamak: *Āşama gada gımbılgıp oynacēñ gör sen.*

ğınağılığı Bindallı.

ğınamak Yapılan bir işin kötü olduğunu belirtir bir biçimde söz söylemek; takbih etmek, kınamak: *Bütün âlem seni ğınadı derdi.*

Ğınayenin kılı uzundur. “İnsan kınadığı şeyi mutlaka kendisi de yaşar” anlamında kullanılan bir söz.

Ğınayirsen ille başına gelir. “Birini ayıplayıp dedikodusunu yaparsan günün birinde aynısını yaşarsın” anlamında kullanılan bir söz.

ğıpğırmızı Kıp kırmızı.

gır papaz Çok yaşlı kimse: *Dengesiz, konuşmasını bilmö gır papaz.*

ğırā Kırağı.

ğıramık bk. garanti.

ğıran I Tepelerin üstündeki düzlük.

ğıran II bk. ğırā.

ğırğaz ayağı bk. ğaz ayağı.

ğırıştırmak Bir maddenin başka bir madde içine karışmasını sağlamak, karıştırmak: *İki üş kere ğırıştıryos ğırıştıryos eyce ovlām baqtı ğēdi mi ō,ul ōsun.*

ğırğırıvèrmek Çabucak kırmak: *He u da dardı afbuyruñ, bizim öküüz arabalāniñ dingilleri vādi ā,aştan unnarı ğırğırıvèriyodu sā dökülüiyodu da.*

ğırmak Sert şeyleri vurarak ya da ezerek parçalamak, kırmak: *Hakim kalemi ğırāsa idam kararı virilmiştir.*

ğırmızı melki Çam mantarı, bk. beyaz mantar.

ğırnap Tütün dizilen beyaz, pamuklu ip.

ğısdırmak Kısırmak.

ğıt Kıt, az.

ğıvırttırmak Ağrı, sancı gibi bedensel veya korku, heyecan gibi ruhsal nedenlerle vücut eğilip bükülmek, kıvrınmak: *Arada ğıvırttırōñ arada ğaşıyōñ.*

ğıy Taraf, yaka.

ġıymak Çok ince ve küçük parçalar biçiminde doğramak, kıymak: *Makarna ġıydıydım u ġün.*

ġıynak Ceviz içi.

ġız bk. ġāz.

ġızan Çocuk.

ġızardımlık Kızartılacak miktarda olan: *Üç ġızardımlık balık almış olō, bölōñ birē ġızardımlık buzleġe atōñ.*

ġızartmak Kızgın yağda pişirmek, kızartmak: *Salça řē etTirem mi ġızartam yāda banceñ mi?*

ġızdırmak Bir yeri ısıtmak: *Hurunu öñden sen mi ġızdırcēn ben mi ġızdırcēn anlařamōlā.*

ġızıl armut Kırmızı renkli bir armut çeşidi.

ġızıl işli Çam mantarı, bk. beyez mantar.

ġızıl labada bk. alabada.

ġızılacak Yemeġi yapılan, kökle gövde arası turuncu olan bir çeşit yaban otu.

ġızılıcık Kızılıcık.

ġızılçam Uzun boylu bir tür çam.

ġızılpelit Bir çam çeşidi.

ġızıñcık bk. ġızılıcık.

ġızķana Kızken.

ġice Akşamdan sonra başlayan ve ġün aġarıncaya kadar geçen zaman dilimi; tün, şeb, gece.

ġicirgen Isırġan otu: *Çünkü ısırıyō ya, tikenli ot mesela onlar ġidiřmek diyōlā kaşımak anlamında.*

ġidiçgen bk. ġicirgen.

ġididoġrumak Gitmek.

ġidiřgen bk. ġicirgen.

ġidiřmek Kaşıntısı olmak, kaşıma iřteġi duymak, kaşınmak: *Hani mesela elim ġidiřti ısırgandan dersin ya.*

ġiniř bk. ġēñiř.

ġira Pazar ġünü.

girgin Herkesle çabucak yakınlık kurarak işini yürütebilen, pısrık karşıtı: *Köyümüz çok girgindir òle, kime gitsen oturusun.*

giri giri *Bòle götün götün giri giri çıkıcèn.*

girisin giri *Ayrı gine girisin giriye göttüm ureye.*

girisin giriye gelmek Dönmek: *Bakmışlā gelmişle girisin giriye.*

gizlengeç (eşya) Gizlenmiş: *Gizlengeç giydeğem çorabı bulō.*

gō çıkarmak Dedikodu çıkarmak: *Bugün aş pişti ni pişti, unu gō çıkarmā gerek yok ki.*

gō çıkarmak Dedikodu çıkarmak: *Çok gō çıkarōla tarlada ya.*

goca (adam/gadın) İhtiyar, yaşlı.

goca 1. Yaşlı: *goca kişilē bazı şe yapālādı òle gonusurlādıñ òle şe yapādık.* 2. Bir şey çekmeye yarar, ucu çengelli demir çubuk, kanca.

goca don Basma don: *Goca don giyēlē burda.*

gocabaş Büyükbaş.

gocaboğan Sulu ve yeşil renkli bir armut, göksulu armudu.

gocagarı iğnesi Arı.

gocağarı Yaşlanmış kadın eş, hanım.

gocakuş Atmaca.

Gocakuş Hıdırellez şenliklerinde oynanan bir oyun.

gocı çınar Çınar ağacı.

gocıman Yaşça büyük olan.

goç Koç.

göl İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm, kol.

goleşmek Dedikodu yapmak: *Milletlen beraba gārdeşini golēşō vire u.*

goley goley *Yarım da çok inli oldeğenden goley goley şişten inmō.*

goley Kolay: *Goley mi jeleponu on altı ton.*

golu bacağı uzun olmak Ailesi genişlemek: *Benim golum bacağım da uzadı gari benim de evlatlarım var gari.*

gōmak Eklemek, koymak: *Gene aynı şēden goruz ıPanak gōruz.*

ğompile Komple: *Burayı ğompile yakıyulā.*

ğonak vermek Köylerde, düğüne dışarıdan gelen misafirlere akrabalara ev açtırmak.

ğonaqlamak Yolculuk sırasında bir yerde durup geçici bir süre yaşamak; inmek, kalmak, konaklamak: *Hē yörüklēden ğonan vāsa uraya ğonaqlıyu.*

ğonmak Kısa bir süre için bir yere yerleşmek, bir yeri yurt edinmek, konmak: *Hē yörüklēden ğonan vāsa uraya ğonaqlıyu.*

ğonu ğonşu *ārtıĝ ğonu ğonşu da ekmiyu bu yaşe geldilē.*

ğonuşmak Bir dilin kelimeleriyle düşüncesini sözlü olarak anlatmak, konuşmak: *ğoca kişilē bazı şe yapālādı ōle ğonuşurlādıñ ōle şe yapādık.*

ğopmak Bütün ilişkileri kesilip büsbütün ayrılmak veya uzaklaşmak, kopmak: *Böyüdülē ğoptulā.*

ğorķmak Korku duymak, ürmek, dehşete kapılmak; korkulmak, korkmak: *ğorķma deyımış hani şēden ğorķma.*

ğorocu Düğünlerde çalgı çalan kimse.

ğoruk Olgunlaşmamış beyaz renkli üzüm.

ğoš yapraĝı bk. boş yapraĝı.

ğoşturmak Koşma işini yaptırmak; çapmak, koşturmak: *Unun ortasında ğoştururlādıñ, hanik çıkarılādıñ.*

govcu 1. Dedikoducu. 2. Kovucu, kovalayan kişi: *govculā peşinden gidiyō gōde memedin.*

gove Kova.

govi bk. gove.

govlamak Kovmak, kovalamak: *N'oldu dimiş. Bene govladı yav dimiş.*

ğoymak bk. ğōmak: *ğō ĝō, bēm ĝocāma mı ĝoycen?*

ğoyun Koyun.

ğoyun sayası Yayla ve kırlarda hayvanlar için yapılan üstü samanla örtülü yer.

ğoyuvimek Bir yerden bırakmak; koy vermek, salmak, koyu vermek: *Birisi tikmeyi bi te' ĝoyuvidi no,utları yime diye.*

ğóz Görme organı, göz.

ğozak üzümü Siyah-mor renkli üzüm. Genellikle Manisa ve Balıkesir illerinde yetişir.

göbeği ağzına değmek Aşırı gülmek: *Gülēken burdaki göbeği ağzına değdi.*

göbek bk. ğuzugöbeği.

göğ Yeşil, mavi.

göğçe Güveç yemeği *kozda göveş yapar*S.

göğnek İç çamaşırı.

göğügöçüren Ebegümeci.

gök bk. göğ.

gök çiçek Ortanca.

gök çiğdem Mavi renkli çiğdem.

gökçe Taze: *Unlā gökçekene tazekene çok datlı oluyolā.*

gökkelte Kertenkele.

göklük Yeşillik (sebze).

göksulu armudu Sulu ve yeşil renkli bir çeşit armut.

gökyeşil Kertenkele.

gömgök Berrak: *Gömgök suyu vā bi güzel olō.*

göngel bk. döngel.

görüvmek Ansızın veya çabucak görmek, görüvermek: *Atlıyolā bırda bi gece bi eylence avdetini görüviriyō bırda olan.*

gös serçe Köy kuşu.

gösdermek Göstermek.

göşmek 1. Yerleşmek amacıyla mahalle, köy, şehir veya ülke değiştirmek, göçmek: *Bu kōde duruyolādın unlā Sındırgı'ye göştülē.* 2. Ölmek.

götügüzil Günbatımı.

götün götün *Bōle götün götün giri giri çıkıçēn.*

götüne çilte batmak Oturmayı sevmemek: *Unlān götüne çilte batar.*

götüne kaçmak Çok acelesi olmak: *Bayrama düğün yapō millet götüne kaçā gibi.*

götüne göre yuva ölçmek “Giderini mutlaka gelirine uydurmalısın” anlamında kullanılan bir söz. *Götüme göre ölçeriñ yuveyi.*

götünü kaldıramamak Hareket edemez durumda olmak: *Huraz çıkamaz götünü kaldıramō.*

götünün üstüne oturmak Olduğu yerde kalmak, bir yere gitmemek.

götürü virmek Alışverişte toptan yapılan iş ya da pazarlık: *Tabi tabi unlarla götürü vidi.*

göveş bk. göğçeç.

göz Küçük kor parçası, köz.

gözdedmek Korumak, bakmak, özen göstermek; himaye etmek, gözetmek: *Gelini urêye götürem. Gözdederiz biz didilē.*

göze Derelerdeki su dönemeci, girdap.

gözel Güzel.

gözer Buğday, toprak vb. şeyler elenen iri gözlü büyük kalbur.

gözletmek Bekletmek: *Sofranın yanına tatlı gözledōz.*

guccaciK Küçücük.

guçana Yenge.

guguk Tarla kuşu.

Gul sıkışmeyince Hızır yitişmezmiş. “Yardım hep en zor anda gelir.” anlamında kullanılan bir söz.

gula Manisa’nın Kula ilçesi.

gülacık Diken mantarı olarak bilinen, yenebilen bir tür mantar, (Pleurotus eryngii).

gulağı ā,ır Az duyan: *Anlayamıyoñ bēm gulaqlā ā,ır da.*

gulak dırmalamak Kulağı rahatsız etmek.

gulak gabartmak Dinlemek: *Gulak gabarttım İresul dayı gır tarlada.*

gulak Başın her iki yanında bulunan işitme organı.

gulak mantarı bk. gülacık.

gulağ mantısı Açılan hamurun içine nohut konulan, haşlanarak hazırlanan mantı.

gulak virmek Laf dinlemek: *Sen didim aşşā mı gulak virōñ.*

gulağtan gāma Başkalarından işitilerek edinilen (bilgi): *Şavklı amca. U adamlā ohō tarihi adamlā. ōle adam nēde ya? ōle adam mı gādı? İşte bōle şilē gulağtan gāma ya.*

gulāna girmemek Söylenilen sözlere önem vermemek, söylenenleri anlamamak, benimsememek: *Kimsenin lafı gulāma girmō.*

gulāna goymamak Laf dinlememek: *Unuñ didiklēni gulāma goymōñ bile ben, he diyip geçivürōñ.*

ġuli Hindi.

ġullanmak Bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak, kullanmak: *İşTe unu mecbur ġullanmak zorundasın.*

ġullör Sarı akrep.

ġülü bk. ġuli

ġumur Kumru.

ġunduz yapmak Saçaklanmak: *Başkası olsa ġunduz yaPā u suyun içine, u ġurutmuş, ġuvatlı hani bak bōle eTirafı çam hiş ahēriñ içinde bi pürçek yok.*

ġuraķ Yağışsız, kurak.

ġurbālā su vermemek Yıkanmamak: *ġurbālā su virmō heralde çok koķō garı.*

ġurmak Hazırlamak: *Yimek ġuraķā ters geliyumuş.*

Gurt gocayince aleme maskara olurmuş. “Güç ve yeteneğini yitiren insan, basit ve kendini bilmezlerce aşağılanır” anlamında kullanılan bir söz.

ġurt Kurt.

ġurtarmak Kurtarmak.

ġurtulmak Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak, kurtulmak: *U suya giren uyuS_ōsun veyavut bi hastalī ōsun ġurtuluyu ġızım.*

ġuruk gibi kalmak Çok zayıflamak: *Aynı bōle ġuruk gibi ġalō gebercek gitcek.*

ġurulmak Kurma işine konu olmak veya kurma işi yapılmak, kurulmak: *Zatı bizim köyümüz üş osman tarafından ġurulmuş.*

ġurumak Islaklığını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek; kakırdamak, kurumak: *ġurū da çok geş ġurū.*

ġuşbacağı İlkbaharda kırlarda yetişen, ufak, yeşil yapraklı, kökü yenen bir ot.

ġuvatlı Kuvvetli.

ġuylē ölü Akrep.

ġuymak bk. ġōmak: *DuzlayıP bi liģene ġuyōñ.*

ġuyuncu Kuyumcu.

guzu gafası bk. ğuzugöbeği.

guzu Kuzu.

ġuzugöbeği Çam ormanlarında, yol ve akarsu kenarlarında, meşe, akçaağaç, kayın gibi yaprak döken ağaçların altında, kireçli, kumlu topraklarda tek tek veya gruplar hâlinde yetişen, şapkası kalın ve etli, yenen, değerli bir tür mantar, (*Agaricus campestris*).

ġuzuġulā Yeşil renkli, yenilen, ekşi bir ot, kuzukulağı.

ġuzuġuşu Sakallı akbaba.

ġuzyaka Güneş gören yer.

ġücenkele yılanı bk. gecengere.

ġücük Boyutları, benzerlerininkinden daha ufak olan, küçük.

ġücük engere bk. gecengere.

ġücünü ganadını üzme Bir kişiyi perişan duruma getirmek: *Bubace in ġüşlēni ganatlānī üzdü.*

Güçük güçük ġaşıklā ġazancımızı düketō. “Çok emek verilerek kazanılan para hemencecik bitiyor” anlamında kullanılan bir söz.

ġüdermek Yetirmek, çıkarmak: *Vallā ince ördüm iş ġüderdim, kalın da ördüm iş ġüderemedim.*

ġüldür ġüldür *ġüldür ġüldür yanıyu ocak urda.*

ġülgen Kara ġürgen.

ġülmekten yirlere yatmak Aşırı derecede ġülmek: *Yirlere yatıyo ġülmekten.*

ġünyaka Güneş görmeyen yer.

ġürtlek Hayvanların çiftleşme isteği: *Hayvanların biri dırmalamıştır onun ġürtlek zamanları.*

ġüvem Bir çeşit yabani erik.

ġüz arabası Öküz arabası.

Güzel Allah’am akıl noksanlığı virmesin. “Tanrı kimseye deliliğe kadar varmayan akıl bozukluğu virmesin” anlamında bir söz.

ġüzü Halı tezgahının bir parçası.

ġüzüñ ġüz mevsiminde.

hafıye Dedektif.

haFta Hafta.

hakiki kestane Yerli kestane.

hakKından gelinmemek Bir kişiyle baş edememek: *Bi başladı mı hakKından gelinmō.*

hakKını ödemek Unuñ hakKı ödenmez.

haldır haldır *Ni yanıvuduñ soba haldır haldır.*

Hambar Oyunu Hıdırellez'de erkeklerin üst üste çıkararak oynadıkları oyun.

hambar Yassı kesilen odunların iç içe geçirilmesi tekniğiyle inşa edilen tahıl ambarı.

hamır Makarna.

hammazlamak Söz getirip götürmek, dedikodu etmek: *Tarlada ğalısa bu bizi hammazlacek diye beni de yanlāñda götürülēdi.*

hamur aşı Börek.

hamursuz Yapımı ekşi mayalı köy ekmeğine göre daha kolay olan, yağ, yoğurt ve sodayla yoğurulan, mayasız bir çeşit ekmek.

hanadan Ne vakittir, epey zamandır, çoktan beri: *1. Hanadan ben unu izlemiyōñ. 2. U benim hanadan elimdeydi.*

hanik yapmak Eğlenmek: *Hanik yapalādiñ, bōle şēden çıkırıkları döndürürlēdiñ.*

hankı İki veya daha çok şeyden bir tanesini belirtecek bir cevap istemek için kullanılan soru sıfatı, hangi: *Sındırğı'nın hankı kōyünü gezsens.*

haP Tarhanadan yapılan geleneksel bir yemek: *HaP yaparız. Tarhana bezdirmesi de derlē.*

haparlō Hoparlör.

harını Tencere.

hart Kavga: *Kōyde eycene sıfırladı kendini una hart buna hart.*

haşhaşlanmak Geçmişte yaşanan bir olay yeniden hatırlanmak: *Ureye dönünce anılar haşhaşlandı.*

haşlanmak Aşılanmak: *Sonra ceviz fidanı haşlencek.*

hattē Bile, dahi, üstelik, bundan başka, hem de” anlamlarında anlamı kuvvetlendirmek için kullanılan bir söz; velev ki, hatta: *Hattē bir fırın vādır bu ekmek yaptıkları gibi.*

hattı huttu olmak Sınırı olmak: *Durdu da bi şeyin hattı huttu olā Merve.*

haviye ğaldırmak Telaş ve heyecana düşürmek: *Herkes yaptı. her tarafı haviye ğādırdık biz.*

havrız Tarımda sulama faaliyeti için, insan eliyle ya da kepçeyle açılan, içine branda serilen havuz.

havut Oluk, havuz.

hayat Evin salonu.

hayde pire Seslenme ünlem,.

hayvanardı Çayır otu: *Şurdan bi hayvanardı geti gel de içem.*

Hazıra hazine dayanmaz. “Sürekli harcama, en büyük birikimleri biler eritir” anlamında kullanılan bir söz.

hemen yürü! “Sofraya buyur” anlamında kullanılan bir söz.

hemsin Bahar havası.

hemşeri Hemşire.

henci Şimdi.

Her gün garık bir olmaz. “Bir günün işleri, durumları, şartları başka bir gününkine uymaz” anlamında kullanılan bir söz.

her melleden bırakmak Başkalarının evlerine oturmaya gidememek: *Geldi de her melleden bırakagodu beni.*

hēre Sincap.

heves itmek Bir şeye karşı istek duymak, eğilimli olmak: *Heves idelēdiñ mesila nasıl ōle bi gelenek vādıñ.*

hevesi karnından gitmek İsteddiği, imrendiği şey, alamamak: *Hevesi gitti ğarnından.*

heziran Haziran ayı.

hıdırellez Hızır ve İlyas peygamberlerin her yıl buluştuklarına inanılan Mayıs günü.

hırlak Hırlayan, bağırان (kişi): *Acık bu hırlak bizim.*

hıştımak Konuşmak: *Hıştıma, du biyu yav!*

hinci bk. henci.

hincik bk. henci.

hizar Tahta ve kereste biçmeye yarayan, elektrik ve su gücüyle çalışan büyük bıçkı.

holdur Pisboğaz: *Holdur tavukla durō mu benim.*

hora geçmek Makbul olmak, hoş gitmek.

horaz Horoz.

horda Yaşlanmış kimse: *Kōde bizim gibi hordalā gādı.*

hordacı Hurdacı.

horoz fasilyesi Taneleri uzunca olan fasulye çeşidi.

horoz ibiği Horoz ibiği (Amaranth).

hödük Kabadayı (kimse).

höşmelim Tuzsuz taze peynir, nişasta, pirinç unu konularak yapılan bir tatlı türü, höşmerim.

hurmak Elini veya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere veya bir kimseye hızla çarpmak; çakmak, geçirmek, inmek, vurmak: *Bi de hurōduḡ yandan bi dēve geçirōduḡ.*

hüsenti Gelin gezdirmesi.

-I-

ıbrık İbrik.

ıKırcılık konuşmak Şüpheli, açık olmayan, karışık bir şekilde konuşmak: *Unlā ıKırcılık konuṣa konuṣa ni yapcekleri belli olmō.*

ılabur İhlamur.

ılanbada bk. alabada.

ıldız Yıldız.

ılımlı Olgun, ermiş kişi: *İlimli adam. çok ılımlı. olgun kişi.*

ıprın Muşmula ağacı.

ırahata irmek Rahatlamak: *Hinci gari ırahata irmiṣiñ n'olcek?*

ırazı olmak Uygun bulmak, beğenmek, benimsemek, istemek, kabul etmek: *Gine de allah ırazı ōsun yitiyo yani.*

ısıran Hamur yoğururken ele bulaşan hamuru temizlemeye yarayan bir alet.

ısırmak Yapışmak: *Hinci suyu çekilō ya dibine ısırtı tencere.*

ıslabadan otu Turpgillerden, yemişleri torbayı andıran bir yaban bitkisi: *Çoban çantası didikleri.*

ıstırgan otu Isırgan otu.

ışçak Sıcak.

-İ-

ıcar Kira.

iç göğnek İç çamaşırı, bk. göğnek.

içi akdarılmak Midesi bulanmak: *Eñ sonunda içim akdarılō yumurtasından patatesinden.*

içi gıyılmak Çok acıkmak: *AşlıKdan içim gıyıldı.*

idare olunmak Yönetmek, çekip çevirmek: *Unlā idare olurduñ u.*

iddia gitmek Biriyle inatlaşarak üstün gelmeye çalışmak: *Unla iddia gidilir mi?*

ihtiyer İhtiyar.

İki goñul bir olunca samanlık seyran olur. “Birbirini sevenler için zenginlik önemli değildir” anlamında kullanılan bir söz.

İki köpek bi dereyi sürer. “İki genç bir olup çalışır, geçimlerini sağlar” anlamında kullanılan bir söz.

ikindinüstü Akşamüzeri.

ikisi cambaz gelmek “Kurnazlıkta eşit olan iki kimse birbirini aldatamaz” anlamında kullanılan bir söz: *İkisi de cambaz mı gelō?*

ikiz yazılmak Aynı zamanda nüfusa kaydolmak: *Bunlāñ ikiz yazılıyız biz.*

ilaş İlaç.

ileçli İlaçlı (bal): *gıpgırmızı ileçli oluyu bal bal.*

ilerde Geçmişte.

ilgeç Çobanın çantasını bağlamak için kullandığı çengel.

iliniñ emeyiyle başarmak Evlatlarını güzel yetiştirmek: *Dört dene çoceğe iliniñ emeyiyle başardı.*

ilişber Rençber, çiftçi.

ilti Elti.

imdat beklemek Yardım beklemek: *Helize 'den imdat beklölā.*

indirmek Kadın veya dişi hayvan, memesindeki sütü yavruya vermek, emzirmek:
Fatma gucağımda imdirēñ didim.

imrik helvası İrmik helvası.

inat vermek Karşısındaki kızdırmak için ona gösteriş yapmak; nispet vermek:
Mençereden bakō, bene inat virō.

inayetlik Hainlik, güveni kötüye kullanma: *İnayetlik yapmō.*

inçin böcesi Cırcır böceği.

iñde İğne.

inişTe Enişte.

inli Enli.

inne İğne.

insan olcek yanı olmamak Perişan bir halde olmak, üstü başı dağınık, pis olmak:
Tarladan çıktık, perişanñız. İnsan olcek yanımız yok ya didim.

İnsanın gendi itteğini ganlı düşmanı itmezmiş. “Bir kişiye en büyük kötülüğü kendisi yapar” anlamında kullanılan bir söz.

inşātçı İnşaat işçisi, ustası.

ipe götürmek Öldürmek: *Adamı ipe götürü u gari.*

irdirmek Ermesini sağlamak, ermesine yol açmak, erdirmek: *Balcandır, tomatistir, biberdir bunlara suyu zor irdiriyoz.*

irendelemek Rende ile ufak parçalara ayırmak, endelemek: *Ekme,i içine irendelēdiñ.*

irenkli irenkli Kilim desen diyoduğ. U da irenkli irenkli oluyudu mesela.

irili ufaKlı Hana mesela irili ufaKlı nallā.

iski Eski (şey): *Yav iski şilē bitti artık bitti.*

ismail fasilyesi bk. poyraz fasulyesi.

istifā etmek İstifra etmek, kusmak.

iş gayıt Kendine göre işin gaydın olō.

işi ayna Keyifli, mutlu, refahı yüksek: *İşi aynaydı Osman sağken.*

işki İçki.

işlemek Çalışmak, iş yapmak: *Osman afat işlō.*

işmek Bir sıvıyı ağza alıp yutmak, içmek: *Suy işçēñ didi.*

işten göz baş açamamak Çok yoğun çalıştığı için zaman ayıramamak.

İtten olan it olur. “Kötü huyları olan bir kişinin çocuğu da kötü huylu olur” anlamında bir söz.

itgülü Kuşburnu.

iti Tatlı: “*Bu yemek çok iti olmuş.*” *denir mesela.*

iv iv gezmek Çok dolaşmak.

ivermek Evlendirmek: *Şindi ā,a bu Sefer olunu iverceK olmuş.*

iyiTdirmek Eğirtmek.

-J-

japon gülü Kamelya.

jelipon biber Jalapeño biberi.

-K-

ķantar topu bk. ģantar topu

ķantoron otu Kızılkantarongillerden, hekimlikte kullanılan, sarı çiçekli, acı köklü, küçük bir bitki.

kapama Uzun kollu, yanları yırtmaçlı ve önü açık elbise, manto.

kara bere Bir yere çarpma, incitme veya vurma sonucu vücudun herhangi bir yerinde oluşan çürük; bertik.

kara sevda çiçeği Bir çeneklilerden, boğumlu sarkık dallı, yaprakları etli, uçları sivri, bazı türlerinde yaprakların alt ve üst yüzü mor ve gümüşü yollu, beyaz, mavi veya pembe çiçekli bir süs bitkisi (Tradescantia). Telgraf çiçeği ya da mor kadife çiçeği.

ķarada gavak Budaklı, ithal kavak.

ķaramık bk. garantu üzümü.

ķargı çumā Tütün dizilen odun parçası: *LasTikden tekerlek yapıp ķargı çumāna takardık araba gibi onu sürerdik.*

ķarık çapası Tütün dikilmeden önce toprağı açmak için kullanılan alet.

ķasılmak Kısaltmak: *Donlā paçalāndan ķasılcek hemen.*

kasna Lüfere benzer, sert pullu ve büyük tatlısu balığı.

kasnak Yemek yerken sofranın altına konulan tahtadan çember.

katık bk. ğatık.

katmer Arasına kaymak ya da yağ sürülerek katlanmış yufka ekmeği.

kaytanları kopmak Yellenmek.

kazan balığı Kurbağa yavrusu.

kazık kakmak Süpürge yapımında bir işlem.

kazık oyunu Yumaşak zemine sokulan çomakları başka çomakları atarak düşürme oyunu.

kazık Tütün dikerken toprağı açmak için kullanılan, tahtadan ucuna demir geçirilmiş alet.

kedi ğuylū Tüylü kekik.

kekeç Her şeye burnunu sokan (insan): *Her şeye ğarışan bi insana kekeç denirli.*

kelbaş Papatya.

kele Damızlık boğa.

kelem Beyaz lahana.

kelle gulak denk (olmak) İki kişinin birbirine uyumlu olması.

Kendine kefen parası olsun. İlenme sözü.

kep Nacak ya da baltanın sapının gevşememesi için çakılan çivi.

kepez 1. Yüksek tepe, dağ. 2. Dağların oyuk, kuytu yerleri.

kertik Oyuk (şey): *İki tepe vā bōle ara kertikmiş yani bōle.*

kesdane ğabak Balkabağı.

kese dikme Gelinin yakınlarıyla beraber, düğüne gelen çocuklara hediye etmek amacıyla kese dikmesi adeti.

kestenkele Kertenkele.

kestirim Kestirme olan (yol).

keyindirmek Giyindirmek.

kıl çulu Bir çeşit çuval, çul: *Keçiden olū.*

kına çanağı Düğünde misafirlerden para toplamak için kullanılan çanak.

kınıtmak Dadanmak, tutkunlaşmak.

kırık çapıt Kesilmiş, artık kumaş.

kırk dağıtmak Kırkı çıkan bebeğe hediye götürülmesi adedinin adı.

kırk düğüm Bir çeşit fasulye.

Kırkından sonra bunayene çare bulunmazmış. “Eskiye ya da bozulan bir şey artık düzelemez” anlamında kullanılan bir söz.

kırklık Koyun yünü kırıkmak için kullanılan makas.

kırmızı Kahverengi: *kırmızı at olō, alaca at olō.*

kısçe Kız çocuk.

kıstı Altınlardan yapılan bir çeşit gerdanlık.

kış günñü Kış mevsimi.

kıvrak Yerli dokuması, kara bezden yapılmış köylü kadın yeldirmesi, ferace.

Kız Kaçırma Oyunu Köy seyirlik oyunu: Oyun ekibinden biri seyirciler arasındaki kızlardan birini kaçıtır. Ardından ekipten jandarma kılığına girmiş biri bunları yakalar. Mahkeme kurulur ve hakim kılığına giren kişi doğaçlama olarak suçluya ceza keser.

kızıl fasulye Barbunya.

kiçi bk. geçi.

kireç kalmak Toprağın kıraç olması: *Toprak kireç kalō sürmedimiñ.*

kirez Kiraz ağacı.

kirisi Gerisi, kalanı: *Kirisi sana kaldodo.*

kirkit Dokumacılıkta atkı ipliğini sıkıştırmak için kullanılan, demirden ya da ağaçtan yapılmış dişli araç.

kitap yüzüne bakmak Okumak: *Kitap yüzüne bakmak goley dīl.*

kitmek Bir yere doğru yönelmek; gidedurmak, uzanmak, gitmek: *Enki kapıdan kit, kit öte dōru.*

kōñ bk. köfön.

koğar otu bk. ayvadana.

koğar Temiz olmayan, pislik içinde yaşayan.

Kokmuşa duz, arsıza söz para eylemez. “Arsıza ne söylenirse söylensin fayda etmez, söylenene aldırılmaz” anlamlarında kullanılan bir söz.

kolan Binek hayvan semerinin ön tarafına takılan deri kayış.

kolu kısa (olmak) Bir işi beceremez (olmak): *Kolun kısasa madem başkalāna ġarışmicēñ.*

ķompir Patates.

kompostu Bütün veya dilimler hâlindeki yaş meyvenin şekerli suyla kaynatılmasıyla yapılan bir içecek türü.

ķostadı Koyun, keçi.

ķoz kebabı Etin toprak güveç içinde közde pişirilmesiyle hazırlanan, düğün ve bayram gibi özel günlerde sıklıkla yapılan bir yemek türü.

koza Uzun saplı, uzun keskisi olan bir alettir. Ekinleri biçmek için kullanılır.

köçek Çiçek.

köfön Örme hasır sepet: *Tavuklā yumurtledē šē.*

könlek Gömlek.

köpek ekmeği Kepek ekmeği.

köpek üzümü Yel otunun üstündeki pis kokulu, kırmızı renkli meyveli bir çalılık.

Körölu ayvaz gezmeli köy köy. “Boş boş oturmaktansa gezmek daha iyidir” anlamında kullanılan bir söz.

körpez Yüksek tepe, dağ, bk. kepez: *U köylē körpezdir eyce, bi dā,ın başına üç beş ev tamam.*

körsülmek Bitmek, tükenmek.

köse Fırında tutuşan odunları karıştırmak için kullanılan uzun sopa.

kösülmek (Akç.) Uzanıp yatmak, ayakları uzatarak yatar gibi oturmak, sere serpe oturmak: *Az dā kösülsün de baķam.*

kötürlü şapka Fötr şapka.

kū Köy.

kulf Uydurma sebep, bahane, kulp.

ķumaş bk. üç etek.

kuraklık Kömürlük, ardiye.

kurd otu bk. akbaş otu.

kuruk Cıvcıv çıkarmak için yatan tavuk.

kusur bellemek Bir şeyin özrünü görmek, kusur bulmak.

kuş ekmeği Bir tür yabani ot: *Bõrek içine gıyavız gavru yiriz.*

kuşuvurmak Atıvermek.

küçük orosbu Begonyagillerden, dekoratif yaprakları ve renkli çiçekleri olan, pek çok çeşidi bulunan sıcak ülke bitkisi (Begonia).

külek mantarı bk. çilli.

külleme Önlük, bk. peşkir.

küllü Siyah renkli.

külte Bağlam, demet, düzine.

kün Gün.

kür Alev.

kürem Kızılalık.

küren bk. kürem.

küreş Düğünlerde yapılan güreş etkinliği.

kürüm Sıkı: *Ceylan'ın da kürüm gibi saçını aynı benim gibi.*

kürün Çeşme yalağı.

küstüm çiçek Baklagillerden, dokunulduğunda yaprakları pörsüyen bir bitki, küseğen, küskün (Mimosa pudica).

-L-

labada bk. alabada.

laf düketmek Konuşacakları bitmemek: *āşama gada laf dükenmez.*

lafı gulāna dakmak Aldırış etmek: *Unuñ lafını gulāna dakma gülüm didim.*

lafı gulāna goymamak Konuşulana dinlememek: *U gonusuvirō ben lafı gulāma goymōñ ku.*

lafını bilemek Akıllı uslu konuşup başkasını rahatsız etmemek, yerinde, güzel ve tutarlı konuşmak: *ā lafını bilemādiñ gene de demiş.*

lekbet Beş parasız (kimse): *U da lekbet.*

lenk Renk.

Leylân ömrü laklakla geçermiş. “Boş konuşmak” anlamına gelen bir söz.

löküs Lüks lambası.

-M-

mācır Muhacir.

madelle Madalya.

mağa daşı bk. cızgı daşı.

mağana Makine.

makas eriği Yerli, küçük taneli meyve veren erik ağacı çeşidi.

mağKap Matkap.

mal Besi hayvanı.

malçılık Hayvancılık.

mälle Mahalle.

mana bulmak Kınamak, ayıplamak: *Gine bizde de bulmuş bi mana.*

mandalina Mandalina ağacı.

mantı Küçük kare şeklinde kesilen hamur parçaları ve bu parçalardan yapılan sarımsaklı yoğurt ve peynirle sunulan yemeği.

marama Çarşaf.

Masallā malaklamış, ğurbağalā ğurbağalamış. “Olan oldu, iş işten geçti” anlamında kullanılan bir söz.

māsus Şakadan: *İstemiyim māsus diyōñ ben.*

mavzer Atış hızı dakikada ortalama altı mermi olan ve orduda kullanılan bir tüfek tipi.

me'leye me'leye Emekleye emekleye: *Me'leye me'leye tōlete gidō.*

meci Parasız iş gören yardımcı.

meldin Dokuma bez.

melen Falan: *Yalanla melen işim yok.*

melik Örgü.

melki Çam mantarı, bk. beyez mantar.

melle Gezinti, mahalleye gzmeye gitmek: *Anacık bizim melleyi sevō mu hiş, dünyada melleyi sevmō.*

men olmak Bitmek, sona ermek: *Vamış urdan ğari bumba mı attı ni ittise harb orda men ōmuş.*

mendil apmıca Hıdırellez enliklerinde kadınlar tarafından oynanan bir oyun.

meralı Meraklı olan.

merdimen Evin girii, hol.

merkeb Eek.

mesac Mesaj.

mee Aa trlerine verilen genel ad.

meton Beton.

metre fasulyesi Kılksız, uzun bir brlce eidi.

meydan oc Oturmada aydınlanma ve ısınma iin yakılan byk ate *Millet onun eTrafında, alentiri yoktu, oynldı.*

mhlace Bir armut eidi.

my my *Kapının nnde my my bekl.*

minat Ekmek tahtası.

minnet almak Minnet etmek: *Hadi bizl sak oluu oc yok minnet alz leme diriz.*

moa (Ik.) bk. fırır.

mmed Muhammed, kii adı.

moru Da smbl.

mottur Motor, traktr.

motur srmek Erkek ocuk sahibi olmak: *Bunun bubası ille motur srcek dirdi, ille erkek olsun.*

motur bk. mottur.

moza Domuz yavrusu.

mozak bk. moza.

mhlace bk. mhlace.

muhta (olmak) Gereksinim duymak: *Ben bu kydesem herkese muhtan.*

mutar Muhtar.

mum olmak Aır derecede yorgun olmak: *Yorgunlukden uykuya gada mum oldu.*

munzurluk ıkarmak Ktlk yapmak: *Vere munzurluk ıkar unlana geim olm.*

mücadele göstermek Olağanüstü bir olay yaratmak: *Biribirilerine mücadele gösterirmiş Ceylan.*

mümkün gelmemek Biri hakkında iyi konuşmak: *Garı size mümkün gelmō.*

münübüşçülük Minibüs şoförlüğü.

müsürüfçü Müsrif (kimse): “Çok müsürüfçüsün olum.” dedi.

müzil Üvendirenin ucundaki çivi.

müzümsüzlük Lüzumsuzluk: *Müzümsüzlük, alsın alem kendi yicēni.*

-N-

nalbāt Nalbant: *Hayvanlāñ ayaklāna nal çıkana diyōlādı.*

nalet Lanet: *Aa nalet, didim. Bi de kūnaha girdim. İv iv gezō.*

namaz gılmak Namaz kılmak: *Hacı urda namaz gılarken selam essalamualeyküm ve rahmetullā dirken yanı başında bī helva tası sıcacık būulanıpduzu.*

namazda Seccade.

namazla bk. namazda.

navruz Zambak.

nāzık Nazik olan.

nekbet bk. lekbet.

Ni bok yirsen yi! Sunulan yiyeceği beğenmeyenlere söylenen bir söz.

nirde galdın dimemek Bir kimseye hal hatır sormamak: *Bize nerde galdın dimo hiç.*

nōtlu gılak Açılan hamurun içine nohut konulan, haşlanarak hazırlanan mantı, bk. gılak mantısı.

nūnū Yabani zambak.

nuzla Dağ kekiği.

nūfūs kādı Nüfus cüzdanı.

-O-

ocak Fide ya da ağaç dikmek için açılan çukur.

oduna gitmek Düğünlerde meydan ocağında yakılmak üzere, köyün erkekleri tarafından odun kesmek ve toplamak amacıyla ormana gitme geleneği: *Düünlē başlamadan önce bī oduna gidilirdi.*

ohhō Seslenme ünlemi.

ok yılanı Yeşil renkli, cm uzunluğunda zehirli bir yılan türü.

oklā Oklava.

oku Bir kişinin vefatının ardından yapılan dua töreni.

okumak Hasılat toplamak: *U okumak ta şı toPlamak yani. Hasılat.*

okuntu çıkarmak Düğün için küçük hediyelerle birlikte davetiye vermek.

okuntu Düğün için verilen davetiye.

olağ Oğlak.

olgunleştirmek Bir maddeyi sıvıdan ayırarak kıvamlı duruma getirmek: *PeKmezi hem olgunleştiriyō hem ēşime. Mayası u oluyu.*

oluklu kertenkele Kara yılan.

olumuna gelmek Kıvama gelmek: *ğabardıktan sona on beş yirmi gün sonra u olumuna gelē.*

On garı yirden boşanır. “Bir kişi huysuz olduğundan kimseyle anlaşılamaz” anlamında kullanılan bir söz. *On garı yirden boşanır didim.*

ōraşmak Uğraşmak.

orşad bk. alabada.

ortalığe yırttırmak Bağırıp çağırmak: *Yırttırdı ortalığe.*

osuruk böcē Pis kokulu yeşil bir böcek.

oşur Toprak ürünlerinden alınan onda bir oranın vergi: *Oşurcular ekin toplamanıñ adı oşurdu. öşür şekli ds de var.*

otrama Eski düğünlere verilen genel ad, oturma.

oturağ gāmak Felç geçirmek: *Hasta ōmadı da bi felç geçīdi. Ee işTe sona oturağ gāldı.*

oturma odunu Eskiden düğünlerde meydan ocağı yakmak amacıyla toplanan odun.

otutturmak Koymak, yerleşmek: *Ureye otutturuyu unu.*

oyluğ Oyuk: *Dedemi furmuşlā, bacā oyluğtuñ.*

oynamak moynamak Oyuna göre bilmem ni davul çalar zurna da una göre oynarlar moynarlar.

-Ö-

ōle I Öğle vakti.

öle II Öyle.

ölen bk. öle I.

ömek Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek; cavlamak (II), gitmek, göçmek, gümbürdemek, kakırdamak, kıkırdamak, yürümek, zıbarmak, cartayı çekmek, zartayı çekmek, mortlamak, ölmek: *Anam rahmetliK de durīdi yüz iki yaşında u da ödü.*

ösüz Öksüz.

öbürküçele “Başkaca” anlamında belirteç: *Öbürküçele genç olaraK zaten hiç yoK. Genç Takımı birkaç kişi vā köyden.*

öğümek Bulaşmak: *Elime çok öğüyo benim bu çok çıkıyu.*

öküz göbeği Kırlarda, dağlarda kendiliğinden biten bir çalı ve kırmızı renkli küçük yuvarlak meyvesi.

öldü diye bırakmak Öldürüsiye dövmek.

öleşmek Paylaşmak: *Ureye inmeden aşşā şurası senin şurası benim diye kendi ğafalāna göre öleşmişlē.*

ölmeye de gömmeye de gelmemek Hiçbir işi yapmaya istekli olmamak: *U da ölmeye de gömmeye de gelmō tövbeler olsun.*

ölşmek Ölçmek.

ön Önde, büyük: *Unla bizden ön.*

önden Önden, ilk olarak: *Önden sen mi ğızdırcēñ beni mi ğızdırcēñ.*

öndünçlemek Ödünç olarak almak: *Vidiniz bişey öndünçlemecēniz dirdi.*

ören 1. Tepeler arasındaki düzlükler. 2. Ormanlık alan.

örgenmek Bilgi edinmek; bellemek, öğrenmek: *Yāşımızı örgenōn burda bē.*

örüzger Rüzgar.

öteki, öle Başkaca: *Öteki, öle şey göttüm pıynar çırpısı.*

övey Üvey evlat.

övez At sineği.

övüşmek Sertçe ovmak: *Unu poşede ğoyuyosun, duzunı ekiyosun, duzlan da övüşçek ya.*

öylen bk. öle.

öyütmek Tane durumundaki nesneleri bir araçla ezerek un durumuna getirmek,

öğütmek: *Unun bi deymeni vādiñ u suyun yanında. toprā öyüdüyoduñ.*

özgar bk. örüzger.

özgenşlik Özgeçmiş.

-P-

paça don Dokuma kumaştan dikilen don.

padem Badem.

paķir Fakir.

palamut odunu Meşe ağacı.

palanya Marangozlukta tahtaları düzeltmeye yarayan alet.

palaz Keklik yavrusu.

paldın Binek hayvan semerinin arka tarafı.

pālı Pahalı.

palta Balta.

pamilya Palmiye ağacı.

papasça Papatya.

papaz otu bk. ğılleyir.

paralanmak Öfkelenmek: *Urdan paralanmış gitmiş gari millete.*

parasa Pırasa.

pare Para.

parici Define avcısı.

parsa Parça: *On iki parsa bu kō alayaķa didiñ mi on iki parça.*

paskal toplamak Kırılan tütün yapraklarını elle düzeltmek.

patavaksız Sözlerinin nereye varacağını düşünmeden saygısızca konuşan, davranışlarına dikkat etmeyen (kimse); sözünübilmez: *Patavaksız!*

patlak darı Patlamış mısır.

patşā saymamak Kimseye aldırış etmemek.

pavrasız Hızlıca: *Pavrasız buriye bile uğramadan gitti.*

payam bk. padem.

paytar Baytar.

pazen Dokuması kalın, sık ve yumuşak, bir tür pamuklu bezden yapılan don.

pend Meşe palamudu.

pesemet Sini içinde fırında pişirilen ekmek.

peşkir Kalın ketenden yapılmış kadın önlüğü.

petek Arı.

peynir hoşmerimi bk. hoşmerim.

pıçakçı Düğünlerde boy gösteren efe: *Pıçakçının arkası guvatlı olurdu, unlā dūne çıkardı oynamaya.*

pılâtın Kırık ya da çıkıkların daha hızlı iyileşmesini hedefleyen medikal destek, platin.

pıransa bk. parasa.

piñarpide Hünnap.

pinmek Yüksek bir şeyin veya bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak, binmek: *Ata pinērdi gelinlē.*

pirinç donduması Haşlanmış pirince şeker ilave edilerek servis edilen bir tatlı.

piriş çorbası Pirinç ve sütle hazırlanan bir çorba.

pitmek Sona ermek: *Havalā ğar yidi mi iş pitē.*

piynar Hayvanlara yedirilen küçük çalı.

poyraz fasilyesi Adını Bigadiç'in Poyraz kırsal Köyünden alan bir fasulye çeşidi.

pullu mullu *Yazma tartırdık boyalı pullu mullu.*

pulluk putun *Hālen ğurak. Pulluk putun ğuruyo urdan gidiyō yani.*

püçmek Belli bir biçim vererek kesmek, biçmek: *Çam püçēkene ğafasına dērilmiş.*

pünkürmek Ağzında buluna bir sıvı veya toz durumundaki bir şeyi hızla savurarak dışarı çıkarmak, püskürmek: *Gı valla pünkürçēdim iyi pünkürmedim.*

pürçek Çam iğnesi.

pütün pütün *Unun üstüne ğuyāsın bōle pütün pütün çıkāvısn.*

-R-

rād İnsanda üzüntü, sıkıntı, tedirginlik olmama durumu, rahat.

ras gelmek Düşünmediği, ummadığı hâlde karşılaşmak, rastlamak, tesadüf etmek.

razı yapmak Kabul ettirmek.

sabah yıldızı Güneş doğmadan önce doğu gözerimi üstünde görülen parlak yıldız, venüs.

sabāleñ Sabah vakti.

Sabır acıdır sonu tatlıdır. “Sabır zor bir iştir ancak güzel sonuçları vardır” anlamında kullanılan bir söz.

sacā Sacayağı.

sacābacā Orion kuşağı.

saçta Nişasta.

sādan soldan *Eşşek eşşekle çekēdik suyu. Sādan soldan yani.*

sādiç Düğünde geline ya da güveye yol gösteren, önderlik eden.

sağım zamanı İneklerin sağıldığı vakit.

saklanbeç Oyunculardan birinin ebe olması ve saklanan arkadaşlarını bulması temeline dayanan bir çocuk oyunu, saklambaç.

Sallance Ramazan ya da Kurban bayramlarında çınar ağacına zincirden bir salıncak kurulur. Salıncağın etrafında toplaşan genç kız ve erkekler birbirlerini sallar.

sāncak İki ucundan iki iple veya zincirle yüksek bir yere asılan salıncakla sallanma oyunu.

sapık supuk *Sapık supuk hareketlē ne bilēñ.*

saraç Özel davetlilerin çağırıldığı düğün yemeğinin genel adı.

sarāgeçili Sarıkeçili yürüğü.

sarı bōrölce Sarı renkli bir bōrölce çeşidi.

sarı ebcin Çam mantarı, bk. beyez mantar.

sarı lere Altın para.

sarı mantar Çam mantarı, bk. beyez mantar.

sarıgız Taneleri irice olan bir fasulye çeşidi.

şaşırmak Ne yapmak gerektiğini bilememek, nasıl davranacağını kestirememek, içinden çıkamamak; tanlamak, şaşırmak: *Saşırdım da galdım.*

şaşmak Umulmayan, beklenmeyen veya olağanüstü bir olay, bir olgu karşısında şaşkın duruma gelmek, hayret etmek: *Saşılcak şey dōrusu.*

saşta helvası Buğday nişastasının yağda kavrulmasıyla yapılan bir çeşit helva.

sāt Günün hangi anı olduğunu gösteren alet, saat.

saten don Saten şalvar.

Satın Zaten.

savol İyilik, yardım veya hoşça giden bir davranış karşısında “çok yaşa, teşekkür ederim” anlamlarında söylenen bir söz.

savrancı Düğünlerde yüzünü boyayarak kılık değiştiren, otoriteden sorumlu tatlı sert mizaçlı kişi, düğün yöneticisi.

saz gibi (su) Bol akan su veya dere.

seferlik Seferberlik.

selvi At arabalarının yanlarındaki küçük direkler.

semēci Semerci.

Sen ahrette çekceñ. İlenme sözü.

Seni elli kiloluk cenabet seni! Sıksa kişilere kızgınlıkla söylenen bir söz.

Senin ağzından çıksın yakana yabışsın. “Ağzından çıkan kötü söz gelsin seni bulsun” anlamında bir ilenme sözü.

sepi gün Gelinin çeyizinin sokaklara serildiği gün.

sepilemek Bir şeyi dağılacak biçimde dökmek, serpmek: *Bōle şeker falan da sepiliyōlā.*

sergen Mutfak rafı.

setere Elbise.

seymen Köyden köye gelin almaya giden güvey yanlısı, atlı, davullu, zurnalı, silahlı ve cepken giyinmiş delikanlı alayı.

sıırmac Sığırtmacı: *Filence köye sıtmaçlığa durdum.*

sıksamak Sıkıştırmak, bastırmak: *Uyku eyce sıksō.*

sındı Makas.

Sındırgı’yı sıyarttık, Garac’a kandil astık. 1. Milli Mücadele döneminde, “Sındırgı’yı kurtardık, Karaağaç’a kandil astık” anlamında söylenmiş olduğu rivayet edilen söz. 2. Milli Mücadele döneminde düşmanın geldiği haber vermek için “Sındırgı’yı geçtik, Karaağaç’a kandil astık” anlamında söylendiği rivayet edilen söz.

3. Işıklar Köyü'nde türbesi bulunan Ahmet Dede'nin, Sındırgı tehlike altında olduğunda Karaağaç Köyü'ndeki dedelere haber verip kandilleri yaktırdığı rivayet edilen söz. 4. "Çoluğumu çocuğumu bir türlü evlendiremedim" anlamında kullanılan bir söz. 5. Sındırgı'dan Bigadiç ve Balıkesir istikametine gidenlere yoldaki tehlikeleri bildirmek için bir bekçi tarafından kandil yakıldığını belirttiği rivayet edilen söz.

sırıtp galmak Çok üşümek; donmak: *Bi gün burda sıridıp galcēz didim.*

sırsık Sımsıkı: *Ura bōle sırsıkı arabeyle insannā dolar.*

sırtta bindirmek Ağır bir görevi üzerine almak: *Hepsini sırtıma bindiremiceñ yoruldum artık.*

sıtmaç bk. sıırmac.

sıyartmak Gitmek, uzaklaşmak.

sıyırdım Halının genişliğine atılan ilmek sayısı.

siftinmek Bir yere sürtünerek kaşınmak: *Tembelli hayvanlā siftinō zate.*

sikke Hayvanları bağlamak için yere çakılan demir ya da ağaç kazık.

sil Su taşkını, sel.

simsarlık (yapmamak) Beğenmemelik (yapmamak): *Simsarlığe yoK garınıñ.*

sineğin yağını hesaplamak Cimrilik yapmak: *Unlā eve bişey alı mı? Sineğin yağını hesaplōlā.*

sineklik Banyo.

singenmeç söbe bk. saklanbeç.

sini Büyük tepsi.

sinir boydan aşmak: Aşırı derecede sinirlenmek: *Gari sinir de boydan aştı ya.*

siñirinden fıttırmak Aşırı derecede sinirlenmek: *Siñirinden fıttırıvucek ama çare yok garıya.*

sinisana Eski düğünlerde, düğünün başladığı gün kalabalığı toplamak için yapılan börek gezdirme adeti.

sır Sığır.

sīrcık Sığircık kuşu.

sivrilce İçinde irin bulunan küçük deri kabarcığı, en küçük çıban, sivilce.

Sivrisinek ağaça gonmuş, “Ben olmasam bu ağaç yıkılır.” demiş. “Bazı kişiler kendini olduğundan çok değerli görür” anlamında kullanılan bir söz.

siyazlamak Okşamak, sıvazlamak: *Urda bene sırtımı şöle bi siyazladı.*

soğan yaprā Yeşil soğan.

soğdan Sini, tepsi.

sohulmak Sokulmak.

solmak Su kaynağının kurumak: *Qadının biri abdestsizmiş çapıtını yıkamış urda su solmuş.*

somak Sumak.

soñdulamak Yağda kavurmak: *Unu ... soñdulacen bi yört dök üstüne ye.*

sontac vurmak Sondaj kuyusu açmak: *Ölçölā biçölā sontac vurölā.*

Sora sora Mekke bulunur. “İnsan sora sora çok uzak yerleri bile bulur” anlamında kullanılan bir söz.

sos Uzun ve kısa çubuklarla oynanan bir çocuk oyunu.

sova Soba.

sovan Soğan.

söğürt Söğüt ağacı.

sönge Ekmek pişirirken fırını temizlemeye yarayan ucu bezli sopa.

söz etmek Bir işi yapacağını kesinlikle bildirmek, söz vermek: *Söz ettim bi tā yapmasyeñ.*

suFra Sofra.

suy yılanı Su yılanı.

suya düm demek Çok sıkıntı çekmek: *Rukiye u zaman düm didi suya.*

suyu kesmek Başkasının bir işi yapmasına engel olmak: *Baştan kestim vallā suyu.*

süleymancık Kertenkele.

sülümen Salyangoz.

sümek Taneleri alınmış mısır koçanı.

sümüklü böcek Salyangoz.

sünet Sünnet düğünü.

süngü İri yapılı (kimse): *Kemêgi iri, süngü, tembelli kalkmō yiriñden.*

süngüre Ekmek pişirirken fırını süpürmeye yarayan bir alet.

süngürmek Bir şeyin, bir yerin üstündeki çer çöp, toz toprak vb. şeyleri süpürge, fırça veya başka bir araçla toplamak, temizlemek, süpürmek: *Süngürülmedi bile tã aşşāsı.*

süpürgeci oduncu *Süpürgeci oduncu, aş bılaşık, bi de gayna yaşlı geti götü dirke āşam olō.*

sürgü Pulluğun arkasına takılan, tahtadan yapılmış, toprağın incelmesini ve hazır hale gelmesini sağlayan araç.

sürgün Çam balı yapımında ağaçtan toplanan beyaz renkli madde.

sütoğlan Sıkıntıya girmemiş, güç işlere alışmamış, nazlı büyütülmüş çocuk veya genç: *Gaybetti mi anasını anos ittirsin tellala sütoğlan gibi.*

süven Sopa, sırık, ince ağaç.

süzek Süzgeç.

süzme Torba.

-Ş-

şacmak Bir şeyi ortalığa dağıtmak; dökmek, saçmak: *Milletin üstüne saman şaçā.*

şahmela Yılanların anası, en büyüğü olarak bilinen bir tür yılan.

şakulu ğaymak Perişan olmak: *Hayvanı yatıramadım kuru, a, hayvanın şakulu ğaydı.*

şalvar Genellikle ağı çok bol olan, basmadan dikilen, geniş bir pantolon türü.

şamadan Gelişimini tamamlamamış çocuk: *ğızın şisi az şamadan, yeni konuşō birezcık.*

şamrel gulaklı Çok pis, çok kirli, yüzü kapkara (kimse): *Şamrel gulaklı şey.*

şap Alüminyum ve potasyum sülfatından veya amonyum alüminyum sülfatından oluşan, sıcak suda eriyen, tadı buruk, antiseptik bir madde.

şapçı Sındırgı'ya bağlı Şapçı Köyü.

şapdık şapdık *Şapdık şapdık oynuyi oynuyī.*

şarapana Pekmez yapımında üzümleri ezmek amacıyla yapılan yer.

Şarlamadık (ya da seslenmedik) sudan korkcēñ. “Duygu ve düşüncelerini açığa vurmayan sessiz insan yavaş akan derin su gibi tehlikelidir” anlamında kullanılan bir söz.

şavklık Aydınlık: *Hava şavklıkkan çıkmak eyi olur.*

şepeke Ülke çapında yaygınlaştırılmış ulaşım ve iletişim örgüsü; ağ (I), şebeke.

şevtari Şeftali ağacı.

şeytanları haz etmemek Bir kişiden hoşlanmamak, bir türlü sevememek: *Dünyada şeytanlām haz etmō ğarıyı.*

şeytannā gelmek Aşırı derecede öfkelenmek: *Bō bi gün şeytannā geldi benim yanıma.*

şılamak Parlamak, ısıldamak *Gelin bōle pulları şılā gelirdi köve.*

şıpır şıpır *Urda süT veya su şıpır şıpır eTmiş.*

şiker Şeker.

şincik Şimdi.

şindi bk. şincik.

şindik bk. şincik.

şişek Yeni doğan koyun.

şordan Şuradan.

şu gıdancık “Şu kadarcık” anlamına gelen miktar sıfatı: *Şu gıdancık şey getmez.*

şundan mundan *Mesela parasızlıKtan şundan mundan kırtaran.*

şura Şuraya.

şurda Şurada.

şurdan şuriye ellememek Hiçbir şeye dokunmamak; iş yapmamak: *Hinci ğari şurdan şuri ellemō.*

-T-

tā bk. dā II.

tabak bazarı Çarşamba.

taķını darānı toplamak Her türlü ilişkiyi kesmek üzere hazırlanmak, tasını tarağını toplamak: *Undan sona u taķını darānı toplā gidē.*

tal 1. Ağaç dalı. 2. Meşe.

talaşa Telaşe: *Kimseyi sevmō talaşa.*

talkakan Ağaçkakan.

tallı düdük yapmak Biri hakkında çıkan dedikoduları herkese anlatmak.

tam tertip *Etirafı toplayaseymiş tam tertip.*

tansu çiller Küpe çiçeği.

tarana bezdirmesi Tarhananın kaynar suda haşlanmasıyla yapılan bir yemek.

tarıf Taraf.

tarını Tarhana.

tarla taKla *Tarlam vā taKlam vā.*

tarla toķa *Burda ni vādı? Tarlası toķası bol olan ā_valā memed ā_valā vādı.*

tartınmak Başörtüsünü çene altından geçirip baş üstünde bağlamak: *Yazma doluyōlā tartınıyōlā gelinin çıkçe_vi gün.*

taş atçası Düğünde gençlerin düğün sahiplerinden para istemesi.

tavukalan Atmaca.

te' Ayakla vuruş, tekme.

teFek Bir çeşit yabani ot: *Çaltılāda oluyu, böle dolanıyu yavrum. Püskül püskül böle.*

tēK tēK *Sān bilōñdur bi tarla tūtünü mesela tēK tēK ğarığları sulādıñ hiş sırtınıñ üstüne basmadan nası yapādıñ.*

teke peyniri Nane, kekik, pul biber ve tuz eklenerek yapılan bir çeşit susam ezmesi.

tekesakalı Bir çeşit yaban otu.

tekne I Hamur teknesi.

tekne II Motor kasası: *Moturun teknesine goyduk da yimekleri, dağıttık evlere.*

telaşeye ğoymak Telaş ettirmek.

telifan Telefon.

tembelli Temelli: *Bu sene tembelli yapamōñ.*

teñemek Değerini anlamak, gerekli niteliği taşıyıp taşımadığını bulmak için bir insanı, bir nesneyi veya bir düşünceyi sınamak; tecrübe etmek, denemek.

tepeci Tefeci.

tepi Tepe.

teref Taraf.

terlik Manto, yeldirme.

tertipli Doğru düzgün: *Bi gün tertipli yemek yiriz gari didi.*

terz Ters: *Sen bi tarz bi harêket yap.*

tespik Tespit.

tespitâ gêmek Tespite, belirlemeye gelmek: *Tespitâ gēmişlē bizim bilâder ramazana nê yazmışlâ biliyōñ mu?*

teze Daha yeni, taze: *Perdeleri teze daqtık hemen Helize'le.*

tıKlım tıKlım *TıKlım tıKlım doldurumuşlâ şiyi.*

tıpa Tapa.

tırlatmak Delirmek: *Tırlatcek hale gelō insan tikiş tikti mi.*

tıfmek Tiftiklemek: *Tiftim tiftim (tavuk etini), hadi bunu da çorba yapeñ didim.*

tikme Tekme.

tikmek 1. Bir cismi dik olarak durdurmak: *ğama ğama goca pıçaqlā vāmış. Unları tikēlēmiş.* 2. Biçilmiş veya yırtılmış kumaş, deri, yara vb.ni iğneye geçirilmiş iplikle tutturmak: *Ona göre tikēsin. Olay bu.*

tirkilik Kıvam: *Nasıl tirkiliği?*

tirkit bk. kirkit.

tiyare Tayyare, uçak.

tohum saçan Boş gezip çocuk yapan (kişi).

tohumuna çıkmak Huyu suyu benzemek: *İlle tohumuna çıkçek ōmak vā.*

toka Topaç.

tokat Avlu kapısı.

toklu Satılma yaşına gelen erkek koyun.

toꣳuc Tokmak.

to'lamak Toplamak.

tolu I Havada su buğusunun birden yoğunlaşıp katılaşmasından oluşan, türlü irilikte, yuvarlak veya düzensiz biçimli buz parçaları durumunda yere hızla düşen bir yağış türü; kırcı.

tolu II Dolu, çok: *Orman olmā mı, tolu.*

tomata bk. domat.

tomatiz bk. domat.

topaꣳ bk. fırır.

topak topak *Şap da ğatādık. Topak topak. Duz oluyu ya aynı unun gibi şap.*

topalak don Şalvar.

Torba dēl ki büzsen. “Başkalarının söyleyeceklerine engel olamazsınız” anlamında kullanılan bir söz.

torluk Aşiret çadırı.

tosbağa Kaplumbağa.

tosun Üç yaşındaki öküz.

tovuk Tavuk.

tūkū Türkü.

tungumak Oyun havası oynamak: *Bilmiyon sünet vāmiş ya, oynuyan vā mı tunguyan vā mı?*

turmak Hareketsiz durumda olmak, durmak: *Urlāda turduk ettik ama kendileri durmadı burda.*

turp otu Börek yapılan bir çeşit ot.

turpan bk. dırpan.

turunçu Turuncu.

tusmak Pusmak, sinmek: *Ben una ni tusçēmişim?*

tutaç Tencere ya da kazan gibi ocakta ısınan eşyaları tutmaya yarayan bez.

tutaşmak Yanmaya başlamak, ateş almak: *Hē tutaşayın baꣳam odunlar.*

tutēye kitmek Hayvanları çiftleştirmek: *Aꣳçaꣳsraq atıñ dişisine denir. Ni,āpmışlā buñla atları tutēye kitmişlē alacatlıya. Adınız urdan ꣳāmış.*

tutmeş Küçük, dört köşe kesilerek kurutulmuş hamur ve mercimekle pişirilen bir çeşit yoğurtlu çorba.

türk karıncası Küçük bir karınca türü.

tüşmek Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek, düşmek.

tüzmek Yan yana veya üst üste sıralamak, dizmek: *Sofralara göyüyolā aşıları, tüzüyolā.*

-U-

Ucuz malın (etin) suyu ğara olur. “Ucuza mal olan şeyler niteliksizdir” anlamında kullanılan bir söz.

uç kayatçı Üç kağıtçı, dolandırıcı.

uFak teFek *UFak teFek oluyō gine ırızı ōsun oluyō.*

ufaK ufaK *Mesela didim derelēn önüne ufaK ufaK set yapmak lazım.*

ulacık bk. ğulacık.

umruna dakmamak Aldırmamak: *Umruma bile dakmōm unu ben.*

umudu olmak Cesaret etmek: *Hadi bakam umudun vāsa et su ğatma şuna didim.*

un hevlası Buğday unuyla yapılan bir tür tatlı.

un höşmerimi Unun kavrulmasıyla yapılan, koyu kıvamlı, tuzlu bir yemek.

uñartmak Onartmak: *Moturu uñartōn, arabeyi uñartōn.*

uneş Güneş.

Unnān hey dideği daĝlā keçi olsa, çoban bulunmaz. “Bir kimse istediği her şeye sahip olamaz” anlamında kullanılan bir söz.

uraķ Orak.

urē bk. ure.

ure Oraya.

ureye bk. ure.

uri bk. ure.

uruhuna bāĝışlamak Ruhuna bağışlamak.

ussak ğabā Süs kabaĝı.

ussam ezmesi Susam ezmesi: *Dašta sürteriz, ni diyulā una? Ussām daşı.*

üşüķlā Sındırgı’ya bağlı Işıklar Köyü.

ū,üşmak Her yandan çokça bir araya gelmek, toplanmak, birikmek; üşmek, üşüşmek: *Asger bunuñ başına ū,üşmuş.*

uvalanmak Ufalama işi yapılmak, ufak parçalara ayrılmak, ufalanmak: *U güneşte bōle kendi kendine dā,ilī. da,ıldıkce uvalanī.*

uzun ğabak Balkabağı.

-Ü-

üç etek Yörede eskiden günlük hayatta; şimdi ise yalnızca özel günlerde giyilen geleneksel kıyafet: *Üçetek bırakıldı, şalvā giyoz hincik.*

üfelemek Kırarak, oarak veya ezerek ufak parçalara ayırmak: *Ekmek üfelediñ hemen.*

ülkerler Şafak vaktinde gökyüzünde görülen gezegenlere verilen ad. Sabahları erken saatlerde çoğunlukla Venüs gezegenine (Çoban yıldızı) bakılarak tarlaya işe gidildiğinden, Venüs gibi parlak diğer gök cisimlerine de ülkerler denilmektedir.

ünnemek Seslenmek: *Nēde küreş vāsa ünnüyōlā yalım. 3/50*

ürşet Rüşvet, eskiden düğünlerde delikanlıların damattan aldıkları para.

üşenci otlusu Sini böreği.

üşenci Tembel.

Üşencinin oğlu gızı olmazmış. “Bir şeyi elde etmek için çalışmalı, tembel tembel oturulmamalıdır” anlamında kullanılan bir söz.

üşgenmek Kendinde bir gevşeklik duyarak bir işi yapmaya isteği olmamak: erinmek.

üşret almak Rüşvet almak.

ütmek Az kavurmak, ateşe tutmak: *Bi taraşı yanar, bi taraşı üter.*

üvök kuşu Güvercinlerden, korularda yaşayan, eti için avlanan, boz renkli bir kuş, Üveyik kuşu.

üvendere Çiftçilerin hayvanlarını yürütmek için kullandıkları ucu çivili sopa, değnek.

-V-

vafad itmek Ölmek: *Babası da geçenlerde vafad itti.*

vagonya Akdeniz bölgesinde yaygın olan, beyaz, kırmızı, pembe, turuncu renklerde çiçekleri olan bir bitki. Begonvil.

vakıt geşmemek Bir kimseyle yaşamının mümkün olmaması: *Yok unlānañ vakıt geşmez Nurten aba.*

Vakitsiz gelene ya suğan ya süven. “Habersiz çıkıp gelen bir misafir önüne ne konulursa onu yer” anlamında bir söz.

vasille Kuru fasulye yemeği.

velen Falan.

vere Sürekli: *āşe abacē arōdu āşam vere.*

vessele Kısacası, vesselam.

vızık vızık atmak Aşırı derecede korkmak: *Çıkmā gelince vızık vızık atō.*

vurmak İlacı ya da merhemi vücudun bir bölümüne sürmek: *Sen aya_vını berttin mi yelotu sö_vürt yaprağını tuzla dö_veriz, unu vurarız.*

vüçut Vücut.

-Y-

yaba Harman savurmakta kullanılan, çatal biçiminde, tahtadan tarım aracı: *Dirgenin inlisine yaba derlē.*

yabancı karınca Siyah bahçe karıncası.

yabın Yaban, dışarısı.

yabşak Yapışık.

yağlık Baş örtüsü.

yakalamaç (Akç.) Mendil kapmaca oyunu.

yakalamaç (Akç.) Mendil kapmaca.

yakış Oya, nakış.

yaldırık Şimşek.

yalık Köpek.

yamık Sakatlanmış, hasta kimse: *Ben hasteyiñ u benden daha yamık, tā saķat.*

yāmır Yağmur.

yāmur bezdirmesi Yağmur duası için yapılan, içi otlı bir tür gözleme.

yamur bk. yāmır.

yāmur gibi yāmak Akın etmek: *Insannā yāmur gibi yādı.*

yanayak Yengeç.

yangış bk. yanayak.

yanğış bk. yanayak.

yanında gül (olmak) Bir nimeti ya da bir kişiyi daha çok beğenmek: *Mēsergiller gül yanında.*

yanıvumak Ansızın, çabucak veya kısa sürede yanmak: *İşte ışçakta ğayaniñ ğuytusunda yanıvudu.*

yañkış bk. yakış.

yañna Yanına.

yañye Oraya.

Yapāsan eyilik bulāsın kemlik. “İyilik yapan kötülük bulur” anlamında kullanılan bir söz.

yaPībēmek Ansızın, çabucak veya kısa sürede gelmek: *Yav çok canım istiyo yaPībē diyō.*

yapıvımak bk. yaPībēmek.

yapşak Yapışık.

Yara yiğitte, bit itte bulunur. “Bir kişinin vücudunda yara bulunması, o kinin çok çalıştığını gösterir” anlamında kullanılan bir söz.

yarı yiri Yarısı: *Yarı yiriñi bugün yaptık, yarı yiriñi de yarın yapçız.*

yarın Sırt.

yās Yas, üzüntü.

yas yase gitmek Çok üzülmek: *Ortalık yas yase gidōdu evel.*

yasılmak Meyletmek *Deli gönül sana yasılmaz.*

yasteç Üstünde yufka açılan tahta.

yasti Yatsı.

Yaş kırk, göt dırt. “İnsanın kırk yaşından sonra hastalıkları artar” anlamında kullanılan bir söz.

yāş Yağış.

yaşı bir olmak Yetişkinlik çağına gelmiş olmak.

yaşı uzun olsun dimemek “Çok uzun yaşamasını dilemem” anlamında kullanılan ilenme sözü.

yaşmak Ucu oyalı, pamuktan baş örtüsü.

yatılı,ē geçmek Düşmek, yığılmak: *Yatılı,ē geçsez şindi ben de ayakta fazla galamıyoñ da gızım.*

yatır matır *Ben hiş bilmi,um urasını. Yatır matır yok.*

yattığı yirde köpek bile yatmamak Çok pis olmak: *Köpek bile yatmaz u adamın yattığı yirde.*

yaveş yaveş *Cuma günleri yaveş yaveş gelō.*

yavız İyi.

yavız yavız *Adı doleşik dīl gine yavız yavız.*

yayğı Sofrabezi.

yayın yapmak Laf yaymak, dedikodu yapmak: *Bizi yayın yaptı diyo.*

yaylacılıK maylacık *Sürülē bitti. YaylacılıK maylacıK yok.*

yaymak Yağmur, kar, dolu gökten düşmek: *Balıkesirlere yāydı mı?*

yazmak Hamur açmak.

yedi cüceler bk. yediler.

yedi ğardeşler bk. yediler.

yedi taş (Ala.) Yedi adet çakıl taşıyla oynanan çocuk oyunu.

yediler Büyükayı da denilen takım yıldızı.

yel otu Sinir otu: *Sen aya,ını berttin mi yelotu sö,ürt yapra,ını tuzla döveriz, unu vurarız.*

yēñi sene Bu sene.

yerli kekik Kekik: *Hayvanları yılan ısırdē zaman onun suyunu ğaynattın*

yeşil Eski zamanlarda takılan gelin duvağı: *Hē gēlin bi tene dedelere āmış olādīñ biz de yeşillēmizi attık dedelere.*

yeymek Koyun, inek vb.ni otlatmak: *Urē mal yeymiş adam urē bağ ēñ güzel orasımış.*

yığın yığın *Bostannā bōle yığın yığındı.*

yıldırım Çevirmek: *Öte yıldırōz beri yıldırōz dikmō bizim makinelē.*

yıldızları haz etmemek Bir kişiden hoşlanmamak, bir türlü sevememek: *Yıldızlām eyce haz itmō ğı.*

yıldızıştı Kuyruklu yıldız.

yılğın Bıkkın.

yılık Eğri, çarpık: 1. *Yılık mıdır nedir u da, yılık de, ildir urasını ayarlayeñ.* 2. *Yılık suratlı.*

yıllamak Çok beklemek, bir yerde çok beklemek, işi uzatmak.

yıngış Çekirge.

yıvarlak Yuvarlak: *Unun üstüne yıvarlak ayna takālādı.*

yıymışak Çok yumuşak olan, yumuşacık.

yidi gat yabancı olmak Çok yabancı: *U yidi gat yabancı benim için u.*

yidinçi Yedinci.

yil gibi gidip gelmek Birinin yüzüne bakmadan, hızlıca yanından geçip gitmek: *Garı bizim gıydan yil gibi gidip gelō.*

yil On iki aylık dönem, yıl.

yilek Yelek.

yimeceği bokun karşısına çıkmak Üstesinden gelemeyeceği işlere kalkışmak.

yimşem bk. güvem.

yiñi Yeni.

yir melkisi Balkadın mantarı olarak da bilinen, beyaz renkli, uzun saplı bir mantar türü, (Infundibulicybe (Clitocybe) geotropa).

yir seşmek Yemek seçmek: *Sen yir seşmiyon garı diye bi sevindi garı börek yapmış da.*

yirine gada geçirmek Kovalamak: *Bizi yirimize gada geçirir gelirdi.*

yirleşmek Bir yerde oturmaya, yaşamaya başlamak: *Hā önceden şu dāvın arkasında bizim atalāñ dedelēñ yirleştiği yir urası.*

yitiştirmek Eğitim, öğrenim sağlamak: *Kendi kardeşi de vādıñ unun. biz ikimizi yitiştirdi yāni.*

yitmek Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nitelikte olmak: *Gine de Allah ırzı ōsun yitiyo yani.*

yyıgi Yem, yiyecek: *kaş saatlik yola yiygi taşımaları dirdiñ.*

Yizid (olmak) Yezid kadar kötü olmak: *Anan Yizid ölüm senin didim.*

yökarda Yukarıda.

yobaz Kötü niyetli kişi, haylaz: *Temiz köyümüz öyle yobazı yok.*

yofka aş Bir çeşit yemek: *Unu gıyārız, soğan gatārız, salça gatarız, yofkaya dökēriz.*

yoksuzluk Yoksulluk.

yol yortam *Yolunu yortamını bulur u a gızım.*

yo'lamak Bakmak, gözden geçirmek, kontrol etmek: *Bi yo 'luyo eyvah diyo.*

yolcu Pazartesi.

yoldan gidememek İş yapabilecek fiziksel gücü olmamak: *Yoldan gidemō.*

yolunu yortamını bulmak Gereken çareyi bulmak: *Yolunu yortamını bulmuş u, işi halledē u.*

yorganda da urganda da oynamak Uyum sağlamak: *Ben yorganda da oynayeriñ urganda da.*

yört Yoğurt.

yozungun Tamamen kurumuş ya da tutmayan fidan.

yörümek Adım atarak ilerlemek, gitmek: *Ben zor yörüyōñ zor. Dizlēden zor yörüyōñ.*

yufka böreği Yufkanın içine kızartılmış ekmeklerin konularak hazırlandığı, pekmezle servis edilen bir börek.

yuğar ğarşı Karşı tepe.

yuları daktmak Birini sözünden çıkamayacak duruma getirmek, egemenliği altına almak.

yūmak Katı veya toz durumundaki bir maddeyi herhangi bir sıvı ile karıştırarak hamur durumuna getirmek, yoğurmak: *Undan sona bōle güzel yū,u yıkarız.*

yunarlamak Yuğmak, yıkamak *Keçe dömek de yunarlamayla oluyu.*

yuñarmak Katı veya toz durumundaki bir maddeyi herhangi bir sıvı ile karıştırarak hamur durumuna getirmek: *Ben ekmek kendim yuñarım, kendim yaparım.* bk. yūmak.

yüklü Gebe, hamile.

yüklük Evlerde yorgan ve yastıkların kaldırıldığı önü perde ya da bezle kapatılan bölüm.

yüre,il Sındırgı'ya bağlı Yüreğil Köyü.

Yürüş Atı Düğünlerde yapılan at yürütme yarışması: *At yürüşünü hiş bozmazsa u birinci.*

yüzlem Her yere yayılmış: *Gaz ayağı yüzlem suyun içinde hep.*

-Z-

zalata Salatalık.

zalatalık bk. zalata.

zambır zumbur *Zambır zumbur indirividi aşşā.*

zarraf Kuyumcu.

zadı bk. Saten.

zāyat vimek Kayba uğramak, zarar ziyan görmek: *Duşman urda çok zāyat vimiş dē.*

zebep olmak Bir şeyin olmasına veya ortaya çıkmasına yol açmak, neden olmak: *Zebep olanların gözü kör olsun.*

zebze Sebze.

zehmeri bk. zemheri.

zelvi Selvi ağacı.

zemheri 1. Kara kış. 2. Kış ayları.

zeyeret Ziyaret, ziyaretçi.

zıcağ Sıcak.

zıplamak Hızla batırmak, saplamak: *Mesela bu kövün efesi kimse, dikēmiş ortıya gamayı zıplarmış.*

zirāt armudu Deveci armudu.

zirayat etmek Bir yeri görmeye gitmek: *Urda dedeye zirayat ederlē.*

ziyan zebil olmak Dökülüp saçılmak, işe yaramaz duruma gelmek.

zòm zòm *Undan sona bi sāt bibuçuk sāt gaynaTōz zòm zòm gazanda durulanō unnā.*

zurnapa Tepsi.

zurne Düğünlerde çalınan çalgı, zurna.

EK-4. Kaynak Kişiler

	Ad Soyad	Yaş	Eğitim	Meslek	Mahalle
K1	Zehra Meydan	42	Lise	Belediye Personeli	Sındırgı Merkez
K2	Adile Aslantürk	60	Lise	Satıcı	Sındırgı Merkez
K3	Aslıhan Aslantürk	26	Önlisans	Satıcı	Sındırgı Merkez
K4	Semiha Çevik	70	İlkokul	Satıcı	Sındırgı Merkez
K5	Hatice Girgin	46	Ortaokul	Esnaf	Sındırgı Merkez
K6	Mesut Özdemir	47	Lise	Kepçe Operatörü	Sındırgı Merkez
K7	Seher Boz	21	Lisans	Öğrenci	Alayaka Köyü
K8	Melahat Ok	72	Ümmi	Ev Hanımı	Alayaka Köyü
K9	Halil Efe	71	İlkokul	Emekli	Alayaka Köyü
K10	Hasan Boz	49	Lise	Muhtar	Alayaka Köyü
K11	Kezban Özdemir	32	Lisans	Ebe	Alayaka Köyü
K12	Şennur Seçen	54	İlkokul	Ev Hanımı	Alayaka Köyü
K13	Hatice Akdağ	72	Ümmi	Ev Hanımı	Alayaka Köyü
K14	Zeynep Boz	62	Okuryazar	Ev Hanımı	Alayaka Köyü
K15	Ayşe Bozdağ	50	Ümmi	Çiftçi	Alayaka Köyü
K16	Mehmet Karakuş	81	İlkokul	Emekli	Alayaka Köyü
K17	Durkadın Akdağ	63	İlkokul	Ev Hanımı	Alayaka Köyü
K18	Fadime Özer	60	İlkokul	Çiftçi	Alayaka Köyü
K19	Yıldız Uysal	50	İlkokul	Ev Hanımı	Alayaka Köyü
K20	Netife Yılmaz	40	İlkokul	Çiftçi	Alayaka Köyü

K21	Arif Yılmaz	62	İlkokul	Çiftçi	Alayaka Köyü
K22	Tevhide Akdağ	53	İlkokul	Çiftçi	Alayaka Köyü
K23	Edip Oğuz	50	İlkokul	Esnaf	Alayaka Köyü
K24	Muhammet Şahin	49	Ortaokul	Muhtar	Işıklar Köyü
K25	Hülya Şahin	49	İlkokul	Ev Hanımı	Işıklar Köyü
K26	Suzan Şahin	51	İlkokul	Ev Hanımı	Işıklar Köyü
K27	Hatice Şahin	90	Ümmi	Ev Hanımı	Işıklar Köyü
K28	Mehmet Şahin	88	Ümmi	Emekli	Işıklar Köyü
K29	Duray Evcimen	70	İlkokul	Emekli	Işıklar Köyü
K30	Bayram Gürlek	55	Ortaokul	Emekli	Işıklar Köyü
K31	Ayduran Koçer	62	İlkokul	Emekli	Işıklar Köyü
K32	Hamide Sevinç	90	Ümmi	Ev Hanımı	Yüreğil Köyü
K33	Hamide Gözal	24	Lisans	Öğrenci	Yüreğil Köyü
K34	Fatma Efe	36	İlkokul	Çiftçi	Yüreğil Köyü
K35	Hatice Gönül	64	Ümmi	Çiftçi	Yüreğil Köyü
K36	Kezban Gönül	27	İlkokul	Ev Hanımı	Yüreğil Köyü
K37	Mürşide Keskin	52	Ümmi	Ev Hanımı	Yüreğil Köyü
K38	Hatice Er	64	İlkokul	Ev Hanımı	Osmanlar Köyü
K39	Aysun Er	44	İlkokul	Ev Hanımı	Osmanlar Köyü
K40	Durkadın Er	50	İlkokul	Ev Hanımı	Osmanlar Köyü
K41	Emin Gülsevim	71	İlkokul	Emekli	Hisaralan Köyü
K42	Kasım Amca	65	Okuryazar	Emekli	Hisaralan Köyü
K43	Dudu Taylan	65	Okuryazar	Ev Hanımı	Kepez Köyü
K44	Arife Güven	60	Okuryazar	Ev Hanımı	Kepez Köyü
K45	Mehmet Akbaş	62	İlkokul	Emekli	Kepez Köyü
K46	Mehmet Güven	86	Okuryazar	Emekli	Kepez Köyü

K47	Gülbiye Akbaş	64	İlkokul	Ev Hanımı	Kepez Köyü
K48	Elligül Keskin	70	Ümmi	Ev Hanımı	Kıran Köyü
K49	Yıldız Efe	80	Ümmi	Ev Hanımı	Kıran Köyü
K50	Hatice Keskin	80	Ümmi	Ev Hanımı	Kıran Köyü
K51	Fadime Çetin	80	Ümmi	Ev Hanımı	Kıran Köyü
K52	Fatma Kurt	82	Ümmi	Ev Hanımı	Kıran Köyü
K53	Nursenem Dursun	60	İlkokul	Ev Hanımı	Kıran Köyü
K54	Ramazan Gergin	65	Ortaokul	Muhtar	Yusufçamı Köyü
K55	Hakkı Kobak	60	İlkokul	Çiftçi	Yusufçamı Köyü
K56	Mehmet Dayı	62	Okuryazar	Emekli	Yusufçamı Köyü
K57	Veli Dönmez	61	Lise	İmam	Yusufçamı Köyü
K58	Mehmet Özcan	74	İlkokul	Semerci	Küçük Dağ Dere Köyü
K59	Muhammed Duman	50	İlkokul	Muhtar	Küçük Dağ Dere Köyü
K60	Muslu Şahin	88	Ümmi	Emekli	Küçük Dağ Dere Köyü
K61	Kezban Akkuş	58	İlkokul	Çiftçi	Küçük Dağ Dere Köyü
K62	İbrahim Albayrak	74	Okuryazar	Emekli	Küçük Dağ Dere Köyü
K63	Ali Dalgıç	86	Okuryazar	Emekli	Küçük Dağ Dere Köyü
K64	Yusuf Çakır	70	Okuryazar	Emekli	Küçük Dağ Dere Köyü
K65	Ümmü Eraslan	68	İlkokul	Ev Hanımı	Yaylabayır Köyü

K66	Ayfer Eraslan	51	Ortaokul	Ev Hanımı	Yaylabayır Köyü
K67	Mustafa Eraslan	50	Ortaokul	Muhtar	Yaylabayır Köyü
K68	Ayşe Emir	60	İlkokul	Ev Hanımı	Büyük Dağ Dere Köyü
K69	Ali İhsan Emir	67	Ortaokul	Emekli	Büyük Dağ Dere Köyü
K70	Abdullah Emir	73	Ortaokul	Emekli	Büyük Dağ Dere Köyü
K71	İsmail Demircan	70	Ortaokul	Emekli	Emendere Köyü
K72	Tahsin Kahveci	80	İlkokul	Emekli	Emendere Köyü
K73	Mehmet Tekel	77	Ortaokul	Emekli	Pürsünler Köyü
K74	Fadime Tekel	50	İlkokul	Ev Hanımı	Pürsünler Köyü
K75	Mehmet Nizam	55	Lise	Emekli	Pürsünler Köyü
K76	Kezban Küçükoğlu	70	Okuryazar	Ev Hanımı	Çaygören Köyü
K77	Halil Küçükoğlu	68	Okuryazar	Emekli	Çaygören Köyü
K78	Cengiz Tavşanoğlu	70	Okuryazar	Emekli	Çaygören Köyü
K79	İbrahim Öztürk	86	Okuryazar	Emekli	Kozlu Köyü
K80	Ziya Günışık	64	Okuryazar	Çiftçi	Kozlu Köyü
K81	Yılmaz Köksal	65	Okuryazar	Esnaf	Kozlu Köyü
K82	Yaşar Demircan	75	İlkokul	Emekli	Kozlu Köyü
K83	Gülebe Uğur	85	Ümmi	Ev Hanımı	Alakır Köyü
K84	Rabia Başkök	70	Okuryazar	Ev Hanımı	Alacaatlı Köyü
K85	Ümmügül Oran	83	Okuryazar	Ev Hanımı	Kızılgür Köyü
K86	Şengül Özdemir	58	İlkokul	Ev Hanımı	Kızılgür Köyü
K87	Mehmet Karabudak	67	İlkokul	Çiftçi	Karakaya Köyü

K88	Rahime Karabudak	65	İlkokul	Ev Hanımı	Karakaya Köyü
K89	Ramazan Güntekin	60	İlkokul	Emekli	Umurlar Köyü
K90	Dursun Çakır	58	Okuryazar	Emekli	Umurlar Köyü
K91	Kadir Avcı	49	İlkokul	Çiftçi	Umurlar Köyü
K92	Halil Güngör	51	İlkokul	Çiftçi	Umurlar Köyü
K93	Fahri İkiz	60	İlkokul	Emekli	Umurlar Köyü
K94	İsmail Uysal	71	İlkokul	Emekli	Umurlar Köyü
K95	Ramazan Uysal	60	İlkokul	Emekli	Umurlar Köyü
K96	Muzaffer Işık	70	Ümmi	Emekli	Süller Köyü
K97	Tevfik Çelik	55	İlkokul	Çiftçi	Süller Köyü
K98	İsmail Gezgın	70	İlkokul	Emekli	Süller Köyü
K99	İbrahim Çevik	80	İlkokul	Emekli	Süller Köyü
K100	İsmet İşbilir	67	Ortaokul	Emekli	Karaağaç Köyü
K101	İbrahim Ethem Işık	61	Okuryazar	Çiftçi	Karaağaç Köyü
K102	Mustafa Sunay	45	Ortaokul	Çiftçi	Karaağaç Köyü
K103	Ramazan Demir	46	İlkokul	Muhtar	Kertil Köyü
K104	Hatice Demir	57	İlkokul	Ev Hanımı	Kertil Köyü
K105	Eyüp Demir	66	İlkokul	Emekli	Kertil Köyü
K106	Veli Dede	87	Okuryazar	Emekli	Kertil Köyü
K107	Hanife Dedebaş	90	Ümmi	Ev Hanımı	Kertil Köyü
K108	Sevim Dede	85	Ümmi	Ev Hanımı	Kertil Köyü
K109	Emin Atay	72	İlkokul	Emekli	Kocabey Köyü
K110	Özer Düzgün	70	İlkokul	Emekli	Kocabey Köyü
K111	Arif Uysal	60	İlkokul	Emekli	Kocabey Köyü
K112	Nuri Uysal	57	İlkokul	Muhtar	Kocabey Köyü

K113	Mehmet Durdu	60	İlkokul	Çiftçi	Taşköy Köyü
K114	İbrahim Durdu	70	İlkokul	Emekli	Taşköy Köyü
K115	Kemal Dönmez	85	Ümmi	Emekli	Aktaş Köyü
K116	Hatice Dönmez	82	Ümmi	Ev Hanımı	Aktaş Köyü
K117	Cennet Oruç	67	Ümmi	Ev Hanımı	Düğüncüler Köyü
K118	Mustafa Boztepe	68	Lisans	Emekli	Düğüncüler Köyü
K119	İbrahim Kaya	65	Ortaokul	Muhtar	Düğüncüler Köyü
K120	Uçar Göle	84	İlkokul	Emekli	Mumcu Köyü
K121	Ayşe Aka	63	İlkokul	Ev Hanımı	Mumcu Köyü
K122	Kezban Alyılmaz	77	İlkokul	Emekli	Mumcu Köyü
K123	Cennet Baygöl	70	İlkokul	Ev Hanımı	Mumcu Köyü
K124	Meryem Mercan	72	İlkokul	Ev Hanımı	Mumcu Köyü
K125	Osman Abeş	76	İlkokul	Emekli	Mumcu Köyü
K126	Ali Hafız	77	İlkokul	Emekli	Mumcu Köyü
K127	Sadettin Karabulut	72	Ümmi	Emekli	Eğridere Köyü
K128	Ayşe Karabulut	62	İlkokul	Ev Hanımı	Eğridere Köyü
K129	Ayfer Çakırca	49	İlkokul	Ev Hanımı	Eğridere Köyü
K130	Ayşe Çakırca	74	Ümmi	Ev Hanımı	Eğridere Köyü
K131	Mustafa Macit	75	İlkokul	Emekli	İzzettin Köyü
K132	Ali Sungun	60	İlkokul	Emekli	İzzettin Köyü
K133	Özkan Balta	50	İlkokul	Muhtar	İzzettin Köyü
K134	Yakup Demirdağ	58	Ortaokul	İşçi	Bulak Köyü
K135	Önder Demirdağ	57	Ortaokul	İşçi	Bulak Köyü
K136	Hayrettin Karagöz	77	İlkokul	Emekli	Akçakısrak Köyü

K137	Saniye Demir	60	İlkokul	Çiftçi	Akçakısrak Köyü
K138	Halize Gökmen	47	İlkokul	Ev Hanımı	Akçakısrak Köyü
K139	Niyazi Memiş	68	Ümmi	Emekli	Şahinkaya Köyü
K140	Hayriye Güvercin	70	Ümmi	Ev Hanımı	Çılbırcı Köyü
K141	Ayşe Sarıca	58	İlkokul	Ev Hanımı	Çılbırcı Köyü
K142	Çakmak Sarıca	85	Ümmi	Emekli	Çılbırcı Köyü
K143	Şamile Emre	70	Ümmi	Ev Hanımı	Çılbırcı Köyü
K144	Hilmi Süder	26	Önlisans	Belediye Personeli	Sındırgı Merkez
K145	Ahmet Karadana	47	Lise	Belediye Personeli	Sındırgı Merkez
K146	Veysel Gürbüz	48	Lise	Belediye Personeli	Sındırgı Merkez
K147	Enes Koç	23	Lise	Jandarma	Sındırgı Merkez
K148	Mehmet Gözal	54	İlkokul	Çiftçi	Yüreğil Köyü
K149	Emriye Güntülü	48	İlkokul	Çiftçi	Kozlu Köyü
K150	Resuli Gökalp	60	İlkokul	Çiftçi	Akçakısrak Köyü

EK-5. Derleme Sırasında Sorulan Sorular

1. Köyünüzün bilinen başka ya da eski bir adı var mı?
2. Köyünüzün tarihi hakkında bilginiz var mı?/Atalar, dedeler nerelerden gelmiş?
3. Köyünüzde hangi yemekler yapılır?
4. Köyünüze özgü yabancı otlar nelerdir?
5. Köyünüzde yetiştirdiğiniz bitkilerin adları nelerdir?
6. Köy ve civarında bulunabilen mantarların adları nelerdir?
7. Köy ve civarında yaşayan hayvanların adları nelerdir?
8. Köyünüzün geçim kaynakları nelerdir?
9. Köyünüzde hayvancılık ve tarım faaliyetleri ne durumdadır?
10. Köyünüzde hangi demircilik, marangozluk gibi zanaat mesleklerini sürdürenler var mı?
11. Köyünüzde hala halı dokunuyor mu?
12. Aile bireylerinize, akrabalarınıza nasıl hitap edersiniz?
13. Düğün, bayram ve cenaze adetleriniz nelerdir?
14. Hıdırellez’de neler yaparsınız?
15. Hangi oyunları oynardınız/oynarsınız?
16. Köyünüzde yatır/türbe/dede/ var mı?
17. Köyünüz ve civarındaki mevkilerin/mıntıkaların adları nelerdir?
18. Köyünüzdeki yaşayan kişilerin lakapları nelerdir? Bu lakapların verilişinin bir hikayesi var mı?
19. Köyünüzde hangi sülaleler yaşamaktadır?
20. Köyünüze ya da yörenize özgü türküleriniz var mıdır?
21. Köyünüzde giyilen geleneksel kıyafetlerin adları nelerdir?
22. Mutfakta, bahçede veya tarlada kullandığınız eşyaların adları nelerdir?
23. Evlerinizin bölümlerinin adları nelerdir?
24. Köyünüzün düşman tarafından işgal edilmesine dair bir bilginiz var mı?
25. Bir anınızı anlatır mısınız?

